

מ"מ

33/

שם תיק: נספחי ממשלה 349 - 359
מזהה פיו: 206/8-A
מזהה פריט: R00051ic
כתובת: 3-312-1-3-6
תאריך הדפסה: 03/07/2022

מזכירות הממשלה

7/80

מסמך מס' 359 - 349

מסמך מס' 359 - 349

מסמך מס' 359 - 349

מסמך מס' 359 - 349

הצעה להחלסת ממשלה

=====

הממשלה רשמה לפניה כוונתו של שר הבטחון לבטל את תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ט-1949.

ד ב ר י ה ס ב ר

=====

תקנות שעת חירום (אזורי בטחון), תש"ט-1949 הותקנו לראשונה על-ידי שר הבטחון ביום 24.4.1949 ומאז האריכה הכנסת מזמן לזמן את תוקפן.

לאחרונה הוארך תוקפן של התקנות בסוף דצמבר 1971 לתקופה של שנה אחת, כלומר עד ליום 31.12.1972.

מכח סמכותו לפי התקנות הנ"ל הכריז שר הבטחון בשנים 1949-1951 על אזורי בטחון שצויינו במפה המצורפת ומיני אז לא נעשה שימוש בסמכויות לפי התקנות הנ"ל.

מטרת התקנות היא למנוע, מטעמי בטחון, כניסה לשטחים שהוכרזו כאזורי בטחון.

שעה שהובאו לאחרונה התקנות הנ"ל בדצמבר 1971 בפני ועדת החוץ והבטחון לצורך הארכת תוקפן לתקופה נוספת, בקשה הועדה מהשר לבדוק האפשרויות לבטול התקנות, שר הבטחון הסכים להביא בפני הועדה תוך מספר חודשים הצעה מתאימה.

אין כיום כל משמעות מעשית לאזורי בטחון, באשר מרביתם גובלים עם השטחים המחוזקים, ורק מקצתם של איזורי הבטחון, ובכללם שטחי הכפרים איקרית וברעם שבגבול לבנון, שתושביהם פונו עוד בשנת 1948, משתרעים לאורך הגבולות עם המדינות השכנות.

מירב הקרקעות שהיו בתחום הכפרים איקרית וברעם הופקעו על ידי המדינה על פי הוראות החוק לרכישת מקרקעין (אשור פעולות ופצויים), תשי"ג-1953.

למעשה קויים תוקפן של התקנות הנ"ל עד עצם היום הזה בעקב כדי למנוע את שובם של תושבי איקרית ובר-עם לכפריהם. מטרה זו ניתן להשיג על ידי מתן צו המכריז על שטח כפרים אלה כעל איזור סגור לפי תקנה 125 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, והמטה הכללי אמנם מכין צו כזה.

מרגש ע"י שר הבטחון

נספח 359

כ"ח באייר תשל"ב
12.5.72

מפת איזורי הבטחון **שנקבעו על פי תקנות** **שעת חרום** **(איזורי בטחון)** **תש"ט 1949**

מקרא :

----- קבול לפי הסכמי ועדות
 שביתות הנשק
 אזורי בטחון

ישראל

הצעה להחלשת ממשלה

=====

הממשלה רשמה לפניה כוונתו של שר הבטחון לבטל את תקנות-שעת-חירום (אזורי בטחון), תש"ט-1949.

ד ב ר י ה ס ב ר

=====

תקנות שעת חירום (אזורי בטחון), תש"ט-1949 הותקנו לראשונה על-ידי שר הבטחון ביום 24.4.1949 ומאז האריכה הכנסת מזמן לזמן את תוקפן.

לאחרונה הוארך תוקפן של התקנות בסוף דצמבר 1971 לתקופה של שנה אחת, כלומר עד ליום 31.12.1972.

מכח סמכותו לפי התקנות הנ"ל הכריז שר הבטחון בשנים 1949-1951 על אזורי בטחון שצויינו במפה המצורפת ומיני אז לא נעשה שימוש בסמכויות לפי התקנות הנ"ל.

מטרת התקנות היא למנוע, מטעמי בטחון, כניסה לשטחים שהוכרזו כאזורי בטחון.

שעה שהובאו לאחרונה התקנות הנ"ל בדצמבר 1971 בפני ועדת החוץ והבטחון לצורך הארכת תוקפן לתקופה נוספת, בקשה הועדה מהשר לבדוק האפשרויות לבטול התקנות, שר הבטחון הסכים להביא בפני הועדה תוך מספר חודשים הצעה מתאימה.

אין כיום כל משמעות מעשית לאזורי בטחון, באשר מרביתם גובלים עם השטחים המחוזקים, ורק מקצתם של איזורי הבטחון, ובכללם שטחי הכפרים איקרית וברעם שבגבול לבנון, שתושביהם פונו עוד בשנת 1948, משתרעים לאורך הגבולות עם המדינות השכנות.

מירב הקרקעות שהיו בתחום הכפרים איקרית וברעם הופקעו על ידי המדינה על פי הוראות החוק לרכישת מקרקעין (אשור פעולות ופצויים), תשי"ג-1953.

למעשה קויים תוקפן של התקנות הנ"ל עד עצם היום הזה בעקר כדי למנוע את שובם של תושבי איקרית ובר-עם לכפריהם. מטרה זו ניתן להשיג על ידי מתן צו המכריז על שטח כפרים אלה כעל איזור סגור לפי תקנה 125 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, והמטה הכללי אמנם מכין צו כזה.

מוגש ע"י שר הבטחון

כופת איזורי הבטחון **שנקבעו על פי תקנות** **שעת חרום** **(איזורי בטחון)** **תש"ט 1949**

מקרא :

----- **גבול לפי הסכמי ועודות**
שביתות הנשק.
▲ **אזורי בטחון**

ישראל

הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום
(הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) (תיקון), תשל"ב-1972

ה צ ע ה ל ה ח ל ש ה

מ ח ל י ט י מ לאשר את הצעת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (הסדרים
בעקבות שינוי שער המטבע) (תיקון), תשל"ב-1972, המצורפת בזה, ולהגישה מיד
לכנסת. ...

מוגש ע"י שר השיכון

נספח 358

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

ה צ ע ת - ח ו ק

חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום

(הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע (תיקון) תשל"ב - 1972.

מ ב ו א

הפרק העשירי לתקנות שעת חירום (הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) תשל"א - 1971
(להלן - תקנות לשעת חירום) דן בענייני יציבות מחירים לרבות מחירי דירות.

מסתבר כי הוראות פרק זה בכל הנוגע ליציבות במחירי דירות לקה בחסר ואינו מתואם בצורה מספקת לפיקוח על מחירי דירות הן מבחינה זו שלדירה לא היה מחיר יציב ביום 15.8.1971 (להלן - התאריך הקובע) או שלא היתה קיימת כלל הדירה בתאריך הקובע.

מטרת החוק המוצע היא איפוא לתקן ולמלא את החסר שבתקנות לשעת חירום.

הוספה 1. בחקנה 43 לתקנות שעת חירום (הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) תשל"א - 1971
ותקון
הגדרות: להלן - תקנות שעת חירום) : -

לאחר הגדרה "הסר" - יבוא : -

"דירה": - חדר או מערכת חדרים שנועדו למגורים.

"דירה דומה" דירה שאינה שונה באופן מהותי מדירה

אחרת בהתחשב בין היתר בגורמים הבאים:-
מיקום, מבנה, שטח, קומה, כיוון, איזור,
חמרי בניה ומוניטין של הקבלן וגורמים
אחרים שאדם סביר מביאם בחשבון בהשוואת
דירות".

לאחר הגדרה "מחיר יציב" - יבוא :-

"מחיר יציב"

של דירה" המחיר שבו נמכרה הדירה ביום כ"ד באב-
תשל"א (15 באוגוסט 1971) (להלן התאריך-
הקובע) לגבי דירה שהיתה קיימת או
שהיתה בשלבי בניה בתאריך הקובע;

לגבי דירה שלא היתה קיימת או שלא היתה
בשלבי בניה בתאריך הקובע המחיר היציב
של דירה דומה שהיתה קיימת בתאריך הקובע ;

לגבי דירה שלא היתה קיימת או שלא
היתה בשלבי בניה בתאריך הקובע ושאינ
לקובע מחיר יציב של דירה דומה לה
יהיה מחירה היציב המחיר שיאושר על ידי
הממונה לפי תקנה 48א. לתקנות כמחיר שבו
היתה נמכרת דירה כאמור לו היתה קיימת
בתאריך הקובע ;

במקום הגדרת "מצרך" - יבוא :-

"מצרך" כל חי או צומח, בין תלוש ובין מחובר
לרבות מיט מחצבים דירה ומבנה וכל
חלק ממנו".

2. הוספת תקנה 48 א. לאחר תקנה 48 לתקנות שעת חירום ירוסף :-

48 א. (א) הממונה יהיה רשאי, אם נתבקש לכך או אם ראה
אישור מחיר יציב של דירה
צורך לעסות כך לצורך מילוי תפקידו, לאשר
מחיר יציב של דירה או קבוצת דירות הנמצאות
במקום אחד.

(ב) אדם אשר תקנה 44 או שצו לפי תקנה 45 לתקנות
אלה חלים עליו, המבקש מהממונה לאשר מחיר יציב
של דירה או קבוצת דירות יגיש לממונה את בקשתו
בצירוף תיאור מפורט של הדירה או של דירות,
תכולתן ותחסיב.

(ג) לפני שיאשר הממונה מחיר יציב של דירה יזמין

את האדם לפי תקנה מסנה (ב) להשמיד סענותיו

בכתב או בעל-פה והוא רשאי להזמין כל אדם

מעוניין אחר.

(ד) הממונה יהיה רשאי לאשר מחיר יציב ממוצע

לדירה או לקבוצה של דירות או למכלול דירות

שלהן נתונים מסותפים או זהים.

(ה) אישור המחיר היציב של דירה לפי תקנה זו

יהיה סופי.

לאחר תקנה 49 לתקנות שעת חירום יוסף : -

3. הוספת תקנה 49א.

49 א. (א) המבקש להעלות מחירה של דירה מעל למחירה

בקשה להעלות היציב יגיש בקשה לממונה.

מחיר יציב של

דירה

(ב) בבקשתו יכלול המבקש תחשיב ואישור הממונה בלבד

מחירה היציב של הדירה לפי תקנה 48 א. לתקנות

אלה אם היה אישור כזה.

4. תקון והוספה לתקנה 50 לאחר תקנה 50(ב) לתקנות שעת חירום יוסף : -

(בב) לא יאוחר מששים יום מיום אישור הגשת הבקשה

כאמור בתקנות מסנה (א) יתן הממונה למי שפנה

לפי תקנה 48 א./את החלטתו; או 49א.

לא ניתנה החלטה כאמור, יהיה המבקש לפי תקנה

48א. יציב רשאי לראות את המחיר היציב של

הדירה או דירה דומה כמוצע בבקשה והמבקש לפי

תקנה 49א. יהיה רשאי להעלות את מחיר הדירה

סלגביה ביקש העלאת מחיר למחיר שלא יעלה על

המחיר הנמוך ביותר שעליו ביקש להעלות את

המחיר וזאת כל עוד לא הוחלט בבקשתו; דינה

של החלטת ביניים, לענין זה, כדין החלטה בבקשה.

(ג) אדם לפי תקנה 44 על פי צו לפי תקנה
מתן תצהיר על 45 לתקנות אלה המוכר דירה יהיה חייב
מחיר יציב של לתת לקונה הדירה או לצרף להסכם מכר או
דירה.
בכל מסמך אחר לפיו נמכרת הדירה
תצהיר כמשמעותו בפקודת הראיות (נוסח-
חדש) תשל"א - 1971 לפיו נמכרה
הדירה לפי מחירה היציב או באם קיבל
אישור על המחיר היציב של הדירה לפי
תקנה 48א. או היתר להעלאת מחיר
הדירה מעל מחירה היציב לפי תקנה 46
לתקנות אלה.

(ד)

החזר עודף מחיר היציב של הדירה
נמכרה דירה שמעל למחירה היציב ללא
קבלת היתר על פי תקנה 46 או ללא אישור
למחירה היציב על פי תקנה 48 א.
לתקנות אלה יהיה המוכר חייב, לפי
החלטת בית המשפט להחזיר תוך ארבעה
עשר יום את אותו הסכום שקיבל מהקונה
שהוא מעל למחיר היציב של הדירה בצירוף
ריבית שלא תעלה על 17% לשנה מיום
שסילם הקונה למוכר את הסכום העודף
ועד להחזרתו בפועל ;
הוראות תקנה זו באות להוסיף על הוראות
לפי פרק י"ב לתקנות אלה, ועל כל דין
אחר.

בתקנה 51 לתקנות שעת חירום : -

5. תקון תקנה 51

(1) בכותרת יווסף : -

ואישור ארעי של מחיר יציב של דירה.

(2) לאחר המילה "שיקבע" - יווסף : -

או לאשר ארעית מחיר יציב של דירה".

במקום תקנה 52 לתקנות שעת חירום יבוא: -

6. החלפת תקנה 52

העלאת מחיר או 52. הממונה יהיה רשאי לאשר העלאת מחיר או אישור מחיר יציב של דירה או מקצתם של דירה בתנאים או בלעדיהם או לדחות את הבקשה.

7. לאחר תקנה 54 לתקנות שעת חירום יבוא: -

54 א. שר השיכון יהיה רשאי לשנות את התאריך הקובע לענין המחיר היציב של דירה ובלבד ששינוי כזה לא יהיה יותר מפעם אחת לכל ארבעה חודשים.

נקבע תאריך קובע כאמור לעיל יהיה מחירה היציב של הדירה המחיר שיאושר על כך על ידי השר או הממונה, לאותו תאריך קובע.

8. תחילתו של חוק זה מיום _____

ד ב ר י - ה ס ב ר .

סעיף 1. מוצע להוסיף להגדרות שבסעיף 43 לתקנות שעת חירום את אותן ההגדרות שהיו חסרות להבטחת היציבות במחיר דירות.

"דירה דומה" - מחיר יציב של דירה יכול להקבע על פי השוואה למחיר של דירה דומה ולכן מוצע לתת פירוש ביחס לדירה דומה.

המחיר היציב של דירה הוא המחיר שנמכרה או שהיתה בשלבי בניה ביום 15.8.1971 שהוא התאריך הקובע. ברם, כשהדירה לא היתה קיימת או שלא היתה בשלבי בניה נקבע מחירה היציב כאותו מחיר יציב של דירה דומה שהיתה קיימת בתאריך הקובע כאמור.

"מחיר יציב של דירה"

במידה ולא היתה דירה דומה בנסיבות האמורות היה מחירה היציב
 כמחיר שיאשר הממונה כמחיר שהיתה נמכרת לו היתה קיימת
 בתאריך הקובע.

סעיף 2.

חיוסף תקנה 48 א. לתקנות חזקות שתאפשר בנוסף לסמכות להעניק או
 לא להעניק היתר להעלאת מחירים לפי תקנה 46 לתקנות לתת סמכות לממונה לאשר
 את המחיר היציב של דירה או של קבוצת דירות הן לבקשת אדם המעוניין לכך והן
 על ידי הממונה עצמו לענין פרק זה.

על המבקש להביא לממונה את בקשתו בצירוף תיאור מפורט של הדירה או הדירות
 תכולתן ותחסיב.

למבקש תהיה אפשרות להשמיע טענותיו בכתב או בעל פה לצורך אישור המחיר היציב
 על ידי הממונה. הממונה יהיה רשאי לאשר אף מחיר יציב ממוצע לדירה או
 לקבוצת של דירות שלהן נתונים משותפים או זהים.

סעיף 3.

הסעיף המוצע מורה כי על המגיש בקשה להעלאת מחיר שמעל למחיר היציב של הדירה
 לכלול בבקשתו תחסיב וכן אישור הממונה למחיר היציב באם היה אישור כזה.

סעיף 4.

הוספת חתקנה 50 (בב) באה לקבוע הוראות בדבר החחלטות לגבי אישור המחיר
 היציב או העלאה במחיר מעל המחיר היציב של הדירה וכן המחיר לתקופת הביניים
 עד למתן ההחלטה.

הוספת תקנה 50 (ג) באה להורות כי מוכר דירה יהיה חייב לתת לקונה או לצרף
 להסכס המכר תצהיר לפיו נמכרה הדירה במחירה היציב או על פי אישור על מחירה
 היציב מאת הממונה או שקיבל היתר להעלאת מחירה שמעל למחיר היציב.

הוראה זו באה להבטיח שאמנם מוכרי דירות אינם חורגים ממסגרת המחירים היציבים
 של הדירות.

תוספת תקנה 50(ד) באה להורות כי מוכר דירה במחיר שעלה על המחיר היציב **ללא** קבלת היתר לכך או ללא אישור מחירה היציב יהיה חייב בנוסף לענשים הקבועים בתקנות שעת חירום, להחזיר לפי החלטה של בית המשפט חוך 14 יום את אותו הסכום העודף שמעל למחיר היציב בתוספת רבית שלא תעלה על 17% לשנה מיום שזילם הקונה למוכר את הסכום העודף ועד להחזרתו בפועל.

סעיף 5. תקנה 51 קובעת: "הממונה רשאי לאשר העלאת עראי של מחיר בשיקור שיקבע עד לגמר הבירור של הבקשה, בתנאים או בלעדיהם".

החוק המוצע **בא** לתקן ולהוסיף על סעיף 51 לתקנות שעת חירום באופן שהממונה **רשאי** יהיה לאשר ארעית גם מחיר יציב של דירה עד לגמר בירור הבקשה.

סעיף 6. תקנה 52 לתקנות שעת חירום קובעת: -

"הממונה רשאי לאשר העלאת המחיר, כולה או מקצתה, בתנאים או בלעדיהם, או לדחות את הבקשה".

מוצע להתאים סעיף זה לדירות ולתקנו באופן שהממונה יהיה רשאי לאשר העלאת מחיר או אישור למחיר היציב של הדירה או לדחותם.

סעיף 7. תיווסף תקנה 54א. לפיה **שר** השכון יהיה רשאי לשנות את התאריך הקובע לענין מחיר היציב של הדירה אך לא יותר מפעם אחת לכל ארבעה חודשים.

הוראה זו באה **לאפשר** לשר השכון להתאים את מצב מחיר הדירות ככל שמתרחקים מהתאריך הקובע.

הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום
(הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) (תיקון), תשל"ב-1972

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם לאשר את הצעת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת חירום (הסדרים
בעקבות שינוי שער המטבע) (תיקון), תשל"ב-1972, המצורפת בזה, ולהגישה מיד
לכנסת. ...

מוגש ע"י שר השיכון

נספח 358

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

ה צ ע ת - ח ו ק

חוק להארכת תקפן של תקנות שעת חירום

(הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע (תיקון) תשל"ב - 1972)

מ ב ו א

הפרק העשירי לתקנות שעת חירום (הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) תשל"א - 1971
(להלן - תקנות לשעת חירום) דן בענייני יציבות מחירים לרבות מחירי דירות.

מסתבר כי הוראות פרק זה בכל הנוגע ליציבות במחירי דירות לקה בחסר ואינו מתואם בצורה מספקת לפיקוח על מחירי דירות הן מבחינה זו שלדירה לא היה מחיר יציב ביום 15.8.1971 (להלן - התאריך הקובע) או שלא היתה קיימת כלל הדירה בתאריך הקובע.

מטרת החוק המוצע היא איפוא לתקן ולמלא את החסר שבתקנות לשעת חירום.

הוספה 1. בתקנה 43 לתקנות שעת חירום (הסדרים בעקבות שינוי שער המטבע) תשל"א - 1971
ותקון
הגדרות: להלן - תקנות שעת חירום) :

לאחר הגדרה "הסר" - יבוא : -

"דירה": - חדר או מערכת חדרים שנועדו למגורים.

"דירה דומה" דירה שאינה שונה באופן מהותי מדירה
אחרת בהתחשב בין היתר בגורמים הבאים:-
מיקום, מבנה, שטח, קומה, כיוון, איזור,
חמרי בניה ומוניטין של הקבלן וגורמים
אחרים שאדם סביר מביאם בחשבון בהשוואת
דירות".

לאחר הגדרה "מחיר יציב" - יבוא - :

"מחיר יציב"

של דירה" המחיר שבו נמכרה הדירה ביום כ"ד באב-
חל"א (15 באוגוסט 1971) (להלן התאריך-
הקובע) לגבי דירה שהיתה קיימת או
שהיתה בשלבי בניה בתאריך הקובע;

לגבי דירה שלא היתה קיימת או שלא היתה
בשלבי בניה בתאריך הקובע המחיר היציב
של דירה דומה שהיתה קיימת בתאריך הקובע ;

לגבי דירה שלא היתה קיימת או שלא
היתה בשלבי בניה בתאריך הקובע ושאינ
לקבוע מחיר יציב של דירה דומה לה
יהי מחירה היציב המחיר שיאושר על ידי
הממונה לפי תקנה 48א. לתקנות כמחיר שבו
היתה נמכרת דירה כאמור לו היתה קיימת
בתאריך הקובע ;

במקום הגדרת "מצרך" - יבוא - :

"מצרך" כל חי או צומח, בין תלוש ובין מחובר
לרבות מיט מחצבים דירה ומבנה וכל
חלק ממנו".

2. הוספת תקנה 48 א. לאחר תקנה 48 לתקנות שעת חירום ירוסף : -

48 א. (א) הממונה יהיה רשאי, אם נחבקש לכך או אם ראה
אישור מחיר צורך לעשות כך לצורך מילוי תפקידו, לאשר
יציב של מחיר יציב של דירה או קבוצת דירות הנמצאות
דירה במקום אחד.

(ב) אדם אשר תקנה 44 או שצו לפי תקנה 45 לתקנות
אלה חלים עליו, המבקש מהממונה לאשר מחיר יציב
של דירה או קבוצת דירות יגיש לממונה את בקשתו
בצירוף תיאור מפורט של הדירה או של דירות,
תכולתן ותחסיב.

(ג) לפני שיאשר הממונה מחיר יציב של דירה יזמין

את האדם לפי תקנת משנה (ב) להשמיד טענותיו

בכתב או בעל-פה והוא רשאי להזמין כל אדם

מעוניין אחר.

(ד) הממונה יהיה רשאי לאשר מחיר יציב ממוצע

לדירה או לקבוצה של דירות או למכלול דירות

שלהן נתונים מסותפים או זהים.

(ה) אישור המחיר היציב של דירה לפי תקנה זו

יהיה סופי.

לאחר תקנה 49 לתקנות שעת חירום יוסף : -

3. הוספת תקנה 49א.

49 א. (א) המבקש להעלות מחירה של דירה מעל למחירה

בקשה להעלות היציב יגיש בקשה לממונה.

מחיר יציב של

דירה

(ב) בבקשתו יכלול המבקש תחשיב ואישור הממונה בלבר

מחירה היציב של הדירה לפי תקנה 48 א. לתקנות

אלה אם היה אישור כזה.

4. תקן והוספה לתקנה 50 לאחר תקנה 50 (ב) לתקנות שעת חירום יוסף : -

(בב) לא יאוחר מששים יום מיום אישור הגשת הבקשה

כאמור בתקנת משנה (א) יתן הממונה למי שפנה

לפי תקנה 48 א./את החלטתו; או 49א.

לא ניתנה החלטה כאמור, יהיה המבקש לפי תקנה

48א. יציב רשאי לראות את המחיר היציב של

הדירה או דירה דומה כמוצע בבקשה והמבקש לפי

תקנה 49א. יהיה רשאי להעלות את מחיר הדירה

סלגביה ביקש העלאת מחיר למחיר שלא יעלה על

המחיר הנמוך ביותר שעליו ביקש להעלות את

המחיר וזאת כל עוד לא הוחלט בבקשתו; דינה

של החלטת ביניים, לענין זה, כדין החלטה בבקשה.

(ג) אדם לפי תקנה 44 על פי צו לפי תקנה
מתן תצהיר על
מחיר יציב של
דירה.
45 לתקנות אלה המוכר דירה יהיה חייב
לתת לקונה הדירה או לצרף להסכם מכר או
בכל מסמך אחר לפיו נמכרת הדירה
תצהיר כמשמעותו בפקודת הראיות (זוסה-
חדש) תשל"א - 1971 לפיו נמכרה
הדירה לפי מחירה היציב או באם קיבל
אישור על המחיר היציב של הדירה לפי
תקנה 48א. או היתר להעלאת מחיר
הדירה מעל מחירה היציב לפי תקנה 46
לתקנות אלה.

(ד)

החזר עודף
מחיר היציב
של הדירה
נמכרה דירה שמעל למחירה היציב ללא
קבלת היתר על פי תקנה 46 או ללא אישור
למחירה היציב על פי תקנה 48 א.
לתקנות אלה יהיה המוכר חייב, לפי
החלטת בית המשפט להחזיר תוך ארבעה
עשר יום את אותו הסכום שקיבל מהקונה
שהוא מעל למחיר היציב של הדירה בצירוף
ריבית שלא תעלה על 17% לשנה מיום
שסילם הקונה למוכר את הסכום העודף
ועד להחזרתו בפועל ;
הוראות תקנה זו באות להוסיף על הוראות
לפי פרק י"ב לתקנות אלה, ועל כל דין
אחר.

5. תקון תקנה 51

בתקנה 51 לתקנות טעת חירום : -

(1) בכותרת יווסף : -

ואישור ארעי של מחיר יציב של דירה.

(2) לאחר המילה "שיקבע" - יווסף : -

או לאשר ארעית מחיר יציב של דירה".

במקום תקנה 52 לתקנות שעת חירום יבוא: -

6. החלפת תקנה 52

העלאת מחיר או 52. הממונה יהיה רשאי לאשר העלאת מחיר או
איסור מחיר יציב
של דירה
איסור מחיר יציב של דירה כולם או מקצתם
בתנאים או בלעדיהם או לדחות את הבקשה.

7. לאחר תקנה 54 לתקנות שעת חירום יבוא: -

54 א. שר השיכון יהיה רשאי לשנות את התאריך הקובע
לענין המחיר היציב של דירה ובלבד ששינוי כזה לא
יהיה יותר מפעם אחת לכל ארבעה חודשים.
נקבע תאריך קובע כאמור לעיל יהיה מחירה היציב של
הדירה המחיר שיאושר על כך על ידי השר או הממונה,
לאותו תאריך קובע.

8. תחילתו של חוק זה מיום _____

ד ב ר י - ה ס ב ר .

סעיף 1. מוצע להוסיף להגדרות שבסעיף 43 לתקנות שעת חירום את אותן ההגדרות שהיו
חסרות להבטחת היציבות במחיר דירות.

"דירה דומה" - מחיר יציב של דירה יכול להקבע על פי השוואה למחיר של דירה
דומה ולכן מוצע לתת פירוט ביחס לדירה דומה.

המחיר היציב של דירה הוא המחיר שנמכרה או שהיתה בשלבי
בניה ביום 15.8.1971 שהוא התאריך הקובע. ברם, כשהדירה
לא היתה קיימת או שלא היתה בשלבי בניה נקבע מחירה היציב כאותו
מחיר יציב של דירה דומה שהיתה קיימת בתאריך הקובע כאמור.

"מחיר יציב
של דירה"

במידה ולא היתה דירה דומה בנסיבות האמורות יהיה מחירה היציב
 כמחיר שיאשר הממונה כמחיר שהיתה נמכרת לו היתה קיימת
 בתאריך הקובע.

סעיף 2.

תיווסף תקנה 48 א. לתקנות העות חירות שתאפשר בנוסף לסמכות להעניק או
 לא להעניק היתר להעלאת מחירים לפי תקנה 46 לתקנות לתת סמכות לממונה לאשר
 את המחיר היציב של דירה או של קבוצת דירות הן לבקשת אדם המעוניין לכך והן
 על ידי הממונה עצמו לענין פרק זה.

על המבקש להביא לממונה את בקשתו בצירוף תיאור מפורט של הדירה או הדירות
 תכולתן ותחשיב.

למבקש תהיה אפשרות להסמיע טענותיו בכתב או בעל פה לצורך אישור המחיר היציב
 על ידי הממונה. הממונה יהיה רשאי לאשר אף מחיר יציב ממוצע לדירה או
 לקבוצת של דירות שלהן נתונים משותפים או זהים.

סעיף 3.

הסעיף המוצע מורה כי על המגיש בקשה להעלאת מחיר שמעל למחיר היציב של הדירה
 לכלול בבקשתו תחשיב וכן אישור הממונה למחיר היציב באם היה אישור כזה.

סעיף 4.

הוספת תתקנה 50 (בב) באה לקבוע הוראות בדבר החחלטות לגבי אישור המחיר
 היציב או העלאת המחיר מעל המחיר היציב של הדירה וכן המחיר לתקופת הביניים
 עד למתן ההחלטה.

הוספת תקנה 50 (ג) באה להורות כי מוכר דירה יהיה חייב לתת לקונה או לצרף
 להסכם המכר תצהיר לפיו נמכרה הדירה במחירה היציב או על פי אישור על מחירה
 היציב מאת הממונה או שקיבל היתר להעלאת מחירה שמעל למחיר היציב.

הוראה זו באה להבטיח שאמנם מוכרי דירות אינם חורגים ממסגרת המחירים היציבים
 של הדירות.

חוספה תקנה 50(ד) באה להורות כי מוכר דירה במחיר שעלה על המחיר היציב **ללא** קבלת היתר לכך או ללא אישור מחירה היציב יהיה חייב בנוסף לענשים הקבועים בתקנות שעת חירום, להחזיר לפי החלטה של בית המשפט תוך 14 יום את אותו הסכום העודף שמעל למחיר היציב בתוספת רבית שלא תעלה על 17% לשנה מיום שסילט הקונה למוכר את הסכום העודף ועד להחזרתו בפועל.

סעיף 5. תקנה 51 קובעת: "הממונה רשאי לאשר העלאת עראי של מחיר בשיעור שיקבע עד לגמר הבירור של הבקשה, בתנאים או בלעדיהם".

החוק המוצע **בא** לתקן ולהוסיף על סעיף 51 לתקנות שעת חירום באופן שהממונה רשאי יהיה לאשר ארעית גם מחיר יציב של דירה עד לגמר בירור הבקשה.

סעיף 6. תקנה 52 לתקנות שעת חירום קובעת: -

"הממונה רשאי לאשר העלאת המחיר, כולה או מקצתה, בתנאים או בלעדיהם, או לדחות את הבקשה".

מוצע להתאים סעיף זה לדירות ולתקנו באופן שהממונה יהיה רשאי לאשר העלאת מחיר או אישור למחיר היציב של הדירה או לדחותה.

סעיף 7. תיווסף תקנה 54א. לפיה ירש השכונן יהיה רשאי לשנות את התאריך הקובע לענין מחיר היציב של הדירה אך לא יותר מפעם אחת לכל ארבעה חודשים.

הוראה זו באה **לאפשר** לשר השכונן להתאים את מצב מחיר הדירות ככל שמתרחקים מהתאריך הקובע.

הוראה זו באה **לאפשר** לשר השכונן להתאים את מצב מחיר הדירות ככל שמתרחקים מהתאריך הקובע.

"הממונה רשאי לאשר העלאת המחיר, כולה או מקצתה, בתנאים או בלעדיהם, או לדחות את הבקשה".

בחירת שני חברי ועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית

תקנה 1(א) לתקנות הבחירות למועצת הרבנות הראשית, תשל"ב-1972, קובעת:

"ועדת הבחירות תהיה מורכבת מחמישה חברים, שהם שניים שתבחר הממשלה, שניים שתבחר מועצת הרבנות הראשית (להלן - המועצה), ויושב-ראש שיבחרו חברי הועדה שלא מביניהם."

הממשלה מתבקשת לבחור בשני חברי ועדת הבחירות, בהתאם להוראה האמורה.

מוגש ע"י שר הדתות

בחירת שני חברי ועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית

תקנה 1(א) לתקנות הבחירות למועצת הרבנות הראשית, תשל"ב-1972, קובעת:

"ועדת הבחירות תהיה מורכבת מחמישה חברים, שהם שניים שתבחר הממשלה, שניים שתבחר מועצת הרבנות הראשית (להלן - המועצה), ויושב-ראש שיבחרו חברי הועדה שלא מביניהם."

הממשלה מתבקשת לבחור בשני חברי ועדת הבחירות, בהתאם להוראה האמורה.

מוגש ע"י שר הדתות

תכנית ימלחמה בתאונות הדרכים

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם להמיל על ועדת שרים לבחון את הצעות משרד התחבורה המצורפות
בזה (דפים 18 - 26) בנושא המלחמה בתאונות הדרכים.

הרכב הועדה: שר התחבורה - יו"ר, שר האוצר, שר הבריאות, שר המשטרה, שר הסעד,
שר העבודה ושר התיירות.

מצורפים בזה:

- א. דברי רקע - עמ' 1 - 3
- ב. דו"ח פעולות בשנת 1971/2 - עמ' 4 - 17.
- ג. תכנית פעולות ואמצעים - עמ' 18 - 26
- ד. נספחים

מוגש ע"י שר התחבורה

נספח 356

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

א. הקף תאונות הדרכים הגיע בשנים האחרונות לדרגת חומרה גבוהה ביותר. כך לדוגמא, ב-14.781 תאונות דרכים עם נפגעים אשר ארעו בשנת 1971, נהרגו 658 אנשים ונפגעו 21.108. בכך, נרשמה עליה של כ-10% במספר התאונות, 24.4% במספר ההרוגים ו-7.7% במספר הנפגעים - בהשוואה לשנת 1970. (ראה פרטים נוספים בנספח ז'). התפתחות דומה היתה, כאמור, גם ב-1970.

לאלפי אסונות אנושיים אלה נתלווה נזק כלכלי ניכר למשק הנאמד, בשנה שחלפה, בקרוב ל-1/2 מילארד ל"י.

מספר כלי הרכב שנעו בדרכים בסוף 1971, היה למעלה מ-300.000 ומספר בעלי רשיונות נהיגה כ-500.000. הותק הממוצע של בעלי רשיונות הנהיגה מגיע כיום ל-3.7 שנים ונחשב נמוך יחסית. הגידול השנתי הממוצע במספר כלי הרכב הינו 12-14% ושיעור דומה של גידול חל גם לגבי בעלי רשיונות נהיגה. (ראה פרטים נוספים בנספח ז'). בשנת 1980 צפויים לנוע על כבישי הארץ כ-740.000 כלי רכב, ומתוכם 525.000 המסווגים כפרטיים.

לגדול רב הקף זה בעשור האחרון לא נתלווה פתוח מקביל ותואם של מערכות התשתית התחבורתית - כך שרמת השרות במערכת - ירדה, ומידת החכוך בין מרכיביה - עלתה.

תוצר לואי, שלילי אך בלתי נמנע של מערכת התחבורה הן תאונות הדרכים. בנגוד לתופעות אחרות נבצר כפי שניתן לעמוד מנסיוןן של מדינות אחרות לחסל תופעה זו, או אף לצמצמה באורח דרסטי בעת שחל גידול כה ניכר במספר כלי הרכב והנהגים. עם זאת, ניתן, באמצעות מערכת משולבת של פעולות ואמצעים, המתייחסים למרכיביה העקריים של התחבורה, דהינו: האדם (נהגים והולכי רגל), הרכב והדרך, להביא את הקף התאונות לרמה נמוכה ככל האפשר, ולצמצם את שיעור גידולן ואת מידת הנזק שהן גורמות לאדם ולמשק.

* הערה: מסמך זה ענינו מערכת התחבורה האזרחית בלבד.

ב. כידוע, מפוצלות הסמכויות הנוגעות, במישרין או בעקיפין, למניעת תאונות הדרכים בין מספר גורמים ממלכתיים. כך לדוגמה, נושאת משטרת ישראל באחריות לשיטור ואכיפת חוקי התעבורה; מע"צ, במשרד העבודה, מבצעת סלילת ואחזקת דרכים בין-עירוניות; משרד הפנים עוסק בתכנון; הרשויות המקומיות אחראיות לפתוח ואחזקת רשתות הדרכים בתחומן; משרד הבריאות - אחראי לפני נפגעי התאונות ואשפוזם; משרד החנוך והתרבות שותף להקניית הרגלי התנהגות נכונים בדרך לנוער ומערכת בתי המשפט עוסקת בשפיטת עברייני התנועה. כך שבעוד שמשרד התחבורה נושא באחריות הפרלמנטרית והצבורית לתאונות הדרכים אין בידו הכלים והסמכויות המספיקים כדי שאחריות זו תמומש הלכה למעשה.

על פי החלטת הממשלה מיום 6.12.70 הוקם המטה למלחמה בתאונות הדרכים. תפקידיו הוגדרו בהחלטה זו כדלקמן:

1. לדון ולהמליץ בכל התחומים הנוגעים להגברת הבטיחות בדרכים והפחתת הקף התאונות.
2. לגרום לתאום מירבי בין המשרדים, המוסדות והגורמים האחראיים העוסקים בנושאים שבתחום זה.
3. להכין תכניות שנחיות ורב שנחיות למלחמה בתאונות, אשר תכלולנה את מערכת האמצעים שיינקטו ואת הקפי ופרטי התקציבים והמקורות הכספיים שיעמדו לרשות פעולה זו.

למטה, בראשות סגן שר התחבורה גד יעקבי, מונו נציגי משרדי הממשלה והמוסדות האחראיים לתחומי פעולה בנושא זה ומספר אישי צבור. מן הראוי להדגיש כי המטה, על פי תפקידיו שנימנו לעיל, אינו מוסמך לחייב את משרדי הממשלה המיוצגים בו למעשה וכל סמכותו לתאם ולהמליץ בפני המשרדים והמוסדות על הפעולות שיש לנקוט במלחמת תאונות הדרכים.

במהלך השנה החולפת קיים המטה מספר רב של דיונים אשר בעקבותיהם ננקטו הפעולות הכלולות ומפורטות בחלק 2 של מסמך זה. כמו כן, נמשכה פעילות משרד התחבורה אשר מספר נושאים מתוכה נמצא לנכון לכלול באותה מסגרת.

לצורך קידום נושא המלחמה בתאונות הדרכים ובתוקף תפקידיו כפי שהוגדרו בהחלטת הממשלה הנ"ל, מוצא המטה לנכון להביא באמצעות שר התחבורה בפני הממשלה להחלטתה תכנית פעולה רב שנתית הנחלקת לשתיים. האחת - פתוח מערכת התשתית ועזריה הבטיחותיים - במהלך השנים 1974/5 - 1972/3; השניה - פעולות ואמצעים אחרים - לבצוע מידי על-פי לוח זמנים הנובע מטיב העניין. תכנית רב שנתית זו תפורט בחלק 3.

מורכבותם ורבויים של הגורמים העומדים ביסוד תאונות הדרכים מונעים מציאת תרופת פלא כלשהי לבעיה. אי לכך בחן המטה למלחמה בתאונות דרכים במהלך השנה החולפת את מכלול המרכיבים ותוך התייחסות נפרדת לכל אחד מהם המליץ על אמצעים המיועדים, במשולב, להביא להפחתת גדולן של התאונות וניזקן. מרכיבים אלה מקיפים את שפור מערכת הדרכים ועזרי הבטיחות שלה, שפור רמת הנהיגה, הדרכת הולכי הרגל, החמרת עונשים והגברת האכיפה, אביזרי בטיחות ועוד. להלן פרוט הפעולות:

א. פתוח מערכת התשתית והעלאת בטיחותה

1. בשנת התקציב 1971/72 הושקעו מקורות ניכרים בהתאמת רשת הדרכים העירונית והבינעירונית לצרכי ההעברה ולהגברת הבטיחות. במעשה, כל פרויקט שתוכנן ובוצע, נעשה בהתאם להנחיות בטיחותיות, ולעזרת המתכננים הוכנו ופורסמו שורת קבצי הנחיות.

פתיחת דרך בעלת כניסות מבוקרות בין חדרה למבואות חיפה הביאה להפחתה דראסטית במספר תאונות הדרכים בין שתי הערים. הפחתה נוספת נגרמה עקב התקנת תאורה במקומות מועדים לתאונות. נוסף לכך הביאו בניית מחלפים ופתיחתם, הרחבת דרכים, הורדת תחנות אוטובוסים מדרכים רב נתיביות, שפור שדות ראייה ותמרור בצמתים והסדרת עקומות ואיי תנועה להפחתה ניכרה בתאונות הדרכים (ראה נספח ו'). כמו כן יש להזכיר את ההגנה על מפגשי רכבת אשר למרות רבוי תנועות הרכבת והרכב לא עלה מספר התאונות בהם מאז 1960.

בשנתיים האחרונות הושקע בפיתוח מערכת התשתית על כל מרכיביה סכום של כ-265 מליון ל"י. השקעות אלו, שבוצעו ע"י הממשלה (כ-185 מליון ל"י) והרשויות המקומיות (כ-80 מליון ל"י), נועדו לסגירת הפער ההולך וגדל בין מספר כלי הרכב הנעים על הכבישים ומערכת הכבישים המשרתת אותם.

בתחום הבין-עירוני הושקע בשנים 1970/71 - 1971/72 סכום של כ-140 מליון ל"י והעורקים המרכזיים שבוצעו היו השלמת הכביש המהיר חיפה - חדרה, עוקף רמלה ועוקף אבו-גוש, כן הושקע בפיתוח כבישים אזוריים ודרכי גישה ליישובים. במערכת הבין-עירונית שהורחבה בשנים אלו וחודשה, הושם דגש מיוחד על ההתאמה לצרכי בטיחות התנועה כאשר הכבישים נסללו עפ"י קריטריונים בטיחותיים ותנועתיים מרביים.

בתחום העירוני הושקע ע"י הממשלה בשיתוף הרשויות המקומיות סכום של כ-57 מליון ל"י בפתרון בעיות התנועה בערים הגדולות. עיקר המשאבים הופנו לאיזור המטרופולין של ת"א - הושלמו מרבית הכניסות והיציאות לת"א הן המזרחיות והן הצפוניות, הוחל בביצוע שלב "א" של נתיבי האילון ונמשכו ההשקעות להסדרת הגישות לתחנה המרכזית החדשה הנבנית בת"א. כן הוחל בתכנונם של חניונים ציבוריים במרכז העיר ובתכנון מערכת דרכים שתתן עדיפות לתחבורה הציבורית. בירושלים נמשך ביצועם של פרויקטים תחבורתיים לפתרון בעיות הכניסה לירושלים (שד' בן-צבי ורח' ירמיהו ובר-אילן) והושלמה היציאה הדרומית לכוון בית לחם. גם בחיפה ניתן משקל מיוחד ליציאות והכניסות לעיר ושופר הקשר בין אזורי העיר השונים.

הרשויות המקומיות השקיעו בנוסף לכך סכום של כ-50 מליון ל"י בסלילת מערכת הדרכים המקומית שיפור התאורה ותנאי הבטיחות בשכונות מגורים וכדו'.

2. במהלך השנה נמשך שפורם של צמתים עירוניים מועדים לתאונות. מבין 358 צמתים מסוכנים שאוחרו נסתיים* שפורם של 111, 45 נוספים נמצאים בשלבי בצוע סופיים ו-136 מצויים בשלבי טפול שונים - החל מתכנון וכלה בפרסום מכרז לבצוע. 66 הצמתים הנותרים טעונים בדיקה נוספת לאור ממצאי תאונות שארעו בהם.

בכבישים הבינעירוניים שופרו ושוקמו 14 צמתים תוך שתוף בין משרדי העבודה והתחבורה והרשויות המקומיות.

ב. חקיקה, שטור ושפיטה

1. ביום 2.4.71 נכנס לתוקפו חוק לתקון פקודת התעבורה (מס' 11), תשל"א - 1971, הקובע, בין השאר, בענייני בטיחות הוראות אלה:
 - אם נקבעה על עבירה חובת פסילה בפועל של רשיון נהיגה לא ימירה בית המשפט בפסילה על תנאי אלא בנסיבות מיוחדות;
 - מי שנוהג ברכב גנוב ואין לו רשיון נהיגה - ייפסל מקבל רשיון נהיגה לתקופת מינימום של 3 שנים. אם היה לו רשיון נהיגה - ייפסל לתקופת מינימום של 6 חדשים ופסילה על תנאי של מינימום 3 שנים;
 - המוסר רכב לנהיגה לקטין או למי שאינו יכול לקבל רשיון נהיגה - דינו מאסר 3 שנים;
 - בתאונה קטלנית יפסול קצין משטרה את רשיון הנהיגה של המעורב שיש יסוד להעמידו לדין - עד 90 יום (במקום 30 יום כפי שנקבע לפני התיקון), ובתאונה רגילה (אף אם נגרם נזק לרכוש בלבד) - עד 60 יום.
 - בתאונה של "פגע וברח" - לא יפסוק בית המשפט מאסר על תנאי.
 2. תוקן צו עבירות הקנס, כך שהוחמרו בו העונשים המוטלים בגין אי-ציות לתמרורים בעלי משמעות לגבי התרחשות תאונות דרכים.
 3. ביום 16.9.71 פורסמו תיקונים לתקנות התעבורה, הנוגעות לסדרי תנועה ובין השאר נכללו החמרות בחקיקת התעבורה שעיקרן אלה:
 - נעשו שינויים בעבירות תעבורה וכתוצאה מכך מי שהורשע על ידי בית משפט על עבירה חמורה יהיה דינו, נוסף על כל עונש אחר, פסילת מינימום של 3 חדשים ובמקרה של עבירה חוזרת או על עבירה שגרמה לתאונת דרכים פסילת מינימום לתקופה ארוכה מזו.
- בית משפט שהחליט להמיר פסילה בפועל בפסילה על תנאי - חייב לפרש

בפסק-דינו את הנימוקים להחלטתו.

ואלה דוגמאות להחמרה:

- מי שהורשע על עבירה של נהיגה באופן נמהר ורשלני לפי סעיף 243 לפקודת החוק הפלילי - דינו פסילת רשיון הנהיגה ל-3 חדשי מינימום;
- מי שהורשע על עקיפת רכב כשהדרך אינה פנויה או באופן מסוכן - או מי שנוהג תחת השפעת סמים או משקאות משכרים - ייפסל לתקופת מינימום של 3 חדשים;
- מי שגרם לתאונה כתוצאה מאי-ציות לרמזור "אדום" - רשיונו ייפסל לתקופה מינימלית של 3 חדשים;
- מי שהורשע באי-מתן זכות קדימה ובכך גרם לתאונה - דינו פסילת רשיון נהיגה לתקופה של 3 חדשים לפחות;
- מי שהורשע על עבירה כאמור ועבר עבירה חוזרת מרשימת העבירות הנ"ל - דינו פסילת רשיון לתקופת מינימום של שנה אחת.

4. סיירת הבטיחות החלה פעולתה ביום 15.8.71, הסיירת כוללת כיום 120 סיירים וממלאת תפקידי הדרכת נהגים והולכי רגל ושוטור באזור גוש דן. הסיירת פועלת תחת פקוח משטרת ישראל. (ראה פרטים נוספים בנספח א').

לקחים ראשונים מהפעלת סיירת הבטיחות הביאו את משרד התחבורה להחלטה להרחיב, בשנת 1972/3, את פעולת הסיירת לאזורים נוספים תוך הגדלת מספר הסיירים ל-220. פעולות גיוס הסיירים הנוספים החלו.

5. מוצע למנות שופט תעבורה נייד אשר יקיים כ-25 ימי שיפוט מהיר בחודש בכל רחבי הארץ. הצעה זו סוכמה בין משרד התחבורה, משטרת ישראל והנהלת בתי המשפט בכפוף להסכמת שר המשפטים. הנושא יועלה לדיון והכרעה בהקדם.

ג. הדרכה והסברה

בראשית שנת 1971 הוחל ביישום עקרונות היסוד לפעולות ההסברה וההדרכה למניעת תאונות, * ונקבע כי:

1. ההסברה תכוון להקנות ידע בנושאים ספציפיים לנהגים ולהולכי רגל:
 2. הפנית ההסברה לגזרות מוגדרות של צבור הנהגים וצבור הולכי הרגל תוך שימוש בכלי התקשורת המתאים בכל מקרה.
 3. הרחבת השימוש ברדיו ובטלוויזיה, והשגת תיאום בשימוש בכלי התקשורת השונים.
- הגורמים העקריים לתאונות הדרכים הקטלניות קבעו את סולם העדיפויות של נושאי ההסברה והפעולות שבוצעו בשנה החולפת.
- הופעל משדרי שרות שבועיים בטלוויזיה הכללית והופקו סרטים שהוקרנו בבתי קולנוע ובמועדונים. בשיתוף הטלוויזיה הלימודית הופקה סידרה מיוחדת לתלמידי בתי הספר.
- פעולות הסברה מיוחדות נערכו בקרב נהגי האוטובוסים, המשאיות, המוניות וחברות להשכרת רכב.
- חומר הדרכה כתוב חולק לצבור המשתמשים בדרך, ותשדירי הדרכה ב-4 שפות שודרו ברדיו. שילוט הדרכה והנחיה הוצב בתחנות דלק, מקומות צבוריים, מוסכים וחניונים.
- בתאום עם משרד החינוך, בוצעו פעולות הסברה בבתי הספר העממיים והתיכוניים.
- פעולות ההסברה לוו במחקר שוטף במגמה לעמוד על יעילות השמוש באמצעים השונים, ועל פתיחותם של הנהגים והולכי הרגל לקליטת ההסברה.

* הערה: הפעילות נעשית במשותף עם המועצה הלאומית למניעת תאונות.

ד. הגורם האנושי - נהגים

1. הנהגים המקצועיים שוהים זמן רב יחסית בדרך ועל כן הוטל על מבקשי רשיונות נהיגה במונית לעמוד בבדיקות רפואיות קפדניות במכון הרפואי, להוכיח העדר הרשעות פליליות ואי מעורבות בתאונות ולעבור השתלמות בעזרה רפואית ראשונה.
2. הונהגו בדיקות רפואיות לנהגים מקצועיים החל מגיל 45. בדיקות אלה נעשות מדי 5 שנים בגילים 45-55; מדי 3 שנים בגילים 55-65 ומדי שנה מגיל 65 ואילך.
3. נקבעה חובת בדיקות רפואיות לנהגים מקצועיים שהיו מעורבים בתאונת דרכים ו/או נפגעו בתאונת דרכים.
4. נאסרה נהיגת רכב מסחרי המסיע יותר מ-7 נוסעים אלא לבעלי רשיון נהיגה לרכב משא.
5. נאסרה נהיגת רכב מסחרי המסיע יותר מ-12 נוסעים אלא לבעלי/רשיון נהיגה מיוחד להסעת נוסעים ברכב מסחרי.
6. קבלת רשיון נהיגה באוטובוס הותנתה בנהיגה ברכב מסחרי ב-3 השנים שקדמו להגשת הבקשה, בהעדר הרשעות פליליות, בלמוד עזרה ראשונה לנפגעים, כבוי אש והשתלמות בנהיגה מונעת.
7. נאסרה הנהיגה על אופניים עם מנוע עזר שמהירותם המקסימלית עולה על 50 קמ"ש לקטינים עד גיל 18.
8. רשיון הנהיגה של נהג אשר הורשע בדין על עבירת סמים מותלה עד שיוכיח כושרו לנהיגה ויאושר במכון הרפואי לבטיחות בדרכים.
9. עד חדש אפריל 72 ניתן רשיון נהיגה בטרקטור (דרגה 1) לכל מי שעמד במבחן עיוני ובמבחן מעשי, ללא דרישות נוספות. יתרה מזו, מי שקיבל רשיון נהיגה מדרגה 2 ומעלה היה רשאי לנהוג גם בטרקטור.

הנסיון הוכיח, כי למעשה משמש הטרקטור ליעודים ספציפיים, כגון: גרירה, נסיעה והרמה של מטענים ובמקרים רבים גוררים טרקטורים פלטפורמות הנושאות ילדים ונוער.

הנהיגה בטרקטור דורשת איפוא, ביצועים טכניים מיוחדים ומחייבת תשומת לב מיוחדת לבעיות בטיחות. הוחלט, איפוא, להפריד את מתן הרשיון לנהיגה בטרקטור מרשיונות נהיגה אחרים ולהתנות מתן רשיון זה בקורס מיוחד.

המשרד בא בדברים עם האגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית במשרד העבודה ועיבדנו יחד עימם במשותף תוכנית ללימוד עיוני ומעשי של נהיגה בטרקטור, תוכנית להכשרת מדריכים ומורים ותוכנית לעריכת מבחנים מתאימים.

10. נהגים אשר הורשעו בעבירה שגרמה לתאונת דרכים עם נפגעים, מוצע כי יחוייבו בבדיקה במכון הרפואי לבטיחות בדרכים. לצורך עריכת הבדיקות מוצע להקים סניפים למכון בירושלים, חיפה, באר שבע וטבריה. עד להקמתם מוצע כי המכון הרפואי יבדוק את הנהגים שרשיונם נפסל ע"י בית המשפט כתוצאה מעבירה שגרמה לתאונת דרכים עם נפגעים.

ה. הגורם האנושי - הולכי רגל

בעקבות המלצות קבוצת עבודה אותה מינה המטה ואשר את המלצותיה, נעשו בשנה האחרונה פעולות בתחום בטיחות הולכי הרגל. בנוסף לפעולות הדרכה והסברה אשר נעשו באמצעות סירת הבטיחות ומשרד הממונה על ההסברה למניעת תאונות דרכים, נעשו הפעולות הבאות:

1. סקרים ומחקרים רבים הושלמו או נמצאים במהלך בצועם, כולם, מתוך מטרה לשפר את המידע העומד לרשות המשרד התחום בטיחות הולכי הרגל וישומו בהסדרים הנדסיים בעתיד (ראה נספח ב').
2. נמשכו העבודות להפרדת תנועתם של הולכי הרגל מתנועת כלי הרכב. בן היתר נסללו שבילים להולכי רגל, נמשכה בניית גשרים (ביילינסון בפ"ת, בית שלמה, נעורים, קסטל, קריית ענבים), ומעברים תת-קרקעיים (בחיפה-בין תחנת אגד החדשה ובת-גלים, בירושלים ברח' יהודה הלוי, יפו, בן צבי ורופין).
3. לצורך הגברת בטיחות הולכי הרגל והזרמת תנועה יעילה יוזם משרד התחבורה תכנון והקמת דגמי גשרים להולכי רגל. גשרים אלה ימוקמו לנסיון במקומות בהם קיים סכון רב לחיי אדם בשעת חציית כבישים עורקיים ועירוניים, ו/או במקומות שם כמות הולכי הרגל החוצים מונעת זרימה תקינה של התנועה.
באפקה יוקם בקרוב גשר פלדה בעל מפתן מותאם לששה נתיבי תנועה בהשקעה של כ-150.000 ל"י.
- כמו כן, עוסקת חברת "כור" בתכנון גשר מתכתי פריק אותו ניתן להציב ולפרק בהתאם לצרכים המשתנים. גשרים אלה ימוקמו לנסיון במספר מקומות שנקבעו לכך ולאחר הפקת לקחים מהפעלתם ביתר האתרים בהם יש צורך בכך.
4. נמשכה פעולת שפור התאורה במקומות רכוז הולכי רגל, הוצבו תמרורים מוארים ליד מעברי חציה או מעליהם והותקנו רמזורים רבים עם הסדרים מיוחדים לחציית הולכי רגל בערים ובכבישים בינעירוניים.

1. אמצעים להפחתת הפגיעה

1. נוכח הודאות שהוכחה במחקרים ובנסויים, בדבר הפחתת הפגעות של החוגרים חגורות בטיחות, נעשו הפעולות הבאות:
- הונהגה חובת שמוש בחגורות בטיחות על ידי המורה או הנוהן והן על ידי התלמיד בשעת הוראת נהיגה ובמבחני נהיגה;
 - נקבעה חובת התקנת חגורות בטיחות במוניות וברכב מסחרי סגור אשר משקלו הכולל המותר אינו עולה על 4000 ק"ג;
 - הוטלה חובת התקנת חגורות בטיחות בכל הרכב הפרטי - לא יאוחר מיום 1.3.72 או ביום חדוש רשיון הרכב, הכל לפי התאריך המוקדם יותר;
 - נעשתה פניה אל רשויות צה"ל, משטרת ישראל ומינהל הרכב הממשלתי על מנת שיחייבו, מרצונם, שמוש חובה בחגורות בטיחות - כדוגמא לצבור הרחב. עד כה, נענה מינהל הרכב הממשלתי לפניה והודיע כי חובת השמוש תוטל בקרוב, על נהגי רכב ממשלתי. (ראה נספח ד').

2. נוכח העובדה כי 87% מבין התאונות בהן נפגעו רוכבי רכב דו אופני מנועי - ארעו בדרכים עירוניות ורק 13% בדרכים בינעירוניות; וכן כי, למעלה מ-80% מבין ההרוגים בתאונות אלה מותם נגרם עקב פגיעה באזור הראש, המליץ המטה להרחיב את תחולת התקנה המחייבת חבישת הקסדות בדרכים בינעירוניות גם על דרכים עירוניות.

חיוניות אמצעי זה הוכחה בהשוואה שנעשתה במרכז לבטיחות בדרכים בסכניון בין תקופה בת 3 שנים, שקדמה להטלת החובה בדרכים בינעירוניות לתקופה של 3 שנים לאחריה. ממצאי השוואה זו מעידים על כי נרשמה ירידה של 22% במספר כלל הנפגעים ו-43% במספר הנפגעים קשה וההרוגים (פרטים נוספים ראה בנספח ג').

ז. ר כ ב

1. הוחלט על הקמתו של מכון הרכב אשר יהווה מסגרת גג לריכוז כל פעולות הבקרה והמחקר בארץ לרכב וחלפיו. שותפים למכון יהיו מכון התקנים לישראל, הטכניון ומשרד התחבורה. הוא יאוגד כחברה בע"מ ללא הון מניות ותפקידו יהיה להכין את התשתית הדרושה לביקורת רכב ברמה גבוהה מבחינת כח אדם מקצועי ואקדמאי ציוד ומעבדות וכן אסוף וריכוז הידע המקצועי. עם יצירתה של תשתית זו יהיה ניתן להעמיק את הפעילות המתייחסת להעלאת רמת הבטיחות של הרכב המיוצר בארץ והמיובא אליה.

לפי אומדן מוקדם, יושקעו, בשלב ראשון, כ-600.000 ל"י להשלמת הציוד החסר במוסדות הבקרה והמחקר בארץ. כמו כן עובדה תוכנית מחקרים בהקף של כ-100,000 לירות לספול בבעיות דוחקות בנושאי בטיחות המחייבים מחקר ספציפי.

לאחרונה סוכמו התזכיר והתקנות של המכון והם יוגשו בימים הקרובים לרשות החברות ולועדת שרים לענייני כלכלה.

2. הוקמה ועדה למפרטי רכב אשר מתפקידה לדון ולהמליץ שנויים ותוספות בכל הנוגע למפרטי רכב נוסעים - במגמה להגביר את בטיחות תנועתו ונוסעיו.

ממצאי הועדה עתידים להנחות את משרד התחבורה בשנתיים הקרובות בחחום בטיחות הרכב.

3. הוחלט על הפעלתו של מסלול לבדיקת רכב חדש המיובא לישראל או מיוצר בה. מסלול זה יבחן את אבות הטיפוסים של כל הדגמים ועמידתם הלכה למעשה בדרישות הבטיחות ובאביזרי הבטיחות המחייבים אותם.

4. על מנת להגביר את בטיחות הרכב בדרכים הוחלט להנהיג בדיקות אקראי בכבישים באמצעות ניידות רישוי.

כלי רכב ראשון למטרה זו הוזמן באמצעות מנהל הרכב הממשלתי וימסר לאגף הרישוי בתחילת חודש מאי. יש לצפות להפעלתו החל מחדש יולי 72 באמצעות צוות בוחנים במקומות שונים בארץ.

לאור הנסיון תבדקנה האפשרויות להזמנת ניידות נוספות והרחבת הפעולה.

5. נוכח תאונות שארעו לרכב דיזל כבד ואוטובוסים עקב אובדן בלמים, הוחלט על הכנסת מערכת בילום לשעת חרום הקרויה "בלם קפיץ". מערכת זאת הוכנסה כבר לכל משאיות ליילנד המשווקות בארץ, ולאוטובוסים החדשים לשירות בין-עירוני.

הוכנה תקנה מחייבת בעניין זה ועם אישורה יחוייב כל הרכב החדש הנ"ל במערכת זו.

6. על יסוד מחקר שנעשה במעבדה הישראלית לפיסיקה ליד המכון למחקר ופתוח, המלצת ועדת משנה של האו"ם ומחקרים אשר נעשו בארצות שונות חייב שר התחבורה בתקנות את שיטת התאורה האסימטרית. התקנות קבעו כי ברכב חדש יותקנו הפנסים החל מיום 1.1.70 ושאר כלי הרכב החל מיום 1.1.72.

אמצעי זה מיועד להפחתת הסנוור המהווה גורם עיקרי בתאונות לילה.

7. כמדי שנה נערך בחודש נובמבר מבצע "הכן רכבך לחורף" אשר שולב השנה במבצע חודש הבטיחות. המבצע נערך בשיתוף עם איגוד המוסכים ומשטרת ישראל. ולווה בפעילות הסברה מסועפת. בהשוואה לשנה הקודמת גדל השנה מספר המביאים כלי רכב לבדיקה.

8. נקבעה חובה להתקין באופנועים, קטנועים ואופניים עם מנוע עזר - מראת תשקיף המאפשרת לנוהג לסקור, ממקום מושבו, גזרה רחבה של הדרך מאחורי כלי רכבו.

9. לצורך מניעת גניבתו של רכב, המעורב במספר ניכר של תאונות דרכים, נקבעו הוראות המחייבות התקנת מנעול בטחון או מכשיר נעילה.

10. בעקבות פנייתנו אל מינהל הכנסות המדינה הופחתו מסי הקניה על שורת אביזרי רכב וחלקי חלוף בטיחותיים מתוך מגמה לעודד את השימוש בהם והחלפתם עם התבלותם.

ח. פעולות אחרות

1. בשתוף עם ראש העיר נקבעה גבעתיים לדגם עיר בטיחותית. זאת, מתוך מטרה לקיים בעיר נסויים באמצעים ושטות להגברת הבטיחות. במהלך הפעולה תועלה רמת הפעילות של כל הגורמים השותפים בתחום מניעת תאונות הדרכים בנושאי התשתית, ההדרכה והחנוך, ההסברה והאכיפה תוך נסוי חדושים בתחומים אלה. הנסויים ילוו במעקב מדעי לצורך הפקת לקחים ויישום השיטות והאמצעים אשר הוכיחו את יעילותם במקומות אחרים.
2. במהלך חודש נובמבר 1971 נערך מבצע חודש בטיחות בדרכים. במסגרת מבצע זה הגבירו הגורמים העוסקים במניעת תאונות דרכים את פעילותם. בין היתר, הוקמו בחודש זה 3 מטות מחוזיים אשר קבלו מן הצבור הודעות אודות לקויים במערכת הכבישים ועזרי הבטיחות. המטות העבירו מידע זה למע"צ ולרשויות המקומיות ועקבו אחר תקון הפגמים. בנוסף לכך נערכו במהלך החודש מבצעי הסברה והדרכה מיוחדים באמצעות הטלויזיה הכללית והלמודית, הרדיו, מודעות בעתונות וחלוקת עלוני הסברה.
3. תחרות זהירות ראשונה בין ערים שכנות נערכה בין רחובות ראשון-לציון ונס ציונה, ונמשכה מתחילת יוני ועד לסוף חודש זה. במסגרת התחרות הוקמו בערים קבוצות פעולה של מתנדבים מבוגרים, ילדי בתי ספר וארגונים שונים. הפעולות התמקדו בארבעה נושאים:
 - חינוך והסברה.
 - פעולות הכוונה, הדרכה ופיקוח.
 - ביצוע פעולות הנדסיות.
 - הקמת מגרשי משחקים ופעולות בבתי"ס.ניתן לציין כי השתתת הפעולה על בסיס תחרותי הביאה לזרז ביצועם של שפורים הנדסיים רבים אשר תוכננו למועדים מאוחרים יותר ולהתענינות פעילה של גזרות רחבות בצבור. הפרסים שהוקצבו למטרה זו ינוצלו להקמת מתקני הדרכה לבטיחות בדרכים.

4. בעקבות המלצת המטה, הוסדר בתקנות מעמדם של "קציני בטיחות" במפעלים המפעילים לפחות 20 כלי רכב.

- קציני הבטיחות במפעלים יועסקו בתפקידי הפיקוח על תקינות הרכב וכשירות הנהגים במפעל - כתפקיד בלעדי.

- נקבעו תנאי הכשירות הנדרשים מקציני הבטיחות ובין השאר השכלה, הכשרה, התאמה לתפקיד ובחינות.

- קציני הבטיחות הוסמכו לאסור שימוש ברכב בלתי תקין של המפעל והוטלו עליהם תפקידי פיקוח והדרכה של נהגי המפעל וחובות דיווח לרשויות על פגמים ברכב ובכשירות הנהגים.

3. תכניות פעולות ואמצעים

א. פתוח מערכת התשתית והעלאת בטיחותה

על בסיס אומדני גידול צי הרכב והגדול החזוי של הבקוש לשרותי מערכת התשתית בחמש השנים הקרובות; ונוכח העובדה כי קצב גדול מצבת כלי הרכב בעשור האחרון לא הודבק על ידי השקעות מתאימות לשפור התשתית, ועל ידי כך לא נתאפשרה קליטה מאוזנת של התנועה, ונוצר רקע נוח להתרחשותן של תאונות המליץ המטה למלחמה בתאונות הדרכים כי:

- (1) בשנים 1972/3-1976/7 יושקע על ידי הממשלה והרשויות המקומיות סכום של 1,600 מליון ל"י בפתוח מערכות הדרכים העירונית והבין-עירונית, שפורן ואחזקתן כדלקמן:

500 מליון ל"י	- פתוח רשת דרכים בין-עירונית
600	- פתוח רשתות דרכים עירוניות-עורקיות
320	- שיפור המערכת הקיימת-עירונית ובין-עירונית
180	- אחזקת מערכות הכבישים העירונית והבין-עירונית

1,600 מליון ל"י.

- (2) משרדי התחבורה והעבודה ישלימו הכנת מערכות התקנים וההנחיות הבטיחותיות ויבטיחו את יישומן.
- (3) יוזרזו תהליכי ההפקעות והפינויים לצורך קבלת ושמירת זכויות דרך, וכי המטה רושם לפניו את הודעת משרד התחבורה על הגשת הצעה לתיקון החוק בנדון. הממשלה תזרז את הדיון בהצעת חוק זה.
- (4) לאור המחסור ההולך וגובר בכח אדם מקצועי, על משרדי הממשלה הנוגעים בדבר והמוסדות האקדמאים להקדיש תשומת לב מיוחדת להגברת כח אדם מקצועי בנושאי הנדסת תחבורה.

(5) משרדי הפנים והתחבורה יסייעו בידי הרשויות המקומיות להעריך מבחינה ארגונית וכספית לביצוע תכניות ההשקעה. (ראה פרטים נוספים בנספח ה').

במהלך השנים 1974/5-1972/3 מוצע לבצע את הגיזרה הבאה מתוך תכנית החומש:

(1) פתוח רשת הדרכים הבין-עירונית -

תזרוז ותקוצר סלילתם של כל הפרוייקטים הכלולים בתכנית המסוכמת עם הבנק העולמי ופרוייקטים דומים, ובמיוחד סלילת דרכים מהירות בעלות כניסות מבוקרות בין תל-אביב וירושלים, ובין תל-אביב ואשדוד והשלמת הכביש המהיר חיפה - תל-אביב. כמו כן לקדם בנייתם של מחלפים בצמתים מסוכנים.

יש לקדם סלילה של כבישים עוקפים, לפי דוגמת עוקפי רמלה, חדרה ואבו-גוש, להגברת רמת הבטיחות בלב ישובים הנושאים בעול תנועה עוברת. מוצע לזרז סלילתם של כבישים עוקפים בעכו, טבריה ורחובות בנוסף לעוקף לוד-רמלה אשר סלילתו תחל בקרוב.

סך כל ההשקעה מגיע ל-320 מליון ל"י.

(2) פתוח רשת הדרכים העירונית -

נוכח כושר הבצוע של הרשויות המקומיות יוגדל בשלש השנים הבאות הקף ההשקעות למטרת רכישת זכויות דרך, פנויים והפקעות לפרוייקטים המתוכננים בחומש הקרוב. כמו כן, יקודמו ויושלמו מספר פרוייקטים גדולים בהם הוחל בשנה האחרונה דוגמת נתיבי איילון, כבישי גישה לתחנה המרכזית בתל-אביב ואחרים.

חלוקת ההשקעות המוצעת לפי ערים הינה כדלקמן:

תל-אביב והמטרופולין	190	מליון ל"י
ירושלים	85	" "
חיפה	65	" "
ערים אחרות	40	" "

ההשקעה מסתכמת, איפא, ב-380 מליון ל"י.

(3) שפור התשתית הקיימת -

השקעה זו מיועדת להעלאת רמת רשת הדרכים הקיימת לסטנדרטים בטיחותיים יסודיים באמצעות שפור צמחים, ותאורה, בניית מעקות וגדרות בטיחות והקמת מעברים עיליים ותחתיים להולכי רגל.
סך כל ההשקעה מגיע ל-120 מליון ל"י.

(4) אחזקת מערכות הדרכים -

מערכת הדרכים ועזריה צורכים תקציב אחזקה אשר ילך ויגדל ככל שהקפה ומורכבותה של המערכת יגדלו. רמת אחזקה גבוהה הינה תנאי לבטיחות השמוש במערכת.

ההשקעה המתחייבת מכך מסתכמת ב-80 מליון ל"י.

ס י כ ו ם :

הקף ההשקעה בפתוח, אחזקת ושפור מערכת תשתית הדרכים בשנים 1974/5-1972/3 מסתכם ב-900 מליון ל"י.

ב. חקיקה, שטור ושפיטה

1. תנוסח הצעת חוק בטיחות בדרכים אשר יקיף את תחומי התכנון התפעול והתחזוקה של מערכת הדרכים, בטיחות כלי הרכב וכשירות הנהגים. חוק זה נועד לכנס את מכלול ההוראות והתקנים בתחום הבטיחות בדרכים ולהגדיר את תאום הזרועות השונות המטפלות בתחום זה.
2. יוגדל הקף סיירת הבטיחות בשנים 1973/4-1974/5 במגמה להגיע ל-500 סיירים בסוף התקופה.
מוצע להרחיב את תחומי פעולתה לאזורי ירושלים, חיפה ובאר-שבע.
על סמך הנסיון החיובי שנצבר מהפעלת סטודנטים למטרה זו, מוצע אף כאן לגייס את הסיירים מקרב הסטודנטים במוסדות האקדמאיים והעל תיכונניים בערים אלו.
אומדן ההשקעה השנתית המתחייבת מהפעלת הסיירת בהקף 360 סיירים בשנת 1973/4 מסתכם ב-4.0 מליון ל"י. ובהקף 500 סיירים בשנת 1974/5 - ב-5.5 מליון ל"י.
3. מוצע להסמיך כח אדם המועסק על ידי הרשויות המקומיות לצורך פקוח על החניה. סדרי החניה הם בעלי אופי מקומי והפקוח עליהם אין צורך שיעשה באמצעות משטרה ארצית. העברת הפקוח, כאמור, לרשויות מקומיות מעבר לסדר גודל כפי שייקבע, תפנה כח אדם במשטרת ישראל לאכיפת יתר הוראות חוקי התעבורה והזרמת התנועה. עם זאת, מוצע לשמור בידי משטרת ישראל סמכות מקבילה להפעלה לפי שקול דעתה.
בשעה זו נבדקת האפשרות לנטות הפעלת הסדר זה בעיר בסדר גודל בינוני.

ג. הדרכה והסברה -

(1) בהסתמך על לקחי פעולות שבוצעו בשנת 1971/2, יבוצעו פעולות

ההסברה וההדרכה בשני מישורים חופפים:

א. פעולה בקבוצות אוכלוסיה קטנות, ארגונים ומפעלים.

פעולות ההסברה וההדרכה בקבוצות האוכלוסיה המוגדרות, שיתבצעו בעזרת "מעצבי הדעה" בקבוצות אלה, יתבססו על חומר כתוב רב, ועל אמצעי עזר אור-קוליים.

ב. שימוש מירבי בכלי התקשורת ההמונית (רדיו וטלוויזיה) כהשלמה לפעולה הנ"ל.

להשגת אפקטיביות בשימוש בכלים אלה ובעקר בטלוויזיה הכללית (שהיא בהתאם לממצאי המחקר שערכנו, הכלי העקרי לפעולתנו) יש לקבל החלטה שתאפשר:

ברדיו -

הקצאת זמן "לפינת התחבורה" במסגרת מגזין "הבקר הזה" ובמסגרת "בחצי היום".
שדור "פינת תחבורה" - שבועית בשעה 17:55 עד 18:00 (הדבר סוכם עקרונית עם רשות השדור אך בוטל מטעמי מחסור באולפנים).

בטלוויזיה -

שדור סירטוני הדרכה באורך 30 ו-60 שניות במרווחי זמן בין תוכנית לתוכנית.
שדור סרטי הדרכה בשעות מתאימות לצפייה וקליטה. (כיום אנו מוגבלים לשדור סרטי שירות לאחר חדשות השעה 22:00).
דווח מצולם וניתוח תאונות חמורות במהדורת החדשות.

(2) עד להפעלתה המלאה של תוכנית החינוך לזהירות בדרכים במערכת החינוך, בכוונתנו ליזום שתי פעולות הסברה בבתי הספר:

א. הפקת סדרות סרטים בטלוויזיה הלימודית, ובשיתופה, לגילאים שונים.

ב. עריכת ניסוי - מבוקר בקרב 500 תלמידים, לתוכנית שמגמתה החדרת נושא הבטיחות לבתי האב בישראל באמצעות הילדים.

(3) מוצע להביא לשיתופם של חברות פרטיות בפעולות ההסברה בשתי דרכים:

א. השתתפותן הכספית של חברות הדלק בפרסום המבוצע באמצעות העתונות ובחלק מתשדירי ההדרכה ברדיו.

ב. השתתפות חברות הביטוח בעידוד שימוש באביזרי בטיחות (חגורות בטיחות), ע"י הנוהגים ברכב, ע"י מתן הנחות כספיות.

הגשמת תכניות אלה כרוכה בתוספת של 1.5 מליון ל"י לתקציב ההדרכה וההסברה העומד על 1.4 מליון בשנה זו.

ד. הגברת החנוך לזהירות בדרכים באמצעות מערכת החנוך

מתוך מטרה להעמיק את החנוך לזהירות בדרכים באמצעות מערכת החנוך אשר הקיפה בשנה האחרונה כ-4,000 - גני ילדים, 1950 בתי ספר יסודיים, 600 בתי ספר על יסודיים ו-40 בתימ"ד למורים, בהם התחנכו כ-800 אלף תלמידים **אשר המטה למלחמה בתאונות דרכים תכנית פעולה מקיפה**. על מנת להרכיש דפוסי התנהגות נכונים לתלמידים באמצעות סגל מורים שיוכשרו למטרה זו, הכנת תכניות למוד, עריכת מחקרים, הקמת מרכזי למידה והדרכה באמצעות הטלויזיה הלמודית ידרשו המקורות הכספיים הבאים:

50.000	ל"י	הכנת תכניות למוד
50.000	"	הכשרה להשתלמויות
500.000	"	משמרות זהירות בדרכים
117.000	"	תקשורת המונית
3.600.000	"	30 מרכזי למידה (ב-3 שנים)
70.000	"	מחקרים
4.387.000	"	סה"כ

ה. מערך פנוי נפגעי תאונות דרכים -

1. אושרה, עקרונית, הקמת מערך 12 צוותי פנוי ניידים ב-4 מרכזים רפואיים ובעורקי תחבורה ראשיים. הצוותים יגויסו, יוכשרו ויצוידו על ידי צה"ל - מבלי שהאחריות לפנוי נפגעי תאונות דרכים תיפול על צה"ל.

הקמת המערך ואחזקתו בשנים 1972/3-1974/5 נאמדים ב-4.5 מליון ל"י.

2. ועדה בראשות המפקח על התעבורה ובהשתתפות נציגי משרד החקשורת, מע"צ, מד"א ומשטרת ישראל עוסקת בנסוח תכנית מערכת החקשורת לדווח על התרחשות תאונות לצורך פנוי הנפגעים.

ההוצאה להקמת המערכת ואחזקתה בשנים 1972/3-1974/5 נאמדת ב-1.5 מליון ל"י.

רכוז השקעות

.1

(במליוני ל"י במחירים קבועים)

הצעת הקציב
נוכחית

1972/3	ס"ה	1974/5	1973/4	1972/3	<u>התחום</u>
**200	900	300.0	300.0	*300.0	תשתית
2.5	9.5	5.5	4.0	-	סיירת הבטיחות
1.4	8.7	2.9	2.9	2.9	הדרכה והסברה
-	4.4	1.2	1.2	2.0	מערכת החנוך
-	1.5	0.250	0.250	1.0	מערך פנוי נפגעים

* הערה: כולל את התקציב המאושר לשנת 1972/3.

** הערה: אומדן.

סיירת הבטיחות
(מתוך דו"ח מפקד הסיירת)

שיטת ההפעלה

1. סיירת הבטיחות פועלת באיזור גוש דן, וכל הקשור בתפעול המבצעי מתבצע באחריות המשטרה. לצורך זה, נקבעו ע"י משטרת ישראל 30 קטעי סיור קבועים באיזור ת"א. קטעים אלה מכסים עורקי תחבורה ראשיים, בעיקר בכניסות לעיר תל-אביב. פעילות זו מבטיחה נוכחות כמעט קבועה באותן דרכים שבהן מתנהלת עיקר התנועה ביממה, וכמובן בהן גם רוב התאונות.
2. הסיירים יוצאים לתפקידם למשמרת בת 4 שעות, וזמני הפעילות נמשכים משעה 06:30 בבוקר עד 23:00 בלילה. חלקם הגדול של הסיירים יוצא ממונע על גבי קטנועים, אך עם זאת מתבצעים סיורים רגליים, בעיקר באזורים הפנימיים של תל-אביב.
3. משטרת ישראל מנהלת את עבודת הסיירים ע"י תדריך, מעקב בעבודה, מתן סיוע מעשי בעבודה וטיפול שגרתי בדיווח. מנהלת היחידה אחראית לכל הקשור בסידור עבודה, מנהלה ופיקוח משמעת על הסיירים, כולל הופעתם בעת הסיור. פיקוח זה מתבצע בשלב זה ע"י מפקד הסיירת וסגנו. יתכן כי בזמן הקרוב ייקבעו מספר סיירים אמינים, על-מנת להגביר את הפיקוח הנדון.

אופי העבודה

4. מהשלב הראשוני של דיוני הקמת הסיירת הודגשו מטרותיה כמטרות חינוכיות בעיקר, הכוונה של תוספת כוח אדם מעולה למערכת הפיקוח המשטרתית הקיימת התבצעה על הצד הטוב ביותר. הסיירים בדרך כלל מזהירים ומסבירים, אך הסמכות לרשום דוחות מפעם לפעם מביאה לכך, שעצם נוכחותם מרתיעה ומחנכת את הציבור.
5. כדי להמחיש את דרך פעולתם של הסיירים, הרי חתך של פעילות הסיירת בחודש נובמבר 71, חודש הבטיחות. בחודש זה נפגשו הסיירים במפגשים יזומים על ידיהם עם 9851 אזרחים. חלוקת אופי מפגשים אלה הינה כדלקמן:

5727 -	א. אזהרות בע"פ לנהגים
628 -	ב. אזהרות בכתב לנהגים
607 -	ג. דוח"ות עבירה לנהגים
2866 -	ד. אזהרות בע"פ להולכי-רגל
1 -	ה. אזהרות בכתב להולכי-רגל
22 -	ו. דוח"ות עבירה להולכי-רגל

6. אופי הפעילות אינו מצטמצם רק במספר המפגשים או אחוז רישום אזהרות ודוח"ות לעומת האזהרות בע"פ; אם נבדוק את חלוקת החומר הרישום (אזהרות ודוח"ות) לגבי סוג העבירות, נמצא כי חומר רב המתייחס לעבירות המבוצעות תוך כדי תנועת כלי רכב או הולכי רגל. כך למשל ניתן ללמוד מניתוח הדיווח הרישום של חודש אוקטובר 71, שמתוך כלל 1170 רישומים, מתייחסים 940 לעבירות תוך כדי תנועה; והבולטים בהם:

269 -	פנייה בלתי נכונה
116 -	אי ציות לתמרור "עצור"
93 -	עבירות איתות
70 -	אי ציות לרמזור
173 -	עבירות הולכי רגל

ניתן לסכם כי פעילות הסיירת מתרכזת בעיקר באותן עבירות, המסכנות את תנועתם של כל המשתמשים בדרך.

7. שטח פעולה נוסף, הקשור בבטיחות הוא הדיווח השוטף והמידי על מפגעים בטיחותיים. בחודש נובמבר 71 (חודש הבטיחות) נמסרו במרחב ת"א כרבע מכלל ההודעות שהתקבלו ע"י סיירי הבטיחות.

בטיחות הולכי רגל

מפורטים בזה סקרים ומחקרים אשר בוצעו השנה או הנמצאים בביצוע או בתכנון.

סקרים שהסתיימו

1. ספירות הולכי רגל ב-4 שכונות מגורים בחיפה -
(הספירות נערכו במעברי חציה ולידם).
2. ספירות הולכי רגל ביום ובלילה ברחובות ראשיים בחיפה, ירושלים ותל-אביב -
(הספירות נערכו במעברים, לידם ובינם).
3. בדיקת האיננוטר של מעברי חציה לפי אורך הרחובות בשכונות עירוניות בחיפה.
4. מיפוי תאונות הולכי הרגל בחיפה ובירושלים.

סקרים בביצוע ובתכנון

1. ספירות הולכי רגל במעברי חציה ובקטעים לידם, לפני ואחרים התקנת מעקות בטיחות -
(הספירות נערכות ברחובות ראשיים בחיפה).
2. הנושא הנ"ל מתוכנן בשלב הבא לערים אחרות.

מחקרים שבוצעו

1. פעילות הולכי רגל בשכונות עירוניות - המרכז לבטיחות (הקרט ואלגרישי).
2. תאונות הלילה של הולכי רגל חוצים בישראל - שיטת האיתור והאמצעים לטיפול במקומות התורפה שאותרות-המרכז לבטיחות (בקר).
3. הנחיות לתכנון מעברי חציה - משרד התחבורה (בן-שאול ורונן). (כרגע פנימי).
4. תאונות הולכי רגל - נתוח סטטיסטי והשוואות - המרכז לבטיחות (נאמן והקרט).

5. נתוח סטטיסטי של תאונות הדרכים בישראל לתקופה 1969 - 1959 - המרכז לבטיחות.
(גרינברג והקרט).

מחקרים בבצוע ובתכנון

1. סכונים של רכב ושל הולכי רגל ברחובות בשכונות עירוניות - המרכז לבטיחות.
 2. השפעת הצבת מעקות בטיחות על התנהגות הולכי הרגל ובטיחותם - המרכז לבטיחות.
 3. תאונות הולכי רגל בירושלים - משרד התחבורה.
 4. סקרים ובדיקת אינוונטר המעברים בגבעתיים וביצוע שיפורים להולכי רגל. בדיקת המצב לפני ואחרי השפורים.
- הערה: נושא הולכי הרגל קשור לבעית התנועה והבטיחות בערים. בבעיה זו קשה לטפל כראוי מבלי שיהיה מאגר אינפורמציה מתאים. אי לכך עוסק עתה המכון למחקרי תחבורה בניהולו של מר גדעון השמשוני באיסוף אינפורמציה מירבית על התנועה בערים. בשלב מסוים תהיה עבודתו ישומה גם לנושא הולכי הרגל ובלעדיה קשה לקדם נושא זה בסקרים ספציפיים לו בלבד.
- מאידך, על מנת לקדם הנושא נערכו הסקרים והמחקרים שהוזכרו לעיל ואשר התרכזו במקומות ספציפיים במטרה לכסות את הבעיה כולה עם הזמן.

קסדות-מגן

(מתוך סקר המרכז לבטיחות בדרכים ינואר 1972)

1. מספר הנפגעים, מבין הרוכבים והנוסעים באופנועים לסוגיהם, היה קטן במידה ניכרת בשלוש השנים 1970 - 1968 לעומת מספרם בשנים 1966 - 1964. הירידה העיקרית חלה בדרכים בין-עירוניות בהן ירד מספר הנפגעים ב-22%; חלה גם ירידה אבסולוטית בנפגעים בדרכים עירוניות - ירידה של 6%.

מספר הנפגעים, רוכבים ונוסעים מאופנועים

	<u>1968-1970</u>	<u>1964-1966</u>	
<u>% הירידה</u>			
22%	1,330	1,707	בין-עירוני
6%	6,804	7,265	עירוני

2. בשנים 1968-1970 חלה ירידה אבסולוטית במספר הנפגעים קשה מבין רוכבים ונוסעים באופנועים למיניהם, לעומת השנים 1966-1964; הירידה במספר ההרוגים והנפגעים קשה מבין רוכבי האופנועים למיניהם היתה 43% בדרכים בין-עירוניות ו-26% בדרכים עירוניות. ירידות אלה היו גדולות יותר מן הירידות שחלו במספר כל הנפגעים.

מספר הנפגעים קשה + הרוגים רוכבים ונוסעים באופנועים

	<u>1968-1970</u>	<u>1964-1966</u>	
<u>% הירידה</u>			
43%	301	525	בין-עירוני
26%	1,321	1,784	עירוני

3. בקבוצות הביקורת לא חלו ירידות דומות. מספרם של רוכבי אופניים אשר נהרגו ונפצעו קשה כאחוז מסה"כ המפגעים רוכבי האופניים לא השתנה במידה ניכרת, בדרכים בין-עירוניות (33% בתקופה "לפני" לעומת 32% בתקופה "אחרי"). במספרם של כל הנפגעים קשה בתאונות בדרכים בין-עירוניות בכלי-רכב מכל הסוגים, כולל רכב של 4 גלגלים, כאחוז מכלל הנפגעים בכל רמות החומרה בשנים 1970-1968,

חלה אף עלייה קלה לעומת 1964-1966, עליה מ-22.5% ל-23.3%, לעומת ירידה מ-29% ל-23% באופנועים.

4. ניתן לסכם על כן, כי אובחנה ירידה ניכרת במספר הנפגעים מבין הרוכבים והנוסעים באופנועים למיניהם וכי הירידה היתה ניכרת בעיקר בדרכים הבין-עירוניות. אין כמעט ספק כי את הירידה הזאת ניתן לקשור לתקנה המחייבת חבישת קסדת-מגן אשר הופעלה בשנת 1967.

נקבעו ירידות קטנות יותר במספר ובחומרת הפגיעה של רוכבי ונוסעי אופנועים בדרכים עירוניות. חלק מירידה זאת ניתן וודאי להסביר בעזרת ההמשכיות שבחבישת הקסדה מדרכים בין-עירוניות לדרכים עירוניות. אך אין בכך הסבר מלא לירידה ורצוי לבדוק תופעה זאת ולברר מה הקשר בינה לבין המגמה לעבור מאופנועים גדולים לאופנועים קטנים יותר, כגון: קטנועים ואופניים עם מנוע עזר.

חגורות בטיחות

ועדת בטיחות בדרכים אשר מונתה בהחלטת בית הנבחרים של ניו-זילנד ממליצה בדוח אשר מסרה בשנת 1971, כדלקמן:

1. פקודת התעבורה תתוקן ותחייב:

א. חובת שמוש בחגורות בטיחות על ידי הנוהג ונוסעי המושב הקדמי שגילם עולה על 15 שנה בכל כלי רכב בשעת תנועתם קדימה אשר בהן מחייב החוק התקנת חגורות בטיחות. הוראה זו תכנס לתקפה ביום חקיקתה.

ב. תקנות המחייבות התקנת חגורות בטיחות אלכסוניות בעלות אחיזה משולשת במכוניות, משאיות קלות ומכוניות מסחריות. ברכב אשר אינו מתאים לכך יותקנו חגורות מאושרות אחרות. הוראה זו תחול לגבי כל רכב שירשם לאחר 1.7.72.

ג. שר התחבורה יוסמך להעניק פטור לאדם או קבוצת בני אדם מחובת השמוש וכן לרכב או קבוצת כלי רכב מהתקנה.

הועדה סבורה כי יש הכרח לפתוח במסע חנוך והסברה על מנת להביא לידיעת הנוגעים בדבר את החקיקה החדשה ואת חיוניות השמוש בחגורות בטיחות על מנת להביא להענות מירבית להוראה.

2. בהמלצותיה התבססה הועדה על הנסיון שנצבר מהטלת חובת השמוש במדינת ויקטוריה-אוסטרליה 1970 וההכנות להפעלתה ביתר מדינות אוסטרליה. דו"ח מקדמי של הקולג' המלכותי האוסטרלי של מנתחים העלה כי ברבע הראשון של שנת 1971 ירד שיעור הפגיעות בעמוד השדרה הנובעות מתאונות דרכים ב-36% ואחוז המחלימים מבין המשתמשים בחגורות היה גבוה יותר בהשוואה לאלו אשר נמנעו משמוש. סך כל הנפגעים מתאונות דרכים באותה תקופה היה נמוך בכ-12.5% לעומת הממוצע באותו רבע שנה בשנתיים הקודמות. בדו"ח מפכ"ל המשטרה נמסר כי בתשעת החדשים הראשונים להפעלת החוק הופחתו כ-100 הרוגים וכ-2000 נפגעים בהשוואה לתקופה המקבילה שנה קודם לכן.

אומדן משרד התחבורה של ניו-זילנד קובע כי 51% מבין ההרוגים מקרב נוהגי ונוסעי כלי רכב בניו-זילנד בששת החדשים הראשונים בשנת 1971 היו נותרים בחיים לו חגרו חגורות בטיחות. (מאידך, ידועים רק 3 מקרים ב-5 השנים האחרונות בהם נחשבה חגורת הבטיחות גורם למוות). בשנת 1970 נפגעו ונהרגו בניו-זילנד 21.447 בני אדם בתאונות דרכים. חובת שמוש בחגורות בטיחות עשויה היתה להביא להפחתת נתון זה בכ-2,700.

3. הועדה מציינת כי השמוש בחגורות יפחית במידה ניכרת את ההוצאות הקיימות במשק לצורך אשפוז ורפוי הנפגעים, את ההוצאות הנגרמות למשק עקב הצורך בהכשרת כח אדם רפואי מקצועי ובניית בתי חולים ומרפאות ואת הנזק הנובע מאובדן כח אדם.

כל זאת, בנוסף לסבל והצער הנגרמים לנפגעים ובני משפחותיהם.

ת ש ת י ת
(מתוך דו"ח קבוצת עבודה)

המטה למלחמה בתאונות דרכים, לאחר שדן בפתוח מערכת התשתית כגורם להקטנת שיעור העליה בתאונות דרכים ולהגברת יעילות זרימת התנועה ובטיחותה - ממליץ כדלקמן:

א. בשנים 1972-1976 יושקע ע"י הממשלה והרשויות המקומיות סכום של 1,600 מיליון ל"י בפתוח מערכות הדרכים העירוניות והבין-עירונית, שיפורן ואחזקתן, כדלקמן:

1.	פתוח רשת דרכים בין-עירונית	500 מיליון ל"י
2.	פתוח רשתות דרכים עירוניות-עורקיות	600
3.	שיפור המערכת הקיימת - עירונית ובין עירונית	320
4.	אחזקת מערכות הכבישים העירונית והבין-עירונית	180
		1,600 מיליון ל"י

במידה והיקף ההשקעות המתוכנן יהיה נמוך מ-1.6 מיליארד, אנו ממליצים בכל מקרה לא להקטין את הסכום המיועד לשיפור המערכת הקיימת בסך 320 מיליון ל"י.

ב. משרדי התחבורה והעבודה ישלימו הכנת מערכות התקנים וההנחיות הבטיחותיות ויבטיחו את יישומן.

ג. המטה מייחס חשיבות מיוחדת לזירוז תהליכי ההפקעות והפינויים לצורך קבלת ושמירת זכויות דרך, ורושם לפניו את הודעת משרד התחבורה על הגשת הצעה לתיקון החוק בנדון. המטה ממליץ בפני הממשלה כי יזורז הדיון בהצעת חוק זה.

ד. לאור המחסור ההולך וגובר בכח אדם מקצועי, פונה המטה למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר ולמוסדות האקדמאים להקדיש תשומת לב מיוחדת להגברת הכשרת כח אדם מקצועי בנושאי הנדסת תחבורה.

ה. המטה ממליץ כי משרד הפנים והתחבורה יסייעו בידי הרשויות המקומיות להעריך מבחינה ארגונית וכספית לביצוע תכניות ההשקעה.

מרכיבי תכניות ההשקעה

1. תכנית ההשקעה לפיתוח מערכת הדרכים הבין-עירונית (500 מיליון ל"י)

תכניות הפתוח הבין-עירוניות מתבססות על נתוח צרכי פיתוח המשק - חיבור בין אזורי ומוקדי פעילות מרכזיים, שיפור הקשרים בין הערים הגדולות וסלילת כבישי גישה ליישובים ועוד. חלקה הגדול של התכנית נבדק לאור קריטריונים כלכליים ונמצא כי שיעורי התשומת נעים בין 15-25 אחוז, שיעורים המצביעים על כדאיות גבוהה יחסית של הסלילה.

2. תכנית ההשקעות לפיתוח מערכות הדרכים העירוניות (600 מיליון ל"י)

תכניות הפתוח העירוניות מתבססות על עבודת צוותי תכניות אב לתחבורה בשלש הערים הגדולות, ועיקר ההשקעות מיועד לענות על בעיות התנועה של מרכזי הערים, בעיות שהלכו והחמירו בשנים האחרונות. רכוז הפעילות המסחרית, העסקית והבידורית במרכזי הערים ופרישת המגורים לפרברים, גדול מצבת כלי הרכב וההכנסה לנפש הגדילו את הביקוש לנסיעות למרכזי הערים. היצע הדרכים הקיים במרכזים העירוניים והיצע החנייה לא הדביק את הגידול בביקוש ונוצר פער חמור שיצר בעיות סביבתיות חמורות כגון רעש, זיהום אוויר והביא להגדלת שיעורי התאונות בתחום העירוני. מדיניות המשרד, במקביל לפתוח רשתות הדרכים והשקעות בחנייה, מיועדת ליצור מערכת תנועתית שתתן יתרונות בתחבורה הציבורית הן ע"י שיפור רמת השירות התחבורה הציבורית והן ע"י נקיטת מדיניות חנייה "מרסנת" במרכזי הערים.

הגידול הרב הצפוי בהיקף ההשקעות, אשר אין בו כדי לשפר במידה נכרת את רמת השירות, הוא תוצאה של שלשה גורמים עיקריים:

א. הפער שקיים בהשקעות העבר לעומת הגידול בתנועה ובכלי הרכב.

ב. מרבית הפרוייקטים שיבנו הם מסובכים ומורכבים מבחינה הנדסית-טכנולוגית, כגון: צמתים דו מפלסיים.

ג. מרכיב הפיננאיים וההפקעות הולך וגובר עקב הצורך בהבטחת זכויות דרך מתאימות במרכזי הערים.

3. שיפור מערכת הדרכים הקיימת (320 מליון ל"י)

ההשקעות המתוכננות לשיפור המערכת הקיימת מיועדות להביא את הדרכים לסטנדרטים בטיחותיים אלמנטריים. השקעות אלו כוללות שיפור צמתים, שיפור תאורה, מעקות וגדרות בטיחות, מעברים עיליים ותחתיים להולכי רגל וכד'. ביצוע השיפורים המתוכננים ייעשה על סמך קבלת הנחיות וקריטריונים ברורים לכל סוג השקעה וכן על סמך קביעת סדרי עדיפויות להשקעה. המטה הציבורי למלחמה בתאונות הדרכים מייחס חשיבות לסעיף השקעות זה שהרי אם המערכת הקיימת לא תשופר, תרד בה בעתיד רמת הבטיחות.

4. אחזקת מערכות הדרכים (180 מליון ל"י)

התקציב המיוחד לאחזקה ילך ויגדל בחומש הקרוב בגלל אופיים המורכב של הפרוייקטים הנבנים, הדורשים אחזקה נאותה ומתמדת. סעיף הוצאות זה הוא חיוני ביותר לשמירת ערכן ויעילותן של ההשקעות החדשות וכל המעטה או הזנחה בסעיף זה יש בה די להגדיל אף את הסיכון בדרכים.

שפורים הנדסיים בתשתית
(מתוך מסמך של המרכז לבטיחות בדרכים)

להלן מספר מסקנות כלליות אשר התקבלו במרכז בעת האחרונה על סמך העבודה הנמצאת כיום בשלבי בצוע:

שיפורים הנדסיים

מסקנה: בשיפורים הנדסיים שבוצעו בדרכים בין-עירוניות בישראל מפחיתים את שעורי תאונות הדרכים בין 20% ל-50% בממוצע.

הסבר: במספר רב של שיפורים הנדסיים מסוגים שונים אשר בוצעו בדרכים הבין-עירוניות ובצמתיהן בישראל בשנים 1964-1969 נמצאו הפחתות ניכרות בשעורי תאונות הדרכים, וזאת בכל סוגי השיפורים שנבדקו. פירוט השיפורים והתוצאות ניתן בנספח א'.
להלן סיכום התוצאות לכל סוג שיפור.

סוג השיפור	אחוז ההפחתה בשעור התאונות
בניית דרך מהירה*	-85%
הוספת מסלול + הרחבת שוליים	-55%
הרחבת מסעה + שוליים	-55%
הרחבת מסעה (מ-5.0 ל-7.0 מ')	-10%
הרחבת + ייצוב שוליים	-25%
צפוי מסעה מחדש + הרחבת מסעה קטנה (ל-7.0 מ')	-30%
שפור עקומות + הרחבת וייצוב שוליים	-55%
הארת קטע דרך בעלת אופי סמי-עירוני	-50%

* מסתמנת עליה ניכרת בשעור התאונות בכביש המהיר עם גידול עוצמת התעבורה, אך נבדקו הנתונים לשנתיים של הפעלה;

אחוז ההפחתה בשעור
התאונות

סוג השיפור

צמתיים**

	התקנת תאורה + הסדר הצומת
-60%	(בצומת מרומזר)
-50%	התקנת תאורה + רמזור + הסדר
-20%	התקנת תאורה + הסדר צומת

** הנתונים על שיפורים הם מעטים בשלב זה ומהווים אינדיקציה בלבד למגמת ההפחתה.

רמת מינוע ותאונות דרכים עם נפגעים

(נתונים סטטיסטיים)

בשנים 1960 עד 1970 גדלה מצבת כלי הרכב פי 4 ומעלה, מ-69.000 כלי רכב בשנת 1960 ל-260.000 בשנת 1970 ועד 300.000 בשנת 1971. מספר כלי הרכב הפרטיים גדל פי 6, מ-24.000 כלי רכב פרטיים בשנת 1960 ל-147.000 בשנת 1970 ועד 170.000 בשנת 1971.

בשנת 1960 היה כלי רכב פרטי אחד לכל 100 נפשות ואילו בשנת 1970 לכל 20 נפשות.

שעורי גידול אלו יחולו גם בעתיד והתחזיות מורות כי בשנת 1975 תגיע מצבת כלי הרכב ל-400.000 ומזה 250.000 כלי רכב פרטיים. בשנה זו יהיה רכב פרטי לכל 14 נפשות. פרושו הוא שלרבע מהמשפחות יהיה כלי רכב פרטי. התחזיות מורות על גידול נוסף גם בשנים שלאחר מכן ובשנת 1980 תגיע מצבת הרכב ל-740.000 כלי רכב ומהם כ-525.000 כלי רכב פרטיים.

בד בבד עם הגידול התלול במצבת כלי הרכב בעשור האחרון חל גידול ניכר בתאונות הדרכים ובעיקר בתאונות דרכים עם נפגעים.

1. תאונות עם נפגעים

בשנת 1970 בהשוואה לשנת 1960 ארעו פי 1.5 יותר תאונות דרכים עם נפגעים, או ליתר דיוק, עליה של 60% במספר תאונות הדרכים עם נפגעים, מ-8356 תאונות בשנת 1960 ל-13.436 תאונות בשנת 1970. עליה זו נמשכת, ובשנת 1971 נרשמו 14,818 תאונות דרכים עם נפגעים.

באותן שנים חלה ירידה בשעורי התאונות המהוים מדד נאות לרמת הסיכון.
משעורים של כ-5 תאונות למליון ק"מ-נסיעה בתחילת שנות הששים ל-2.27
תאונות למליון ק"מ נסיעה בשנת 1970 ו-2.29 בשנת 1971.

גם מספר התאונות ל-1000 כלי רכב ירד, מכ-100 תאונות בתחילת שנות הששים
לכ-53 בשנת 1970 ו-52 בשנת 1971.

הנפגעים בתאונות

2.

בעשור האחרון עלה פי 2 מספר הנפגעים בתאונות דרכים. בשנת 1960 נפגעו
10.542 איש בתאונות בהשואה ל-19.587 איש אשר נפגעו בשנת 1970, עליה של
85%, ו-21.015 איש אשר נפגעו בתאונות בשנת 1971.

במספר ההרוגים חלה עליה תלולה יותר, בסוף העשור נהרגו בתאונות דרכים
פי 3 אנשים בהשואה לתחילתו.

בשנת 1960 נהרגו 176 איש בהשואה לשנת 1970 בה נהרגו 537 איש, עליה של
200%, ולשנת 1971, בה נהרגו 658 איש בתאונות דרכים.

עליה מתונה יותר חלה במספר האנשים שנפצעו קשה. בשנת 1960 נפצעו קשה 1868
בהשואה ל-3136 איש אשר נפצעו קשה ב-1970, עליה של 68%, ול-3672 אשר נפצעו
קשה ב-1971.

ולסכום - בעשור האחרון אנו עדים לעליה עצומה במצבת כלי הרכב ובעיקר
הפרטיים ועמה עליה מדאיגה, אך מתונה יותר, בתאונות הדרכים. שעורי התאונות,
המהוים מדד לסיכון תוך התחשבות בכמות הנסיעות המבוצעות ירדו.

מחקרי בטיחות

מחקרי הבטיחות מהווים מכשיר בידי הנהלת משרד התחבורה והמטה למלחמה בתאונות באמצעותו ניתן לעצב מדיניות פעולה בתחום זה, לבדוק קוי פעולה הן לפני שהוחלט לבצעם והן אחרי ביצועם תוך הפקת לקחים לעתיד.

החלק הארי מהחלטות ופעולות השנה הנסקרת נבדק ע"י סקרים ומחקרים לפני שהחלט ואף לאחר שבוצע.

חלק נכבד ממחקרי הבטיחות מבוצע במרכז לבטיחות בדרכים שליד הטכניון בחיפה. מרכז מחקר זה ממומן במלואו ע"י משרד התחבורה ומופעל באמצעות מוסד הטכניון למחקר ופתוח.

המרכז לבטיחות עוסק בעיקר במחקרים בתחום ההנדסי, בהכנת הנחיות בטיחותיות, בעריכת ניתוחים סטטיסטיים והשוואות בין לאומיות ומקים ספריה ושרות אינפורמציה בנושאי בטיחות.

בין מחקרי המרכז לבטיחות אשר הסתימו בשנה זו ניתן למנות את המחקר אשר בדק את יעילותו של ה"הבהוב הירוק" ברמזורים ואשר בסיומו ממליץ על הרחבת השיטה לכל הרמזורים תוך הבטחת רמת בטיחות גבוהה יותר. מחקר אחר עסק בניתוח תאונות לילה של הולכי רגל ובסיומו ממליץ על שורה ארוכה של כבישים בהם יש צורך דחוף בשיפור התאורה על מנת להשיג רמת בטיחות גבוהה יותר, נערכים מספר מחקרים נוספים בבעית הולכי הרגל בערים ומתוכם מסתמנות כבר המלצות ברורות לקריטריונים שונים להסדרים להולכי רגל. נערכו מספר ניתוחים סטטיסטיים תוך הארת בעיות שונות בתחום הבטיחות והבהרת הבעיות החמורות יותר בתחום זה. כמו כן נערכות בדיקות השפעתם של שיפורים הנדסיים שונים, אשר נעשו במערכת הדרכים בארץ; על רמת בטיחותם.

בד בבד עם המחקרים השונים נערכו מספר סקרי ספרות כחומר רקע לקבוצות דיון בנושאי רכב דו גלגלי, קסדות, חברות תחבורה ועוד.

מחקרים נוספים הקשורים לבטיחות בדרכים נערכים באוניברסיטאות ת"א וירושלים, בטכניון ובחברות מחקר פרטיות, וענינם בתחום ההנדסי, בתחום הרכב ובתחום האנושי.

מחקרי התחום האנושי נוגעים, בין היתר, בבעיות הענשה והרתעה. של נהגים עבריינים, בבעיות הסברה והדרכת נהגים, בדיקת גורמי אישיות בנהיגה זהירה, עיבוד חומר הסתכלות על נהגים מקצועיים, השפעה על נהגים באמצעות קומוניקציה אישית והשפעה על נהגים באמצעות דיונים קבוצתיים.

בתחום הרכב נבדק הקשר בין תקינות כלי רכב לסוגיהם וגילם.

ובתחום ההנדסי הוחל בהקמת מערכות נתונים ואינפורמציה נרחבות לצורך מניעת תאונות. מערכות אלה מתיחסות בעיקר לאינפורמציה עירונית אשר קשה ויקר לאספה. האינפורמציה הבין עירונית נאספת מידי שנה ומהווה רקע חשוב וכלי עזר לעיבוד הנתונים ולהסקת מסקנות אופרטביות בעיקר בתחום ההנדסי.

תכנית ימלחמה בתאונות הדרכים

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם להטיל על ועדת שרים לבחון את הצעות משרד התחבורה המצורפות
בזה (דפים 18 - 26) בנושא המלחמה בתאונות הדרכים.

הרכב הועדה: שר התחבורה - יו"ר, שר האוצר, שר הבריאות, שר המשטרה, שר הסעד,
שר העבודה ושר התיירות.

מצורפים בזה:

- א. דברי רקע - עמ' 1 - 3
- ב. דו"ח פעולות בשנת 1971/2 - עמ' 4 - 17.
- ג. תכנית פעולות ואמצעים - עמ' 18 - 26
- ד. נספחים

מוגש ע"י שר התחבורה

נספח 356

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

א. הקף תאונות הדרכים הגיע בשנים האחרונות לדרגת חומרה גבוהה ביותר. כך לדוגמא, ב-14.781 תאונות דרכים עם נפגעים אשר ארעו בשנת 1971, נהרגו 658 אנשים ונפגעו 21.108. בכך, נרשמה עליה של כ-10% במספר התאונות, 24.4% במספר ההרוגים ו-7.7% במספר הנפגעים - בהשוואה לשנת 1970. (ראה פרטים נוספים בנספח ז').

החפתחות דומה היתה, כאמור, גם ב-1970. לאלפי אסונות אנושיים אלה נתלווה נזק כלכלי ניכר למשק הנאמד, בשנה שחלפה, בקרוב ל-1/2 מילארד ל"י.

מספר כלי הרכב שנעו בדרכים בסוף 1971, היה למעלה מ-300.000 ומספר בעלי רשיונות נהיגה כ-500.000. הותק הממוצע של בעלי רשיונות הנהיגה מגיע כיום ל-3.7 שנים ונחשב נמוך יחסית. הגידול השנתי הממוצע במספר כלי הרכב הינו 12-14% ושיעור דומה של גידול חל גם לגבי בעלי רשיונות נהיגה. (ראה פרטים נוספים בנספח ז'). בשנת 1980 צפויים לנוע על כבישי הארץ כ-740.000 כלי רכב, ומתוכם 525.000 המסווגים כפרטיים.

לגידול רב הקף זה בעשור האחרון לא נתלווה פתוח מקביל ותואם של מערכות החשית התחבורתית - כך שרמת השרות במערכת - ירדה, ומידת החכוך בין מרכיביה - עלתה.

תוצר לואי, שלילי אך בלתי נמנע של מערכת התחבורה הן תאונות הדרכים. בנגוד לתופעות אחרות נבצר כפי שניתן לעמוד מנסיוןן של מדינות אחרות לחסל תופעה זו, או אף לצמצמה באורח דרסטי בעת שחל גידול כה ניכר במספר כלי הרכב והנהגים. עם זאת, ניתן, באמצעות מערכת משולבת של פעולות ואמצעים, המתייחסים למרכיביה העקריים של התחבורה, דהינו: האדם (נהגים והולכי רגל), הרכב והדרך, להביא את הקף התאונות לרמה נמוכה ככל האפשר, ולצמצם את שיעור גידולן ואת מידת הנזק שהן גורמות לאדם ולמשק.

* הערה: מסמך זה ענינו מערכת התחבורה האזרחית בלבד.

ב. כידוע, מפוצלות הסמכויות הנוגעות, במישרין או בעקיפין, למניעת תאונות הדרכים בין מספר גורמים ממלכתיים. כך לדוגמה, נושא משטרת ישראל באחריות לשיטור ואכיפת חוקי התעבורה; מע"צ, במשרד העבודה, מבצעת סלילת ואחזקת דרכים בין-עירוניות; משרד הפנים עוסק בתכנון; הרשויות המקומיות אחראיות לפתוח ואחזקת רשתות הדרכים בתחומן; משרד הבריאות - אחראי לפנוי נפגעי התאונות ואשפוזם; משרד החנוך והתרבות שותף להקניית הרגלי התנהגות נכונים בדרך לנוער ומערכת בתי המשפט עוסקת בשפיטת עברייני התנועה. כך שבעוד שמשרד התחבורה נושא באחריות הפרלמנטרית והצבורית לתאונות הדרכים אין בידו הכלים והסמכויות המספיקים כדי שאחריות זו תמומש הלכה למעשה.

על פי החלטת הממשלה מיום 6.12.70 הוקם המטה למלחמה בתאונות הדרכים. תפקידיו הוגדרו בהחלטה זו כדלקמן:

1. לדון ולהמליץ בכל התחומים הנוגעים להגברת הבטיחות בדרכים והפחתת הקף התאונות.
2. לגרום לתאום מירבי בין המשרדים, המוסדות והגורמים האחראיים העוסקים בנושאים שבתחום זה.
3. להכין תכניות שנתיות ורב שנתיות למלחמה בתאונות, אשר תכלולנה את מערכת האמצעים שיינקטו ואת הקפי ופרטי התקציבים והמקורות הכספיים שיעמדו לרשות פעולה זו.

למטה, בראשות סגן שר התחבורה גד יעקבי, מונו נציגי משרדי הממשלה והמוסדות האחראיים לתחומי פעולה בנושא זה ומספר אישי צבור. מן הראוי להדגיש כי המטה, על פי תפקידיו שנימנו לעיל, אינו מוסמך לחייב את משרדי הממשלה המיוצגים בו למעשה וכל סמכותו לתאם ולהמליץ בפני המשרדים והמוסדות על הפעולות שיש לנקוט במלחמת תאונות הדרכים.

ג. במהלך השנה החולפת קיים המטה מספר רב של דיונים אשר בעקבותיהם ננקטו הפעולות הכלולות ומפורטות בחלק 2 של מסמך זה. כמו כן, נמשכה פעילות משרד התחבורה אשר מספר נושאים מחוכה נמצא לנכון לכלול באותה מסגרת.

לצורך קידום נושא המלחמה בחאונות הדרכים ובתוקף תפקידיו כפי שהוגדרו בהחלטת הממשלה הנ"ל, מוצא המטה לנכון להביא באמצעות שר התחבורה בפני הממשלה להחלטתה תכנית פעולה רב שנתית הנחלקת לשתיים. האחת - פתוח מערכת התשתית ועזריה הבטיחותיים - במהלך השנים 1974/5 - 1972/3; השניה - פעולות ואמצעים אחרים - לבצוע מידי על-פי לוח זמנים הנובע מטיב העניין. תכנית רב שנתית זו תפורט בחלק 3.

מורכבותם ורבייתם של הגורמים העומדים ביסוד תאונות הדרכים מונעים מציאת תרופת פלא כלשהי לבעיה. אי לכך בחן המטה למלחמה בתאונות דרכים במהלך השנה החולפת את מכלול המרכיבים ותוך התייחסות נפרדת לכל אחד מהם המליץ על אמצעים המיועדים, במשולב, להביא להפחתת גדולתן של התאונות וניזקן. מרכיבים אלה מקיפים את שפור מערכת הדרכים ועזרי הבטיחות שלה, שפור רמת הנהיגה, הדרכת הולכי הרגל, החמרת עונשים והגברת האכיפה, אביזרי בטיחות ועוד. להלן פרוט הפעולות:

א. פתוח מערכת התשתית והעלאת בטיחותה

1. בשנת התקציב 1971/72 הושקעו מקורות ניכרים בהתאמת רשת הדרכים העירונית והבינעירונית לצרכי ההעברה ולהגברת הבטיחות. במעשה, כל פרויקט שתוכנן ובוצע, נעשה בהתאם להנחיות בטיחותיות, ולעזרת המתכננים הוכנו ופורסמו שורת קבצי הנחיות.

פתיחת דרך בעלת כניסות מבוקרות בין חדרה למבואות חיפה הביאה להפחתת דראסטיה במספר תאונות הדרכים בין שתי הערים. הפחתה נוספת נגרמה עקב התקנת תאורה במקומות מועדים לתאונות. נוסף לכך הביאו בניית מחלפים ופתיחתם, הרחבת דרכים, הורדת תחנות אוטובוסים מדרכים רב נתיביות, שפור שדות ראייה ותמרור בצמתים והסדרת עקומות ואיי תנועה להפחתת ניכרה בתאונות הדרכים (ראה נספח ו'). כמו כן יש להזכיר את ההגנה על מפגשי רכבת אשר למרות רבוי תנועות הרכבת והרכב לא עלה מספר התאונות בהם מאז 1960.

בשנתיים האחרונות הושקע בפיתוח מערכת התשתית על כל מרכיביה סכום של כ-265 מליון ל"י. השקעות אלו, שבוצעו ע"י הממשלה (כ-185 מליון ל"י) והרשויות המקומיות (כ-80 מליון ל"י), נועדו לסגירת הפער ההולך וגדל בין מספר כלי הרכב הנעים על הכבישים ומערכת הכבישים המשרתת אותם.

בתחום הבין-עירוני הושקע בשנים 1970/71 - 1971/72 סכום של כ-140 מליון ל"י והעורקים המרכזיים שבוצעו היו השלמת הכביש המהיר חיפה - חדרה, עוקף רמלה ועוקף אבו-גוש, כן הושקע בפיתוח כבישים אזוריים ודרכי גישה ליישובים. במערכת הבין-עירונית שהורחבה בשנים אלו וחודשה, הושם דגש מיוחד על ההתאמה לצרכי בטיחות התנועה כאשר הכבישים נסללו עפ"י קריטריונים בטיחותיים ותנועתיים מרביים.

בתחום העירוני הושקע ע"י הממשלה בשיתוף הרשויות המקומיות סכום של כ-57 מליון ל"י בפתרון בעיות התנועה בערים הגדולות. עיקר המשאבים הופנו לאיזור המטרופוליטן של ת"א - הושלמו מרבית הכניסות והיציאות לת"א הן המזרחיות והן הצפוניות, הוחל בביצוע שלב "א" של נתיבי האילון ונמשכו ההשקעות להסדרת הגישות לתחנה המרכזית החדשה הנבנית בת"א. כן הוחל בתכנונם של חניונים ציבוריים במרכז העיר ובתכנון מערכת דרכים שתתן עדיפות לתחבורה הציבורית. בירושלים נמשך ביצועם של פרויקטים תחבורתיים לפתרון בעיות הכניסה לירושלים (שד' בן-צבי ורח' ירמיהו ובר-אילן) והושלמה היציאה הדרומית לכוון בית לחם. גם בחיפה ניתן משקל מיוחד ליציאות והכניסות לעיר ושופר הקשר בין אזורי העיר השונים.

הרשויות המקומיות השקיעו בנוסף לכך סכום של כ-50 מליון ל"י בסלילת מערכת הדרכים המקומית שיפור התאורה ותנאי הבטיחות בשכונות מגורים וכדו'.

2. במהלך השנה נמשך שפורם של צמתים עירוניים מועדים לתאונות. מבין 358 צמתים מסוכנים שאוחרו נסתיים* שפורם של 111, 45 נוספים נמצאים בשלבי בצוע סופיים ו-136 מצויים בשלבי טפול שונים - החל מתכנון וכלה בפרסום מכרז לבצוע. 66 הצמתים הנותרים טעונים בדיקה נוספת לאור ממצאי תאונות שארעו בהם.

בכבישים הבינעירוניים שופרו ושוקמו 14 צמתים תוך שתוף בין משרדי העבודה והתחבורה והרשויות המקומיות.

חקיקה, שטור ושפיטה

ב.

1. ביום 2.4.71 נכנס לתוקפו חוק לתקון פקודת התעבורה (מס' 11), תשל"א - 1971, הקובע, בין השאר, בעניני בטיחות הוראות אלה:
 - אם נקבעה על עבירה חובת פסילה בפועל של רשיון נהיגה לא ימירה בית המשפט בפסילה על תנאי אלא בנסיבות מיוחדות;
 - מי שנוהג ברכב גנוב ואין לו רשיון נהיגה - ייפסל מקבל רשיון נהיגה לתקופת מינימום של 3 שנים. אם היה לו רשיון נהיגה - ייפסל לתקופת מינימום של 6 חדשים ופסילה על תנאי של מינימום 3 שנים;
 - המוסר רכב לנהיגה לקטין או למי שאינו יכול לקבל רשיון נהיגה - דינו מאסר 3 שנים;
 - בתאונה קטלנית יפסול קצין משטרה את רשיון הנהיגה של המעורב שיש יסוד להעמידו לדין - עד 90 יום (במקום 30 יום כפי שנקבע לפני התיקון), ובתאונה רגילה (אף אם נזק לרכוש בלבד) - עד 60 יום.
 - בתאונה של "פגע וברח" - לא יפסוק בית המשפט מאסר על תנאי.
 2. חוקן צו עבירות הקנס, כך שהוחמרו בו העונשים המוטלים בגין אי-ציות לתמרורים בעלי משמעות לגבי התרחשות תאונות דרכים.
 3. ביום 16.9.71 פורסמו תיקונים לתקנות התעבורה, הנוגעות לסדרי תנועה ובין השאר נכללו החמרות בחקיקת התעבורה שעיקרן אלה:
 - נעשו שינויים בעבירות תעבורה וכתוצאה מכך מי שהורשע על ידי בית משפט על עבירה חמורה יהיה דינו, נוסף על כל עונש אחר, פסילת מינימום של 3 חדשים ובמקרה של עבירה חוזרת או על עבירה שגרמה לתאונת דרכים פסילת מינימום לתקופה ארוכה מזו.
- בית משפט שהחליט להמיר פסילה בפועל בפסילה על תנאי - חייב לפרש

בפסק-דינו את הנימוקים להחלטתו.

ואלה דוגמאות להחמרה:

- מי שהורשע על עבירה של נהיגה באופן נמהר ורשלני לפי סעיף 243 לפקודת החוק הפלילי - דינו פסילת רשיון הנהיגה ל-3 חדשי מינימום;
- מי שהורשע על עקיפת רכב כשהדרך אינה פנויה או באופן מסוכן - או מי שנוהג תחת השפעת סמים או משקאות משכרים - ייפסל לתקופת מינימום של 3 חדשים;
- מי שגרם לתאונה כתוצאה מאי-ציות לרמזור "אדום" - רשיונו ייפסל לתקופה מינימלית של 3 חדשים;
- מי שהורשע באי-מתן זכות קדימה ובכך גרם לתאונה - דינו פסילת רשיון נהיגה לתקופה של 3 חדשים לפחות;
- מי שהורשע על עבירה כאמור ועבר עבירה חוזרת מרשימת העבירות הנ"ל - דינו פסילת רשיון לתקופת מינימום של שנה אחת.

4. סירת הבטיחות החלה פעולתה ביום 15.8.71, הסיירת כוללת כיום 120 סיירים וממלאת תפקידי הדרכת נהגים והולכי רגל ושוטור באזור גוש דן. הסיירת פועלת תחת פקוח משטרת ישראל. (ראה פרטים נוספים בנספח א').

לקחים ראשונים מהפעלת סירת הבטיחות הביאו את משרד התחבורה להחלטה להרחיב, בשנת 1972/3, את פעולת הסיירת לאזורים נוספים תוך הגדלת מספר הסיירים ל-220. פעולות גיוס הסיירים הנוספים החלו.

5. מוצע למנות שופט תעבורה נייד אשר יקיים כ-25 ימי שיפוט מהיר בחודש בכל רחבי הארץ. הצעה זו סוכמה בין משרד התחבורה, משטרת ישראל והנהלת בתי המשפט בכפוף להסכמת שר המשפטים. הנושא יועלה לדיון והכרעה בהקדם.

ג. הדרכה והסברה

בראשית שנת 1971 הוחל ביישום עקרונות היסוד לפעולות ההסברה וההדרכה למניעת תאונות, * ונקבע כי:

1. ההסברה תכוון להקנות ידע בנושאים ספציפיים לנהגים ולהולכי רגל:
 2. הפנית ההסברה לגזרות מוגדרות של צבור הנהגים וצבור הולכי הרגל תוך שימוש בכלי התקשורת המתאים בכל מקרה.
 3. הרחבת השימוש ברדיו ובטלוויזיה, והשגת תיאום בשימוש בכלי התקשורת השונים.
- הגורמים העקריים לתאונות הדרכים הקטלניות קבעו את סולם העדיפויות של נושאי ההסברה והפעולות שבוצעו בשנה החולפת.
- הופעל משדרי שרות שבועיים בטלוויזיה הכללית והופקו סרטים שהוקרנו בבתי קולנוע ובמועדונים. בשיתוף הטלוויזיה הלימודית הופקה סידרה מיוחדת לתלמידי בתי הספר.
- פעולות הסברה מיוחדות נערכו בקרב נהגי האוטובוסים, המשאיות, המוניות וחברות להשכרת רכב.
- חומר הדרכה כתוב חולק לצבור המשתמשים בדרך, ותשדירי הדרכה ב-4 שפות שודרו ברדיו. שילוט הדרכה והנחיה הוצב בתחנות דלק, מקומות צבוריים, מוסכים וחניונים.
- בתאום עם משרד החינוך, בוצעו פעולות הסברה בבתי הספר העממיים והתיכונים.
- פעולות ההסברה לוו במחקר שוטף במגמה לעמוד על יעילות השימוש באמצעים השונים, ועל פתיחותם של הנהגים והולכי הרגל לקליטת ההסברה.

* הערה: הפעילות נעשית במשותף עם המועצה הלאומית למניעת תאונות.

ד. הגורם האנושי - נהגים

1. הנהגים המקצועיים שוהים זמן רב יחסית בדרך ועל כן הוטל על מבקשי רשיונות נהיגה במונית לעמוד בבדיקות רפואיות קפדניות במכון הרפואי, להוכיח העדר הרשעות פליליות ואי מעורבות בתאונות ולעבור השתלמות בעזרה רפואית ראשונה.
2. הונהגו בדיקות רפואיות לנהגים מקצועיים החל מגיל 45. בדיקות אלה נעשות מדי 5 שנים בגילים 45-55; מדי 3 שנים בגילים 55-65 ומדי שנה מגיל 65 ואילך.
3. נקבעה חובת בדיקות רפואיות לנהגים מקצועיים שהיו מעורבים בתאונת דרכים ו/או נפגעו בתאונת דרכים.
4. נאסרה נהיגת רכב מסחרי המסיע יותר מ-7 נוסעים אלא לבעלי רשיון נהיגה לרכב משא.
5. נאסרה נהיגת רכב מסחרי המסיע יותר מ-12 נוסעים אלא לבעלי/רשיון נהיגה מיוחד להסעת נוסעים ברכב מסחרי.
6. קבלת רשיון נהיגה באוטובוס הותנתה בנהיגה ברכב מסחרי ב-3 השנים שקדמו להגשת הבקשה, בהעדר הרשעות פליליות, בלמוד עזרה ראשונה לנפגעים, כבוי אש והשתלמות בנהיגה מונעת.
7. נאסרה הנהיגה על אופניים עם מנוע עזר שמהירותם המקסימלית עולה על 50 קמ"ש לקטינים עד גיל 18.
8. רשיון הנהיגה של נהג אשר הורשע בדין על עבירת סמים מותלה עד שיוכיח כושרו לנהיגה ויאושר במכון הרפואי לבטיחות בדרכים.
9. עד חדש אפריל 72 ניתן רשיון נהיגה בטרקטור (דרגה 1) לכל מי שעמד במבחן עיוני ובמבחן מעשי, ללא דרישות נוספות. יתרה מזו, מי שקיבל רשיון נהיגה מדרגה 2 ומעלה היה רשאי לנהוג גם בטרקטור.

הנסיון הוכיח, כי למעשה משמש הטרקטור ליעודים ספציפיים, כגון: גרירה, נסיעה והרמה של מטענים ובמקרים רבים גוררים טרקטורים פלטפורמות הנושאות ילדים ונוער.

הנהיגה בטרקטור דורשת איפוא, ביצועים טכניים מיוחדים ומחייבת תשומת לב מיוחדת לבעיות בטיחות. הוחלט, איפוא, להפריד את מתן הרשיון לנהיגה בטרקטור מרשיונות נהיגה אחרים ולהתנות מתן רשיון זה בקורס מיוחד.

המשרד בא בדברים עם האגף להכשרה ולהשתלמות מקצועית במשרד העבודה ועיבדנו יחד עימם במשותף תוכנית ללימוד עיוני ומעשי של נהיגה בטרקטור, תוכנית להכשרת מדריכים ומורים ותוכנית לעריכת מבחנים מתאימים.

10. נהגים אשר הורשעו בעבירה שגרמה לתאונת דרכים עם נפגעים, מוצע כי יחוייבו בבדיקה במכון הרפואי לבטיחות בדרכים. לצורך עריכת הבדיקות מוצע להקים סניפים למכון בירושלים, חיפה, באר שבע וטבריה. עד להקמתם מוצע כי המכון הרפואי יבדוק את הנהגים שרשיונם נפסל ע"י בית המשפט כתוצאה מעבירה שגרמה לתאונת דרכים עם נפגעים.

ה.

הגורם האנושי - הולכי רגל

בעקבות המלצות קבוצת עבודה אותה מינה המטה ואשר את המלצותיה, נעשו בשנה האחרונה פעולות בתחום בטיחות הולכי הרגל. בנוסף לפעולות הדרכה והסברה אשר נעשו באמצעות סירת הבטיחות ומשרד הממונה על ההסברה למניעת תאונות דרכים, נעשו הפעולות הבאות:

1. סקרים ומחקרים רבים הושלמו או נמצאים במהלך בצועם, כולם, מתוך מטרה לשפר את המידע העומד לרשות המשרד התחום בטיחות הולכי הרגל וישומו בהסדרים הנדסיים בעתיד (ראה נספח ב').
2. נמשכו העבודות להפרדת תנועתם של הולכי הרגל מתנועת כלי הרכב. בן היתר נסללו שבילים להולכי רגל, נמשכה בניית גשרים (ביילינסון בפ"ת, בית שלמה, נעורים, קסטל, קריית ענבים), ומעברים תת-קרקעיים (בחיפה-בין תחנת אגד החדשה ובת-גלים, בירושלים ברח' יהודה הלוי, יפו, בן צבי ורופין).
3. לצורך הגברת בטיחות הולכי הרגל והזרמת תנועה יעילה יוזם משרד התחבורה תכנון והקמת דגמי גשרים להולכי רגל. גשרים אלה ימוקמו לנסיון במקומות בהם קיים סכון רב לחיי אדם בשעת חציית כבישים עורקיים ועירוניים, ו/או במקומות שם כמות הולכי הרגל החוצים מונעת זרימה תקינה של התנועה.
באפקה יוקם בקרוב גשר פלדה בעל מפתן מותאם לששה נתיבי תנועה בהשקעה של כ-150.000 ל"י.
- כמו כן, עוסקת חברת "כור" בתכנון גשר מתכתי פריק אותו ניתן להציב ולפרק בהתאם לצרכים המשתנים. גשרים אלה ימוקמו לנסיון במספר מקומות שנקבעו לכך ולאחר הפקת לקחים מהפעלתם ביתר האתרים בהם יש צורך בכך.
4. נמשכה פעולת שפור התאורה במקומות רכוז הולכי רגל, הוצבו תמרורים מוארים ליד מעברי חציה או מעליהם והותקנו רמזורים רבים עם הסדרים מיוחדים לחציית הולכי רגל בערים ובכבישים בינעירוניים.

1. אמצעים להפחתת הפגיעה

1. נוכח הודאות שהוכחה במחקרים ובנסויים, בדבר הפחתת הפגעות

של החוגרים חגורות בטיחות, נעשו הפעולות הבאות:

- הונהגה חובת שמוש בחגורות בטיחות על ידי המורה או הנוסע והן על ידי התלמיד בשעת הוראת נהיגה ובמבחני נהיגה;
- נקבעה חובת התקנת חגורות בטיחות במוניות וברכב מסחרי סגור אשר משקלו הכולל המותר אינו עולה על 4000 ק"ג;
- הוטלה חובת התקנת חגורות בטיחות בכל הרכב הפרטי - לא יאוחר מיום 1.3.72 או ביום חדוש רשיון הרכב, הכל לפי התאריך המוקדם יותר;
- נעשתה פניה אל רשויות צה"ל, משטרת ישראל ומינהל הרכב הממשלתי על מנת שיחייבו, מרצונם, שמוש חובה בחגורות בטיחות - כדוגמא לצבור הרחב. עד כה, נענה מינהל הרכב הממשלתי לפניה והודיע כי חובת השמוש תוטל בקרוב, על נהגי רכב ממשלתי. (ראה נספח ד').

2. נוכח העובדה כי 87% מבין התאונות בהן נפגעו רוכבי רכב דו אופני

מנועי - ארעו בדרכים עירוניות ורק 13% בדרכים בינעירוניות; וכן כי, למעלה מ-80% מבין ההרוגים בתאונות אלה מותם נגרם עקב פגיעה באזור הראש, המליץ המטה להרחיב את תחולת התקנה המחייבת חבישת הקסדות בדרכים בינעירוניות גם על דרכים עירוניות.

חיוניות אמצעי זה הוכחה בהשוואה שנעשתה במרכז לבטיחות בדרכים בסכניון בין תקופה בת 3 שנים, שקדמה להטלת החובה בדרכים בינעירוניות לתקופה של 3 שנים לאחריה. ממצאי השוואה זו מעידים על כי נרשמה ירידה של 22% במספר כלל הנפגעים ו-43% במספר הנפגעים קשה וההרוגים (פרטים נוספים ראה בנספח ג').

ז. ר כ ב

1. הוחלט על הקמתו של מכון הרכב אשר יהווה מסגרת גג לריכוז כל פעולות הבקרה והמחקר בארץ לרכב וחלפיו. שותפים למכון יהיו מכון התקנים לישראל, הטכניון ומשרד התחבורה. הוא יאוגד כחברה בע"מ ללא הון מניות ותפקידו יהיה להכין את החשתי הדרושה לביקורת רכב ברמה גבוהה מבחינת כח אדם מקצועי ואקדמאי ציוד ומעבדות וכן אסוף וריכוז הידע המקצועי. עם יצירתה של תשתית זו יהיה ניתן להעמיק את הפעילות המתייחסת להעלאת רמת הבטיחות של הרכב המיוצר בארץ והמיובא אליה.

- לפי אומדן מוקדם, יושקעו, בשלב ראשון, כ-600.000 ל"י להשלמת הציוד החסר במוסדות הבקרה והמחקר בארץ. כמו כן עובדה תוכנית מחקרים בהקף של כ-100,000 לירות לטיפול בבעיות דוחקות בנושאי בטיחות המחייבים מחקר ספציפי.

- לאחרונה סוכמו התזכיר והתקנות של המכון והם יוגשו בימים הקרובים לרשות החברות ולועדת שרים לענייני כלכלה.

2. הוקמה ועדה למפרטי רכב אשר מתפקידה לדון ולהמליץ שנויים ותוספות בכל הנוגע למפרטי רכב נוסעים - במגמה להגביר את בטיחות תנועתו ונוסעיו.

- ממצאי הועדה עתידים להנחות את משרד התחבורה בשנתיים הקרובות בתחום בטיחות הרכב.

3. הוחלט על הפעלתו של מסלול לבדיקת רכב חדש המיובא לישראל או מיוצר בה. מסלול זה יבחן את אבות הטיפוסים של כל הדגמים ועמידתם הלכה למעשה בדרישות הבטיחות ובאבזורי הבטיחות המחייבים אותם.

4. על מנת להגביר את בטיחות הרכב בדרכים הוחלט להנהיג בדיקות אקראי בכבישים באמצעות ניידות רישוי.

כלי רכב ראשון למטרה זו הוזמן באמצעות מנהל הרכב הממשלתי וימסר לאגף הרישוי בתחילת חודש מאי. יש לצפות להפעלתו החל מחדש יולי 72 באמצעות צוות בוחנים במקומות שונים בארץ.

לאור הנסיון תבדקנה האפשרויות להזמנת ניידות נוספות והרחבת הפעולה.

5. נוכח תאונות שארעו לרכב דיזל כבד ואוטובוסים עקב אובדן בלמים, הוחלט על הכנסת מערכת בילום לשעת חרום הקרויה "בלם קפיץ". מערכת זאת הוכנסה כבר לכל משאיות ליילנד המשווקות בארץ, ולאוטובוסים החדשים לשירות בין-עירוני.

הוכנה תקנה מחייבת בעניין זה ועם אישורה יחוייב כל הרכב החדש הנ"ל במערכת זו.

6. על יסוד מחקר שנעשה במעבדה הישראלית לפיסיקה ליד המכון למחקר ופתוח, המלצת ועדת משנה של האו"ם ומחקרים אשר נעשו בארצות שונות חייב שר התחבורה בתקנות את שיטת התאורה האסימטרית. התקנות קבעו כי ברכב חדש יותקנו הפנסים החל מיום 1.1.70 ושאר כלי הרכב החל מיום 1.1.72.

אמצעי זה מיועד להפחתת הסנוור המהווה גורם עיקרי בתאונות לילה.

7. כמדי שנה נערך בחודש נובמבר מבצע "הכן רכבך לחורף" אשר שולב השנה במבצע חודש הבטיחות. המבצע נערך בשיתוף עם איגוד המוסכים ומשטרת ישראל. ולווה בפעילות הסברה מסועפת. בהשוואה לשנה הקודמת גדל השנה מספר המביאים כלי רכב לבדיקה.

8. נקבעה חובה להתקין באופנועים, קטנועים ואופניים עם מנוע עזר - מראת תשקיף המאפשרת לנוהג לסקור, ממקום מושבו, גזרה רחבה של הדרך מאחורי כלי רכבו.

9. לצורך מניעת גניבתו של רכב, המעורב במספר ניכר של תאונות דרכים, נקבעו הוראות המחייבות התקנת מנעול בסחוך או מכשיר נעילה.

10. בעקבות פנייתנו אל מינהל הכנסות המדינה הופחתו מסי הקניה על שורת אביזרי רכב וחלקי חלוף בטיחותיים מתוך מגמה לעודד את השימוש בהם והחלפתם עם התכלותם.

ח. פעולות אחרות

1. בשחוף עם ראש העיר נקבעה גבעתיים לדגם עיר בטיחותית. זאת, מתוך מטרה לקיים בעיר נסויים באמצעים ושטות להגברת הבטיחות. במהלך הפעולה תועלה רמת הפעילות של כל הגורמים השותפים בתחום מניעת תאונות הדרכים בנושאי התשתית, ההדרכה והחנוך, ההסברה והאכיפה תוך נסוי חדושים בתחומים אלה. הנסויים ילוו במעקב מדעי לצורך הפקת לקחים ויישום השיטות והאמצעים אשר הוכיחו את יעילותם במקומות אחרים.
2. במהלך חודש נובמבר 1971 נערך מבצע חודש בטיחות בדרכים. במסגרת מבצע זה הגבירו הגורמים העוסקים במניעת תאונות דרכים את פעילותם. בין היתר, הוקמו בחודש זה 3 מטות מחוזיים אשר קבלו מן הצבור הודעות אודות לקויים במערכת הכבישים ועזרי הבטיחות. המטות העבירו מידע זה למע"צ ולרשויות המקומיות ועקבו אחר תקון הפגמים. בנוסף לכך נערכו במהלך החודש מבצעי הסברה והדרכה מיוחדים באמצעות הטלויזיה הכללית והלמודית, הרדיו, מודעות בעתונות וחלוקת עלוני הסברה.
3. תחרות זהירות ראשונה בין ערים שכנות נערכה בין רחובות ראשון-לציון ונס ציונה, ונמשכה מתחילת יוני ועד לסוף חודש זה. במסגרת התחרות הוקמו בערים קבוצות פעולה של מתנדבים מבוגרים, ילדי בתי ספר וארגונים שונים. הפעולות התמקדו בארבעה נושאים:
 - חינוך והסברה.
 - פעולות הכוונה, הדרכה ופיקוח.
 - ביצוע פעולות הנדסיות.
 - הקמת מגרשי משחקים ופעולות בבתי"ס.ניתן לציין כי השתתת הפעולה על בסיס תחרותי הביאה לזרז ביצועם של שפורים הנדסיים רבים אשר תוכננו למועדים מאוחרים יותר ולהתענינות פעילה של גזרות רחבות בצבור. הפרסים שהוקצבו למטרה זו ינוצלו להקמת מתקני הדרכה לבטיחות בדרכים.

4. בעקבות המלצת המטה, הוסדר בחקנות מעמדם של "קציני בטיחות" במפעלים המפעילים לפחות 20 כלי רכב.

- קציני הבטיחות במפעלים יועסקו בתפקידי הפיקוח על תקינות הרכב וכשירות הנהגים במפעל - כתפקיד בלעדי.

- נקבעו תנאי הכשירות הנדרשים מקציני הבטיחות ובין השאר השכלה, הכשרה, התאמה לתפקיד ובחינות.

- קציני הבטיחות הוסמכו לאסור שימוש ברכב בלתי תקין של המפעל והוטלו עליהם תפקידי פיקוח והדרכה של נהגי המפעל וחובות די ווח לרשויות על פגמים ברכב ובכשירות הנהגים.

3. תכניות פעולות ואמצעים

א. פתוח מערכת התשתית והעלאת בטיחותה

על בסיס אומדני גידול צי הרכב והגדול החזוי של הבקוש לשרותי מערכת התשתית בחמש השנים הקרובות; ונוכח העובדה כי קצב גדול מצבת כלי הרכב בעשור האחרון לא הודבק על ידי השקעות מתאימות לשפור התשתית, ועל ידי כך לא נתאפשרה קליטה מאוזנת של התנועה, ונוצר רקע נוח להתרחשותן של תאונות המליץ המטה למלחמה בתאונות הדרכים כי:

- (1) בשנים 1972/3-1976/7 יושקע על ידי הממשלה והרשויות המקומיות סכום של 1,600 מליון ל"י בפתוח מערכות הדרכים העירונית והבין-עירונית, שפורן ואחזקתן כדלקמן:

500 מליון ל"י	- פתוח רשת דרכים בין-עירונית
600	- פתוח רשתות דרכים עירוניות-עורקיות
320	- שיפור המערכת הקיימת-עירונית ובין-עירונית
180	- אחזקת מערכות הכבישים העירונית והבין-עירונית

1,600 מליון ל"י.

- (2) משרדי התחבורה והעבודה ישלימו הכנת מערכות התקנים וההנחיות הבטיחותיות ויבטיחו את יישומן.
- (3) יזורזו תהליכי ההפקעות והפינויים לצורך קבלת ושמירת זכויות דרך, וכי המטה רושם לפניו את הודעת משרד התחבורה על הגשת הצעה לתיקון החוק בנדון. הממשלה תזרז את הדיון בהצעת חוק זה.
- (4) לאור המחסור ההולך וגובר בכח אדם מקצועי, על משרדי הממשלה הנוגעים בדבר והמוסדות האקדמאים להקדיש תשומת לב מיוחדת להגברת כח אדם מקצועי בנושאי הנדסת תחבורה.

(5) משרדי הפנים והתחבורה יסייעו בידי הרשויות המקומיות להעריך מבחינה ארגונית וכספית לביצוע תכניות ההשקעה. (ראה פרטים נוספים בנספח ה').

במהלך השנים 1972/3-1974/5 מוצע לבצע את הגיזרה הבאה מתוך תכנית החומש:

(1) פתוח רשת הדרכים הבין-עירונית -

תזרוז ותקוצר סלילתם של כל הפרוייקטים הכלולים בתכנית המסוכמת עם הבנק העולמי ופרוייקטים דומים, ובמיוחד סלילת דרכים מהירות בעלות כניסות מבוקרות בין תל-אביב וירושלים, ובין תל-אביב ואשדוד והשלמת הכביש המהיר חיפה - תל-אביב. כמו כן לקדם בנייתם של מחלפים בצמתים מסוכנים.

יש לקדם סלילה של כבישים עוקפים, לפי דוגמת עוקפי רמלה, חדרה ואבו-גוש, להגברת רמת הבטיחות בלב ישובים הנושאים בעול תנועה עוברת. מוצע לזרז סלילתם של כבישים עוקפים בעכו, טבריה ורחובות בנוסף לעוקף לוד-רמלה אשר סלילתו תחל בקרוב.

סך כל ההשקעה מגיע ל-320 מליון ל"י.

(2) פתוח רשת הדרכים העירונית -

נוכח כושר הבצוע של הרשויות המקומיות יוגדל בשלש השנים הבאות הקף ההשקעות למטרת רכישת זכויות דרך, פנויים והפקעות לפרוייקטים המתוכננים בחומש הקרוב. כמו כן, יקודמו ויושלמו מספר פרוייקטים גדולים בהם הוחל בשנה האחרונה דוגמת נתיבי איילון, כבישי גישה לתחנה המרכזית בתל-אביב ואחרים.

חלוקת ההשקעות המוצעת לפי ערים הינה כדלקמן:

תל-אביב והמטרופולין	190	מליון ל"י
ירושלים	85	" "
חיפה	65	" "
ערים אחרות	40	" "

ההשקעה מסתכמת, איפא, ב-380 מליון ל"י.

(3) שפור התשתית הקיימת -

השקעה זו מיועדת להעלאת רמת רשת הדרכים הקיימת לסטנדרטים בטיחותיים יסודיים באמצעות שפור צמחים, ותאורה, בניית מעקות וגדרות בטיחות והקמת מעברים עיליים ותחתיים להולכי רגל.
סך כל ההשקעה מגיע ל-120 מליון ל"י.

(4) אחזקת מערכות הדרכים -

מערכת הדרכים ועזריה צורכים תקציב אחזקה אשר ילך ויגדל ככל שהקפה ומורכבותה של המערכת יגדלו. רמת אחזקה גבוהה הינה תנאי לבטיחות השמוש במערכת.

ההשקעה המתחייבת מכך מסתכמת ב-80 מליון ל"י.

ס י כ ו ם :

הקף ההשקעה בפתוח, אחזקת ושפור מערכת תשתית הדרכים בשנים 1974/5-1972/3 מסתכם ב-900 מליון ל"י.

ב. חקיקה, שטור ושפיטה

1. תנוסה הצעת חוק בטיחות בדרכים אשר יקיף את תחומי התכנון התפעול והתחזוקה של מערכת הדרכים, בטיחות כלי הרכב וכשירות הנהגים. חוק זה נועד לכנס את מכלול ההוראות והתקנים בתחום הבטיחות בדרכים ולהגדיר את תאום הזרועות השונות המטפלות בתחום זה.
2. יוגדל הקף סיירת הבטיחות בשנים 1973/4-1974/5 במגמה להגיע ל-500 סיירים בסוף התקופה.
מוצע להרחיב את תחומי פעולתה לאזורי ירושלים, חיפה ובאר-שבע.
על סמך הנסיון החיובי שנצבר מהפעלת סטודנטים למטרה זו, מוצע אף כאן לגייס את הסיירים מקרב הסטודנטים במוסדות האקדמאיים והעל תיכוניים בערים אלו.
אומדן ההשקעה השנתית המתחייבת מהפעלת הסיירת בהקף 360 סיירים בשנת 1973/4 מסתכם ב-4.0 מליון ל"י. ובהקף 500 סיירים בשנת 1974/5 - ב-5.5 מליון ל"י.
3. מוצע להסמיך כח אדם המועסק על ידי הרשויות המקומיות לצורך פקוח על החניה. סדרי החניה הם בעלי אופי מקומי והפקוח עליהם אין צורך שיעשה באמצעות משטרה ארצית. העברת הפקוח, כאמור, לרשויות מקומיות מעבר לסדר גודל כפי שייקבע, תפנה כח אדם במשטרת ישראל לאכיפת יתר הוראות חוקי התעבורה והזרמת התנועה. עם זאת, מוצע לשמור בידי משטרת ישראל סמכות מקבילה להפעלה לפי שקול דעתה.
בשעה זו נבדקת האפשרות לנסות הפעלת הסדר זה בעיר בסדר גודל בינוני.

ג. הדרכה והסברה -

(1) בהסתמך על לקחי פעולות שבוצעו בשנת 1971/2, יבוצעו פעולות

ההסברה וההדרכה בשני מישורים חופפים:

א. פעולה בקבוצות אוכלוסיה קטנות, ארגונים ומפעלים.

פעולות ההסברה וההדרכה בקבוצות האוכלוסיה המוגדרות, שיתבצעו בעזרת "מעצבי הדעה" בקבוצות אלה, יתבססו על חומר כתוב רב, ועל אמצעי עזר אור-קוליים.

ב. שימוש מירבי בכלי התקשורת ההמונית (רדיו וטלוויזיה) כהשלמה לפעולה הנ"ל.

להשגת אפקטיביות בשימוש בכלים אלה ובעקר בטלוויזיה הכללית (שהיא בהתאם לממצאי המחקר שערכנו, הכלי העקרי לפעולתנו) יש לקבל החלטה שתאפשר:

ברדיו -

הקצאת זמן "לפינת התחבורה" במסגרת מגזין "הבקר הזה" ובמסגרת "בחצי היום".

שדור "פינת תחבורה" - שבועית בשעה 17:55 עד 18:00 (הדבר סוכם עקרונית עם רשות השדור אך בוטל מטעמי מחסור באולפנים).

בטלוויזיה -

שדור סירטוני הדרכה באורך 30 ו-60 שניות במרווחי זמן בין תוכנית לתוכנית.

שדור סרטי הדרכה בשעות מתאימות לצפייה וקליטה. (כיום אנו מוגבלים לשדור סרטי שירות לאחר חדשות השעה 22:00).

דווח מצולט וניתוח תאונות חמורות במהדורת החדשות.

(2) עד להפעלתה המלאה של תוכנית החינוך לזהירות בדרכים במערכת החינוך, בכוונתנו ליזום שתי פעולות הסברה בבתי הספר:

א. הפקת סדרות סרטים בטלוויזיה הלימודית, ובשיתופה, לגילאים שונים.

ב. עריכת ניסוי - מבוקר בקרב 500 תלמידים, לתוכנית שמגמתה החדרת נושא הבטיחות לבתי האב בישראל באמצעות הילדים.

(3) מוצע להביא לשיתופם של חברות פרטיות בפעולות ההסברה בשתי דרכים:

א. השתתפותן הכספית של חברות הדלק בפרסום המבוצע באמצעות העתונות ובחלק מתשדירי ההדרכה ברדיו.

ב. השתתפות חברות הביטוח בעידוד שימוש באביזרי בטיחות (חגורות בטיחות), ע"י הנוהגים ברכב, ע"י מתן הנחות כספיות.

הגשמת תכניות אלה כרוכה בחוספת של 1.5 מליון ל"י לתקציב ההדרכה וההסברה העומד על 1.4 מליון בשנה זו.

ד. הגברת החנוך לזהירות בדרכים באמצעות מערכת החנוך

מתוך מטרה להעמיק את החנוך לזהירות בדרכים באמצעות מערכת החנוך אשר הקיפה בשנה האחרונה כ-4,000 - גני ילדים, 1950 בתי ספר יסודיים, 600 בתי ספר על יסודיים ו-40 בתימ"ד למורים, בהם התחנכו כ-800 אלף תלמידים אישר המטה למלחמה בתאונות דרכים תכנית פעולה מקיפה. על מנת להרכיש דפוסי התנהגות נכונים לתלמידים באמצעות סגל מורים שיוכשרו למטרה זו, הכנת תכניות למוד, עריכת מחקרים, הקמת מרכזי למידה והדרכה באמצעות הטלויזיה הלמודית ידרשו המקורות הכספיים הבאים:

50.000	ל"י	הכנת תכניות למוד
50.000	"	הכשרה להשתלמויות
500.000	"	משמרות זהירות בדרכים
117.000	"	תקשורת המונית
3.600.000	"	30 מרכזי למידה (ב-3 שנים)
70.000	"	מחקרים
4.387.000	"	סה"כ

ה. מערך פנוי נפגעי תאונות דרכים -

1. אושרה, עקרונית, הקמת מערך 12 צוותי פנוי ניידים ב-4 מרכזים רפואיים ובעורקי תחבורה ראשיים. הצוותים יגוייסו, יוכשרו ויצוידו על ידי צה"ל - מבלי שהאחריות לפנוי נפגעי תאונות דרכים תיפול על צה"ל.

הקמת המערך ואחזקתו בשנים 1972/3-1974/5 נאמדים ב-4.5 מליון ל"י.

2. ועדה בראשות המפקח על התעבורה ובהשתתפות נציגי משרד התקשורת, מע"צ, מד"א ומשטרת ישראל עוסקת בנסוח תכנית מערכת התקשורת לדווח על התרחשות תאונות לצורך פנוי הנפגעים.

ההוצאה להקמת המערכת ואחזקתה בשנים 1972/3-1974/5 נאמדת ב-1.5 מליון ל"י.

רכוז השקעות

ו.

(במליוני ל"י במחירים קבועים)

הצעת הקציב
נוכחית

1972/3	ס"ה	1974/5	1973/4	1972/3	<u>התחום</u>
**200	900	300.0	300.0	*300.0	תשתית
2.5	9.5	5.5	4.0	-	סיירת הבטיחות
1.4	8.7	2.9	2.9	2.9	הדרכה והסברה
-	4.4	1.2	1.2	2.0	מערכת החנוך
-	1.5	0.250	0.250	1.0	מערך פנוי נפגעים

* הערה: כולל את התקציב המאושר לשנת 1972/3.

** הערה: אומדן.

סיירת הבטיחות (מתוך דו"ח מפקד הסיירת)

שיטת ההפעלה

1. סיירת הבטיחות פועלת באיזור גוש דן, וכל הקשור בתפעול המבצעי מתבצע באחריות המשטרה. לצורך זה, נקבעו ע"י משטרת ישראל 30 קטעי סיור קבועים באיזור ת"א. קטעים אלה מכסים עורקי תחבורה ראשיים, בעיקר בכניסות לעיר תל-אביב. פעילות זו מבטיחה נוכחות כמעט קבועה באותן דרכים שבהן מתנהלת עיקר התנועה ביממה, וכמובן בהן גם רוב התאונות.

2. הסיירים יוצאים לתפקידם למשמרת בת 4 שעות, וזמני הפעילות נמשכים משעה 06:30 בבוקר עד 23:00 בלילה. חלקם הגדול של הסיירים יוצא ממונע על גבי קטנועים, אך עם זאת מתבצעים סיורים רגליים, בעיקר באזורים הפנימיים של תל-אביב.

3. משטרת ישראל מנהלת את עבודת הסיירים ע"י תדריך, מעקב בעבודה, מתן סיוע מעשי בעבודה וטיפול שגרתי בדיווח. מנהלת היחידה אחראית לכל הקשור בסידור עבודה, מנהלה ופיקוח משמעת על הסיירים, כולל הופעתם בעת הסיור. פיקוח זה מתבצע בשלב זה ע"י מפקד הסיירת וסגנו. יתכן כי בזמן הקרוב ייקבעו מספר סיירים אמינים, על-מנת להגביר את הפיקוח הנדון.

אופי העבודה

4. מהשלב הראשוני של דיוני הקמת הסיירת הודגשו מטרותיה כמטרות חינוכיות בעיקר, הכוונה של תוספת כוח אדם מעולה למערכת הפיקוח המשטרתית הקיימת התבצעה על הצד הטוב ביותר. הסיירים בדרך כלל מזהירים ומסבירים, אך הסמכות לרשום דוחות מפעם לפעם מביאה לכך, שעצם נוכחותם מרתיעה ומחנכת את הציבור.

5. כדי להמחיש את דרך פעולתם של הסיירים, הרי חתך של פעילות הסיירת בחודש נובמבר 71, חודש הבטיחות. בחודש זה נפגשו הסיירים במפגשים יזומים על ידיהם עם 9851 אזרחים. חלוקת אופי מפגשים אלה הינה כדלקמן:

5727 -	אזהרות בע"פ לנהגים	א.
628 -	אזהרות בכתב לנהגים	ב.
607 -	דוח"ות עבירה לנהגים	ג.
2866 -	אזהרות בע"פ להולכי-רגל	ד.
1 -	אזהרות בכתב להולכי-רגל	ה.
22 -	דוח"ות עבירה להולכי-רגל	ו.

6. אופי הפעילות אינו מצטמצם רק במספר המפגשים או אחוז רישום אזהרות ודוח"ות לעומת האזהרות בע"פ; אם נבדוק את חלוקת החומר הרשום (אזהרות ודוח"ות) לגבי סוג העבירות, נמצא כי חומר רב המתייחס לעבירות המבוצעות תוך כדי תנועת כלי רכב או הולכי רגל. כך למשל ניתן ללמוד מניתוח הדיווח הרשום של חודש אוקטובר 71, שמתוך כלל 1170 רישומים, מתייחסים 940 לעבירות תוך כדי תנועה; והבולטים בהם:

269 -	פנייה בלתי נכונה
116 -	אי ציות לתמרור "עצור"
93 -	עבירות איתות
70 -	אי ציות לרמזור
173 -	עבירות הולכי רגל

ניתן לסכם כי פעילות הסיירת מתרכזת בעיקר באותן עבירות, המסכנות את תנועתם של כל המשתמשים בדרך.

7. שטח פעולה נוסף, הקשור בבטיחות הוא הדיווח השוטף והמידי על מפגעים בטיחותיים. בחודש נובמבר 71 (חודש הבטיחות) נמסרו במרחב ת"א כרבע מכלל ההודעות שהתקבלו ע"י סיירי הבטיחות.

בטיחות הולכי רגל

מפורטים בזה סקרים ומחקרים אשר בוצעו השנה או הנמצאים בביצוע או בתכנון.

סקרים שהסתיימו

1. ספירות הולכי רגל ב-4 שכונות מגורים בחיפה -
(הספירות נערכו במעברי חציה ולידם).
2. ספירות הולכי רגל ביום ובלילה ברחובות ראשיים בחיפה, ירושלים ותל-אביב -
(הספירות נערכו במעברים, לידם ובינם).
3. בדיקת האיננוטר של מעברי חציה לפי אורך הרחובות בשכונות עירוניות בחיפה.
4. מיפוי תאונות הולכי הרגל בחיפה ובירושלים.

סקרים בביצוע ובתכנון

1. ספירות הולכי רגל במעברי חציה ובקטעים לידם, לפני ואחרים התקנת מעקות בטיחות -
(הספירות נערכות ברחובות ראשיים בחיפה).
2. הנושא הנ"ל מתוכנן בשלב הבא לערים אחרות.

מחקרים שבוצעו

1. פעילות הולכי רגל בשכונות עירוניות - המרכז לבטיחות (הקרט ואלגרישי).
2. תאונות הלילה של הולכי רגל חוצים בישראל - שיטת האיתור והאמצעים לטיפול במקומות התורפה שאותרות-המרכז לבטיחות (בקר).
3. הנחיות לתכנון מעברי חציה - משרד התחבורה (בן-שאול ורונן). (כרגע פנימי).
4. תאונות הולכי רגל - נתוח סטטיסטי והשוואות - המרכז לבטיחות (נאמן והקרט).

5. נתוח סטטיסטי של תאונות הדרכים בישראל לתקופה 1969 - 1959 - המרכז לבטיחות.
(גרינברג והקרט).

מחקרים בבצוע ובתכנון

1. סכונים של רכב ושל הולכי רגל ברחובות בשכונות עירוניות - המרכז לבטיחות.
 2. השפעת הצבת מעקות בטיחות על התנהגות הולכי הרגל ובטיחותם - המרכז לבטיחות.
 3. תאונות הולכי רגל בירושלים - משרד התחבורה.
 4. סקרים ובדיקת אינוונטר המעברים בגבעתיים וביצוע שיפורים להולכי רגל. בדיקת המצב לפני ואחרי השפורים.
- הערה: נושא הולכי הרגל קשור לבעית התנועה והבטיחות בערים. בבעיה זו קשה לטפל כראוי מבלי שיהיה מאגר אינפורמציה מתאים. אי לכך עוסק עתה המכון למחקרי תחבורה בניהולו של מר גדעון השמשוני באיסוף אינפורמציה מירבית על התנועה בערים. בשלב מסוים תהיה עבודתו ישומה גם לנושא הולכי הרגל ובלעדיה קשה לקדם נושא זה בסקרים ספציפיים לו בלבד.
- מאידך, על מנת לקדם הנושא נערכו הסקרים והמחקרים שהוזכרו לעיל ואשר התרכזו במקומות ספציפיים במטרה לכסות את הבעיה כולה עם הזמן.

קטנות-מגן

(מתוך סקר המרכז לבטיחות בדרכים ינואר 1972)

1. מספר הנפגעים, מבין הרוכבים והנוסעים באופנועים לסוגיהם, היה קטן במידה ניכרת בשלוש השנים 1970 - 1968 לעומת מספרם בשנים 1966 - 1964. הירידה העיקרית חלה בדרכים בין-עירוניות בהן ירד מספר הנפגעים ב-22%; חלה גם ירידה אבסולוטית בנפגעים בדרכים עירוניות - ירידה של 6%.

מספר הנפגעים, רוכבים ונוסעים מאופנועים

	<u>1968-1970</u>	<u>1964-1966</u>	
<u>% הירידה</u>			
22%	1,330	1,707	בין-עירוני
6%	6,804	7,265	עירוני

2. בשנים 1968-1970 חלה ירידה אבסולוטית במספר הנפגעים קשה מבין רוכבים ונוסעים באופנועים למיניהם, לעומת השנים 1966-1964; הירידה במספר ההרוגים והנפגעים קשה מבין רוכבי האופנועים למיניהם היתה 43% בדרכים בין-עירוניות ו-26% בדרכים עירוניות. ירידות אלה היו גדולות יותר מן הירידות שחלו במספר כל הנפגעים.

מספר הנפגעים קשה + הרוגים רוכבים ונוסעים באופנועים

	<u>1968-1970</u>	<u>1964-1966</u>	
<u>% הירידה</u>			
43%	301	525	בין-עירוני
26%	1,321	1,784	עירוני

3. בקבוצות הביקורת לא חלו ירידות דומות. מספרם של רוכבי אופניים אשר נהרגו ונפצעו קשה כאחוז מסה"כ המפגעים רוכבי האופניים לא השתנה במידה ניכרת, בדרכים בין-עירוניות (33% בתקופה ש"לפני" לעומת 32% בתקופה ש"אחרי"). במספרם של כל הנפגעים קשה בתאונות בדרכים בין-עירוניות בכלי-רכב מכל הסוגים, כולל רכב של 4 גלגלים, כאחוז מכלל הנפגעים בכל רמות החומרה בשנים 1970-1968,

חלה אף עלייה קלה לעומת 1964-1966, עליה מ-22.5% ל-23.3%, לעומת ירידה מ-29% ל-23% באופנועים.

4. ניתן לסכם על כן, כי אובחנה ירידה ניכרת במספר הנפגעים מבין הרוכבים והנוסעים באופנועים למיניהם וכי הירידה היתה ניכרת בעיקר בדרכים הבין-עירוניות. אין כמעט ספק כי את הירידה הזאת ניתן לקשור לתקנה המחייבת חבישת קסדת-מגן אשר הופעלה בשנת 1967.

נקבעו ירידות קטנות יותר במספר ובחומרת הפגיעה של רוכבי ונוסעי אופנועים בדרכים עירוניות. חלק מירידה זאת ניתן וודאי להסביר בעזרת ההמשכיות שבחבישת הקסדה מדרכים בין-עירוניות לדרכים עירוניות. אך אין בכך הסבר מלא לירידה ורצוי לבדוק תופעה זאת ולברר מה הקשר בינה לבין המגמה לעבור מאופנועים גדולים לאופנועים קטנים יותר, כגון: קטנועים ואופניים עם מנוע עזר.

חגורות בטיחות

ועדת בטיחות בדרכים אשר מונתה בהחלטת בית הנבחרים של ניו-זילנד ממליצה בדוח אשר מסרה בשנת 1971, כדלקמן:

1. פקודת התעבורה תתוקן ותחייב:

- א. חובת שמוש בחגורות בטיחות על ידי הנוהג ונוסעי המושב הקדמי שגילם עולה על 15 שנה בכל כלי רכב בשעת תנועתם קדימה אשר בהן מחייב החוק התקנת חגורות בטיחות. הוראה זו תכנס לתקפה ביום חקיקתה.
 - ב. תקנות המחייבות התקנת חגורות בטיחות אלכסוניות בעלות אחיזה משולשת במכוניות, משאיות קלות ומכוניות מסחריות. ברכב אשר אינו מתאים לכך יותקנו חגורות מאושרות אחרות.
הוראה זו תחול לגבי כל רכב שירשם לאחר 1.7.72.
 - ג. שר התחבורה יוסמך להעניק פטור לאדם או קבוצת בני אדם מחובת השמוש וכן לרכב או קבוצת כלי רכב מהתקנה.
- הועדה סבורה כי יש הכרח לפתוח במסע חנוך והסברה על מנת להביא לידיעת הנוגעים בדבר את החקיקה החדשה ואת חיוניות השמוש בחגורות בטיחות על מנת להביא להענות מירבית להוראה.

2. בהמלצותיה התבססה הועדה על הנסיון שנצבר מהטלת חובת השמוש במדינת ויקטוריה-אוסטרליה 1970 וההכנות להפעלתה ביתר מדינות אוסטרליה. דו"ח מקדמי של הקולג' המלכותי האוסטרלי של מנתחים העלה כי ברבע הראשון של שנת 1971 ירד שיעור הפגיעות בעמוד השדרה הנובעות מתאונות דרכים ב-36% ואחוז המחלימים מבין המשתמשים בחגורות היה גבוה יותר בהשוואה לאלו אשר נמנעו משמוש. סך כל הנפגעים מתאונות דרכים באותה תקופה היה נמוך בכ-12.5% לעומת הממוצע באותו רבע שנה בשנתיים הקודמות. בדו"ח מפכ"ל המשטרה נמסר כי בתשעת החדשים הראשונים להפעלת החוק הופחתו כ-100 הרוגים וכ-2000 נפגעים בהשוואה לתקופה המקבילה שנה קודם לכן.

אומדן משרד התחבורה של ניו-זילנד קובע כי 51% מבין ההרוגים מקרב נוהגי ונוסעי כלי רכב בניו-זילנד בששת החדשים הראשונים בשנת 1971 היו נותרים בחיים לו חגרו חגורות בטיחות. (מאידך, ידועים רק 3 מקרים ב-5 השנים האחרונות בהם נחשבה חגורת הבטיחות גורם למוות). בשנת 1970 נפגעו ונהרגו בניו-זילנד 21.447 בני אדם בתאונות דרכים. חובת שמוש בחגורות בטיחות עשויה היתה להביא להפחתת נתון זה בכ-2,700.

3. הועדה מציינת כי השמוש בחגורות יפחית במידה ניכרת את ההוצאות הקיימות במשק לצורך אשפוז ורפוי הנפגעים, את ההוצאות הנגרמות למשק עקב הצורך בהכשרת כח אדם רפואי מקצועי ובניית בתי חולים ומרפאות ואת הנזק הנובע מאובדן כח אדם.

כל זאת, בנוסף לסבל והצער הנגרמים לנפגעים ובני משפחותיהם.

ת ש ת י ת
(מתוך דו"ח קבוצת עבודה)

המטה למלחמה בתאונות דרכים, לאחר שדן בפתוח מערכת התשתית כגורם להקטנת שיעור העליה בתאונות דרכים ולהגברת יעילות זרימת התנועה ובטיחותה - ממליץ כדלקמן:

א. בשנים 1972-1976 יושקע ע"י הממשלה והרשויות המקומיות סכום של 1,600 מליון ל"י בפתוח מערכות הדרכים העירוניות והבין-עירוניות, שיפורן ואחזקתן, כדלקמן:

1.	פתוח רשת דרכים בין-עירונית	500 מליון ל"י
2.	פתוח רשתות דרכים עירוניות-עורקיות	600
3.	שיפור המערכת הקיימת - עירונית ובין עירונית	320
4.	אחזקת מערכות הכבישים העירונית והבין-עירונית	180
		1,600 מליון ל"י

במידה והיקף ההשקעות המתוכנן יהיה נמוך מ-1.6 מיליארד, אנו ממליצים בכל מקרה לא להקטין את הסכום המיועד לשיפור המערכת הקיימת בסך 320 מליון ל"י.

ב. משרדי התחבורה והעבודה ישלימו הכנת מערכות התקנים וההנחיות הבטיחותיות ויבטיחו את יישומן.

ג. המטה מייחס חשיבות מיוחדת לזירוז תהליכי ההפקעות והפינויים לצורך קבלת ושמירת זכויות דרך, ורושם לפניו את הודעת משרד התחבורה על הגשת הצעה לתיקון החוק בנדון. המטה ממליץ בפני הממשלה כי יזורז הדיון בהצעת חוק זה.

ד. לאור המחסור ההולך וגובר בכח אדם מקצועי, פונה המטה למשרדי הממשלה הנוגעים בדבר ולמוסדות האקדמאים להקדיש תשומת לב מיוחדת להגברת הכשרת כח אדם מקצועי בנושאי הנדסת תחבורה.

ה. המטה ממליץ כי משרד הפנים והתחבורה יסייעו בידי הרשויות המקומיות להעריך מבחינה ארגונית וכספית לביצוע תכניות ההשקעה.

מרכיבי תכניות ההשקעה

1. תכנית ההשקעה לפיתוח מערכת הדרכים הבין-עירונית (500 מיליון ל"י)

תכניות הפתוח הבין-עירוניות מתבססות על נתוח צרכי פיתוח המשק - חיבור בין אזורי ומוקדי פעילות מרכזיים, שיפור הקשרים בין הערים הגדולות וסלילת כבישי גישה ליישובים ועוד. חלקה הגדול של התכנית נבדק לאור קריטריונים כלכליים ונמצא כי שיעורי התשומת נעים בין 15-25 אחוז, שיעורים המצביעים על כדאיות גבוהה יחסית של הסלילה.

2. תכנית ההשקעות לפיתוח מערכות הדרכים העירוניות (600 מיליון ל"י)

תכניות הפתוח העירוניות מתבססות על עבודת צוותי תכניות אב לתחבורה בשלש הערים הגדולות, ועיקר ההשקעות מיועד לענות על בעיות התנועה של מרכזי הערים, בעיות שהלכו והחמירו בשנים האחרונות. רכוז הפעילות המסחרית, העסקית והבידורית במרכזי הערים ופרישת המגורים לפרברים, גדול מצבת כלי הרכב וההכנסה לנפש הגדילו את הביקוש לנסיעות למרכזי הערים. היצע הדרכים הקיים במרכזים העירוניים והיצע החנייה לא הדביק את הגידול בביקוש ונוצר פער חמור שיצר בעיות סביבתיות חמורות כגון רעש, זיהום אוויר והביא להגדלת שיעורי התאונות בתחום העירוני. מדיניות המשרד, במקביל לפתוח רשתות הדרכים והשקעות בחנייה, מיועדת ליצור מערכת תנועתית שתתן יתרונות בתחבורה הציבורית הן ע"י שיפור רמת השירות התחבורה הציבורית והן ע"י נקיטת מדיניות חנייה "מרסנת" במרכזי הערים.

הגידול הרב הצפוי בהיקף ההשקעות, אשר אין בו כדי לשפר במידה נכרת את רמת השירות, הוא תוצאה של שלשה גורמים עיקריים:

א. הפער שקיים בהשקעות העבר לעומת הגידול בתנועה ובכלי הרכב.

ב. מרבית הפרוייקטים שיבנו הם מסובכים ומורכבים מבחינה הנדסית-טכנולוגית, כגון: צמתים דו מפלסיים.

ג. מרכיב הפיננאיים וההפקעות הולך וגובר עקב הצורך בהבטחת זכויות דרך מתאימות במרכזי הערים.

3. שיפור מערכת הדרכים הקיימת (320 מליון ל"י)

ההשקעות המתוכננות לשיפור המערכת הקיימת מיועדות להביא את הדרכים לסטנדרטים בטיחותיים אלמנטריים. השקעות אלו כוללות שיפור צמתים, שיפור תאורה, מעקות וגדרות בטיחות, מעברים עיליים ותחתיים להולכי רגל וכד'. ביצוע השיפורים המתוכננים ייעשה על סמך קבלת הנחיות וקריטריונים ברורים לכל סוג השקעה וכן על סמך קביעת סדרי עדיפויות להשקעה. המטה הציבורי למלחמה בתאונות הדרכים מייחס חשיבות לסעיף השקעות זה שהרי אם המערכת הקיימת לא תשופר, תרד בה בעתיד רמת הבטיחות.

4. אחזקת מערכות הדרכים (180 מליון ל"י)

התקציב המיוחד לאחזקה ילך ויגדל בחומש הקרוב בגלל אופיים המורכב של הפרוייקטים הנבנים, הדורשים אחזקה נאותה ומתמדת. סעיף הוצאות זה הוא חיוני ביותר לשמירת ערכן ויעילותן של ההשקעות החדשות וכל המעטה או הזנחה בסעיף זה יש בה די להגדיל אף את הסיכון בדרכים.

שפורים הנדסיים בתשתית
(מתוך מסמך של המרכז לבטיחות בדרכים)

להלן מספר מסקנות כלליות אשר התקבלו במרכז בעת האחרונה על סמך העבודה הנמצאת כיום בשלבי בצוע:

שיפורים הנדסיים

מסקנה: בשיפורים הנדסיים שבוצעו בדרכים בין-עירוניות בישראל מפחיתים את שעורי תאונות הדרכים בין 20% ל-50% בממוצע.

הסבר: במספר רב של שיפורים הנדסיים מסוגים שונים אשר בוצעו בדרכים הבין-עירוניות ובצמתיהן בישראל בשנים 1964-1969 נמצאו הפחתות ניכרות בשעורי תאונות הדרכים, וזאת בכל סוגי השיפורים שנבדקו. פירוט השיפורים והתוצאות ניתן בנספח א'.
להלן סיכום התוצאות לכל סוג שיפור.

<u>סוג השיפור</u>	<u>אחוז ההפחתה בשעור התאונות</u>
בניית דרך מהירה*	-85%
הוספת מסלול + הרחבת שוליים	-55%
הרחבת מסעה + שוליים	-55%
הרחבת מסעה (מ-5.0 ל-7.0 מ')	-10%
הרחבת + ייצוב שוליים	-25%
צפוי מסעה מחדש + הרחבת מסעה קטנה (ל-7.0 מ')	-30%
שפור עקומות + הרחבת וייצוב שוליים	-55%
הארת קטע דרך בעלת אופי סמי-עירוני	-50%

* מסתמנת עליה ניכרת בשעור התאונות בכביש המהיר עם גידול עוצמת התעבורה, אך נבדקו הנתונים לשנתיים של הפעלה;

אחוז ההפחתה בשעור
התאונות

סוג השיפור

צמתיים**

	התקנת תאורה + הסדר הצומת
-60%	(בצומת מרומזר)
-50%	התקנת תאורה + רמזור + הסדר
-20%	התקנת תאורה + הסדר צומת

** הנתונים על שיפורים הם מעטים בשלב זה ומהווים אינדיקציה בלבד למגמת ההפחתה.

רמת מינוע ותאונות דרכים עם נפגעים

(נתונים סטטיסטיים)

בשנים 1960 עד 1970 גדלה מצבת כלי הרכב פי 4 ומעלה, מ-69.000 כלי רכב בשנת 1960 ל-260.000 בשנת 1970 ועד 300.000 בשנת 1971. מספר כלי הרכב הפרטיים גדל פי 6, מ-24.000 כלי רכב פרטיים בשנת 1960 ל-147.000 בשנת 1970 ועד 170.000 בשנת 1971.

בשנת 1960 היה כלי רכב פרטי אחד לכל 100 נפשות ואילו בשנת 1970 לכל 20 נפשות.

שעורי גידול אלו יחולו גם בעתיד והתחזיות מורות כי בשנת 1975 תגיע מצבת כלי הרכב ל-400.000 ומזה 250.000 כלי רכב פרטיים. בשנה זו יהיה רכב פרטי לכל 14 נפשות. פרושו הוא שלרבע מהמשפחות יהיה כלי רכב פרטי. התחזיות מורות על גידול נוסף גם בשנים שלאחר מכן ובשנת 1980 תגיע מצבת הרכב ל-740.000 כלי רכב ומהם כ-525.000 כלי רכב פרטיים.

בד בבד עם הגידול התלול במצבת כלי הרכב בעשור האחרון חל גידול ניכר בתאונות הדרכים ובעיקר בתאונות דרכים עם נפגעים.

1. תאונות עם נפגעים

בשנת 1970 בהשוואה לשנת 1960 ארעו פי 1.5 יותר תאונות דרכים עם נפגעים, או ליתר דיוק, עליה של 60% במספר תאונות הדרכים עם נפגעים, מ-8356 תאונות בשנת 1960 ל-13.436 תאונות בשנת 1970. עליה זו נמשכת, ובשנת 1971 נרשמו 14,818 תאונות דרכים עם נפגעים.

באותן שנים חלה ירידה בשעורי התאונות המהוים מדד נאות לרמת הסיכון.
משעורים של כ-5 תאונות למליון ק"מ-נסיעה בתחילת שנות הששים ל-2.27
תאונות למליון ק"מ נסיעה בשנת 1970 ו-2.29 בשנת 1971.

גם מספר התאונות ל-1000 כלי רכב ירד, מכ-100 תאונות בתחילת שנות הששים
לכ-53 בשנת 1970 ו-52 בשנת 1971.

הנפגעים בתאונות

2.

בעשור האחרון עלה פי 2 מספר הנפגעים בתאונות דרכים. בשנת 1960 נפגעו
10.542 איש בתאונות בהשואה ל-19.587 איש אשר נפגעו בשנת 1970, עליה של
85%, ו-21.015 איש אשר נפגעו בתאונות בשנת 1971.

במספר ההרוגים חלה עליה תלולה יותר, בסוף העשור נהרגו בתאונות דרכים
פי 3 אנשים בהשואה לתחילתו.

בשנת 1960 נהרגו 176 איש בהשואה לשנת 1970 בה נהרגו 537 איש, עליה של
200%, ולשנת 1971, בה נהרגו 658 איש בתאונות דרכים.

עליה מתונה יותר חלה במספר האנשים שנפצעו קשה. בשנת 1960 נפצעו קשה 1868
בהשואה ל-3136 איש אשר נפצעו קשה ב-1970, עליה של 68%, ול-3672 אשר נפצעו
קשה ב-1971.

ולסכום - בעשור האחרון אנו עדים לעליה עצומה במצבת כלי הרכב ובעיקר
הפרטיים ועמה עליה מדאיגה, אך מתונה יותר, בתאונות הדרכים. שעורי התאונות,
המהוים מדד לסיכון תוך התחשבות בכמות הנסיעות המבוצעות ירדו.

מחקרי בטיחות

מחקרי הבטיחות מהווים מכשיר בידי הנהלת משרד התחבורה והמטה למלחמה בתאונות באמצעותו ניתן לעצב מדיניות פעולה בתחום זה, לבדוק קוי פעולה הן לפני שהוחלט לבצעם והן אחרי ביצועם תוך הפקת לקחים לעתיד.

החלק הארי מהחלטות ופעולות השנה הנסקרת נבדק ע"י סקרים ומחקרים לפני שהחלט ואף לאחר שבוצע.

חלק נכבד ממחקרי הבטיחות מבוצע במרכז לבטיחות בדרכים שליד הטכניון בחיפה. מרכז מחקר זה ממומן במלואו ע"י משרד התחבורה ומופעל באמצעות מוסד הטכניון למחקר ופתוח.

המרכז לבטיחות עוסק בעיקר במחקרים בתחום ההנדסי, בהכנת הנחיות בטיחותיות, בעריכת ניתוחים סטטיסטיים והשוואות בין לאומיות ומקים ספריה ושרות אינפורמציה בנושאי בטיחות.

בין מחקרי המרכז לבטיחות אשר הסתימו בשנה זו ניתן למנות את המחקר אשר בדק את יעילותו של ה"הבהוב הירוק" ברמזורים ואשר בסיומו ממליץ על הרחבת השיטה לכל הרמזורים תוך הבטחת רמת בטיחות גבוהה יותר. מחקר אחר עסק בניתוח תאונות לילה של הולכי רגל ובסיומו ממליץ על שורה ארוכה של כבישים בהם יש צורך דחוף בשיפור התאורה על מנת להשיג רמת בטיחות גבוהה יותר, נערכים מספר מחקרים נוספים בבעית הולכי הרגל בערים ומתוכם מסתמנות כבר המלצות ברורות לקריטריונים שונים להסדרים להולכי רגל. נערכו מספר ניתוחים סטטיסטיים תוך הארת בעיות שונות בתחום הבטיחות והבהרת הבעיות החמורות יותר בתחום זה. כמו כן נערכות בדיקות השפעתם של שיפורים הנדסיים שונים, אשר נעשו במערכת הדרכים בארץ; על רמת בטיחותם.

בד בבד עם המחקרים השונים נערכו מספר סקרי ספרות כחומר רקע לקבוצות דיון בנושאי רכב דו גלגלי, קסדות, חברות תחבורה ועוד.

מחקרים נוספים הקשורים לבטיחות בדרכים נערכים באוניברסיטאות ת"א וירושלים, בטכניון ובחברות מחקר פרטיות, וענינם בתחום ההנדסי, בתחום הרכב ובתחום האנושי.

מחקרי התחום האנושי נוגעים, בין היתר, בבעיות הענשה והרתעה. של נהגים עבריינים, בבעיות הסברה והדרכת נהגים, בדיקת גורמי אישיות בנהיגה זהירה, עיבוד חומר הסתכלות על נהגים מקצועיים, השפעה על נהגים באמצעות קומוניקציה אישית והשפעה על נהגים באמצעות דיונים קבוצתיים.

בתחום הרכב נבדק הקשר בין תקינות כלי רכב לסוגיהם וגילם.

ובתחום ההנדסי הוחל בהקמת מערכות נתונים ואינפורמציה נרחבות לצורך מניעת תאונות. מערכות אלה מתיחסות בעיקר לאינפורמציה עירונית אשר קשה ויקר לאספה. האינפורמציה הבין עירונית נאספת מידי שנה ומהווה רקע חשוב וכלי עזר לעיבוד הנתונים ולהסקת מסקנות אופרטביות בעיקר בתחום ההנדסי.

הגברת הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה ובתאגידים הממשלתיים

הצעה להחלטה

מחליטים בעקבות הדו"ח השנתי מס' 22 של מבקר המדינה ולאור הודעת שר האוצר בדיון חוזרת הממשלה ומדגישה את החשיבות של הפעלת יחידות ביקורת פנימית, בכל משרדי הממשלה ובתאגידים הממשלתיים.

הממשלה רושמת לפניה את פניית שר האוצר לחברי הממשלה להגביר את הביקורת הפנימית במשרדיהם וכן את הודעתו על הקמת ועדה שתטפל בביצוע הגברת הביקורת הפנימית הלכה למעשה.

שר האוצר ידווח לוועדת השרים לענייני כלכלה עם תום עבודת הוועדה האמורה.

דבריו הסבר

הביקורת הפנימית במשרד ממשלתי הינה מכשיר חיוני לקיום מינהל תקין המסייע גם למניעת ליקויים. תפקידה של יחידת הביקורת הפנימית לבדוק בכל יחידות המשרד אם המטרות שהוצבו להן, אמנם הושגו ובאופן החסכוני והיעיל ביותר. המבקר הפנימי הוא המקשר בין המשרד לבין ביקורת המדינה ואגף הפיקוח הכללי, בכל הצוגע לתיקון הליקויים המועלים על ידי מבקר המדינה.

לאחר שהחליטה הממשלה על הקמת יחידת ביקורת פנימית בכל משרד, שתהיה כפופה במישרין למנהל הכללי, הוקמו ברוב המשרדים יחידות לביקורת פנימית; לא בכל המשרדים הופעלה הביקורת הפנימית במלואה ובהיקף הצדק.

מבקר המדינה והמפקח הכללי של האוצר, שמונה כיחידת מטה לביקורת פנימית במשרדי הממשלה, מקיימים מעקב אחר ההתקדמות בנושא זה, ומסייעים למשרדים בעצה ובהדרכה, ובארגון קורסים והשתלמויות לסגל המבקרים הפנימיים.

לאור ההתקדמות הבלתי מספקת בהפעלת יחידות הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה פנית בינואר 1972 לכל השרים וביקשתי מהם לחזק את הביקורת הפנימית במשרדיהם ולמסור על הפעולות שנעשו בתחום זה.

מינתי את נציב שירות המדינה, הממונה על התקציבים והמפקח הכללי של האוצר כאחראים ליישום ולביצוע מדיניות הממשלה להגברת הביקורת הפנימית. ביקשתי לדווח לי עד נובמבר 1972 על ההתקדמות בנושא.

מוגש ע"י שר האוצר

הגברת הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה ובתאגידים הממשלתיים

הצעה להחלטה

מחליטים בעקבות הדו"ח השנתי מס' 22 של מבקר המדינה ולאור הודעת שר האוצר בדיון חוזרת הממשלה ומדגישה את החשיבות של הפעלת יחידות ביקורת פנימית, בכל משרדי הממשלה ובתאגידים הממשלתיים.

הממשלה רושמת לפניה את פניית שר האוצר לחברי הממשלה להגביר את הביקורת הפנימית במשרדיהם וכן את הודעתו על הקמת ועדה שתטפל בביצוע הגברת הביקורת הפנימית הלכה למעשה.

שר האוצר ידווח לוועדת השרים לענייני כלכלה עם תום עבודת הועדה האמורה.

דבריו הסבר

הביקורת הפנימית במשרד ממשלתי הינה מכשיר חיוני לקיום מינהל תקין המסייע גם למניעת ליקויים. תפקידה של יחידת הביקורת הפנימית לבדוק בכל יחידות המשרד את המטרות שהוצבו להן, אמנם הושגו ובאופן החסכוני והיעיל ביותר. המבקר הפנימי הוא המקשר בין המשרד לבין ביקורת המדינה ואגף הפיקוח הכללי, בכל הצוגע לתיקון הליקויים המועלים על ידי מבקר המדינה.

לאחר שהחליטה הממשלה על הקמת יחידת ביקורת פנימית בכל משרד, שתהיה כפופה במישורין למנהל הכללי, הוקמו ברוב המשרדים יחידות לביקורת פנימית; לא בכל המשרדים הופעלה הביקורת הפנימית במלואה ובהיקף הצדק.

מבקר המדינה והמפקח הכללי של האוצר, שמונה כיחידת מטה לביקורת פנימית במשרדי הממשלה, מקיימים מעקב אחר ההתקדמות בנושא זה, ומסייעים למשרדים בעצה ובהדרכה, ובארגון קורסים והשתלמויות לסגל המבקרים הפנימיים.

לאור ההתקדמות הבלתי מספקת בהפעלת יחידות הביקורת הפנימית במשרדי הממשלה פניתי בינואר 1972 לכל השרים וביקשתי מהם לחזק את הביקורת הפנימית במשרדיהם ולמסור על הפעולות שנעשו בתחום זה.

מיניתי את נציב שירות המדינה, הממונה על התקציבים והמפקח הכללי של האוצר כאחראים ליישום ולביצוע מדיניות הממשלה להגברת הביקורת הפנימית. ביקשתי לדווח לי עד נובמבר 1972 על ההתקדמות בנושא.

מוגש ע"י שר האוצר

מערכת הסעה המונית באזור המטרופולין
של תל-אביב

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י מ להסמין את שר התחבורה -

- א. לערוך ולהכין את התכנון של מערכת ההסעה ההמונית באזור המטרופולין של ת"א.
התקציב הצדדית לכך בשנת הכספים 1972 יוקצב מתקציב המשרד לשנה זו.
- ב. להקים חברה משותפת למשרד התחבורה ולרשויות המקומיות באזור, שתטפל בקידום הנושא.

דברי הסבר מצורפים בזה.

...

מוגש ע"י שר התחבורה

נספח 354

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

דברי הסבר

מאז קום המדינה חל תהליך ברור של היווצרות אזור מטרופוליטני ברחב סביב העיר תל-אביב. אזור זה מאכלס כיום למעלה ממליון תושבים ומהווה את מוקד הפעילות הכלכלית, החברתית והתרבותית של המדינה. בתהליך התגבשות המרחב לאזור מטרופוליטני חלה העמקה מתמידה של התמחות שימושי הקרקע. שכונות המגורים מלאו את השטחים הפתוחים לרצף של שטח בנוי, וביניהם נתמקדו מרכזי תעשייה, מלאכה, עסקים ובידור. בגבולות תל-אביב במשך תהליך התמקדות "יזשי הקרקע למסחר, עסקים ומלאכה. תהליך זה התאפיין בבדידת האוכלוסיה מן העיר תל-אביב לעבר ישובי השוליים בהם שירותי המגורים עדיפים וזולים יותר. בגלעין המטרופולין בוצר מרכז עסקים ראשי (מ"ר), המהווה מוקד משיכה עיקרי לתנועת יוממים. עד העשור האחרון סיפקה מערכת התחבורה את צרכי המטרופולין ויעדיו, כאשר התחבורה הציבורית, המבוססת על טכנולוגית האוטובוס, היוותה את עמוד-השדרה של המערכת. אולם בעשור האחרון החלו להתגלות קשיים ובעיות באירגון ותפעול המטרופולין כיחידה עירונית תפקודית, בשל אי-הסתגלות מערכת התחבורה, על מרכיביה השונים, למציאות הקיימת ולזר שתתגבש בעתיד. החל להיווצר פער גדול והולך בין הצרכים שמעמיד המטרופולין בפני מערכת התחבורה ואפשרויות סיפוק צרכים אלו על-ידי המערכת הקיימת.

התהליך שמתחולל הינו ירידה מתמדת ברמת-השירות, שמספקת המערכת התחבורתית למירב המשתמשים בה, במונחי מהירות הנסיעה ונוחיותה הכוללת, עליית הוצאות התפעול של הרכב הפרטי והציבורי, גידול הזמן הנצרך על-ידי המשתמשים במערכת, הגדלת היקף תאונות הדרכים, והקטנת הסביבתיות כתוצאה מזיהום האוויר, פליטת רעש ומטרדים אחרים. מאפיינים אלה הם תוצאה של הגידול שחל במצבת כלי-הרכב וחוסר הפיתוח המקביל של מתקני התשתית - דרכים, צמחים וחניונים - בשל מיגבלות תקציב ומיגבלות פיזיות וסביבתיות אחרות מחד גיסא; וגידולו של מטרופולין, הגברת האינטנסיביות בפעילותו, גידול המרחקים הרדיאליים מ-5 ק"מ לפני כ-20 שנה, ל - 20-30 ק"מ היום מאידך גיסא.

המהירות המסחרית הממוצעת כיום בשרותי התחבורה הציבורית באזור הנה כ-20 קמ"ש ובמרכז העיר ת"א 8-12 קמ"ש, וכ-1100 אוטובוסים משרתים את צרכי האזור. בעתיד צפויה ירידה קריטית במהירות המסחרית וכתוצאה מכך הכפלה במספר האוטובוסים המשרתים את האזור. כאשר צפויה אף הגדלה בכרת של מספר תאונות הדרכים לעומת כ-5000 התאונות המתרחשות כיום.

כל זאת באם לא תופעל מערכת ההסעה ההמונית.

קיים ניגוד המהיר והולך בין ההתפתחות הדינמית של האזור לבין התפתחות מערכת התחבורה וביצועיה, והמוצא את ביטויו בעיקר באי-יעילות הקשר בין חלקי המטרופולין השונים והגלעין - תל-אביב. רמת השירות הנמוכה המסופקת על-ידי מערכת התחבורה לציבור המשתמשים והנמדדת במונחי זמן הנסיעה, רמת הנוחיות והבטיחות והוצאות התפעול תורמת לתופעות של עליה תלולה במחירי הקרקעות והדיור של אי-ביצול מלאי הקרקע הקיים למטרות מגורים; הפרעות ביעילות מערך שימושי הקרקע והפעילות הכלכלית חברתית; פגיעה ברמת הסביבתיות; קושי להגן על שטחים ציבוריים פתוחים; צמצום אפשרויות שיקום של אוכלוסייה בעלת רמת הכנסה נמוכה ורווחת דיור נחשלת.

תושבי המטרופולין אינם יכולים לבצל את "מרחב הבחירה" העומד לרשותם בגלל ליקויי מערכת התחבורה, מצב שיילך ויחמיר אלא אם כן ינקטו צעדים מתאימים בתחומי התכנון, הפיתוח והתפעול של המערכת התחבורתית.

אוכלוסיית האזור המטרופוליטני של תל-אביב תגיע בסוף העשור לכמיליון ורבע תושבים. מספר המועסקים באזור יהיה כ-500,000, מהם כ-270,000 יועסקו בתחומי העיר ת"א, וכ-180,000 בתחומי מרכז העסקים הראשי. הבעיה החמורה שתעמוד בפני מערכת התחבורה תהיה כיצד לקיים שרות סביר לציבור הנוסעים באמצעות התחבורה הציבורית. מספר הנוסעים היומי אשר יחצה ויגיע לעיר המרכזית ע"י התחבורה הציבורית יהיה כ-880,000, מהם כ-360,000 יעדם בעיר המרכזית.

גם בעתיד החלק המירבי של הנסיעות כ-70% חייב יהיה להתבצע באמצעות התחבורה הציבורית. על מנת לקיים את שרותי התחבורה הציבורית בנפחי הנוסעים המוזכרים לעיל וברמת שרות גאותה, יש להקצות לתחבורה הציבורית זכויות דרך בלעדיות המופרדות אנכית ואופקית ממערכת הדרכים הכללית. טכנולוגית הנייד אשר תופעל בזכויות דרך אלו אינה יכולה להיות טכנולוגית האוטובוס בשל נחיתותה מנקודת ראות ההשקעה הנדרשת, הוצאות התפעול והביצועים הצפויים בהשוואה לטכנולוגיה אחרת של אמצעי הסעה המונית. האוטובוס ימשיך לשמש בפונקציות של איסוף ופיזור נוסעים וקשר בין מרכזים מסוימים.

מוצעת מערכת הסעה המונית מסילתית אינטגרטיבית שביסודה מונחים העקרונות הבאים:

א. התווית המערכת כמערך רדיאלי כלפי העיר המרכזית במטרופולין תל-אביב, בהתאם למבנה ההיררכי של תפקוד היישובים והאזורים השונים במדינה.

- ב. ראית מערכת התחבורה הציבורית, על אמצעיה הטכנולוגיים השונים כיחידה תפעולית אחת תוך התעלמות ממסגרות ארגון ותפעול שונות, והשגת אינטגרציה תפעולית בין המפעילים והאמצעים השונים.
- ג. ביצול ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום ביצועי הנייד, הינע חשמלי, ואפשרויות בינוי של מבנים הנדסיים מסובכים להשגת דפוסי תפעול המאפשרים רמת-שירות גבוהה ככל האפשר למשתמשים במערכת.
- ד. שימוש נרחב ככל האפשר באותם מתקנים בייחים על-ידי נייד המשרת בתפקודים וקווי הסעה שונים, דוגמת המקובל במערכת התחבורה המוטורית המופעלת על רשתות דרכים וצמתים.
- ה. מערכת נייד, מדיניות תפעול ואמצעי תפעול, המאפשרים גמישות לשינויים עתידיים הן בשל שינויים בדפוסי הביקוש לנסיעות, בהיקף הביקוש והמבנה האורבני, והן בשל שינויים בהיצע הטכנולוגי.
- ו. הפקת מירב היתרונות מהשקעה בתוכה במערכת, במיוחד מקטעיה התת-קרקעיים.

מערכת זו תביא גם ליתרונות הבאים:-

- אפשרות מימוש יחידה של מדיניות תחבורתית החותרת להגדלת השימוש בתחבורה הציבורית בדרך של הענקת רמת שירות גבוהה למשתמשים בה;
- הכוונת הפיתוח הפרברי בהתאם למדיניות של שמירת שטחי ירק ובופש והשגת צפיפויות בינוי מתאימות;
- העלאת רמת הסביבתיות על-ידי הקטנת זיהום האוויר, הקטנת מטרדי הרעש ויצירת סביבה מתאימה להולכי רגל.
- הגדלת מרחב הבחירה של אוכלוסיית האיזור בבחירת מיקום המגורים, תעסוקה ושירותים.
- שיפור היעילות של הפעילויות החברתיות והכלכליות;
- הגדלת היצע הדיור והתאמתו לביקוש לדיור לסוגיו השונים, על-ידי פיתוח איזורי קרקע נרחבים לא יקרים ובעלי נגישות גבוהה לצרכי מגורים.
- יש לגשת מיד לתכנון המערכת, בין אם היא תיבנה בסיוע הקצר או הקמתה תידחה מסיבות שונות, וזאת להשגת המטרות הבאות:
- מניעת קביעת עובדות בינוי של מתקנים ומיבנים שונים שימנעו או ייקרו בינוי המערכת באופן ניכר בעתיד.

- הכוונת הפיתוח והתיפעול של אמצעי ומיתקני התחבורה התחליפיים והמשלימים למערכת.
- הכוונת הפיתוח והבינוי העירוני במיוחד באיזורי המגורים הפרבריים ובמרכז העי^{רים} הראשי בתל-אביב.
- לצורך בצוע פעולת התכנון שחייבת להתבצע במשותף עם הרשויות המקומיות באזור, מוצע להקים חברה משותפת למשרד התחבורה ולרשויות אלו שתעסוק בעריכת התכנון. ההוצאה הנדרשת לעריכת התכנון תמומן מהתקציב המאושר של המשרד לשנת 1972/3.

מובש ע"י שר התחבורה

מערכת הסעה המונית באזור המטרופולין
של תל-אביב

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם להסמיק את שר התחבורה -

א. לערוך ולהכין את התכנון של מערכת ההסעה המונית באזור המטרופולין של ת"א.

התקציב הצדדני לכך בשנת הכספים 1972 יוקצב מתקציב המשרד לשנה זו.

ב. להקים חברה משותפת למשרד התחבורה ולרשויות המקומיות באזור, שתטפל בקידום הנושא.

דברי הסבר מצורפים בזה.

...

מוגש ע"י שר התחבורה

צספח 354

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

דברי הסבר

מאז קום המדינה חל תהליך ברור של היווצרות אזור מטרופוליטני נרחב סביב העיר תל-אביב. אזור זה מאכלס כיום למעלה ממליון תושבים ומהווה את מוקד הפעילות הכלכלית, החברתית והתרבותית של המדינה. בתהליך התגבשות המרחב לאזור מטרופוליטני חלה העמקה מתמידה של התמחות שימושי הקרקע. שכונות המגורים מלאו את השטחים הפתוחים לרצף של שטח בנוי, וביניהם נתמקדו מרכזי תעשיה, מלאכה, עסקים ובידור. בגבולות תל-אביב נמשך תהליך התמקדות "ידידי הקרקע למסחר, עסקים ומלאכה. תהליך זה התאפיין בנדידת האוכלוסייה מן העיר תל-אביב לעבר ישובי השוליים בהם שירותי המגורים עדיפים וזולים יותר. בגלעין המטרופולין בוצר מרכז עסקים ראשי (מע"ר), המהווה מוקד משיכה עיקרי לתנועת יוממים. עד העשור האחרון סיפקה מערכת התחבורה את צרכי המטרופולין ויעדיו, כאשר התחבורה הציבורית, המבוססת על טכנולוגית האוטובוס, היוותה את עמוד-השדרה של המערכת. אולם בעשור האחרון החלו להתגלות קשיים ובעיות באירגון ותפעול המטרופולין כיחידה עירונית תפקודית, בשל אי-הסתגלות מערכת התחבורה, על מרכיביה השונים, למציאות הקיימת ולזר שתתגבש בעתיד. החל להיווצר פער גדול והולך בין הצרכים שמעמיד המטרופולין בפני מערכת התחבורה ואפשרויות סיפוק צרכים אלו על-ידי המערכת הקיימת.

התהליך שמתחולל הינו ירידה מתמדת ברמת-השירות, שמספקת המערכת התחבורתית למירב המשתמשים בה, במונחי מהירות הנסיעה ונוחיותה הכוללת, עליית הוצאות התפעול של הרכב הפרטי והציבורי, גידול הזמן הנצרך על-ידי המשתמשים במערכת, הגדלת היקף תאונות הדרכים, והקטנת הסביבתיות כתוצאה מזיהום האוויר, פליטת רעש ומטרדים אחרים. מאפיינים אלה הם תוצאה של הגידול שחל במצבת כלי-הרכב וחוסר הפיתוח המקביל של מתקני התשתית - דרכים, צמחים וחיובים - בשל מיגבלות תקציב ומיגבלות פיזיות וסביבתיות אחרות מחד גיסא; וגידולו של מטרופולין, הגברת האינטנסיביות בפעילותו, גידול המרחקים הרדיאליים מ-5 ק"מ לפני כ-20 שנה, ל - 20-30 ק"מ היום מאידך גיסא.

המהירות המסחרית הממוצעת כיום בשרותי התחבורה הציבורית באזור הנה כ-20 קמ"ש ובמרכז העיר ת"א 8-12 קמ"ש, וכ-1100 אוטובוסים משרתים את צרכי האזור. בעתיד צפויה ירידה קריטית במהירות המסחרית וכתוצאה מכך הכפלה במספר האוטובוסים המשרתים את האזור. כאשר צפויה אף הגדלה בכרת של מספר תאונות הדרכים לעומת כ-5000 התאונות המתרחשות כיום.

כל זאת באט לא תופעל מערכת ההסעה ההמונית.

קיים ניגוד המהיר והולך בין ההתפתחות הדינמית של האזור לבין התפתחות מערכת התחבורה וביצועיה, והמוצא את ביטויו בעיקר באי-יעילות הקשר בין חלקי המטרופולין השונים והגלעין - תל-אביב. רמת השירות הנמוכה המסופקת על-ידי מערכת התחבורה לציבור המשתמשים והנמדדת במונחי זמן הנסיעה, רמת הנוחיות והבטיחות והוצאות התפעול תורמת לתופעות של עליה תלולה במחירי הקרקעות והדיור של אי-ביצוע מלאי הקרקע הקיים למטרות מגורים; הפרעות ביעילות מערך שימושי הקרקע והפעילות הכלכלית חברתית; פגיעה ברמת הסביבתיות; קושי להגן על שטחים ציבוריים פתוחים; צמצום אפשרויות שיקום של אוכלוסיה בעלת רמת הכנסה נמוכה ורווחת דיור נחשלת.

תושבי המטרופולין אינם יכולים לבצל את "מרחב הבחירה" העומד לרשותם בגלל ליקויי מערכת התחבורה, מצב שיילך ויחמיר אלא אם כן ינקטו צעדים מתאימים בתחומי התכנון, הפיתוח והתפעול של המערכת התחבורתית.

אוכלוסית האזור המטרופוליטני של תל-אביב תגיע בסוף העשור לכמיליון ורבע תושבים. מספר המועסקים באזור יהיה כ-500,000, מהם כ-270,000 יועסקו בתחומי העיר ת"א, וכ-180,000 בתחומי מרכז העסקים הראשי. הבעיה החמורה שתעמוד בפני מערכת התחבורה תהיה כיצד לקיים שרות סביר לציבור הנוסעים באמצעות התחבורה הציבורית. מספר הנוסעים היומי אשר יחצה ויגיע לעיר המרכזית ע"י התחבורה הציבורית יהיה כ-880,000, מהם כ-360,000 יעדם בעיר המרכזית.

גם בעתיד החלק המירבי של הנסיעות כ-70% חייב יהיה להתבצע באמצעות התחבורה הציבורית. על מנת לקיים את שרותי התחבורה הציבורית בפחי הנוסעים המוזכרים לעיל וברמת שרות נאותה, יש להקצות לתחבורה הציבורית זכויות דרך בלעדיות המופרדות אנכית ואופקית ממערכת הדרכים הכללית. טכנולוגית הנייד אשר תופעל בזכויות דרך אלו אינה יכולה להיות טכנולוגית האוטובוס בשל נחיתותה מבקורת ראות ההשקעה הנדרשת, הוצאות התפעול והביצועים הצפויים בהשוואה לטכנולוגיה אחרת של אמצעי הסעה המונית. האוטובוס ימשיך לשמש בפונקציות של איסוף ופיזור נוסעים וקשר בין מרכזים מרכזיים.

מוצעת מערכת הסעה המונית מסילתית אינטגרטיבית שביסודה מונחים העקרונות הבאים:

א. התווית המערכת כמערך רדיאלי כלפי העיר המרכזית במטרופולין תל-אביב, בהתאם למבנה ההיררכי של תפקוד היישובים והאזורים השונים במדינה.

- ב. ראיית מערכת התחבורה הציבורית, על אמצעיה הטכנולוגיים השונים כיחידה תפעולית אחת תוך התעלמות ממסגרות ארגון ותפעול שונות, והשגת אינטגרציה תפעולית בין המפעילים והאמצעים השונים.
- ג. ניצול ההתפתחויות הטכנולוגיות בתחום ביצועי הנייד, הינע חשמלי, ואפשרויות בינוי של מבנים הנדסיים מסובכים להשגת דפוסי תפעול המאפשרים רמת-שירות גבוהה ככל האפשר למשתמשים במערכת.
- ד. שימוש נרחב ככל האפשר באותם מתקנים בייחים על-ידי נייד המשרת בתפקודים וקווי הסעה שונים, דוגמת המקובל במערכת התחבורה המוטורית המופעלת על רשתות דרכים וצמתים.
- ה. מערכת בייח, מדיניות תפעול ואמצעי תפעול, המאפשרים גמישות לשינויים עתידיים הן בשל שינויים בדפוסי הביקוש לבסיעות, בהיקף הביקוש והמבנה האורבני, והן בשל שינויים בהיצע הטכנולוגי.
- ו. הפקת מירב היתרונות מהשקעה בתוכה במערכת, במיוחד מקטעיה התת-קרקעיים.

מערכת זו תביא גם ליתרונות הבאים:-

- אפשרות מימוש יחידה של מדיניות תחבורתית החותרת להגדלת השימוש בתחבורה הציבורית בדרך של הענקת רמת שירות גבוהה למשתמשים בה;
- הכוונת הפיתוח הפרברי בהתאם למדיניות של שמירת שטחי ירק ובופש והשגת צפיפויות בינוי מתאימות;
- העלאת רמת הסביבתיות על-ידי הקטנת זיהום האוויר, הקטנת מסרדי הרעש ויצירת סביבה מתאימה להולכי רגל.
- הגדלת מרחב הבחירה של אוכלוסיית האיזור בבחירת מיקום המגורים, תעסוקה ושירותים.
- שיפור היעילות של הפעילויות החברתיות והכלכליות;
- הגדלת היצע הדיור והתאמתו לביקוש לדיור לסוגיו השונים, על-ידי פיתוח איזורי קרקע נרחבים לא יקרים ובעלי גמישות גבוהה לצרכי מגורים.
- יש לגשת מיד לתכנון המערכת, בין אם היא תיבנה בטווח הקצר או הקמתה תידחה מסיבות שונות, וזאת להשגת המטרות הבאות:
- מביעת קביעת עובדות בינוי של מתקנים ומיבנים שונים שימנעו או ייקרו בינוי המערכת באופן ניכר בעתיד.

- הכוונת הפיתוח והתיפעול של אמצעי ומיתקני התחבורה התחליפיים והמשלימים למערכת.

- הכוונת הפיתוח והבינוי העירוני במיוחד באיזורי המגורים הפרבריים ובמרכז העיירות הראשי בתל-אביב.

לצורך בצוע פעולת התכנון שחייבת להתבצע במשותף עם הרשויות המקומיות באזור, מוצע להקים חברה משותפת למשרד התחבורה ולרשויות אלו שתעסוק בעריכת התכנון. ההוצאה הנדרשת לעריכת התכנון תמומן מהתקציב המאושר של המשרד לשנת 1972/3.

מובש ע"י שר התחבורה

הצטרפות לאמנת האג בענין מסירת מסמכים משפטיים
בחוץ לארץ לענינים אזרחיים ומסחריים

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם :

א. להצטרף לאמנת האג משנת 1965, המצורפת בזה, בענין מסירת מסמכים משפטיים
בחוץ לארץ בענינים אזרחיים ומסחריים. ...

ב. ליפות את כוחו של שר החוץ לבצע החלטה זו.

דברי הסבר מצורפים בזה. ...

מוגש ע"י שר המשפטים

במפח 353

כ"ו באייר תשל"ב
10 במאי 1972

אמנה בדבר המצאתם, בחוץ לארץ, של כתבי בי דין וכתבים
שלא מבי דין

בענינים אזרחיים או מסחריים

-----(נערכה ביום 15 בנובמבר, 1965).-----

המדינות החתומות על אמנה זו,
ברצותן ליצור אמצעים מתאימים כדי להבטיח שכתבי בי הדין וכתבים
שלא מבי דין, שיש להמציאם בחוץ לארץ, יובאו לידיעתם של נמעניהם
בזמן הנכון,

ברצותן לשפר את ארגונה של העזרה המשפטית ההדדית למטרה זו,
באמצעות פישוטם והחשתם של סדרי הדין,

החליטו לכרות אמנה בענין זה והסכימו על ההוראות שלקמן:

סעיף 1

אמנה זו תחול, בענינים אזרחיים או מסחריים, בכל המקרים שבהם
יש להעביר כתב בי-דין או כתב שלא מבי-דין, לשם המצאתו בחוץ
לארץ.

אמנה זו לא תחול מקום שמענו של האדם שיש להמציא לו את-הכתב אינו
ידוע.

פרק 1 - כתבי בי דין

סעיף 2

כל מדינה בעלת האמנה תציין רשות מרכזית אשר תיטול עליה, בהתאם
לסעיפים 3 עד 6, את התפקיד לקבל בקשות להמצאה, שמקורן מדינה
אחרת בעלת האמנה, ולמלא אחריהן.

כל מדינה תארגן את הרשות המרכזית בהתאם לדיניה שלה.

סעיף 3

הרשות או הפקיד המשפטי המוסמכים לפי דיני ארץ המוצא ישלחו אל
הרשות המרכזית של המדינה המתבקשת בקשה התואמת את סופס הדגם
המצורף לאמנה זו, בלא שיהא צורך בהכשר המסמכים או בכל פורמליות
אחרת שוות ערך.

לבקשה יצורף הכתב שיש להמציאו, או העתק הימנו. הבקשה והכתב,
שניהם כאחד, יסופקו בסניפותקים.

סעיף 4

טבירה הרשות המרכזית כי אין הבקשה ממלאת אחר הוראות אמנה זו, היא חודיע מיד למבקש ותפרט את הסגותיה לבקשה.

סעיף 5

הרשות המרכזית של המדינה המתבקשת תמציא בעצמה את הכתב, או תעשה להמצאתו באמצעות גורם מתאים:

א. אם בצורות הקבועות בתחיקתה של המדינה המתבקשת לשם המצאתם של כתבים שנערכו בארץ זו, והמיועדים לבני אדם הנמצאים בשטח ארצה,

ב. ואם בצורה מיוחדת שנתבקשה על ידי המבקש, ובלבד שזו לא תהא בלתי מתישבת עם דינה של המדינה המתבקשת.

חוץ מן המקרה הנזכר בפסקה הראשונה, (ב), אפשר תמיד למסור את הכתב לידי הנמען, אשר יקבלנו מרצונו הטוב.

מקום שיש להמציא את הכתב לפי הפסקה הראשונה דלעיל, רשאית הרשות המרכזית לבקש כי הכתב ייכתב בשפה הרשמית, או באחת מן השפות הרשמיות, של המדינה המתבקשת, או כי יתורגם לשפה כאמור.

אותו חלק מן הבקשה, בטופס המצורף לאמנה זאת, הכולל את תמצית הכתב שיש להמציאו, יומצא עם הכתב.

סעיף 6

הרשות המרכזית של המדינה המתבקשת, או כל רשות אחרת שתצוין למטרה זו, תערוך תעודת אישור התואמת את טופס הדגם המצורף לאמנה זאת.

תעודת האישור תתאר את ביצוע הבקשה; היא תציין את צורתו, מקומו ותאריכו של הביצוע, וכן את האדם שלו נמסר הכתב. במקרה הצורך, היא תפרט את העובדה אשר מנעה את הביצוע.

המבקש רשאי לבקש כי תעודת האישור שלא נערכה בידי הרשות המרכזית, או בידי רשות משפטית אחרת, תאושר בחתימה נוספת בידי אחת מן הרשויות הללו.

תעודת האישור תיטלח במישרין אל המבקש.

סעיף 7

הציונים המודפסים בטופס הדגם המצורף לאמנה זאת חייבים להיערך
אם בטפה הצרפתית ואם בטפה האנגלית. אפשר לערוך, בנוסף לכך,
בטפה הרשמית, או באחת משפותיה הרשמיות, של מדינת המוצא.
התרפים המתאימים לציונים אלה ימולאו אם בטפה המדינה המתבקשת,
אם בטפה הצרפתית ואם בטפה האנגלית.

סעיף 8

כל מדינה בעלת האמנה תהא בת חורין להביא לידי המצאתם של כתבי
בי דין לבני אדם בחוץ לארץ, בלא כפייה, במישרין, באמצעות נציגיה
הדיפלומטיים או הקונסולריים.
כל מדינה רשאית להצהיר כי היא מתנגדת להמצאה כאמור בטפה ארצה,
אלא אם כן יש להמציא את הכתב לאזרחיה של המדינה שבה מוצאם של
הכתבים.

סעיף 9

נוסף לכך כל מדינה בעלת האמנה תהא בת חורין להשתמש בצינורותיה
הקונסולריים כדי לשלוח כתבים, לשם המצאתם, לאותן רשויות של מדינה
אחרת בעלת האמנה שצוינו על ידי האחרונה למטרה זו.
כל מדינה בעלת האמנה רשאית, אם נסיבות יוצאות מן הרגיל חובעות
זאת, להשתמש בצינורות דיפלומטיים לשם מטרה זו.

סעיף 10

למעט מקום שמדינת הייעוד מצהירה על התנגדותה לכך, לא תניח אמנה
זו מכשול:

- א. לאפשרות לשלוח במישרין, באמצעות הדואר, כתבי בי דין לבני
אדם הנמצאים בחוץ לארץ,
או
- ב. לאפשרות, לגבי פקידים משפטיים, פקידים בני אדם מוסמכים אחרים,
להביא לידי המצאתם של כתבי דין במישרין, באמצעות פקידים
משפטיים, פקידים או בני אדם מוסמכים אחרים של מדינת הייעוד,
ג. לאפשרות, לגבי כל אדם המעוניין בהליך משפטי, להביא לידי
המצאתם של כתבי בי דין במישרין, באמצעות פקידים או בני אדם
מוסמכים אחרים של מדינת הייעוד.

סעיף 11

אמנה זו לא תמנע סתי מדינות בעלות האמנה, או יותר משתיים, מלבוא ביניהן לידי הסכם, כדי להרשות דרכי קשר שאינן אלה שנקבעו בסעיפים הקודמים, ובמיוחד קשר ישיר בין רשויותיהן, לשם המצאתם של כתבי בי דין.

סעיף 12

המצאתם של כתבי בי דין שמקורם מדינה בעלת האמנה לא תוכל ליתן מקום לתשלום או להחזרה של אגרות או הוצאות בגין שירותיה של המדינה המתבקשת.

המבקש חייב לשלם או להחזיר את ההוצאות שנגרמו עקב:

- א. הזדקקות לשירותו של פסיד מספטי או של בן אדם מוסמר לפי דיניה של מדינת הייעוד,
- ב. הסימוש בצורה מיוחדת של המצאה.

סעיף 13

לא יסרבו לבצע בעטת המצאה החואמת את הוראות אמנה זו אלא אם סבורה המדינה המתבקשת כי ביצוע זה עלול לפגוע בריבונותה או בבטחונה.

לא יסרבו לבצע בשל הנימוק היחיד שחוק המדינה המתבקשת חובע סמכות שיפוטית ייחודית בנושא התובענה, או שאין הוא מתיר את התובענה שעליה מיוסדת הבקשה.

הרשות המרכזית, במקרה של סירוב, תודיע על כך מיד למבקש, ותציין את הסיבות לסירוב.

סעיף 14

הקסיים העלולים להתעורר בקשר עם העברתם של כתבי בי דין, לשם המצאה, ייושבו דרך הצינורות הדיפלומטיים.

סעיף 15

מקום טעריכים היו להעביר כתב-הזמנה, או כתב שווה ערך, לחוץ לארץ, לשם המצאה, לפי הוראות אמנה זו, והנתבע לא התייצב, לא יינתן פסק הדין עד אשר ייקבע כי:

א. הכתב הומצא בצורות הקבועות בתחיקתה של המדינה המתבקשת לשטם המצאתם של כתבים שנערכו בארץ זו, והמיועדים לבני אדם הנמצאים בשטחה, או כי:

ב. הכתב נמסר בתועל לידי הנתבע, או במעונו, לפי כל דרך אחרת שנקבעה באמנה זו,

וכי בכל אחד מן המקרים הללו, הוצאה ההמצאה או המסירה אל הפועל בזמן מספיק כדי לאפשר לנתבע להגן על עצמו.

כל מדינה בעלת האמנה תהא בת חורין להצהיר כי שופטיה יהיו רשאים, למרות הוראות הפסקה הראשונה, לפסוק דין, גם אם לא נתקבלה תעודת אישור להמצאה או למסירה, מקום שנתמלאו התנאים דלקמן:

א. הכתב הועבר לפי אחת מן הצורות שנקבעו באמנה זו,

ב. פרק זמן של לא פחות מששה חודשים, שנראה כמתאים בעיני השופט במקרה המיוחד, אכן חלף מאז תאריך משלוח הכתב,

ג. שום תעודת אישור מכל סוג שהוא לא נתקבלה, על אף שנעשה כל מאמץ סביר כדי להשיגה, באמצעות רשויות המוסמכות של המדינה המתבקשת.

על אף הוראות הפסקאות דלעיל, רשאי השופט לצוות, במקרה של דחיפות, על כל אמצעים זמניים או אמצעי מנע.

סעיף 16

מקום שצריכים היו להעביר כתב הזמנה, או כתב שווה ערך, לחוץ לארץ, לשטם המצאה, לפי הוראות אמנה זאת, ונפסק פסק דין נגד נתבע שלא התייצב, תהא לשופט הסמכות לבטל לגבי הנתבע את איבוד הזכות הנובע מפקיעת המועד לערעור, אם נתמלאו התנאים שלקמן:

א. הנתבע, מבלי שהיה כל אשם מצדו, לא ידע את הכתב בזמן מספיק כדי להגן על עצמו, או לא ידע על פסק הדין בעוד מועד כדי לערער עליו,

ב. והנתבע גילה טענת הגנה לכאורה כלפי גוף החובענה.

הבקשה המכוונת לבטל את איבוד הזכות תהא בלתי מתקבלת אם לא נעשתה תוך פרק זמן סביר מן הרגע שבו ידע הנתבע את ההחלטה.

כל מדינה בעלת האמנה רשאית להצהיר כי בקשה זו תהא בלתי מתקבלת אם נעשתה לאחר פרק זמן שתפרש בהצהרתה, ובלבד שפרק זמן זה לא יפחת משנה אחת החל מהוצאת פסק הדין. סעיף זה לא יחול על פסקי דין הנוגעים למעמדם או לכושרם של בני אדם.

פרק 2-כתבים שלא מבי דין

סעיף 17

כתבים שלא מבי דין, הנובעים מרשויות או מפקידים משפטיים של מדינה בעלת האמנה, אפשר להעבירם, לשם המצאה במדינה אחרת בעלת האמנה, לפי הדרכים והתנאים שנקבעו באמנה זו.

פרק 3-הוראות כלליות

סעיף 18

כל מדינה בעלת האמנה רשאית לציין, נוסף לרשת המרכזית, רשויות אחרות, אשר היא תקבע את סמכותן. אף על פי כן, הזכות בידי המבקש, תמיד, לפנות במישרין אל הרשות המרכזית. בידי המדינות הפדרליות נתונה האפשרות לציין רשויות מרכזיות אחדות.

סעיף 19

אמנה זו לא תמנע כי החוק הפנימי של מדינה בעלת האמנה יתיר צורות העברה אחרות שלא נקבעו בסעיפים הקודמים, לשם המצאתם, בשטח ארצה, של כתבים הבאים מחוץ לארץ.

סעיף 20

- אמנה זו לא תמנע כי מדינות בעלות האמנה יבואו לכלל הסכם ביניהן לשם ויתור על:
- א. הצורך בעותקים כפולים של המסמכים המועברים, כנדרש בפסקה השנייה לסעיף 3,
 - ב. הדרישות לענין השימוש בשפה, של הפסקה השלישית לסעיף 5 וסעיף 7,
 - ג. הוראות הפסקה הרביעית לסעיף 5,
 - ד. הוראות הפסקה השנייה לסעיף 12.

סעיף 21

כל מדינה בעלת האמנה תודיע למיניסטריין לענייני חוץ של הולנד,
אם בטעת הפקדתו של כתב אישורה או הצטרפותה ואם לאחר מכן, על:

- א. ציינן של הרשויות שנקבעו בטעיפים 12 ו-13,
- ב. ציונה של הרשות המוסמכת לשם עריכת תעודת האישור שנקבעה
בסעיף 6,
- ג. ציונה של הרשות המוסמכת לשם קבלתם של הכתבים שהועברו
בצינורות הקונסולריים לפי סעיף 9.

היא תודיע, בשעת הצורך, באותם התנאים:

- א. על התנגדותה לשימוש בדרכי ההעברה שנקבעו בסעיפים 8 ו-10,
- ב. על ההצהרות שנקבעו בסעיפים 15, פסקה 2, ו-16, פסקה 3,
- ג. על כל שינוי של הציונים, ההתנגדות וההצהרות שצוינו לעיל.

סעיף 22

אמנה זו תבוא במקומם של סעיפים 1 עד 7 של האמנות בדבר סדרי הדין הזרחי, שנחתמו בהאג ביום 17 ביולי 1905 ובראשון למאס 1954, לגבי היחסים בין המדינות אשר יאשררו, ככל שהמדינות האמורות הן צדדים לאחת או לאחרת מבין האמנות הללו.

סעיף 23

אמנה זו לא תפגע בהחלתו של סעיף 23 לאמנה בדברי סדרי הדין הזרחי, שנחתמה בהאג ביום 17 ביולי 1905, או בסעיף 24 לאמנה בדבר סדרי הדין הזרחי, שנחתמה בהאג ביום 1 במאס 1954. אף על פי כן, לא יהיו סעיפים אלה בני החלה אלא מקום שמסתמשים בדרכי קשר זהות לאלה שנקבעו באמנות האמורות.

סעיף 24

הסכמים משלימים בין צדדים לאמנות מ-1905 ו-1954, יהיו רואים אותם כחלים באותה מידה לגבי אמנה זו, אלא אם כן הסכימו הצדדים אחרת.

סעיף 25

בלא לפגוע בהוראות סעיפים 22 ו-24, לא תגרע אמנה זו מן האמנות שלהן צדדים המדינות בעלות האמנה, או יהיו צדדים כאמור, והכוללות הוראות בעניינים המוסדרים באמנה זו.

סעיף 26

אמנה זאת פתוחה לחתימתן של המדינות שיוצגו במוסד העשירי של ועידת האג למשפט בין לאומי פרחי.
היא טעונה אישור, וכתבי האישור יופקדו אצל המיניסטריין לענייני חוץ של הולנד.

סעיף 27

אמנה זאת תכנס לתוקפה ביום השישים לאחר התקדתו של כתב האישור השלישי האמור בסעיף 26, פסקה 2.

האמנה תיכנס לתוקפה לגבי כל מדינה חתומה המאושרת את האמנה לאחר מכן ביום השישים לאחר הפקדת כתב אישורה.

סעיף 28

כל מדינה שלא יוצגה במושב העשירי של ועידת האג למשפט בין-לאומי פרטי תוכל להצטרף לאמנה זו לאחר כניסתה לתוקף, בהתאם לסעיף 27, פסקה ראשונה. כתב ההצטרפות יופקד אצל המיניסטריין לעניני חוץ של הולנד.

כאמור

האמנה תיכנס לתוקפה לגבי מדינה בהעדר כל התנגדות מצדה של מדינה, אשר אישרה את האמנה לפני הפקדה זו, שנמסרה הודעה עליה למיניסטריין לעניני חוץ של הולנד תוך פרק זמן של ששה חודשים לאחר התאריך שבו הודיע לה מיניסטריין זה על הצטרפות זו. בהעדר התנגדות תיכנס האמנה לתוקפה לגבי המדינה המצטרפת ביום הראשון לחודש שלאחר תום האחרון בפרקי הזמן שצוינו בפסקה הקודמת.

סעיף 29

כל מדינה רשאית להצהיר, בעת החתימה, האשרור או ההצטרפות, כי אמנה זו תחול על כל שטחי הארץ שהיא אחראית ליחסיהם הבין לאומיים, או על אחד או אחדים מהם. הצהרה זו תהא בת פועל בתאריך כניסת האמנה לתוקפה לגבי המדינה הנוגעת בדבר. בכל זמן לאחר מכן, יודיעו על כל החלה מסוג זה למיניסטריין לעניני חוץ של הולנד. האמנה תיכנס לתוקפה לגבי שטחי הארץ שצוינו בהחלה כאמור ביום השישים לאחר ההודעה הנזכרת בפסקה הקודמת.

סעיף 30

אמנה זו תעמוד בתוקפה למשך חמש שנים מתאריך כניסתה לתוקף בהתאם לפסקה הראשונה לסעיף 27, אפילו לגבי המדינות אשר יאשרוה, או יצטרפו אליה, לאחר מכן. האמנה תתחדש מאליה בכל חמש שנים, פרט למקרה של הסתלקות ממנה. ההודעה על הסתלקות תינתן, לפחות ששה חודשים לפני תום התקופה של חמש שנים, למיניסטריין לעניני חוץ של הולנד. ההסתלקות יכול שתהא מוגבלת לגבי אחדים משטחי ארץ שעליהם חלה האמנה.

ההסתלקות לא יהא כוחה יפה אלא לגבי המדינה שמסרה הודעה על כך. האמנה תוסיף לעמוד בתוקפה לגבי שאר המדינות בעלות האמנה.

26; החתימות והאישרורים הנידונים בטעיף

ג. ההצטרפויות הנדונות בטעיף 28, והתאריי שבו נעשו בנות פועל;

ה. הציונים, ההתנגדות וההצהרות הנזכרים בסעיף 21;

ו. ההסתלקויות הנידונות בסעיף 30, פסקה 3.

ולראיה חתמו החתומים מטה, שהורשו לכר כדין, על אמנה זו.
נעשה בהאג, ביום 15 בנובמבר 1965, בצרפתית ובאנגלית, ולשני הנוסחים
דין מקור במידה שווה, בעותק יחיד אשר יופקד בארכיוניה של ממשלת
הולנד, ואשר העתק הימנו, שיאושר כנכון, יימסר דרך הצינורות
הדיפלומטיים לכל אחת מן המדינות שיוצגו במושב העשירי של ועדת
האג למשפט בין לאומי פרטי.

נספח לאמנה

טפסים לבקשה ולתעודת אישור

ב ק ש ה

להמצאה בחוץ לארץ של כתבי בי דין וכתבים שלא מבי דין
אמנה בדבר המצאתם בחוץ לארץ של כתבי בי דין וכתבים שלא מבי דין
בענינים אזרחיים וא, מסחריים, נחתמה בהאג ביום 19.....

זהותו ומענו של המבקש

מענה של הרשות הנמענת

המבקש החתום מטה מתכבד להעביר-בעותק כפול-לרשות הנמענת את הכתבים
המנויים למטה, מתוך שהוא מבקשה, בהתאם לסעיף 5 לאמנה הנזכרת לעיל,
להמציא, בלא דיחוי, עותק אחד מהם לידי הנמען, דהיינו: (זהות ומען)
.....

- א. בהתאם לצורות הקבועות בחוק (סעיף 5 פסקה ראשונה (א)^X.
- ב. בהתאם לצורה המיוחדת שלקמן (סעיף 5 פסקה ראשונה (ב)^X.....
- ג. במקרה המתאים, במסירה פשוטה (סעיף 5 פסקה 2)^X.
- רשות זו מתבקשת להחזיר למבקש עותק מן הכתבים-ומנספחים^X או לגרום להחזרתם של אלה, בלווית תעודת האישור הנתונה מאחור:

רשימת המסמכים

נעשה ב.....יום
חתימה וחותמת, או אחד מאלה

X מחק את הציונים המיותרים.

צדה האחר של הבקשה

תעודת אישור

הרשות החתומה משה מתכבדת לאשר, בהתאם לסעיף 6 של האמנה האמורה,

1. כי הבקשה בוצעה^X

- ביום (תאריך)...

ב-(מקום, רחוב, מספר)...

באחת מן הצורות שלקמן שנקבעו בסעיף 5:

א. בהתאם לצורות הקבועות בחוק (סעיף 5, פסקה ראשונה (א)^X.

ב. בהתאם לצורה המיוחדת שלקמן^X.....

ג. במסירה פשוטה^X.

הכתבים הנזכרים בבקשה נמסרו לידי ()
-(זאתו ותאורו של האדם).....

2. קטרים מטפחתיים, קטרי כטיפות או קטרים אחרים יעם-נימצו-של
הכתב.....

2. כי הבקשה לא בוצעה מחמת העובדות שלקמן^X.....

בהתאם לסעיף 12, פסקה 2, לאמנה האמורה, מתבקש המבקש לשלם או להחזיר את ההוצאות שפירוטם נתון בחשבון המצורף^X.

נספחים

מסמכים מוחזרים: נעשה ב..... יום.....

חתימה וחותמת, או אחד מאלה

במקרה המתאים, מסמכים המוכיחים את ההמצאה:

X מחק את הציונים המיותרים.

תמצית הכתב שיש להמציאו

אמנה בדבר המצאתו החוץ לארץ של כתבי בי דין וכתבים של מבי דין בענינים אזרחיים או מסחריים

נחתמה בהאג ביום.....196

(סעיף 5, פסקה רביעית)

שמה ומענה של הרשות המבקשת:

זהות הצדדים:

כתבים מבי דין

טיבו ומטרתו של הכתב:

טיבו ומטרתו של ההליך, ומקום שמתאים, הסכום השנוי במחלוקת:

תאריכה ומקומה של ההתייחסות^{XX}:

הסמכות השיפוטית אשר פסקה את פסק הדין^{XX}:

תאריך פסק הדין^{XX}:

ציון פרקי הזמן הרשומים בכתב^{XX}.

כתבים שלא מבי דין

טיבו ומטרתו של הכתב:

ציון פרקי הזמן הרשומים בכתב^{XX}:

X מקום שמתאים, זהותו ומענו של האדם המעוניין בהעברתו של הכתב.

XX מחק את הציונים המיותרים.

אמנת האג משנת 1965 בענין מסירת מסמכים משפטיים

מחוץ לארץ בענינים אזרחיים ומסחריים

1. אמנה זו באה להשלים ולשכלל את הוראות אמנת האג משנת 1954

בדבר סדרי הדין האזרחי אשר מדינת ישראל הצטרפה אליה ביום 21.6.1968.

עד יום 1.2.72 אישרו את האמנה או הצטרפו אליה 15 מדינות, ביניהן

ארצות הברית, בריטניה, בלגיה ושבדיה.

2. לפי הפרוצדורה הקבועה באמנה, על כל מדינה למנות רשות מרכזית

אשר תחייב לקבל ולבצע בקשות למסירת מסמכים משפטיים מחוץ לארץ בענינים

אזרחיים ומסחריים. מסירת המסמך תעשה, או על ידי הרשות המרכזית עצמה,

או על ידי רשות מוסמכת אחרת אשר תפעל בענין זה בהתאם לנוהלים שנקבעו

בדין הפנימי של המדינה המתבקשת בענין מסירת מסמכים משפטיים בתביעות

שהוגשו בטענה היא לאנשים הנמצאים בשטחה, או בנוהל מיוחד שנתבקש

על ידי המבקש את המסירה, אלא אם כן נוהל זה אינו מחייב עט הדין

של המדינה המתבקשת (סעיפים 2 ו-5).

3. הומצא מסמך משפטי מחוץ לארץ לרשות המרכזית של המדינה המתבקשת

או לרשות אחרת שהיא קבועה למטרה זו תמלא הרשות המבקשת את מסירת המסמך

תעודה בנוסח הקבוע בנספח לאמנה, המאשרת את מסירתו של המסמך, או אי-

מסירתו מטעמים שיפורשו בתעודה, ותחזיר את התעודה ישירות למבקש (סעיף 6).

4. האמנה מכילה הוראות מיוחדות לגבי מקרים בהם לא ניתן היה לבצע

את מסירת המסמך תוך זמן מספיק כדי לאפשר לנתבע להתייצב ולהתגונן

(סעיפים 15 ו-16). במקרים כאלה לא ינתן פסק-דין אלא אם כן הוכח

שהמסמך נמסר תוך זמן מספיק כדי לאפשר לנתבע להתייצב ולהתגונן. ניתן

פסק-דין נגד נתבע אשר לא התייצב לדיון, מוסמך הסופס לפטור את הנתבע

מהתוצאות של פקיעת המועד להגשת ערעור נגד פסק-הדין אם (א) לא הייתה

לנתבע, ללא אשם מצידו, ידיעה בדבר המסמך תוך מועד שאפשר לו להתגונן,

או ידיעה בדבר פסק הדין תוך מועד אשר יאפשר לו להגיש ערעור (ב)

לנתבע יש הגנה לכאורה נגד התביעה לגופו של ענין.

5. כמו-כן מכילה האמנה הוראות בענין מסירת מסמכים מספטיים בדרכים אחרות, לאמור, ישירות באמצעות הנציגים הדיפלומטיים או הקונסולריים של המדינות הנוגעות בדבר, באמצעות הדואר לידי מקבל המסמך היושב בחוץ לארץ, או באמצעות פקידים בתי המזפט או אנשים מוסמכים אחרים של המדינה בה יש לבצע את המסירה.

6. שר המספטים יתקין תקנות לביצוע האמנה הנ"ל בהתאם לסמכותו לפי סעיף 12 לחוק העזרה המשפטית למדינות זרות, תשט"ז-1956.

7. מוצע כי אל כתב ההצטרפות לאמנה יתלוו הצהרות בעניינים חונים הנובעים מהוראות האמנה, בעיקר לענין מינוי הרשות המרכזית לבצוע האמנה והמועד להגשת בקשה לביטול פסק-דין חניתן בהעדר צד.

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם , על-פי סעיף 47 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח-1957, להעניק לשר הדתות את הסמכות להוציא צווים להסדר ייצורם ומכירתם של דברי סת"ם בישראל, על-פי הסמכות האמורה בסעיף 5 לחוק האמור, וזאת בנוסף לחברי ממשלה אחרים שהוענקו להם סמכויות על-פי החוק הנ"ל.

ד ב ר י ה ס ב ר

עפ"י ההלכה דברי סת"ם כשרים הם דברי סת"ם שנכתבו בכתב ידו של סופר סת"ם, הבקיא במלאכתו, על גבי קלף. מטבע הדברים הוא שהוצאות ייצורם של דברי סת"ם כשרים הוא רב. לאחרונה נתרבו בישראל יצרנים המציפים את השוק במזוזות פסולות, דהיינו: מזוזות המודפסות בהדפסה המונית בבית דפוס, עפ"י גלופת צילום של מזוזה כשרה. ההדפסה עצמה נעשית על גבי קלף, או נייר מיוחד דמוי קלף, כך שרק מומחים לדבר יכולים להבחין בין מזוזה כשרה לבין מזוזה פסולה. ייצור זה מכשיל את הציבור, החפץ ברובו לקנות מזוזות כשרות, ומביא רווחים בלתי סבירים ובלתי הוגנים למדפיסי המזוזות המצולמות.

על-מנת למנוע מצב דברים זה, מוצע להסמיך את שר הדתות, לחייב בצוו, (שיוצא עפ"י סעיף 5 לאותו חוק), את יצרני דברי הסת"ם שאינם כשרים על-פי ההלכה, ואת הסוחרים בהם, לציין על גבי דבר סת"ם כנ"ל בצורה בולטת לעין, את עובדת היותו של אותו דבר סת"ם בלתי כשר עפ"י ההלכה.

מוגש ע"י שר הדתות

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם, על-פי סעיף 47 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, תשי"ח-1957, להעניק לשר הדתות את הסמכות להוציא צווים להסדר ייצורם ומכירתם של דברי סת"ם בישראל, על-פי הסמכות האמורה בסעיף 5 לחוק האמור, וזאת בנוסף לחברי ממשלה אחרים שהוענקו להם סמכויות על-פי החוק הנ"ל.

ד ב ר י ה ס ב ר

עפ"י ההלכה דברי סת"ם כשרים הם דברי סת"ם שנכתבו בכתב ידו של סופר סת"ם, הבקיא במלאכתו, על גבי קלף. מטבע הדברים הוא שהוצאות ייצורם של דברי סת"ם כשרים הוא רב. לאחרונה נתרבו בישראל יצרנים המציפים את השוק במזוזות פסולות, דהיינו: מזוזות המודפסות בהדפסה המונית בבית דפוס, עפ"י גלופת צילום של מזוזה כשרה. ההדפסה עצמה נעשית על גבי קלף, או בייר מיוחד דמוי קלף, כך שרק מומחים לדבר יכולים להבחין בין מזוזה כשרה לבין מזוזה פסולה. ייצור זה מכשיל את הציבור, החפץ ברובו לקנות מזוזות כשרות, ומביא רווחים בלתי סבירים ובלתי הוגבים למדפיסי המזוזות המצולמות.

על-מנת למנוע מצב דברים זה, מוצע להסמיק את שר הדתות, לחייב בצו, (שיוצא עפ"י סעיף 5 לאותו חוק), את יצרני דברי הסת"ם שאינם כשרים על-פי ההלכה, ואת הסוחרים בהם, לציין על גבי דבר סת"ם כב"ל בצורה בולטת לעין, את עובדת היותו של אותו דבר סת"ם בלתי כשר עפ"י ההלכה.

מוגש ע"י שר הדתות

דו"ח ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט"

ה צ ע ה ל ה ח ל ש ה

מ ח ל י ט י מ :

- (א) הממשלה סומכת את ידה על הממצאים שבדו"ח ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט" בראשותו של השופט ויתקון.
- (ב) לבקש את מבקר המדינה לחקור כמה סוגיות בפרשת "נתיבי נפט" אשר ועדת החקירה לא הספיקה לבררן עד הסוף או שלא ראתה עצמה מוסמכת לברר אותן.
- (ג) לחזור ולדון בנושא לאחר קבלת דו"ח מבקר המדינה, כאמור בסעיף ג' לעיל.

ד ב ר י ה ס ב ר

ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט" בראשותו של השופט ויתקון הגיעה לממצאים לאחר חקירה מקיפה ומעמיקה.

ממימצאים אלה נובעת המסקנה שמבחינת הכישורים החברתיים-מוסריים, אין דמותו של מנהל "נתיבי נפט", מר מ. פרידמן, תואמת דמותו של פקיד בכיר בממשל הישראלי אשר בידיו הופקדה הנהלת חברה ממשלתית.

מוגש ע"י שר הבריאות

דו"ח ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט"

ה צ ע ה ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם :

- (א) הממשלה סומכת את ידה על הממצאים שבדו"ח ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט" בראשותו של השופט ויתקון.
- (ב) לבקש את מבקר המדינה לחקור כמה סוגיות בפרשת "נתיבי נפט" אשר ועדת החקירה לא הספיקה לבררן עד הסוף או שלא ראתה עצמה מוסמכת לברר אותן.
- (ג) לחזור ולדון בנושא לאחר קבלת דו"ח מבקר המדינה, כאמור בסעיף ג' לעיל.

ד ב ר י ה ס ב ר

ועדת החקירה בענין "נתיבי נפט" בראשותו של השופט ויתקון הגיעה לממצאים לאחר חקירה מקיפה ומעמיקה.

ממצאים אלה נובעת המסקנה שמבחינת הכישורים החברתיים-מוסריים, אין דמותו של מנהל "נתיבי נפט", מר מ. פרידמן, תואמת דמותו של פקיד בכיר בממשל הישראלי אשר בידי הופקדה הנהלת חברה ממשלתית.

מוגש ע"י שר הבריאות

תזכיר והצעת חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס. 4), תשל"ב-1972

ה צ ע ת ל ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם לאשר את התזכיר ואת הצעת חוק המילווה לבטחון המדינה
(תיקון מס. 4), תשל"ב-1972, המצורפים בזה, ולהגיש את הצעת החוק מיד
לכנסת. ...

מוגש על-ידי שר האוצר

י"ב באייר תשל"ב
26 באפריל 1972

תזכיר - הצעת חוק

א. שם החוק המוצע:

חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס' 4), תשל"ב - 1972.

ב. עיקרי הוראות החוק המוצע:

1. הסכום אשר הממשלה רשאית ללוות על פי חוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט - 1969 (להלן - החוק העיקרי) יוגדל מ- 625 מיליון לירות ל- 900 מיליון לירות.
2. תבוטל ההגבלה בדבר שיעור הריבית המכסימלי של 6% שישולם על איגרות החוב הצמודות למדד יוקר המחיה.
3. הממשלה תהיה רשאית להוציא מחדש איגרות חוב, בסכום האיגרות שנפדו.
4. שר האוצר יהיה רשאי להתיר את מכירת איגרות החוב בפחות משוויין הנקוב, בשיעור שייקבע בחקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.

ג. מטרת החוק המוצע והצורך בו:

1. עם המשך הביקוש לאיגרות מילווה בטחון מוצע להגדיל את הסכום שהממשלה רשאית ללוות על פי החוק העיקרי ב- 275 מיליון לירות.
2. מוסדות כספיים מנפיקים איגרות חוב צמודות למדד יוקר המחיה, כאשר תמורת הכספים מיועדת למתן מילווה הצמודים אף הם למדד יוקר המחיה.
- העלאת שיעור הריבית המכסימלי על מילווה צמוד ערך מ- 8% ל- 9% מאפשר למוסדות הכספיים להנפיק איגרות חוב הנושאות ריבית בשיעור העולה על 6%.
- כדי לאפשר הנפקת איגרות חוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט-1969, בחנאי ההנפקה המקובלים בשוק הכספיים, מוצע לאפשר העלאת שיעור הריבית על איגרות החוב מעל ל- 6%.
- בהתאם להוראות החוק, קביעת שיעור הריבית לכל סדרה וסדרה טעונה אישור ועדת הכספים.

3. הממשלה תהיה רשאית להוציא מחדש איגרות חוב בסכום האיגרות שנפדו, לכן מעתה יקבע הסכום הכולל של איגרות החוב שיהיו במחזור, ולא הסכום אשר הממשלה רשאית להוציא.

4. מוצע לאפשר מכירת איגרות החוב בפתוח משווין הנקוב כפי שנקבע בחוק מילווה קצר מועד, תש"ך - 1960 ובחוק מילווה פיתוח, תש"ך - 1960.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים:

יוסף סעיף חדש ויתוקנו שלשה סעיפים בחוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט - 1969.

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה:

המדינה תוכל ללוות סכום נוסף של 275 מיליון לירות. יהא צורך לשלם ריבית גבוהה יותר על איגרות החוב שיונפקו.

ו. השפעת החוק המוצע על החקן של המיטרה. שמנון על ביצוע ועל משרדים ורשויות אחרים:

א י ז .

ז. השפעת החוק המוצע על ההיבט המנהלי לל המשרד שימונה על ביצוע ועל משרדים ורשויות אחרים:

א י ז .

ח. הערות נוספות

1. היועץ המשפטי לממשלה סמך ידו על התזכיר, מבחינה משפטית,

2. הממונה על החקציבים סמך ידו על התזכיר, מבחינה תקציבית.

3. לא נקבלו כל הסתייגויות ממשרד, הממשלה.

פנחס ספיר
שר האוצר

חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס' 4), תשל"ב-1972

1. בסעיף 1 לחוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט-1969¹ (להלן - החוק היקרי), במקום "625 מיליון לירות" יבוא "900 מיליון לירות".
2. בסעיף 5 לחוק העיקרי, בפסקה 3 יימחקו המלים "ובלבד ששיעור הריבית על איגרות חוב הצמודות למדד יוקר המחיה לא יעלה על 6% לשנה".
3. אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:
- "סמכות
א6. נפדחה סדרה של איגרות חוב, כולה או מקצתה, ורשאה הממשלה להוציא בסכום שנפדה סדרה חדשה של איגרות חוב, הן בתנאים של הסדרה שנפדחה והן בתנאים אחרים שנקבעו לפי סעיפים 5 ו-6".
4. בסעיף 9 לחוק העיקרי -
- (1) בנותרת השולים יוסף "ומכירה מתחת לערך הנקוב";
- (2) האמור בו יסומן (א) ואחריו יבוא:
- "(ב) שר האוצר רשאי להתיר מכירתן של איגרות החוב בפחות משווי הנקוב ובלבד שההפחת לא יעלה על אחוז שקבע שר האוצר בחקנות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, דרך כלל או לסדרה פלונית".

1. ס"ח תשכ"ט, עמ' 82; תשל"ל, עמ' 8, עמ' 100; תשל"א, עמ' 106.

דברי הסבר

סעיף 1 חוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט-1969 כפי שתוקן מרשה את הממשלה לקבל בשם המדינה מלווה למטרת בטחון בסכום כולל שלא יעלה על 625 מיליון לירות ולהוציא למטרה זו סדרת של איגרות חוב.

נחברר כי רפישת איגרות מלווה בטחון במסגרת התחייבויות הבנקים עשויה לעבור את המכסה הקיימת של 625 מיליון לירות.

מוצע לכן להגדיל ב-275 מיליון לירות את הסכום שהממשלה תהיה רשאית ללוות על פי החוק העיקרי, ולהוציא איגרות חוב נוספות בסכום זה, בתנאים שנקבעו בחוק העיקרי.

סעיף 2 בסעיף 5 לחוק העיקרי אומר:

"תנאי המילווה

5. שר האוצר יקבע בחקנות לגבי כל סדרה ענינים אלה;

(1) סך כל שוויה הנקוב;

(2) יום הוצאתה;

(3) שיעור הריבית שתשולם על איגרות החוב, דרכי חלומה ומועדיה, ובלבד ששיעור הריבית על איגרות חוב הצמודות למדד יוקר המחיה לא יעלה על 6% לשנה;

(4) דרכי פדיון של איגרות החוב ומועדי הפדיון;

(5) שוויין הנקוב של איגרות חוב;

(6) נוסחן של איגרות החוב.

תקנות לפי פסקאות (3) ו-(4) טעונות אישור ועדת הכספים של הכנסת.

בצו הריבית (קביעת שיעור הריבית המקסימלי) (תיקון), חשל"א - 1971 (ק"ח 2728, חשל"א, עמ' 1469), הועלה שיעור הריבית המקסימלי על מילווה צמוד ערך החל ב-י"א באלול חשל"א (1 בספטמבר 1971) מ-8% ל-9%, העלאה המאפשרת למוסדות כספיים להנפיק איגרות חוב הנושאות ריבית בשיעור העולה על 6%.

כדי לאפשר הנפקת איגרות חוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה, בתנאי ההנפקה המקובלים בשוק הכספים, מוצע לא להגביל בחוק את שיעור הריבית ל-6%. שיעור הריבית לכל סדרה וסדרה ייקבע גם להבא בתקנות הטעונות אישורה של ועדת הכספים של הכנסת.

סעיף 3 מועד פדיון של איגרות החוב שהוצאו עד כה הולך וקרב. מוצע לקבוע ששנפדתה סדרה של איגרות חוב כולה או מקצתה, תהא הממשלה רשאית להוציא, בסכום שנפדה, סדרה חדשה של איגרות חוב, הן בתנאים של הסדרה שנפדתה והן בתנאים אחרים. הקובע יהיה מעכשיו לא הסכום הכולל של איגרות החוב אשר הממשלה רשאית להוציא, כשסכום זה כולל גם אותן איגרות חוב שנפרדו כבר, אלא הסכום הכולל של איגרות חוב הנמצא במחזור מדי פעם בפעם.

סעיף 4 זה לשונו של סעיף 9 לחוק העיקרי:

"הסכם להפצת איגרות חוב

9. שר האוצר רשאי לבוא ליד הסכם עם אדם שיקבל על עצמו הפצת איגרות החוב או שיערוב להפצתן, כולן או מקצתן, ולשלם לו עמלה כפי שיקבע שר האוצר בתקנות, דרך כלל או לסדרה פלונית."

מקובל בהנפקת איגרות חוב על ידי מוסדות כספיים למכור את האיגרות בדיסאג'ו, דהיינו בפחות משוויין הנקוב. כדי לאפשר את מכירת איגרות החוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה בתנאים המקובלים למכירת איגרות חוב בשוק הכספים, מוצע לאפשר לשר האוצר למכור את איגרות החוב בפחות משוויין הנקוב אם תנאי השוק יחייבו זאת.

שיעור הדיסאג'ו המקסימלי שיוכל להינתן במכירת איגרות החוב ייקבע על ידי שר האוצר בתקנות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, דרך כלל או לסדרה פלונית.

תזכיר והצעת חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס. 4), תשל"ב-1972

ה צ ע ת ל ה ח ל ט ה

מ ח ל י ט י ם לאשר את התזכיר ואת הצעת חוק המילווה לבטחון המדינה
(תיקון מס. 4), תשל"ב-1972, המצורפים בזה, ולהגיש את הצעת החוק מיד
לכנסת. ...

מוגש על-ידי שר האוצר

י"ב באייר תשל"ב
26 באפריל 1972

תזכיר - הצעת חוק

א. שם החוק המוצע:

חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס' 4), חסל"ב - 1972.

ב. עיקרי הוראות החוק המוצע:

1. הסכום אשר הממשלה רשאית ללוות על פי חוק המילווה לבטחון המדינה, חסכ"ט - 1969 (להלן - החוק העיקרי) יוגדל מ- 625 מיליון לירות ל- 900 מיליון לירות.
2. חבוטל ההגבלה בדבר שיעור הריבית המכסימלי של 6% שישולם על איגרות החוב הצמודות למדד יוקר המחיה.
3. הממשלה תהיה רשאית להוציא מחדש איגרות חוב, בסכום האיגרות שנפדו.
4. שר האוצר יהיה רשאי להתיר את מכירת איגרות החוב בפחות משוויין הנקוב, בשיעור שייקבע בתקנות באישור ועדת הכספים של הכנסת.

ג. מטרת החוק המוצע והצורך בו:

1. עם המשך הביקוש לאיגרות מילווה בטחון מוצע להגדיל את הסכום שהממשלה רשאית ללוות על פי החוק העיקרי ב- 275 מיליון לירות.
2. מוסדות כספיים מנפיקים איגרות חוב צמודות למדד יוקר המחיה, כאשר תמורת הכספים מיועדת למחן מילווה הצמודים אף הם למדד יוקר המחיה.
- העלאת שיעור הריבית המכסימלי על מילווה צמוד ערך מ- 8% ל- 9% מאפשר למוסדות הכספיים להנפיק איגרות חוב הנושאות ריבית בשיעור העולה על 6%.
- כדי לאפשר הנפקת איגרות חוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה, חסכ"ט-1969, בתנאי ההנפקה המקובלים בשוק הכספיים, מוצע לאפשר העלאת שיעור הריבית על איגרות החוב מעל ל- 6%.
- בהתאם להוראות החוק, קביעת שיעור הריבית לכל סדרה וסדרה טעונה אישור ועדת הכספים.

3. הממשלה תהי' רשאית להוציא מחדש איגרות חוב בסכום האיגרות שנפדו, לכן מעתה יקבע הסכום הכולל של איגרות החוב שיהיו במחזור, ולא הסכום אשר הממשלה רשאית להוציא.

4. מוצע לאפשר מכירת איגרות החוב בפחות משוויין הנקוב כפי שנקבע בחוק מילווה קצר מועד, חש"ך - 1960 ובחוק מילווה פיתוח, חש"ך - 1960.

ד. השפעת החוק המוצע על החוק הקיים:

יוסף סעיף חדש ויתוקנו שלשה סעיפים בחוק המילווה לבטחון המדינה, חשכ"ט - 1969.

ה. השפעת החוק המוצע על תקציב המדינה:

המדינה תוכל ללוות סכום נוסף של 275 מיליון לירות. יהא צורך לשלם ריבית גבוהה יותר על איגרות החוב שיונפקו.

ו. השפעת החוק המוצע על החקן של המישרד-מזון על גיצועו ועל משרדים ורשויות אחרים:

א י ז .

ז. השפעת החוק המוצע על ההיבט המנהלי של המשרד שימונה על ביצועו ועל משרדים ורשויות אחרים:

א י ז .

ח. הערות נוספות

1. היועץ המשפטי לממשלה סמך ידו על התזכיר, מבחינה משפטית,
2. הממונה על התקציבים סמך ידו על התזכיר, מבחינה תקציבית.
3. לא נקבלו כל הסתייגויות ממשרד הממשלה.

פנחס ספיר

שר האוצר

חוק המילווה לבטחון המדינה (תיקון מס' 4), תשל"ב-1972

1. בסעיף 1 לחוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט-1969¹ (להלן - החוק היקרי), במקום "625 מיליון לירות" יבוא "900 מיליון לירות".
תיקון סעיף 1
2. בסעיף 5 לחוק העיקרי, בפסקה 3 יימחקו המלים "ובלבד ששיעור הריבית על איגרות חוב הצמודות למדד יוקר המחיה לא יעלה על 6% לשנה".
תיקון סעיף 5
3. אחרי סעיף 6 לחוק העיקרי יבוא:
הוספת סעיף 6א
"סמכות רשאית הממשלה להוציא בסכום שנפדה סדרה חדשה של איגרות חוב, הן בתנאים של הסדרה שנפדה והן בתנאים אחרים שנקבעו לפי סעיפים 5 ו-6".
4. בסעיף 9 לחוק העיקרי -
תיקון סעיף 9
(1) ב"ותרת השוליים יוסף" ומכירה מתחת לערך הנקוב";
(2) האמור בו יסומן (א) ואתריו יבוא:
" (ב) שר האוצר רשאי להתיר מכירתן של איגרות החוב בפחות משווין הנקוב ובלבד שההפחתה לא יעלה על אחוז שקבע שר האוצר בחקנות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, דרך כלל או לסדרה פלונית."

1. ס"ח תשכ"ט, עמ' 82; תשל"ל, עמ' 8, עמ' 100; תשל"א, עמ' 106.

דברי הסבר

סעיף 1 לחוק המילווה לבטחון המדינה, תשכ"ט-1969 כפי שתוקן מרשה את הממשלה לקבל בשם המדינה מילווה למטרת בטחון בסכום כולל של 625 מיליון לירות ולהוציא למטרה זו סדרתן של איגרות חוב.

נחבר כי רפישת איגרות מילווה בטחון במסגרת התחייבויות הבנקים עשויה לעבור את המכסה הקיימת של 625 מיליון לירות.

מוצע לכן להגדיל ב-275 מיליון לירות את הסכום שהממשלה תהיה רשאית ללוות על פי החוק העיקרי, ולהוציא איגרות חוב נוספות בסכום זה, בתנאים שנקבעו בחוק העיקרי.

סעיף 2 בסעיף 5 לחוק העיקרי אומר:

"תנאי המילווה

5. שר האוצר יקבע בחקנות לגבי כל סדרה ענינים אלה;

(1) סך כל שוויה הנקוב;

(2) יום הוצאתה;

(3) שיעור הריבית שתשולם על איגרות החוב, דרכי תשלומה ומועדיה, ובלבד ששיעור הריבית על איגרות חוב הצמודות למדד יוקר המחיה לא יעלה על 6% לשנה;

(4) דרכי פדיון של איגרות החוב ומועדי הפדיון;

(5) שוויין הנקוב של איגרות חוב;

(6) נוסחן של איגרות החוב.

תקנות לפי פסקאות (3) ו-(4) טעונות אישור ועדת הכספים של הכנסת.

בצו הריבית (קביעת שיעור הריבית המקסימלי) (תיקון), תשל"א - 1971 (ק"ח 2728, תשל"א, עמ' 1469), הועלה שיעור הריבית המקסימלי על מילווה צמוד ערך החל ב-י"א באלול תשל"א (1 בספטמבר 1971) מ-8% ל-9%, העלאה המאפשרת למוסדות כספיים להנפיק איגרות חוב הנושאות ריבית בשיעור העולה על 6%.

כדי לאפשר הנפקת איגרות חוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה, בתנאי ההנפקה המקובלים בשוק הכספים, מוצע לא להגביל בחוק את שיעור הריבית ל-6%. שיעור הריבית לכל סדרה וסדרה ייקבע גם להבא בחקנות הטעונות אישורה של ועדת הכספים של הכנסת.

סעיף 3 מועד פדיון של איגרות החוב שהוצאו עד כה הולך וקרב. מוצע לקבוע ששנפדחה סדרה של איגרות חוב כולה או מקצתה, תהא הממשלה רשאית להוציא, בסכום שנפדה, סדרה חדשה של איגרות חוב, הן בתנאים של הסדרה שנפדחה והן בתנאים אחרים. הקובע יהיה מעכשיו לא הסכום הכולל של איגרות החוב אשר הממשלה רשאית להוציא, כשסכום זה כולל גם אותן איגרות חוב שנפדו כבר, אלא הסכום הכולל של איגרות חוב הנמצא במחזור מדי פעם בפעם.

סעיף 4 זה לשונו של סעיף 9 לחוק העיקרי:

"הסכם להפצת איגרות חוב

9. שר האוצר רשאי לבוא ליד הסכם עם אדם שיקבל על עצמו הפצת איגרות החוב או שיערום להפצתן, כולן או מקצתן, ולשלם לו עמלה כפי שיקבע שר האוצר בתקנות, דרך כלל או לסדרה פלונית."

מקובל בהנפקת איגרות חוב על ידי מוסדות כספיים למכור את האיגרות בדיסאג'ו, דהיינו בפחות משוויין הנקוב. כדי לאפשר את מכירת איגרות החוב לפי חוק המילווה לבטחון המדינה בתנאים המקובלים למכירת איגרות חוב בשוק הכספים, מוצע לאפשר לשר האוצר למכור את איגרות החוב בפחות משוויין הנקוב אם תנאי השוק יחייבו זאת.

שיעור הדיסאג'ו המקסימלי שיוכל להינתן במכירת איגרות החוב ייקבע על ידי שר האוצר בתקנות, באישור ועדת הכספים של הכנסת, דרך כלל או לסדרה פלונית.

ערר על החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה מס. כל/96(ג) מיום
ב' באייר תשל"ב (16.4.72): תזכיר והצעת-חוק מס רכוש וקרן
פיצויים (תיקון מס. 8), תשל"ב-1972

ו. "הנבי מערער בזה על החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה מס' כל/96 בנושא
הגדול, לענין גובה הניכוי משווי דירות מגורים לצורך חישוב המס, ואני מציע
כי סכום הניכוי יהיה - 50,000 ל"י.

עקב זאת גם ההוראה בדבר הקפאת מס הרכוש על דירות מגורים, שהוחלט עליה
בטעיף (ג) להחלטה מס' כל/96 הנ"ל, תחול על דירות מגורים שבעליהן זכאים לניכוי
של - 50,000 ל"י משוויין.

הסכום של - 30,000 ל"י שהוחלט עליו בהחלטה הנ"ל איבדו ריאלי במצב הקיים.
הצעתי בשעתו ניכוי בגובה של - 60,000 ל"י אשר לדעתי משקף יותר את המציאות,
אולם לאור הדעות שהושמעו על ידי חברי הממשלה במהלך הדיון אני מציע עתה את
הניכוי בסך - 50,000 ל"י."

מוגש על-ידי שר התיירות

להלן החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה מס. כל/96(ג)
מיום ב' באייר תשל"ב (16.4.72):

"הקפאת מס הרכוש על דירות מגורים

בעליהן של דירות מגורים עבורן זכאים הם לניכוי של 30,000 לירות מו השווי,
ואשר צריכים לשלם על-פי הצעת החוק מס גבוה יותר מן המס שחוייבו לשלם בעד
הדירה בשנת המס 1971 - לא יחוייבו לשלם במשך שלוש שנים יותר מהסכום
שחוייבו בו בשנת 1971.

לאחר תום תקופת ההקפאה האמורה, יועלה המס בהדרגה במשך ארבע שנים - 20%
מהפרש בכל שנה, ובשנה החמישית ישלמו את מלוא המס המגיע."

תוספת א' לבספח 349

י"ב באייר תשל"ב
26.4.72

ערר על החלטת ועדת השרים לעניני כלכלה מס. כל/96(ג) מיום
ב' באייר תשל"ב (16.4.72): תזכיר והצעת-חוק מס רכוש וקרן
פיצויים (תיקון מס. 8), תשל"ב-1972

ו. "הנבי מערער בזה על החלטת ועדת השרים לעניני כלכלה מס' כל/96 בנושא
הזדון, לענין גובה הניכוי משווי דירות המגורים לצורך חישוב המס, ואני מציע
כי סכום הניכוי יהיה - 50,000 ל"י.

עקב זאת גם ההוראה בדבר הקפאת מס הרכוש על דירות מגורים, שהוחלט עליה
בטעיף (ג) להחלטה מס' כל/96 הנ"ל, תחול על דירות מגורים שבעליהן זכאים לניכוי
של - 50,000 ל"י משווין.

הסכום של - 30,000 ל"י שהוחלט עליו בהחלטה הנ"ל איבדו ריאלי במצב הקיים.
הצעתי בשעתו ניכוי בגובה של - 60,000 ל"י אשר לדעתי משקף יותר את המציאות,
אולם לאור הדעות שהושמעו על ידי חברי הממשלה במהלך הדיון אני מציע עתה את
הניכוי בסך - 50,000 ל"י."

מוגש על-ידי שר התיירות

להלן החלטת ועדת השרים לעניני כלכלה מס. כל/96(ג)
מיום ב' באייר תשל"ב (16.4.72):

"הקפאת מס הרכוש על דירות מגורים"

בעליהן של דירות מגורים עבורן זכאים הם לניכוי של 30,000 לירות מו השווי,
ואשר צריכים לשלם על-פי הצעת החוק מס גבוה יותר מן המס שחוייבו לשלם בעד
הדירה בשנת המס 1971 - לא יחוייבו לשלם במשך שלוש שנים יותר מהסכום
שחוייבו בו בשנת 1971.

לאחר תום תקופת ההקפאה האמורה, יועלה המס בהדרגה במשך ארבע שנים - 20%
מהפרש בכל שנה, ובשנה החמישית ישלמו את מלוא המס המגיע."

תוספת א' לבספח 349

י"ב באייר תשל"ב
26.4.72

הצעת חוק מט רכוש וקרן פיצויים (תיקון מט' 8),
תשל"ב-1972

הצעה להחלטה

מחליטים לאשר את הצעת חוק מט רכוש וקרן פיצויים, תשל"ב - 1972, המצ"ב,
ולהגישה מיד לכנסת.

דברי הסבר

מוצע לאשר את הצעת החוק בדחיפות מאחר שהחוק צריך לקבל תוקף החל מתחילת
שנת הכספים ויש לשלוח מיד את חשבונות המס לנישומים.

מוגש ע"י שר האוצר

י' באייר תשל"ב
24 באפריל 1972

מבוא

א. לענין מס הרכוש מחולקת המדינה בחוק הקיים, לשני אזורים: עירוני וחקלאי, לנכסים באזור החקלאי מעניק החוק הקלות שונות. חלוקה זו לפי אזורים בלבד ולא לפי הפעילות המשקית, הביאה עם התפשטות ההתישבות העירונית ושגשוג המלאכה והתעשייה לידי עיוותים פיסקאליים גדולים:

1. בנייני מגורים שהם באזור חקלאי חייבים במס פערט, משום ששווים בקבע על כסיס "שווי קצוב" גמור, אפילו הם בני רמה גבוהה, בשעה שבניינים דומים באזור העירוני הסמוך להם משלמים מס גבוה המבוסס על "דמי שכירות צפויים".

2. קרקעות שאינן משמשות בחקלאות אך מצויות באזור חקלאי, חייבות במס כמעט אפסי, בשעה שקרקעות המצויות באזור עירוני חייבות במס לפי שווים בשוק.

3. בניין עסקי הנמצא באזור חקלאי חייב במס לפי שווי קצוב, שהוא גמור הרבה ביחס לערכו הריאלי.

מטרת החוק המוצע היא להקל מעתה על חקלאים בדרך של מתן ההקלות לנכסים המשמשים להם בחקלאות ולא לפי מקום הימצאם של הנכסים.

ב. לפי החוק הקיים בקבע שווים של בניינים בעיר לפי דמי שכירות שנתיים צפויים; קיימת אבחנה בין בניינים יחידים לבניינים חדשים ובין בניינים חדשים גדולים לבניינים קטנים.

שווים של בניינים באזור חקלאי בקבע על פי הכפלת מספר המטרים של שטח הבניין או גפחו בכופל מטרים. זה בסיס מיוסן, אינו מתאים לרוב הבניינים במדינה המוחזקים בידי בעליהם או מושכרים בשכירות בלתי מוגנת ואינו מבטא זכויות את ההבדלים בערכם של הבניינים. לכן מוצע להחליף את הטיסה ולעבור לבסיס של שווי שוק עם הפטרה הדרגתית של ההקפאות, הפחתת שיעורי המס, מתן זיכוי של 30,000 לירות בדירות מגורים ומתן פטור ממס למי שהמס שהוא חייב בו אינו עולה על 70 לירות.

ג. חובת תשלום המס והזכות לקבל פיצויים על בזק מלחמה מוגבלות לפי החוק רק למה תכלול בהגדרת "נכס". בניין בסלבי בנייתו וכל עוד אינו גמור - אינו נחשב נכס לפי החוק ואין מטלמים בתלו מס ואינו זכאי לפיצויים על בזק מלחמה. אותו דין חל גם על חפצים ביתיים המצויים בדירת מגוריו של אדם.

מוצע שמבנה כזה ייחשב לבכס ותחול על בעליו חובת תשלום מט חד-פעמי היזכה אותו בעתיד בפיצויים על גזק מלחמה. ואילו לגבי חפצים אישיים הנפגעו, ונשדדו כה טרלם לבעליהם פיצויים לפניו מנורת הדיון שלא סתוך קרן הפיצויים, מוצע לקבוע סבי דברים:

1. להעניק לטר האוצר, באיטור ועדת הכספים של הכנסת, סמכות לקבוע סחפצים מסויימים בסווי כולל של סכום מסויים יהיו מבוטחים בפני גזקי מלחמה ללא כל תחלום (המדובר בחפצים חיוניים ביותר המצויים בביתו של אדם).

2. לאפשר ביטוח מרצון של חפצים ביתיים תמורת תשלום סייקבע.

ד. החוק קובע כי סווי של מלאי לענין תשלום המס הוא סווי בתאריך אחד ומסוים.

סווי זה מסמס בסיס הן למס והן לפיצויים המסתלמים במקרה של גזק.

סווי זה מתבסס על ההנחה כי בדרך כלל יש לאדם מלאי באוחן כסויות פחות או יותר ומלאי בתאריך כלשהו מסמס את הממוצע הסבתי.

ברור שההנחה האמורה סרירותית כשהמדובר בבעל מלאי שבתקופות מסויימות יש לו מלאי זמני גדול יותר, למשל: חנויות למתנות בתקופות החגים, חנויות להלבשה בתחילתן של עונות הסבה.

לכן מוצע לאפשר ביטוח רטות של מלאי ערודף.

חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 8),

תשל"ב - 1972

תיקון
סעיף
1

1. בסעיף 1 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961⁽¹⁾ (להלן - החוק העיקרי) -

(1) ההגדרות "בנין כפרי", "בנין עירוני" ו"בנין תעשייתי" - בטלות.

(2) בהגדרת "בנין" - הסיפה המתחילה במלים "אך למעט מיתקן" - תמחק.

(3) במקום הגדרת "בנין חקלאי" יבוא -

"בנין חקלאי" -

(1) בנין של חקלאי המשמש לו בחקלאות או מיועד לשמש לו בחקלאות

ואין בו שימוש אחר, למעט בנין מאגר;

(2) בנין המשמש או מיועד לשמש מפעל כמשמעותו בפקודת הבטיחות

בעבודה⁽²⁾, והוא בבעלותו של חקלאי או של חבר בני אדם או
אגודה שיתופית להתישבות חקלאית ששני שלישים לפחות מחבריהם
הם חקלאים, והכל כשלפחות שני שלישים מהייצור או מהשירותים
שהבנין משמש להם הם למען המשק החקלאי או המשקים החקלאיים
בלבד.

(4) בהגדרת "בנין מאגר", במקום הסיפה המתחילה במלים "ואם הוא באזור
עירוני" יבוא "שהם בבעלותו של חקלאי ומשמשים לו בחקלאות או מיועדים
לשמש לו בחקלאות ואין בהם שימוש אחר".

(5) אחרי הגדרת "בנין מאגר" יבוא -

"בנין מגורים" - בנין המשמש או מיועד לשמש למגורים ואינו בנין
עסקי, יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד;
ובקיבוץ - גם בנינים המשרתים את צרכיהם האישיים
של החברים, כגון חדר אוכל, מכבסה, מחפרה וכדומה;

1. ס"ח תשכ"א, עמ' 100; ס"ח תשל"א, עמ' 72

2. ע"ר 1946, חוט' 1, מס' 1472, עמ' 50.

"בנין עסקי" - בנין המשמש או מיועד לשמש לעסק או למשלח יד,
יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, למעט בנין
חקלאי ובנין מאגר."

(6) בהגדרת "בעל" -

(1) בפסקה 1(א) יימחקו המלים "לתקופה העולה על שלוש שנים";

(2) בפסקה 1(ב) אחרי "בנסיבות העושות את האחר כבעל" יבוא

"או העביר לאחר את זכותו להתחזק בהם או

ליהנות מהם בנסיבות העושות את האחר".

(7) אחרי הגדרת "בעל" יבוא -

"בעל שליטה" - מי שמחזיק במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם

קרוב באחת מאלה:

(1) ב-51% לפחות מהון המניות שהוצא או מכוח

ההצבעה;

(2) בזכות להתחזק ב-51% לפחות מהון המניות

שהוצא או מכוח ההצבעה או בזכות לרכשם;

(3) בזכות לקבל 51% לפחות מהרווחים;

(4) בזכות למנות מנהל;

והמונח שליטה יפורש לפי זה;

"קרוב" - (1) בן-זוג, וצאצאים של כל אחד מבני הזוג שלא מלאו

להם 18 שנה;

(2) תאגיד שהוא בשליטתו;

(3) בא-כח.

(8) במקום הגדרת "חלקה" יבוא:

"חלקה" - יחידת הרישום בפנקסי המקרקעין, ובאיזן יחידה כזאת - הקרקע שעליה עומד הבניין בחוספת שטח של 300%, ובלבד . שלא חיכלל בחלקה קרקע המשמשת בחקלאות".

(9) במקום הגדרת "חקלאי" יבוא:

"חקלאי" - בעל משק חקלאי, ואם המשק הוא באזור עירוני - רק כאשר 50% לפחות מהכנסתו באחת משתי שנות המס הקודמות, לאחר ניכוי ההוצאות לפי סימן א' של הפרק השני לחלק ג' לפקודה, היא מחקלאות".

(10) אחרי הגדרת "ישוב ספר" יבוא:

"מבנה בתהליך בניה" - מבנה או בניה שבניתם טרם נגמרה ואינם ארעיים.

"מושב" - אגודה שיתופית להתישבות חקלאית שסיווג רשם האגודות השיתופיות כמושב עובדים";

(11) בהגדרת "מטעים" - תחת המלה "חלקה".

(12) בהגדרת "מלאי" אחרי "באזור עירוני", יבוא "של מי שאיננו חקלאי".

(13) בהגדרות "נזק מלחמה" ו"נזק עקיף" - אחרי "פעולות איבה אחרות" יבוא "על ידי אויבי ישראל".

(14) בהגדרת "נכס" אחרי "מקרקעין", יבוא "מבנה בתהליך בניה".

(15) אחרי הגדרת ציוד יבוא -

"קיבוץ" - קיבוץ או קבוצה, המאוגדים כאגודה שיתופית על פי החקנות לדוגמה שאושרו על ידי רשם האגודות השיתופיות לאגודות מאותו סוג, ומושב שיתופי או אגודה שיתופית אחת להתישבות חקלאית ששומתם נעשית בדרך הקבועה לגבי קיבוצים על פי הוראה של נציב מס הכנסה לפי סעיף 61 לפקודה";

(16) בהגדרת "קרקע" - (1) בפסקה (1) במקום "ובאזור חקלאי" יבוא
"ואם היא של חקלאי ומשמשת לו
בחקלאות";

(2) בפסקה (2) במקום "שאינו בנין עירוני, בנין
כפרי באזור עירוני, בנין מאגר באזור עירוני,
בנין תעשייתי או מטעים" יבוא "שאינו בנין
מגורים, בנין עסקי או מטעים".

(17) אחרי הגדרות "מוניח", "גרור" ו"נחמך" יבוא -
"שכירות מוגנת" - שכירות שחוק הגנת הדייר, חשי"ד-1954³ חלה עליה".

2. במקום סעיף 3 לחוק העיקרי, יבוא -

החלפת
סעיף
3

3. מס הרכוש על נכסים יהיה שיעור מסוים משווים כמפורט בזה:
"שיעור
המס על
נכסים

%	
2.5	(1) קרקע
	(2) בנין מגורים, בנין עסקי מושכר
0.7	בשכירות מוגנת
1.5	(3) בנין עסקי אחר
0.8	(4) ציוד
	(5) מלאי שאינו מלאי חקלאי ואינו מלאי
1.2	בתעשייה
0.8	(6) מלאי בתעשייה

החלפת
סעיף 4

3. במקום סעיף 4 לחוק העיקרי, יבוא -

"שיעור המס על 4. על אף האמור בסעיף 3 ישלם חקלאי על נכסיו החקלאיים נכסים חקלאיים ועל הנכסים המשמשים לו בחקלאות, מס רכוש בשיעור משווים כמפורט בזה:

0.2	(1) בנין חקלאי
0.35	(2) בנין מאגר
0.25	(3) קרקע
0.5	(4) ציוד
	(5) מלאי חקלאי כמשמעותו בפסקה
0.45	(1) להגדרת מלאי חקלאי
	(6) מלאי חקלאי כמשמעותו בפסקה
0.3	(2) להגדרת מלאי חקלאי
0.75	(7) מלאי שאינו מלאי חקלאי
	(8) מטעים

(א) כשהשטח הכולל אינו עולה על

20 דונם, ובקיבוץ - על 20

דונם ליחידה משק כמשמעותה

בסעיף 57 לפקודה

ובמושב - על 20 דונם לכל

0.25 משק חקלאי של חברה

(ב) כשהשטח הכולל כאמור בפסקה

"0.5 (א) עולה על 20 דונם

4. בסעיף 5 לחוק העיקרי במקום סעיף קטן (א) יבוא:

תיקון
סעיף
5

"(א) חקלאי בישוב ספר ישלם על נכסיו החקלאיים ועל נכסיו המשמשים לו

במשקו החקלאי - 60% מהשיעורים המפורטים בסעיף 4, ועל בנין מגוריו -

60% מהשיעורים המפורטים בסעיף 3, והכל כשהנכסים האמורים מצויים

בישוב הספר."

תיקון
סעיף
א5

5. בסעיף 5א לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (ב)(1) במקום הקטע: המחתיל במלים "והבנינים והציוד שלו משמשים" יבוא "ושני שלישים מהייצור או מהשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם הם למען המשקים החקלאים של חבריה".

(2) בסעיף קטן (ב)(2) במקום הקטע המחתיל במלים "והבנינים והציוד משמשים" יבוא "ושני שלישים מהייצור או מהשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם הם למען המשקים החקלאיים של חבריה".

(3) בסעיף קטן (ב) בסופו, יבוא "ובלבד ששיעורי המס, החלים על נכסים חקלאיים ונכסים משמשים במשק החקלאי, יחולו על חלק יחסי מהנכסים האמורים, שהוא כיהם חלק הייצור והשירותים שלמען המשקים החקלאיים של חבריו לכלל הייצור והשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם".

(4) במקום סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ד) סעיף זה לא יחול על מאאי חקלאי שבידי קיבוץ".

ביטול
סעיף 6

6. סעיף 6 לחוק העיקרי - בטל.

החלפת
סעיף 7
והוספת
סעיף 7א

7. במקום סעיף 7 לחוק העיקרי יבוא:

"שווים של בנין 7. (א) שווי של בנין מגורים/א¹ בנין עסקי יהיה הסכום שניתן לקבל בעד בנין כזה במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר שקדם לשנת המס שבה נשום הבנין. היה גמר הבניה לאחר האחד באוקטובר, ולפני תום שנת המס שלגביה נשום, ייקבע שוויו ליום גמר הבניה.

(ב) לא ניתן לקבוע את שווי של הבנין על פי סעיף קטן (א), יהיה שווי סכום ההוצאות הדרושות לרכישת קרקע ולהקמת בנין כזה במועד כאמור בסעיף קטן (א) ובניכוי הפחת שזכאים לו בשל בנין כזה על פי סעיף 21 לפקודה, ובלבד שלא ינוכה בסך הכל פחת בשיעור הצולה על 80%; היה הבנין מושכר בשכירות מוגנת, יופחתו מהשווי האמור 60%; היה הבנין בנין מגורים בקבוץ או במושב, יופחת שלישי מהשווי האמור.

(ג) בנין מגורים או בנין עסקי שבעליו הוא חברה או שותפות והוא מושכר בשכירות מוגנת - לבעל השליטה בחברה או לקרובו או לשותף בשותפות או לקרובו - יהיה שוויו כאילו היה הבנין פנוי.

ניכוי משווי של בנין מגורים 7.א. (א) מן השווי האמור בסעיף 7 של בניני מגורים של בעל אחד יינתן ניכוי של 30,000 ל"י מסך כל השווי של בניני המגורים שלו שאינם מושכרים בשכירות מוגנת; ובלבד שלא יינתן ניכוי כאמור לחברה או לשותפות בשל בנין שהזייר בו הוא בעל השליטה בחברה או קרובו, או שותף בשותפות או קרובו, והזייר קיבל ניכוי כאמור בשל בנינים שהם בבעלותו.

(ב) לענין מתן הניכוי לפי סעיף קטן (א) בקיבוץ, יחולק סך כל שוויים של בניני המגורים, בין מחצית מספר חברי הקיבוץ ומחצית מספר האנשים שאינם חברים ואינם אורחים אך התגוררו בקיבוץ בשנים עשר החודשים המסתיימים באחד באוקטובר שלפני שנה המס; חישוב מספר האנשים שהתגוררו כאמור, ייעשה על ידי צירוף סך כל ימי השהיה בקיבוץ מחולק לשלוש מאות שישים וחמש.

(ג) שר האוצר ושאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לשנות את הסכום שבסעיף קטן (א).

(ד) ניכוי כאמור בסעיף זה לא יובא בחשבון לענין הסעיפים 11 ו-19(ג)(1).

8. תיקון סעיף 8 לחוק העיקרי במקום "להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות - ב-25 לירות", יבוא "ב-50 לירות".

9. החלפת סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא -

9. "שווי של בנין מעורב" 9. בהישוב שוויו של בנין שחלקיו נמנים על סוגי בנינים שונים, יקבע המנהל את שטח הקרקע השייך לכל חלק מן הבנין בהתאם לשימוש בקרקע".

- תיקון
סעיף
10
10. בסעיף 10 לחוק העיקרי -
- (1) ברישה יימחקו המלים "באזור חקלאי";
- (2) הכופלים בפיסקאות 1 עד 6 - יוכפלו;
- (3) במקום כותרת השוליים יבוא "שווי של בנין מאגר".
- ביטול
סעיף 10א
11. סעיף 10א לחוק העיקרי - בטל.
- החלפת
סעיף 11
12. במקום סעיף 11 לחוק העיקרי, יבוא:
11. "שווי של נכסים מסויימים
בנין מגורים או בנין עסקי אשר שטחו הכולל פחות מ-30% מהשטח הכולל שהיה מותר לבנות לפי תקנות חכנית בנין ערים שהיו קיימות בעת הבניה, או לפי תקנות שהותקנו לראשונה לאחר בנייתו - אם לא היו תקנות בעת בנייתו - ואשר המחיר שניתן לקבל במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון בעד המבנה שבו באחד באוקטובר שקדם לשנת המס היה פחות משווי חלקת הקרקע שעליה הוא עומד - רשאי המנהל לשום את שווי הבנין כאילו היה שני נכסים שהאחד מהם הוא המבנה בתוספת שטח קרקע של 300% משטחו הכולל (להלן-המבנה והשני יתרת הקרקע; שווי המבנה ייקבע על פי סעיף 7 ואילו שווי של יתרת הקרקע יהיה כשווי שהיה נקבע לבנין אלמלא הוראות סעיף זה פחות שווי המבנה; שיעור המס שיחול על יתרת הקרקע יהיה כשיעור המס החל על קרקע".
- החלפת
סעיף
12
13. במקום סעיף 12 לחוק העיקרי, יבוא:
12. "שווי של קרקע
שווי של קרקע - למעט קרקע של חקלאי המשמשת לו בחקלאות- יהיה הסכום שניתן לקבל בעדה במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר של השנה שקדמה לשנת המס בה נישומה הקרקע;
- ואם הפכה לקרקע לאחר האחד באוקטובר כאמור ולפני חום שנת המס שלגביה נשומה, ייקבע שווי ליום שהפכה לקרקע".

תיקון
סעיף 13

14. בסעיף 13 לחוק העיקרי -

(1) במקום כותרת השולים יבוא "שווים של מטעים וקרקע של חקלאי".

(2) בסעיף קטן (א) במקום פסקה ד, יבוא -

השווי בלירות לכל דונם

ולכל חלק ממנו

"150

"ד. יערות וחורשות

(3) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) שוויה של קרקע של חקלאי המשמשת לו בחקלאות יהיה לפי סוג הגידולים המפורטים להלן, שהיו עליה ברוב ימות השנה הקודמת:

השווי בלירות לכל דונם

ולכל חלק ממנו

א. בשלחין

350	(1) כותנה
2,600	(2) פרחים, חות שדה
150	(3) גידולי מספוא לתצרוכת עצמית
	(4) גידולים בחממות פרט לפרחים
2,000	וחות שדה
450	(5) אחרים

ב. בבעל

150	(1) כותנה וטבק
50	(2) אחרים

ובלבד ששוויה של קרקע כאמור בפסקאות א ו-ב שהוזכרה לא יוחר משלוש שנים יהיה השווי שנקבע לה בשנה האחרונה שבה עובדה.

ג. מרעה טבעי

10

ד. קרקע שהוקצתה על ידי המוסדות המישבים

כחלק מהמשבצת החקלאית ואינה ראויה

אפס

לשימוש

(ג) שוויה של קרקע של חקלאי שנחייחדה לבניית בנין חקלאי או בנין

מאגר וכל קרקע שלדעת המנהל יתדרה לבניה כזאת "300

תיקון סעיף 16 15. בסעיף 16 לחוק העיקרי במקום "בסעיפים 8 ו-10" יבוא "בסעיפים 8, 10 ו-16ב".

הוספת פרק שלישי 16. אחרי סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא :
"פרק שלישי 1: מבנה בתהליך בניה
1

שוויים של 16א. (א) שוויו של מבנה בתהליך בניה, אשר בגמר בניתו בנין מגורים או בנין עסקי בתהליך בניה
יהיה בנין מגורים או בנין עסקי, יהיה כמפורט להלן:

(1) מבנה שהוא חוספת בניה - מחצית עלות הבניה;

(2) מבנה אחר - כשוויה של חלקת הקרקע, שעליה הוא מוקם, לשנת המס שלאחר תחילת הבניה; ואולם המנהל רשאי, בין ביוזמתו ובין לפי דרישת הבעל, לקבוע כי שוויו יהיה מחצית סכום עלות הבניה.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), במבנה ששווי לא נקבע לפי עלות הבניה ולא נוצלו בו כל אחוזי הבניה המותרים על פי חוק התכנון והבניה, חשכ"ה-1965⁴ יופחת מהשווי כאמור בסעיף קטן (א), סכום יחסי, כיחס אחוזי הבניה שלא נוצלו לאחוזי הבניה המותרים.

שווי של בנין 16ב. שוויו של מבנה בתהליך בניה אשר בגמר בניתו יהיה תקלאי או בנין מאגר בתהליך בניה
בנין תקלאי, יהיה סכום המתקבל מהכפלת מספר המטרים המרובעים של המבנה, כשתגמר בניתו, ב-25 לירות, ובמבנה שיהיה בנין מאגר-סכום המתקבל מהכפלת מספר המטרים המעוקבים במחצית הכופלים שבסעיף 10.

- המס על מבנה בתהליך בניה ושיעורו 16ג. על אף האמור בסעיף 2 ישולם על מבנה בתהליך בניה מס חד-פעמי של 1.2% משווי. 16ד. הצהרה אדם שבשנת המס היה לו מבנה בתהליך בניה, ימסור למנהל הצהרה על כך תוך 45 יום מיום תחילת הבניה; ואם היה המבנה תוספת בניה, יציין בהצהרה את אומדן עלות הבניה.
- שומה 16ה. המנהל ישום את שווי של מבנה בתהליך בניה וישלח לבעל הודעת שומה ויפרט בה את השווי וטכום המס המביע.
- חשולם 16ו. (א) בעל מבנה בתהליך בניה ישלם, במועד שנקבע בסעיף 16ד למתן ההצהרה, מקדמה אחת של 0.6% משווי הקרקע כפי ששומה לאחרונה ומקדמה שניה באותו סכום במועד שנקבע בסעיף 17(ב) למתן הצהרה על שינוי מהותי בגוף הנכס; את יתרת המס המביעה ממנו לפי הודעת השומה ישלם תוך 30 יום מיום שנמסרה לו ההודעה.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), יהיו המקדמות כמבנה בתהליך בניה שהוא תוספת בניה 0.6% ממחצית אומדן עלות הבניה.
- דין מבנה בתהליך בניה 16 ז. מבנה בתהליך בניה - דינו לכל ענין, למעט ענינים שפורשו בפרק זה, כדין מקרקעין".

תיקון
סעיף 18

17. בסעיף 18 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ו) יסומן (ז) ולפניו יבוא:

"(ו) אדם שיבא לישראל ציוד לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חדש, ימסור למנהל הצהרה בכתב ובה יפרט את רשימת הציוד ושוייו ואת התקופה שבה יישאר הציוד בישראל, אם הציוד הוא כלי טיס או כלי שיט שיובא ארצה לשם תיקון או שיפוץ, תימסר ההצהרה לפני יבואו ולגבי ציוד אחר - תוך שבעה ימים לאחר יבואו".

תיקון
סעיף 19

18. בסעיף 19 לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (א) בסופו יבוא "ובלבד שאם חוקנה שומה על פי סעיף קטן (ג) ושאי המנהל לדחות את המועד האמור עד תום חמש שנים מיום התיקון".

(2) בסעיף קטן (ג) פסקה (2) תסומן (3) ובמקום פסקה (1) יבוא:

"(1) בין ביוזמתו הוא ובין על פי בקשת בעל המקרקעין, אם לאחר השומה החברר שיש הבדל של 20% לפחות בין השווי שנקבע בשומה לבין שוויים, וחוקפו של התיקון יהיה מתחילת השנה שבה נעשה.

(2) אם לאחר השומה הפכו המקרקעין מקרקע לבנין או נשתנו על ידי תוספת בניה, לרבות תוספת שלאחר גמר בניה, וחוקפו של התיקון יהיה מיום גמר הבנין או גמר תוספת הבניה, לפי הענין".

תיקון
סעיף 21

19. בסעיף 21 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ד) יסומן (ה) ולפניו יבוא:

"(ד) אדם שמסר הצהרה לפי סעיף 18(ו) ישלם עם מתן ההצהרה לכל חודש או חלק ממנו שבו יישאר הציוד בישראל, סכום יחסי של המס החל על הציוד שפורט בה."

תיקון
סעיף 25

20. בסעיף 25ב (א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לגבי רכב שהוא ציוד ואשר הובא על ידי בעליו לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חודש, ישולם לכל חודש או חלק ממנו שבו יהיה הרכב בישראל, סכום יחסי של המס החל על הרכב."

21. בסעיף 26(א) לחוק העיקרי במקום "סעיף 19(ג)(1)" יבוא "סעיף 19(ג)(1) (1) סעיף 26 תיקון
22. בסעיף 39(א) לחוק העיקרי אחרי פסקה (7), יבוא:
" (8) קיבוץ או מושב, לגבי נכסים המשמשים למטרה כאמור בפסקה (6) אם הגשמה המטרה איננה נעשית למטרות דירות."
23. בסעיף 40 לחוק העיקרי -
(1) סעיפים קטנים (ג) ו-(ד) יסומנו (ד) ו-(ה) ולפניהם יבוא -
" (ג) מי שסכום המס שהוא חייב בו בשנת המס בעד מקרקעין לא עלה על 70 לירות, ובקיבוץ - 70 לירות לכל דירת מגורים, פטור באותה שנה מהמס החל עליהם."
(2) בסעיף קטן (ה) במקום "סעיפים קטנים (א) ו-(ב)" יבוא "סעיפים קטנים (א), (ב) ו-(ג)".
24. בסעיף 41א(ב) לחוק העיקרי, אחרי המלים "מהמס החל על אותו בנין" יבוא -
"אם דרגת נכותו פחותה מ-50%, ופטור ממתצית המס אם דרגת נכותו 50% או יותר".
25. ברישה של סעיף 41ב לחוק העיקרי, בסופה יבוא - "ובלבד שלא חובא במנין חמש השנים תקופת שירות סדיר לפי חוק שירות בטחון, חש"ט - 1949⁵, שבה לא הייתה לעולה דירה."
26. אחרי סעיף 41ג לחוק העיקרי יבוא:
"פטור לקיבוץ
בשל נכח עולה
ועיוור
- 41ד. קיבוץ יהא זכאי לפטורים המוענקים על פי הסעיפים 41א, 41ב ו-41ג בשל דירת המגורים המשמשת למגורי חבר הקיבוץ שהוא נכה, עולה או עיוור כמשמעותם בסעיפים האמורים; לענין זה יהיה המס החל על דירת מגורים - סך כל המס החל על דירות המגורים של הקיבוץ מחולק למספר יחידות המשק כמשמעותן בסעיף 57 לפקודה".

תיקון
סעיף 43

27. בסעיף 43 לחוק העיקרי -

- (1) בסעיף קטן (א) במקום "בנין כפרי באזור חקלאי" יבוא "בנין חקלאי";
- (2) בסעיף קטן (ב) במקום "כבנין כפרי באזור חקלאי" יבוא "כבנין חקלאי";
- (3) במקום כותרת השולים יבוא "הוראות מיוחדות לבנין חקלאי".

החלפת
סעיף 44

28. במקום סעיף 44 לחוק העיקרי יבוא:

"דין נכסים 44. (א) יחיד שאינו חקלאי אך עוסק בחקלאות יהא דין הציוד והמלאי המשמשים לו במשקו החקלאי כדין ציוד ומלאי של חקלאי, המשמשים לו במשקו החקלאי.

(ב) דין מטעים שבבעלותו של אדם שאינו חקלאי והם

נטועים על קרקע באזור עירוני יהיה -

(1) בנטועים על קרקע שיועדה לבניה - כדין קרקע;

(2) בנטועים על קרקע שלא יועדה לבניה - כדין

קרקע, אם הסכום שניתן לקבל בעד המטע במכירה

ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר שקדם

לשנה המס עלה על 10.000 לירות לדונם. וכדין

מטע של חקלאי - אם היה הסכום נמוך מזה;

לענין זה יראו מטע הנטוע על קרקע שהיא מקרקעי

ישראל כמשמעותם בחוק יסוד: מקרקעי ישראל⁶

ושחוכרם התחייב להחזירה למנהל מקרקעי ישראל

עם שינוי יעודה - כמטע ששוויו כאמור פחות

מ-10.000 לירות לדונם.

(ג) שר האוצר בהתיעצות עם שר החקלאות ובאישור ועדת

הכספים של הכנסת רשאי לשנות את הסכום הנקוב בסעיף

קטן (ב)(2).".

תיקון
סעיף 45

29. בסעיף 45 (א) לחוק העיקרי, בפסקה (3) בטופה יבוא "ספינות דיג שעיקר פעולתן

מחוץ למימי החופין של ישראל וכן כלי טיס וכלי שיט שיובאו לישראל לשם

תיקון או שיפוץ".

6. ס"ח חש"ך עמ' 56

תיקון
סעיף 46
ושינוי
מספרו
ל-45 ב

30. (א) סעיף 46 לחוק העיקרי יסומן 45 ב;
(ב) בסעיף קטן (א) שבו - תימחק הסיפה המתחילה במלים "אם שילם
במועד שהיה עליו לשלם";
(ג) סעיף קטן (ד) - בטל.

הוספה
סעיף 46

31. אחרי סעיף 45ב לחוק העיקרי יבוא:
46. (א) בעל מלאי אשר כמות המלאי שלו היתה בתקופות שונות
של שנת המס גדולה מהכמות ששימשה כבסיס לקביעת
שווייו לפי סעיף 15, ורוצה לבטח מפני נזק מלחמה
גם את כמות המלאי שגדלה כאמור (להלן - מלאי
עודף), יהא זכאי לקבל פיצויים, אם מלאי אחר
כל אלה:

(1) מסר למנהל ההצהרה בכתב בה פרט את התקופות
שבהן צפוי מלאי עודף, את סוגיו, את כמותו
המשוערת, את מחירו כמשמעותו בסעיף 15(ד)
ביום מתן ההצהרה, ואת משך התקופות שבהן צפוי
מלאי עודף;

(2) שלם עם מסירת ההצהרה 0.1% ממחירו כאמור של
המלאי העודף, לכל חודש שבו הוא צפוי;
ולענין זה - יצורפו כל התקופות לתקופה רצופה
אחת ויחרת חודש תחושב כחודש.

(ב) מלא בעל מלאי אחר הוראות סעיף קטן (א), יהא זכאי
לפיצויים בשל נזק מלחמה שקרה לאחר התשלום בתקופות
שצויינו בהצהרה.

הוספת 32. אחרי סעיף 46 לחוק העיקרי יבוא -
סעיף 46

"ביטוח
חפצים
ביתיים

46. (א) כדי לאפשר חשלוּם פיצויים מקרן הפיצויים, בעד
נזק לחפצים שאינם נכס והמצויים בבית מגוריו
של אדם (להלן - חפצים ביתיים), ושאי שר האוצר,
באישור ועדה הכספית של הכנסת, לקבוע בחקנות
כי הוראות חוק זה, כולן או מקצתן, יחולו על
טוגים מסוימים של חפצים ביתיים, בשינויים
המתוירים או שיורה עליהם השר בחקנות.

(ב) בחקנות לפי סעיף קטן (א) ייקבעו, בין היתר,
פרטים אלה:

- (1) אם הוראות חוק זה יחולו בדרך כלל או רק
לפי בקשת בעל החפצים הביתיים;
 - (2) השווי הכולל המכסימלי של חפצים ביתיים
שניתן לבטחם;
 - (3) שיעורי החשלוּם שיחולו על טוגים שונים של
חפצים ביתיים;
 - (4) שיעור הפיצוי שניתן לגבי טוגים שונים
של חפצים ביתיים.
- (ג) בחקנות לפי סעיף קטן (א) ניתן לקבוע, שניתן
לאדם פיצוי בשל נזק לחפצים ביתיים ששוים
הכולל אינו עולה על סכום שייקבע, גם ללא כל
חשלוּם על פי סעיף זה."

הוספת סעיף 53א 33. אחרי סעיף 53 לחוק העיקרי יבוא:

53א. (א) סבור המנהל, כי פעולה או עסקה פלונית המפחיתה או העולה להפחית את סכום המט המשתלם בשל נכס מטוים היא מלאכותית או בדויה, או כי אחת ממטרותיה העיקריות של פעולה או עסקה פלונית היא המנועות ממט או הפחתת מט בלתי נאותות בשל נכס כלשהו, רשאי הוא להתעלם מן הפעולה או העסקה ולשום אח בעל הנכס לפי זה; הימנועות ממט או הפחתת מט ניתן לראותן כבלתי נאותות אפילו אינן נוגדות את החוק.

(ב) החלטתו של המנהל בהשתמשו בשיקול הדעת שניתן לו בסעיף קטן (א) נתנה להשגה לפי סעיפים 26 ו-26א.

תיקון סעיף 54 34. בסעיף 54 לחוק העיקרי, אחרי המלים "ערר לפי סעיף 27 או 27א" יבוא "אם המציא בעל הנכס ערבות בנקאית או ערבות אחרת שקבע המנהל להבטחת תשלום המט שהוא עשוי להתחייב בו".

תיקון סעיף 54א 35. (א) בסעיף 54א לחוק העיקרי במקום "לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין" יבוא "לענין הניכוי מהשווי כאמור בסעיף 7א וכן לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין - (1) ובסופו יבוא -

"(2) שהם בבעלותם המשותפת של אדם ושל איגוד שבשליטתו, כאילו היו בבעלותו של אחד מהם".

הוראות
מעבר

36. על אף האמור בחוק העיקרי ובחוק זה -

(1) ראשי המנהל לשום שוויו של בנין לשנת המס 1972, גם אם טרם חלפו חמש שנים לאחר השומה האחרונה.

(2) (א) הוגשו השגה או ערר לגבי מקרקעין מסויימים על השומה לשנת המס 1972, וסכום המס שאינו שווי במחלוקת הוא פחות מסכום המס שהמשיג או העורר חויב בו בשל אותם מקרקעין לשנת המס 1971 ואינו שווי במחלוקת (להלן - המס היסודי), יראה כשווי במחלוקת הסכום שבשומה או הסכום של המס היסודי - לפי הנמוך יותר.

(ב) בשומה שאיננה ניתנת עוד להשגה, ערר או ערעור, ונקבע בה סכום מס שהוא פחות מהמס היסודי, יוחזר ההפרש, בצירוף רבית של 9% לשנה.

(3) עולה סכום המס המגיע לפי חוק זה בשל בנין מגורים שניתן לגביו ניכוי לפי סעיף 7א(א), או בשל בנין עסקי המשמש בתעשייה, על סכום המס שהיה בעליו צריך לשלם, לפני כל פטור או הנחה, לשנת המס 1971 (בפסקה זו - המס הבסיסי) לא יידרש מי שהיה בעליו בשנת 1971 לשלם עליו מס לשנות המס 1972 עד 1974 בסכום העולה על המס הבסיסי והחל משנת המס 1975 יועלה ^{המס} בהדרגה כך שבכל שנה יוספו 20% מההפרש כפי שיהיה באותה שנה.

(4) עולה סכום המס המגיע לפי חוק זה (בפסקה זו - המס החדש) בשל בנין מגורים או בנין עסקי שלא חלה עליהם פסקה (3), על סכום המס שהיה בעליו צריך לשלם לפני כל פטור או הנחה לשנת המס 1968 לפי שווים לשנת המס 1967, - אלמלא הוראות סעיף 5 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5), חשכ"ט-1969⁷, (בפסקה זו - המס הבסיסי) - יועלה בהדרגה כמפורט להלן סכום המס שיידרש לשלם מי שהיה בשנת המס 1971 בעל בנין שנחשב ערב תחילתו של חוק זה כבנין עירוני או תעשייתי:

- (א) בשנת המס 1972 יוטפו למס הבסיסי 20% מההפרש שבין המס הבסיסי ובין המס החדש (להלן - ההפרש);
- (ב) בשנת המס 1973 יוטפו למס הבסיסי 60% מההפרש;
- (ג) בשנת המס 1974 יוטף ההפרש כולו.
- (5) על אף האמור בפסקאות (3) ו-(4), היה סכום המס המגיע לפי חוק זה בשל בנין מגורים או בנין עסקי שטרם מוצו לגביו ההקלות לפי סעיף 3(ב)(1) לחוק העיקרי לפני ביטולו, עולה על המס שהיה בעליו צריך לשלם לשנת המס 1972 אלמלא הבטול, יהיה לגביו המס הבסיסי לשנת המס 1972 המס שהיה צריך לשלם כאמור ולפיו יחושב ההפרש האמור בפסקאות (3) ו-(4).
- (6) (א) מי שבשנת המס 1971 נעשה לראשונה בעל דירת מגורים יהא פטור, במשך שלוש שנות מס החל בשנת המס 1972, משני שלישים של המס החל על אותה דירה ומשנת המס הרביעית ישלם בכל שנה 20% נוספים מההפרש שבין שליש המס למלוא המס המגיע לאותה שנה.
- (ב) מי שבאחת/משנות המס 1972 עד 1978 נעשה לראשונה בעל דירת מגורים, ישלם אותה שיעור מס שהיה עליו לשלם לפי פסקה (א) אילו רכש את הדירה בשנת המס 1971.
- (ג) לענין פסקה זו לא יראו/אדם/אלו רכש דירה לראשונה אם הוא צו קרובו היו בעבר בעלי דירת מגורים.
- (7) היה סכום המס המגיע לפי חוק זה בעד נכסים כמפורט להלן עולה על המס שהיה מגיע בעדם לשנת המס 1971, יועלה המס בהדרגה תוך חמש שנים החל משנת 1972, כשבכל שנה יוטפו 20% מההפרש כפי שיהיה באותה שנה; ואלה הנכסים:
- (א) בנין שערב תחילתו של חוק זה נחשב כבנין חקלאי, והגדרו שונה בחוק זה;
- (ב) קרקע באזור חקלאי;
- (ג) מטע שלפי הוראות סעיף 44(ב) לחוק העיקרי דינו כדין קרקע.

(8) ביטולו של סעיף 3(ב)(2) לחוק העיקרי לא יגרע מזכויות שהיו מוענקות על פיו אלמלא בוטל.

(9) בשל מבנה בתהליך בניה שבנייתו החלה לפי תחילת חוק זה ישולם מס יחסי כיתס תקופת הבניה שלאחר תחילת חוק זה לכל תקופת הבניה.

תחולה 37. תחולתו של חוק זה לגבי שנת המס 1972 ואילך.

לסעיף 1

(1) לבכסים שבאזור החקלאי מעניק כיום החוק הקלות גדולות. חלוקה זו לפי אזורים בלבד ולא לפי הפעילות הממשית, הביאה לעיוותים רבים כמפורט במבוא לחוק זה. לכן מוצע לתת מעטה את ההקלות רק לבכסים הממשתיים לחקלאי למעשה בחקלאות ולא לפי מקום הימצאם. לשם כך יש לבטל את ההגדרות: "בגין כפרי", "בגין עירוני", ו"בגין תעשייתי" המבוססות על החלוקה לפי האזורים.

(2) "בגין" מוגדר בחוק התיקון כך: "לרבות כל מבנה או בניה שאינם ארעיים וכל חלק מהם, בין שהם מיושבים או שמשתמשים בהם ובין שאינם מיושבים או שאין משתמשים בהם, ובלבד שבנייתם נגמרה, אך למעט מיתקן שהוא ציוד, אף אם ניתן לסווגו כבגין"; לפי זה היה מתקן שהוא ציוד, כגון מעלית אף שהיא חלק מן הבגין, נסווג בנפרד מן הבגין. זאת, משום שלפי החוק הקיים, היה הסווג של בגין מבוטל על דמי חכירות צפויות שהם למעשה דמי החכירות 'סחוק הגנת הדיור מתיר לגבות'; סווג זה לא יכול לבטא את ערכם של המתקנים.

לפי המוצע (ראה סעיף 7), ייחשב סווג הבגין לפי ערכו הממשי בחוק ובכך ייבטל ביטוי גם למתקנים שהם חלק מהבגין. על כן אין יותר טעם בחלוקה המלאכותית של הנכס ומוצע לראותו כיחידה שלמה אחת שהיא הבגין, ויש למחוק את הסיפה להגדרה.

(3) בגין חקלאי מוגדר כיום בסעיף 1 לחוק כך: "בגין הנמצא באזור חקלאי, ואינו בגין תעשייתי או בגין מאגר ולרבות בגין כפרי באזור חקלאי". עם ההצעה להעניק את ההקלות רק לבכסים חקלאיים, יש להחליף את ההגדרה כך שבגין חקלאי יהיה מעטה רק בגין הממשתי לחקלאי בחקלאות, ולעגין זה יהא דינו של בגין של חקלאי המיועד לשמש לו בחקלאות וסאין בו כל שמוט, כדין בגין הממשתי בחקלאות. כן ייחשב כבגין חקלאי בגין הממשתי או מיועד לשמש כמפעל לפי פקודת הבטיחות בעבודה (בוסח חדש) והוא של חקלאי או של חבר בני אדם שלפחות שני שלישים מחבריו הם חקלאים או של אגודה סיתופית להתייבבות חקלאית, שבה לפחות שני שלישים מחבריה הם חקלאים - אם לפחות שני שלישים מהיצור או מהסירות שהבגין משמש להם הם למען המסק החקלאי/המשקלית החקלאיים של חברי החבר או האגודה. כיום בגין הממשתי או מיועד לשמש למפעל והוא בידי חקלאי או חבר בני אדם או אגודה סיתופית כאמור נחשב כבגין חקלאי אם הוא מצוי באזור חקלאי ובתנאי שכל הייצור והסירות שהבגין משמש להם הם למען המסקים החקלאיים בלבד. הצורך בטינוי גובע מהרצון להעניק את ההקלות לחקלאי גם אם 1/3 בלבד מהייצור שלו ומהסירות שהבגין משמש להם מופנים למקורות אחרים ממסקו החקלאי (ראה גם הסבר לסעיף 5).

(4) בבנין מאגר מוגדר כיום כך: "בררכת דגים, מגדל בר, מגדל מים, בריכת מים שאיבה מיועדת בעיקרה לשחיה, בור תחמיץ/ומגדל תחמיץ ואם הוא באזור עירוני - יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד".

מוצע לתקן את ההגדרה, כדי שבררכת דגים, מגדל בר, וכו', יהיו בבנין מאגר רק אם הם בבעלותו של חקלאי ומשמשים לו בחקלאות או מיועדים לשמש לו בחקלאות ואין בהם כל שמש אחר, שאם לא כן יראום כבנינים עסקיים.

(5) הגדרת "בנין מגורים" תורסף בשל החלפת השיטה לקביעת הסורי לבנינים כאלה, שינוי טיעור המס החל עליהם ופתן הניכוי של 30,000 לירות (ראה סעיף 7). בבנין המשמש למגורים באזור חקלאי ומטלמים עליו כיום מס צמוד קצוב, ייחשב כבנין מגורים מבלי להתחשב במקום המצא, וסוריו וטיעור המס יהא לפי זה. כבניני מגורים ייחשבו גם בנינים המשרתים את צרכיהם האישיים של חברי קיבוץ ובכלל זה גם חדרי אוכל, מכבסות, ודינם יהיה כדין דירת מגורים רגילה מים בה חדריה המשמשים למטרות האמורות והם חלק בלתי צפוד ממנה.

לפי החוק הקיים אין הגדרה "לבנין עסקי", אלא רק "בנין עשיתי". התוצאה היא שבנין המשמש לעסק, כגון בית הארחה והמצא באזור חקלאי, נבלע בהגדרת בנין חקלאי ומטלמים בשלל מס צמוד מאד בחסור של בנין חקלאי רגיל, ואילו בנין זהה הנמצא באזור עירוני נחשב כבנין עירוני ומטלמים בשלל את אותו המס שמטלמים בשל בנין המשמש כבית עסק בפועל. כמובן שתוצאה זו אינה צודקת.

מוצע להוסיף הגדרה של "בנין עסקי" שתכלול כל בנין המשמש או מיועד לשמש לעסק או למטלת יד יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד בין אם הוא נמצא בעיר או בכפר.

(6) (1) הגדרת "בעל" בחוק הקיים קובעת כי במקרקעין רואים כבעל את "הבעל הרשום, ובחכירה או בחכירת מטבח לתקופה העולה על שלוש שנים - החוכר הרשום או חוכר המטבח הרשום, הכל לפי הענין..".

התקופה האמורה היתה נכונה עד לחקיקת חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969 כסחובת רישום של חכירה או חכירת מטבח היתה לתקופה העולה על שלוש שנים. בינתיים בא חוק המקרקעין והגדיר את המנבח "חכירה" וקבע אותו כשכירות לתקופה שלמעלה מחמש שנים. ראוי איפוא לשחוק את התקופה ולדבר בחכירה, כלומר שכירות לתקופה העולה על חמש שנים, שהיא החייבת ברישום.

(2) פסקה (ב) שבחוק הקיים אומרת: "בפטר או בעדר שבעל כמסמעותו בפסקה (1)(ג),

או העביר לאחר את זכותו להחזיק בהם, להנזות מהם או לקבל מהם הכנסה או רווחים בנסיבות העושות את האחר כבעלם, כחוכרם או כחוכר הממנה שלהם, יהיה בעל המקרקעין - המחזיק או הזכאי להחזיק בהם או להנזות מהם, או הזכאי לקבל מהם הכנסה או רווחים בנסיבות כאמור; והכל בין שזכותו רשומה בפנקסי המקרקעין או בפנקסים רשמיים אחרים ובין שאינה רשומה".

"לסוגות המס גוהגים לפרח פסקה זו כדנה במי שמחזיק בכס בנסיבות העושות אותו כבעל, כחוכר, או כחוכר הממנה, אף אם אינו רשומים בפנקסי המקרקעין. בפסק דין שביתן מאת בית המחפס המחוזי בתל אביב בענין חברת מגרסי מרסל בע"מ בגד מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (ע.מ. 41/69 קובץ פסקי דין אזרחיים כרך ב'; עמ' 414) פירש החופט את העברת הזכויות לאחר האמורה בפסקה (ב) כמכרונות רק למקרה שבו הועברו כמעט כל הזכויות שהיו בידי הבעל הרשום ולא נותרה בידיו אלא הבעלות הערטילאית בלבד. על כן מוצע לתקן את הפסקה ולהבהיר, שגם מי שבידו הזכות להחזיק במקרקעין תקופה של חמש שנים לפחות, אף מבלי לקבל רווחים או הכנסה, ייחשב לענין החוק כבעל.

(7) הגדרות "בעל שליטה" ו"קרוב" הדומות לאלו שבפסקודת מס הכנסה דרושות לצורך סעיף 7.

(8) חלקה מוגדרת בפקודת הקרקעות (סידור זכות קניין) וכיום בפקודת הסדר זכויות במקרקעין (גוסס חדש) תשכ"ט-1969 כך: "יחידה רצופה של מקרקעין בתוך גוש, הסייכת לאדם" הגדרה זו אומצה בחוק מס רכוש כמבחן ראשון לקביעת מהותה של חלקה ונקבע בה כי רק אם אין חלקה כזאת יראו כחלקה את יחידת הרשום בפנקסי המקרקעין, ובאין גם יחידה כזאת יראו כחלקה את הקרקע שעליה עומד הבניין בתוספת שטח של 300%. הגדרת חלקה היא חלק מהגדרת בנין עסקי ובנין מגורים - (ראה פסקה 5 לסעיף 1 המוצע). החלקה היא חלק מהבנינים הללו ובנומה כבנין. הורה אומר מאם יש לאדם מספר דוברים רצופים בגוש אחד, ורק על חלק פעוט מכל השטח עומד הבנין - תיבלע כל הקרקע בהגדרת בנין ותיסוים כבנין, וזאת אפילו כמים פרצלציה, המחלקת את השטח למגרמים.

על כן מוצע לבטל את המבחן הזה; בראש ובראשונה תהא קובעת יחידת הרישום בפנקסי המקרקעין, ובאין יחידה כזאת - שטח הקרקע שעליו עומד הבנין בתוספת 300%.

- (9) לפי החוק הקיים "חקלאי" הוא בעל מטק חקלאי באזור חקלאי ובכססים המשמשים בחקלאות ומצוים באזור עירוני והם בבעלות אדם שלפחות 50% מהכנסתו בטר בשנת המס הקודמת היו מחקלאות בחשביו גם הם בכססים חקלאיים שבאזור חקלאי.
- מאחר שמוצע לקבוע למבחן את השמות בכססים תוחלף הגדרת חקלאי. כחקלאי ייחשב בעל מטק חקלאי בכל מקום שהוא, אולם אם המטק החקלאי הוא באזור עירוני יראו את בעליו כחקלאי רק אם עיקר פרנסתו באחת משתי שנות המס הקודמות היתה מחקלאות.
- (10) ההצעה לקבוע כי מבנה בתהליך בניה ייחשב ככנס (ראה פסקה 14) ותחול לגביו חובת תשלום מס חד פעמית שתזכה את בעליו בפיצויים עבור גזק מלחמה (ראה סעיפים 16א עד 16ז) מצריכה להגדיר את המונח "מבנה בתהליך בניה".
- (11) מטעים מוגדרים כיום כ"עצים לרבות גפנים המשמשים או מעודים לשמש לעסק, יחד עם חלקת הקרקע שעליה הם נטועים, ולרבות היבול שעליהם".
- כיון שהגדרת חלקה משמשת גם לענין בנין (ראה הסבר לפסקה (8)) וגם לענין מסע, הרי טאה על אותה חלקת קרקע יש גם בנין וגם מסע לא ברור אם ניתן לשונו את שני הנכסים בנפרד. על כן מוצע למחוק את המלה "חלקת", במצא שמטע יישונו חמיד ככנס בנפרד כשהקרקע שעליה הוא נטוע נחשב כחלק ממנו.
- (12) לפי ההגדרה הקיימת נחשב כמלאי גם יבול על קרקע באזור עירוני. ההגדרה תתוקן ויאמר בה, כי יבול על קרקע של מי שאיננו חקלאי - ייחשב כמלאי.
- (13) הגדרות "גזק מלחמה" ו"גזק עקיף" מדברות בגזקים הנגרמים עקב פעולות מלחמה על ידי הצבאות הסדירים של האויב, או עקב פעולות איבה אחרות או עקב פעולות מלחמה של צה"ל. הדיבור "פעולות איבה אחרות" בא להבחין בין פעולות הצבאות הסדירים של האויב לבין פעולות החבלה בלי שהדבר ייאמר מפורשות. עד עכשיו לא היה מקום לחסם רב מפירות מרחיב של המלים "פעולות איבה אחרות", מפני שרוב הנכסים המבוטחים מפני גזקי מלחמה הם בכססים המצויים במסח המדינה. החשש בעטה חמור עם הרחבת תחולת החוק הקיים גם על נכסים שמחוץ לשטח המדינה. על כן מוצע לתקן את ההגדרה ולהבהיר שהכוונה בפעולות איבה, היא אך ורק לפעולות איבה על ידי אויבי ישראל.
- (14) ראה הסבר לפסקה 10.
- (15) הגדרת המונח קיבוץ דרושה לסעיפים 1(5), 3, 5, 7, 22, 23(1) של החוק המוצע.

(16) עם מתן ההקלות רק לנכסים המסמטים לחקלאי בחקלאות יש לתקן את הגדרת קרקע.

סעיף 2

- א. סעיף 3(א) לחוק העיקרי קובע את מעורי המס החלים על נכסים שבבעלות מי שאיננו חקלאי. עם ההצעה לסנות את הבסיס לקביעת סוויים של בנייני מגורים ובניינים עסקיים ולקבוע כי סוויים יהיה הסווי הריאלי שלהם (ראה סעיף 7 לחוק זה) מוצע להפחית את מעורי המס החלים עליהם. סיבוי בוסף ממוצע בסעיף הוא להעביר את מעור המס החל היום על מטעים מסעיף 3(א) הקיים לסעיף 4 המוצע הדין בט ורי המס החלים על נכסים חקלאיים ונכסים המסמטים בחקלאות והם בבעלותו של חקלאי.
- לפי החוק הקיים סוויים של מטעים ומעור המס החל עליהם הסי אחדים בין שהמטעים באזור עירוני ובין שהם באזור חקלאי. במצא שאם יש לאדם שאינו חקלאי (דהיינו עיקר פרנסתו אינה מחקלאות) מטע באזור המיועד לבניה, הוא משלם מס רכוש נמוך מאד על קרקע יקרה מאד. מאחר ומטע הוא מטבעו נכס חקלאי, מוצע לאמץ גם לגביו את ההבחנה הקיימת לכל ענפי החקלאות, לפיה גיתנות ההקלות רק לאדם שהוא חקלאי; אם המטע הוא באזור עירוני ובבעלות אדם שאינו חקלאי והוא נסוץ על קרקע המיועדת לבניה יחשב המטע כקרקע פבויה. והוא הדין לגבי מטע הנסוץ על קרקע שאינה מיועדת לבניה אך סווייה בשוק עולה על 10,000 לירות לדונם - סווי העולה במדה נכרת על הסווי הסביר של קרקע חקלאית; חריג להוראה זו יהא מטע הנסוץ על מקרקעי ישראל שהוכרז בהסכם המחייב את החוכר להחזיר את הקרקע למינהל מקרקעי ישראל אם נסתנה היעוד החקלאי של הקרקע; מטע כזה יחשב בכל זאת כמטע של חקלאי מסוים שאין החוכר יכול לממש את עלית ערך הקרקע שחלה בעקבות סיבוי היעוד. מאידך, מטעים הנסושים על קרקע שאינה מיועדת לבניה וסוויים נמוך מהאמור, סביר להסוותם מבחינת הוראות החוק למטע בסביבה חקלאית (ראה גם סעיף 28 לחוק זה).
- ב. סעיף 3(ב) לחוק העיקרי קובע עלית מס הדרגתית לבניינים וקרקעות שהיו תחילה באזור חקלאי והוכללו באזור שהוכרז כאזור עירוני. מעור המס המלא של 2% החל לגבי בניינים יסולם רק בסנה הרביעית לתחולת הצו המכריז, ואילו מעור המס של 2.5% החל לגבי קרקעות יסולם רק בסנה החמישית לתחולת הצו כאמור.
- מוצע לבטל הוראה זו עם הרצון להעניק את ההקלות רק בהתאם לשמות החקלאי/של הנכס/ מקום המצאו. עם זאת, לאחר קביעת סווי חדש לבניינים, לקרקעות שהיו באזור חקלאי אך אינן מסמטות בחקלאות וכן למטעים של מי שאינו חקלאי בתחום אזור עירוני וקביעת הוראות המקפאות וממתנות את עליות המס שחבוא עקב **סווי בסיס** הסווי, מוצע אף לגבי בניינים כאמור בסעיף 3(ב1) לחוק העיקרי לקבוע הוראת מעבר ולסמור על הזכויות המוקנות בסעיף המוחלף מבחוק העיקרי לבעלי קרקעות שכללו באזור שהוכרז כעירוני (ראה סעיף 36 לחוק המוצע).

לסעיף 3

סעיף 4 לחוק העיקרי קובע את מיעורי המס החלים על בכסים חקלאיים ועל הבכסים המסמכים בחקלאות והמצויים בבעלות חקלאי (דהיינו לפי ההגדרה הקיימת בעל מסק חקלאי באזור חקלאי). עם ההצעה להעניק את ההקלות רק לבכסים המסמכים לחקלאי בחקלאות, יש צורך להתאים את הסעיף למוצא. לפי זה לא יהיה בגין מגוריו של חקלאי בשום כבגין חקלאי, ומעור המס סיחול עליו לא יהיה 0.2 מסוריו אלא 0.7% - כמעור המס החל על כל בגין מגוריים.

לסעיף 4

סעיף 5(א) לחוק העיקרי קובע את מעורי המס החלים על חקלאי ביטוב ספר. בין היתר מזכה הסעיף את החקלאי בשל בגין מגוריו בהנחה של 40% מהמעוריים המפורטים בסעיף 4 לחוק הקיים ובשל מטעיו באותה הנחה מהמעוריים המפורטים בסעיף 3 לחוק הקיים. היות ולפי המוצע מעור המס על בגין מגוריים הוא אחד ומקומו הוא בסעיף 3 המוצע, ואילו מעור המס על מטעים בקבע בסעיף 4 המוצע (הדן רק בבכסים של חקלאים), יש לשנות את מספרי הסעיפים שבסעיף 5(א).

לסעיף 5

(א) סעיף 5א(ב) לחוק העיקרי מעניק הקלות במס לבנינים ולצירוד של סוגים מסוימים של חברי גני אדם, אם הבנינים והצירוד מסמכים בייצור או בשירותים אך ורק למסקים החקלאיים של חברי החבר. המדובר במפעלים אזוריים המסרתים את המסקים החקלאיים שבאזור. יש מסקים שבגלל מצבם הכלכלי הקשה אינם יכולים להצטרף לחבר בני האדם שהוא בעל המפעל, אך המפעל האזורי מספק להם את שירותיו בכדי לסייע להם. התנאי הקיים לגבי מפעל כזה שכל הייצור והשירותים שהוא מספק צריכים להיות למען החברים, גורם שמפעל אזורי הרוצה לסייע למסקים בחסלים מאבד את ההקלה במס והוא דבר שאין לו הצדקה.

לכן מוצע לקבוע שאם חחלק שמספק המפעל לא לחבריו אינו עולה על סליט, לא יאבד בשל כך את זכותו להקלה במס והיא תינתן לו רק לגבי חלק יחסי של המס, כיחס השירותים והייצור שהוא מספק לחבריו לכלל הייצור והשירותים.

(ב) סעיף 5א(ד) מדבר בקיבוץ כמשמעותו בסעיף 54 לפקודת מס הכנסה; היות ומוצע לכלול בסעיף ההגדרות הגדרה של "הקיבוץ" טוב אין צורך באזכור סעיף 54 לפקודה.

לסעיף 6

סעיף 6 לחוק העיקרי קובע כי "מס הרכוש על בגין עירובי או תעשייתי המושכרים בשכירות שחוק הגזת. הדייר, תשי"ד-1954, חל עליה, יהיה, בכפוף לאמור בסעיף 3(ב) 1.5% משרוים".

לפי החוק הקיים, שגי בגינים זהים, שהאחד מהם מוחזק בידי בעליו והשני מושכר בשכירות מוגנת, שווים אחד - על כן היה מקום למתן הקלה בשעור המס המוטל על בגינים מושכרים. (1.5% במקום 2%). לפי החוק המוצע (סעיף 7) יתבטא ההבדל הקיים למעשה בשווים של שגי הבגנים; שווי של בגין המושכר בשכירות מוגנת הוא כשליש משרויו של בגין כמותו שאינו מושכר כאמור. על כן אין יותר מקום להקלה מיוחדת בדרך של הפחתת שעור המס ומוצע לבטל את הסעיף.

לסעיף 7

א. לפי סעיף 7 לחוק הקיים גקבע שווים של בגינים בעיר לפי דמי שכירות שנתיים צפויים, בניכוי רבע מהם בבגין עירובי ושלשים - בבגין תעשייתי. את דמי השכירות הצלו מכפילים ב-25. קיימת הבחנה בין בגינים יטנים לבגנים חדשים ובין בגינים חדשים גדולים לבגנים קטנים, ובמקרים רבים גקבעו "דמי השכירות הצפויים" על פי החוק ולא על פי המציאות. הוראות אלה חלות גם על בגינים שבעליהם גרים בהם.

הבסיס הקיים לחישוב השווי של בגינים הוא מיושן ונרם לעוורותים - כמפורט במבוא ובדברי ההסבר לסעיף 1. הוא איננו מתאים לרוב הבגנים. מסום כך מוצע להחליף את השיטה ולעבור לבסיס של שווי חוק.

לפי החוק הקיים, היום הקובע שלפיו ים לסום שווים של מקרקעין הוא האחד באפריל של שנת המס (סעיפים 7, 11 ו-12 לחוק הקיים). אולם עריכת השומות למעשה מתחילה בהכרח לפני הגיע המועד, גמצא שהשומה הנעשית היא השערה של שווי שיהיה קיים כעבור כמה חדשים. במקום שהבסיס הוא שגר ודירה צפוי אין מסקל רב לליקוי זה, אולם עם המעבר לשווי השוק רצוי כמובן לאפשר הערכה מדוקקת, לסם כך מוצע להקדים את המועד לאחד באוקטובר שקדם לשנת המס שבה נסום הבגין ולהסאיר די זמן לעשות את השומות לפני תחילת שנת המס.

עם זאת ייקבע כי בגינים שגמר בנייתם היה לאחר התאריך הקובע ולפני תום שנת המס, יהא לגביהם התאריך הקובע יום גמר בנייתם.

לגבי בגינים כאמור אין אפשרות לפי החוק הקיים לתקן את שומה בשנת המס שבה גסתימה הבניה היות והשווי של האחד באפריל הוא השווי הקובע לגבי כל שנת המס, ומכאן שתוספת הבגין על הקרקע איננה מסבה מבחינת החוק את שווי הנכס.

מוצע לאפשר לתקן את השומה במקרים כאלה ולשום את הנכס כקרקע - עד ליום גמר הבניה, וכבנין מאותו יום ועד תום שנת המס (ראה גם סעיף 18(2)(2) לחוק המוצע).

ב. במקרים שבהם אין טורי שוק לבנין (אם משום שהוא יחיד במינו ואם מפני שאין שוק לבנינים מסוגו), ייקבע הטורי לפי סכום ההוצאות הדרוש להקמת בנין כזה, כולל ההוצאות לרכישת הקרקע, בניכוי פחת רגיל הזכאים לו לפי הפקודה, ובלבד שהטורי לא יפחת מ-20% מסכום ההוצאות כאמור. קביעת סכום ההוצאות בהתחשב בפחת תביא לתוצאה של טורי השוק, ומשום כך הוצעה כאלטרנטיבה למקרים שאין בהם טורי שוק.

אך מאחר שטורים של בנינים, כל עוד הם ניתנים לשמוש אינו אפס, מוצע לקבוע רצפה לפחת חיובא בחשבון לענין זה.

ההפחתות המוצעות בשעור של 60% מהטורי כאמור של בנינים המושכרים בשכירות מוגנת ושל $\frac{1}{3}$ מהטורי של דירות מגורים בקיבוץ משקפות את ההגבלות הקיימות על בנינים אלו שעה שרוצים להעבירם.

ג. מאחר שהטורי הריאלי של בנין מושכר בשכירות מוגנת יהיה מעתה כסלים מטוריו של בנין זהה שאיננו מושכר בשכירות מוגנת, קיים חשש מפני רישום בנין על סם חברה שתשכיר אותו בשכירות מוגנת לבעל השליטה בה, בכדי להפחית את טוריו. מוצע לטתום פרצה זו ולקבוע כי במקרה כזה יחושב הטורי כאילו היה הבנין פנוי.

הניכוי המוצע בסך של 30,000 לירות מטורים הכולל של בניני מגורים, למעט בנינים המושכרים בשכירות מוגנת, יצור פרוגרסיביות במס המוטל על בניני מגורים. דירות זולות מאד תהיינה פטורות לגמרי ממס, ואילו בדירות אחרות יהיה המס האפקטיבי על דירה יקרה גבוה יותר מהמס על דירה שטוריה צמוד יותר.

מגמתה של ההוראה המתייחסת לבעל חליטה או קרובו בחברה ולשותף או קרובו בשותפות היא למצוץ פיצול הבעלות כדי לזכות בניכויים כפולים.

מתן הסמכות לשר האוצר, באסור ועדת הכספים, לשנות את סכום הניכוי יאפשר לשמור על גודלו הריאלי של הניכוי במקרה של עליית מחירי הדירות.

לסעיף 8

סעיף 8 לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין חקלאי וזו לשון הסעיף "סוויז של בנין חקלאי יהיה הסכום המתקבל מהכפלת מספר המטרים המרובעים של כל שטח הרצפות שבבנין - להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות - כ- 25 לירות". מאחר שלפי החוק המוצע טוב לא יכול בנין חקלאי את בנין המגורים של החקלאי אין עוד מקום למילים "להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות" ומוצע למחקן.

לאחר המוצע, כי סוויז של בניני מגורים יטונה, אין עוד מקום להשאיר את הכופל של 25 ל"י בלבד, שהוא כאמור בסיס לקביעת סוויז של הבנין החקלאי, מה גם שמאז תחילת החוק בשנת 1961 לא טובה סוויז של בנינים אלו; על כן מוצע להכפיל את הכופל.

לסעיפים 9 ו-10

סעיף 9 לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין שהוא בחלקו בנין תעשייתי ובחלקו בנין עירוני או בנין חקלאי, וסעיף 10 קובע את סוויז של בנין מאגר באזור חקלאי. כן מוצע מוצע להתאים את הסעיפים לשיטה של מתן ההקלות לפיהשמוש בנכסים ולא לפי מקום המצאם; בסעיף 10 לחוק הקיים להכפיל את הכופלים הנקובים בו.

לסעיף 11

סעיף 11 לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין מאגר ובנין כפרי באזור עירוני. אולם בנין כפרי באזור עירוני ובנין מאגר חבו, אם אינם של חקלאי ואין הם משמשים לו בחקלאות, ייחשבו לפי המוצע כבנינים עסקיים וסוויז בקבע בסעיף 7 לחוק המוצע; לכן אין מקום עוד להוראה מיוחדת לענין סוויז ויש לבטל את הסעיף.

לסעיף 12

סעיף 11 לחוק העיקרי קובע, כי סוויז של בנין שטחו פחות מ-30% מהשטח שהיה מותר לבנות בסעתו וסוויז בטוק בלי הקרקע הוא פחות ממחיר חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, יהיה סוויז כסוויז הטוק של הבנין עם הקרקע שעליה הוא עומד, ושיעור המס עליהם יהיה כשיעור המס החל על בנין שלא כמו לגבי בנינים אחרים שסוויז נקבעו לפי דמי הסכירות. השעם לכך היה, למצוץ הקמת בנינים קטנים על קרקעות גבולות ויקרות, ובאופן כזה לא לסלם את המס הגבוה המוטל גם על הקרקע.

עם המעבר לבסיס של שווי ריאלי לבנינים והפחתת טיעורי המס שעליהם, גדול הפער שבין טיעור המס של בנינים (0.7% או 1.5%) לבין המס של קרקעות (2.5%) וטוב אין בהוראה שבסעיף הקיים פתרון מספיק לבעיית הבנינים הקטנים. על קרקעות יקרות, כאמור. על כן מוצע לקבוע כי במקרה שחשט הבנין הוא פחות מ-30% מהשטח שהיה מותר לבנות בשטחו, ושוויו של המבנה בלי הקרקע הוא פחות משווי חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, ישומו את הבנין כאילו היה שני בכסיו: האחד יהיה המבנה בתוספת שטח קרקע של 300% משטחו הכולל של הבנין וטיעור המס עליו יהיה כשל בנין. והשני - יתרת שטח הקרקע ששוויה יהיה כשווי הריאלי של הבנין פחות שווי המבנה בתוספת שטח הקרקע כאמור ואילו טיעור המס שיחול עליה יהיה כטיעור המס החל על קרקע.

לסעיף 13

סעיף 12 לחוק הקיים קובע כי "שוויה של קרקע באזור עירוני יהיה הסכום העשוי להתקבל בעדה לפי דומת המנהל באחד באפריל של שנת המס במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון".

עם הרצון ליחד את ההקלות רק לגבסיה של חקלאי המטמטת לו בחקלאות יט להתאים את הסעיף ולהגבילו רק לקרקע שאינה מטמטת בחקלאות ואינה בבעלותו של חקלאי. כן מוצע לסגות את המועדים הקבועים לעריכת השומה כדרך שבשטח גם לגבי בנינים (ראה סעיף 7 לחוק המוצע ואת ההסבר לו).

לסעיף 14

(א) סעיף 13(א) לחוק העיקרי דן בשווים של מטעים. פסקה (ד) שבו מבחינה לענין השווי בין מטעים שהם יערות וחורשות למטרות מסחריות ובין שאינן למטרות מסחריות. מוצע למחוק את הפריט "יערות וחורשות שלא למטרות מסחריות", מטום שלפי הגדרת מטעים אין מטע שאיננו מטמט או מיועד לשמט לעסק.

(ב) סעיף 13(ב) קובע את שווייה של קרקע באזור חקלאי. כאמור, עם בטול מתן ההקלות לפי האזורים יח צורך לקבוע כי המדובר בקרקע של חקלאי המטמטת לו בחקלאות. הסעיף גם קובע כי בקרקעות שלחין ובקרקעות בעל שלא עובדו שנה אחת יהיה שווייה כשווי שבקבע להן בשנה האחרונה שבה עובדו, ואם לא עובדו למעלה משנה - יהיה שווייה של קרקע שלחין 110 לירות לכל דונם, ואילו שווייה של קרקע שראויה לעבוד ולא עובדה למעלה משנה אחת יהיה 20 לירות לכל דונם.

היות ולפי ההצעה שווין של קרקעות ראויות לעבוד שאינן מטמטות בחקלאות יהיה שווין הריאלי (ראה הסבר לסעיף 13) ייתכנו מקרים שקרקע שלא עובדה שנה אחת מסיבות ארעיות יעלה מיד המס עליה בשכור גדול מבטוא. על כן מוצע להאריך את התקופה שבה תוסיף הקרקע להיות בחומה כקרקע חקלאית עד שלום חגים.

לסעיף 16

לפי החוק הקיים בנין בטלבי בנייתו וכל עוד לא נגמרה בנייתו, אינו נחשב כנכס לענין החוק - אין מסלמים עליו מס ואין זכאים לקבל פיצויים במקרה שהוא ניזוק בזק מלחמה. לפי ההצעה יחשב מבנה כאמור כנכס ובעלו יהיה זכאי לקבל פיצויים במקרה שהנכס ייזוק. בפרק שלישי 1 המתווסף ^{לפי} החוק המוצע באות כל ההוראות הנוגעות ל**מבנה** כאמור, (שוויו, שטור התשלום, הצהרה).

העקרונות לקביעת השווי ולשיעורי המס לפי הפרק האמור, הם אלה:

שוויו של המבנה הוא כשווי הקרקע עליה הוא נבנה; הסכם לכך הוא, ששוויו של בנין גמור הוא בדרך כלל פחות שנים מערך הקרקע, אולם כל עוד לא נסתיימה הבניה, השווי הממוצע בתקופה שמתחילת הבניה ועד סיומה הוא מחצית ערכו כשהוא גמור - הווה אומר, כשווי הקרקע. עם זאת מאחר שהמגמה היא להגיע למחצית מחיר העלות של המבנה בתהליך הבניה, ניתנת אפשרות לדרוש שיישום לפי מחצית העלות.

השיעור של 1.2%, מבוטס על ההנחה שמסך הבניה הממוצע הוא שנה וחצי, מאחר והשיעור על מלאי תעשייתי הוא 0.8% לשנה, יפיתן לראות במלאי המוטקע בבנין מלאי הדומה למלאי תעשייתי, הרי השיעור הוא 1.2%.

מטרת חלוקת התשלום לתשלום תשלומים היא לאפשר את התגאת מתן זכות הביטוח מפני בזקי מלחמה בתשלום המס כדין, ולא להעניק זכות לפיצויים ללא כל תשלום. בעל מבנה בתהליך בניה מיעמוד בתשלום במועדים שבקבעו, יהיה זכאי לפיצויים בטל בזק מלחמה.

לסעיפים 17, 19 ו-20

לפי החוק הקיים אדם הרוכש ציוד בתוך שנת המס מסלם מס בשיעור יחסי מיום הרכישה ועד סוף שנת המס. אין הוראה מיוחדת המתחשבת באדם שייבא ציוד לתקופה קצרה על מנת לייצאו. לדוגמה: כלי טיס המובא ארצה לטיפול בחודש יולי ובמצא בארץ כחודשיים טלוטה יש לסלם מס בעד תחעה חודשים. כידוע זה מייקר את מתן הסירותים ומקשה על התחרות בגורמים בינלאומיים. על כן מוצע לתקן את החוק ולאפשר תשלום מס יחסי לגבי ציוד המיובא לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חודשים, לפי מסך תקופת השהייה של הציוד בארץ. הוראה מקבילה תיקבע גם ביחס למכונות המיובאות ארצה לתקופה קצרה, בדרך כלל המדובר בתיירים, תושבים הבאים לביקור, וכו' (סעיף 20).

לסעיף 18

(1) סעיף 19(א) לחוק העיקרי קובע כי המנהל יחוס את סוויס של מקרקעין והוא חייב לחזור ולסוים אותן אחת לחמש שנים. בהמרה בית המשפט העליון 98/69 (ע.א. 687/68) חברת החשמל לישראל בע"מ נ. מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (פ"ד כרך כ"ג חלק ראשון עמ' 373) נקבע, כי במקרה שתוקנה שומה לפי סעיף 19(ג) רואים את מזין חמט הסנים הקבוע בסעיף 19(א) כצמוד לשומה המקורית בלבד ואין הוא מתחיל עם תיקון השומה.

ההחלטה האמורה עשויה במקרים מסוימים לגרום קשיי ביצוע, שכן אם תוקנה השומה, למשל, בשנה הרביעית יהיה המנהל חייב כעבור שנה אחת בלבד לערוך שומה חדשה, גם אם לא חל כל שינוי במקרקעין, אלא רק משום שעברו חמש שנים מעריכת השומה הקודמת. לכן מוצע לתקן סעיף זה ולקבוע, שאם תוקנה שומה יהא המנהל רשאי לחזור ולסוים את המקרקעין בתום חמש שנים מיום התיקון. ההוראה המוצעת אינה מוחלטת, כי אם בתום חמש שנים מיום שנערכה השומה המקורית בעשית שומה לכל האזור שבו מצוי הנכס ששומתו תוקנה, יהא המנהל רשאי לסוים גם את הנכס ששומתו תוקנה אך לפני שנה בלבד.

2(א) בסעיף 19(ג)(1) נקבע כי "המנהל רשאי לתקן שומה לפי סעיף קטן (א) וכן שומת מקרקעין לפי סעיף 22 -

(1) בין ביזמתו הוא ובין על פי בקשת בעל המקרקעין, אם לאחר השומה חל שינוי בסוויס של המקרקעין בשיעור של 20% לפחות או אם נחתנו המקרקעין על ידי תוספת בניה ותקפו של תיקון כזה יהא מתחילת השנה בה נעשה".

בפסק הדין חגיתן בבית המשפט המחוזי בירושלים בע"מ 20/69 (מנהל מס רכוש וקרן פיצויים נ. בתי מרגוע ומלונות הירזם בע"מ) נדון פירושו של הסעיף לזכות הוראת החוק שקבעה כי בשנת המס 1967 יוקפא סוויס של מקרקעין מסויימים (סעיף 2 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה), תשכ"ח-1968).

במקרה הנדון היתה חזת 1967 המועד לעשית שומה חדשה; בגלל הוראת ההקפאה נעשתה אמנה שומה אך נקבע בה סווי שהיה קיים קודם לכן, וזאת למרות העובדה שלמעשה עלה סווי המקרקעין כתוצאה מהעלאת דמי השכירות בבתינו מוגנים. שנה לאחר מכן, כשפקעה הוראת ההקפאה, סם מנהל מס רכוש את סווי המקרקעין בהתאם לסוויס הנכון.

ביהמ"ם קבע כי היות ולא חל שינוי בסווי המקרקעין בין שנת 1967 לבין שנת 1968 (השינוי חל לפני 1967) וכאמור רק בטל הוראת ההקפאה אי אפשר היה לממסר - אין אפשרות לתקן את הטומה.

כמובן הפירוש זה מבטל כליל את האפשרות לעדכן את הטומות בעקבות העלאת דמי השכירות שחלה בשנת 1966 בבנינים המוסכרים בשכירות שחוק הגנת הדייר חל עליה.

הטופס המליץ בפסק דינו על תיקון החוק ולכן מוצע להחליף את המילים "חל שינוי" במילים "התברר שיש הבדל".

(ב) לפי החוק העיקרי, תוקפו של תיקון שומה לפי סעיף זה הוא מתחילת השנה שבה נעשה. הוראה זו חלה גם על תיקון שומה שנעשה בטל שינוי שחל במקרקעין על ידי תוספת בניה.

מוצע לקבוע כי תוקפו של תיקון שומה שנעשה בטל הפיכת קרקע לבנין או בטל תוספת בניה לרבות תוספת בניה שלאחר גמר הבנין, יהיה מיום שהקרקע הפכה לבנין, או מיום שנסתיימה תוספת הבניה - לפי הענין. הוראה זו באה להסלים את ההוראה המוצעת (סעיף 7 לחוק המוצע) הקובעת כי סווי של בנין סגמר הבניה שלו היה בתוך שנת המס יהיה הסווי ביום גמר הבניה, וכי סווי זה יהיה בתוקף רק לאותו חלק משנת המס ממיום גמר הבניה ועד סוף שנת המס.

התיקון המוצע יאפשר תיקון שומה גם באמצע השנה, וכתוצאה מכך תשלום מס על קרקע לגבי אותו חלק מהשנה שלפני גמר הבנין, ותשלום מס על הבנין מיום שנגמרה בנייתו. זאת ועוד: מאחר שלפי החוק "גמר בניה" הוא משעה שהבנין כולו^א מקצתו נתפס לראשונה או משעה שכיסוהו בגג, הכל לפי המוקדת והיות ושונה בסיס הסווי^{עם} המעבר לסווי ריאלי, נמצא שהסווי של בנין לא יוכלול את כל עבודות הפנים; וזאת כאמור משום שהנכס בדרך כלל הופך לבנין ביום מכוסה בגג וידוע לכל, שהעבודות הנעשות לאחר תאריך זה מעלות את ערכו במדה רבה. על כן מוצע לאפשר תיקון הטומה פעם נוספת (לאחר שכבר תוקנה עם גמר הבניה) עם סיום כל עבודות הבניה; לפי זה יובא בחשבון, לענין תשלום המס, הסווי של הבנין כשהוא גמור - לגבי אותו חלק משנת המס שבה אכן גמור הוא.

לסעיף 22

סעיף 39(א) (6) לחוק הקיים מעניק פטור ממס רכוש למוסד ציבורי שמטרתו היא דת, תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד או ספורט לגבי זכסטים המסמכים לאותה מטרה ושאינן עמם הכנסה, או שכל ההכנסה מהם מסמסת לאותה מטרה. הוראה זו איננה מאפשרת לפטור בית ספר, בית כנסת, מרפאה וכ"ו שבקיבוץ, או מוסב. מוצע לתקן זאת.

לסעיף 23

(1) סעיף 40 לחוק העיקרי מעניק פטורים למעוטי זכסטים או מעוטי יכולת. מוצע להוסיף הוראה שתקבע, כי בעל מקרקעין אשר סכום המס שהוא חייב בו בשל כל מקרקעיו אינו עולה על 70 לירות - יהא פטור מהמס. הוראה זו כשהיא מצטרפת להוראה המעניקה זיכוי של 30,000 לירות מסווייה של דירת מגורים (סעיף 7 לחוק המוצע) תאפשר לפטור ממס מי שכל מקרקעיו הם דירת מגורים אשר סווייה אינו עולה על 40,000- לירות - ואחר היא לכל הדעות דירה צנועה ביותר.

(2) מאחר שביתתה סמכות לשר האוצר לטבות, באיטור ועדת הכספים של הכנסת, את הזיכוי של 30,000 לירות, מוצע אף כאן להעניק לו את הסמכות לטבות את הסכום של 70 לירות.

לסעיף 24

סעיף 41 א(ב) מעניק לזכים מסוימים סדרגת זכותם אינה פחותה, מ-19% - פטור מרבע המס החל על דירת מגוריהם. לענין זה מוצע לקבוע הבחנה לפי דרגת הזכות. לזכים שבזכותם קשה יותר, היינו מ-50% ומעלה, מוצע להעניק פטור של מחצית המס, ואילו לזכים שדרגת זכותם פחותה מ-50%, אך לא פחותה מ-19%, יטאר הפטור של רבע מהמס.

לסעיף 25

סעיף 41 לחוק העיקרי מעניק לעולה חדש פטור של 80% מהמס על בנין מגוריו, בית מלאכתו, חנותו או משרדו שבהם או עובד. הפטור הוא לתקופה של חמש שנים מיום שבכנס העולה לישראל. עולה חדש המסרת בצבא אינו רוכש בדרך כלל דירת מגורים לעצמו - נמצא שבגלל חירותו הצבאי יאבד את מרבית תקופת הפטור.

לכן מוצע לקבוע, שאם אין לו דירה לא תיכלל בחשבון תקופת חמש השנים של הפטור תקופת השירות הצבאי. ברגע שירכוש דירה תתחיל להיחשב תקופת הפטור.

לסעיף 26

לפי החוק העיקרי זכאים עולים, זכים ועוורים להנחות בטיעורי המס בשל דירות מגורים שהם בבעלותם.

הוראה זו לא חלה על קיבוץ שבו מצויים זכים, עולים וכו' מסוג שאין הדירות הללו בבעלותם של הזכאים לפסור.

היות וכאמור גם בנינים המסמנים למגורי חברי קיבוץ ייחשבו לפי ההצעה כבניני מגורים ויחולו עליהם מס כבכל מקום בארץ ים להעניק לגביהם את אותם הפטורים מהחוק העיקרי העניק לדירה כאמור.

לסעיף 27

סעיף 43 לחוק העיקרי יותאם להיבוי ההגדרות.

לסעיף 28

סעיף 44 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"(א) אדם ש-50% לפחות מהכנסתו בשנת המס הקודמת, לאחר זיכוי הוצאות לפי סימן א' של הפרק השני בחלק ג' לפקודה, היו מחקלאות, בין באזור חקלאי ובין באזור עירוני, יחולו לגביו הוראות אלה:

(1) דינו לענין הגדרות "בנין תעשייתי" ו"מלאי חקלאי" ולענין סעיפים 5 ו-5א - כדין חקלאי;

(2) דין בכסיו שבאזור עירוני שהם זכסים חקלאיים או זכסים המסמנים לו בחקלאות - כדין זכסים של חקלאי באזור חקלאי.

(ב) אדם שהכנסתו מחקלאות כאמור בסעיף קטן (א) פחותה מ-50% יחולו לגביו הוראות אלה:

(1) דין בעלי חיים, מספוא, גרעינים, כוספה, קט, חציר, זבלים כימיים וחמרים כיוצא באלה המצויים בידיה ומסמנים לו במסקו החקלאי שבאזור עירוני - כדין מלאי חקלאי כמטמעותו בפסקה (1) להגדרת מלאי חקלאי;

(2) דין הציד המסמס לו במסקו החקלאי שבאזור עירוני - כדין ציד של חקלאי המסמס לו במסקו החקלאי."

לצורך קביעת המבחן של שמוש בכספים יש צורך לשנות את הסעיף כך:

- (1) הכללת סעיף קטן (א) בהגדרת חקלאי (ראה הסבר לפסקה 9 של סעיף 1).
- (2) סעיף קטן (ב) נשאר במהותו כשהיה, אולם מעתה הוא יחול רק על יחיד ולא על חבר - בני אדם. דבר זה בא למנוע עקיפת הכוונה הסמוכה בסעיף לפיה יש לתת את ההקלות לגבי החקלאות רק למי שמתפרנס מהחקלאות; עכ"ל-אלמלא תיקון-על ידי יצירת חברה שתהיה בליטתו של האדם העוסק בחקלאות באופן חלקי והעברת הכספים המשמשים בחקלאות לבעלות החברה - תהיה כל ההכנסה של החברה הכנסה מחקלאות והיא תהיה זכאית למלוא ההקלות הניתנות לחקלאי.

(3) ראה הסבר לסעיף 2.

לסעיף 29

בסעיף 45(א) לחוק ניתנת לסר האוצר, באיסור ועדת הכספים של הכנסת, סמכות לפטור מהמס כולו או מקצתו כלי מיט וכלי מיט מעיקר פעולתם בקווים בינלאומיים.

נתעורר ספק אם הסעיף מאפשר לפטור גם ספינות דיג מעיקר פעולתם מחוץ למימי החופין של ישראל. על כן מוצע לומר זאת מפורשות. עם זאת מוצע להחיל את המסכות לפטור גם לגבי כלי מיט ומיט המובאים ארצה לתקופה קצרה לסם תיקובם או סיפוצם. לפי החוק הקיים חייבים עליהם במלוא המס. זה מייקר את הסירות הניתן ומקשה על התחרות בגוומים אחרים בעולם, שאין עליהם מס דומה. מתן סמכות לסר האוצר לפטור מהמס כולו או מקצתו יקל על המצב. הכוונה היא לתת גם לגבי כלי מיט וכלי מיט אלה, כמו לגבי כלי המיט וכלי המיט הישראליים הפועלים בקווים בינלאומיים, פטור של מבי מליטתם מהמס. תחלום מליטת המס יזכה את בעלי הכספים לקבלת פיצויים בחל בזק מלחמה.

לסעיף 30

1. סעיף 46(א) לחוק הקיים קובע, כי בעלי בכסים הפטורים ממס רכוש, בחל היותם מעוטי בכסים או מעוטי יכולת, יהיו זכאים לקבל פיצויים על בזק מלחמה, אם יסלמו סכום קצוב של 5 לירות. היות ואין מסמעות לסכום נמוך זה מוצע לותר עליו כליל.

2. סעיף 46(ד) לחוק הקיים קובע:

"בעל מחק חקלאי ביטוב ספר זכאי לקבל פיצויים, אם חלם במועד וכהלכה מס על חפצים שבחור מסקו החקלאי ורואים בכס; ולענין זה יראו חפצים כאמור כצירוד המסמס במסקו החקלאי".

מוצע לבטל הוראה זו (ראה הסבר לסעיף 32).

לסעיף 31

לפי החוק הקיים סוריו של מלאי לענין תכלום מס רכום מבוסס על סוריו של המלאי שהיה לאדם בתאריך אחד מסוים, ברוב המקרים - היום האחרון של שנת המס הקודמת. הוראה זו מתבססת על ההנחה כי בדרך כלל יש לאדם מלאי בכמויות סוות פחות או יותר ומלאי בתאריך כלשהו מסקף את הממוצע. הסוריו האמור מסמס בסיס הן למס והן לפיצויים המסתלמים במקרה של בזק מלחמה.

עם זאת ברור שזו הנחה טרירורית ואצל כל בעל מלאי יש תקופות שבהן המלאי גדול יותר, למשל: חנויות למתנות בתקופות החגים, חנויות הלבשה בתחילתן של עונות הסנה וכו'. אף יש בעלי מלאי המוכנים, תמורת תכלום מסוים בנוסף על המס, לבטח את עודף המלאי הזה מפני בזקי מלחמה.

מוצע לאפשר ביטוח רשות של מלאי עודף: הביטוח ייגתן תמורת תכלום של פרומיל לכל חודם או חלק ממנו והזכות לקבל פיצויים תיגתן רק לגבי בזק שאירע בתקופה שלאחר התכלום ורק אם הוצהר תחילה לגבי אותה תקופה כי עמרי להיות בה מלאי עודף.

לסעיף 32

חפצים ביתיים אינם "בכס" לענין מס רכום, אין חובת תכלום מס לגביהם ואין זכאים לפיצוי במל בזק מלחמה טגגרם להם. יוצא מן הכלל בקבע בהוראה שבסעיף 46(ד) לחוק העיקרי המאפשרת לחקלאי ביטוב ספר לבטח את החפצים שבחור מסקו החקלאי אם ישלם עליהם סכום הסווה מליס המס שהיה חל עליהם אילו היו צירוד.

מנסיונות העבר הסתבר כי במקרה טגגרם בזק מלחמה חמור לדירות מגורים וכל מה שבחוכן מצאו התלסוגות, כי לא ייתכן להתעלה מן הסבל הזה טגגרם ליחידים עקב פעולות איבה המכוונות בגד המדינה כולה. במקרים אלה שולמו לפגעים פיצויים לפנים מסורת הדיו חלא מתוך קרן הפיצויים על כן מוצע:

- (1) לאפשר לשר האוצר, באיטור ועדת הכספים, לקבוע כי חפצים מסויימים בשרוי כולל של סכום מסויים יהיו מבוטחים מפני גזקי מלחמה ללא כל תשלום.
- (2) לאפשר ביטוח מרצון של חפצים בתיים בשרוי כולל מכסימלי תמורת תשלום, הכל כפי שייקבע בתקנות.

מעתה טוב אין צורך בהוראה מבסעיף 46(ד), המתייחסת לביטוח חפצים במסך חקלאי חביטוב ספר, ומוצע לבטלה. אם לא חבוטל ההוראה יהיה, למעשה, מצבם של יטובי ספר פחות טוב מהמצב בענין זה בכל מקום אחר בארץ; זאת מטום שלפי החוק הקיים, ביטוח החפצים ביטוב ספר כרוך תמיד בתשלום ואילו לפי המוצע כאן ניתן להורות על ביטוח חינם לגבי חפצים מסויימים.

סעיף 33

בחוק מס רכוש אין הוראה מקבילה לזו שבפקודת מס הכנסה ובחוק מס שבח מקרקעין, תשכ"ג-1963, שלפיהן יש למנהל סמכות להתעלם מעסקה או פעולה, אם הוא סבור שהעסקה או הפעולה הן מלאכותיות וכל מטרתן היא רק הפחתת סכום המס. על כן מוצע לחוקק הוראה זו.

סעיף 34

סעיף 54 לחוק העיקרי קובע, כי לא תירשם בפנקסי המקרקעין כל פעולה בנכס לפני שיומצא אישור על תשלום מס הרכוש המגיע מבעל הנכס. חובת התשלום אינה חלה לגבי סכום הסנוי במחלוקת שהוגש לגביו ערר או ערעור.

התנאח הפטור מחובת תשלום הסכום הסנוי במחלוקת במתן ערבות מתאימה מכוונת למנוע הגשת עררים וערעורים על סרק כדי לאפשר העברת המקרקעין לבעלות אחרת בלי שתובטח גבית המס או שהגביה תהיה קשה ביותר.

סעיף 35

סעיף 54א לחוק העיקרי קובע כי לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין שהם בבעלותם המשותפת של בני זוג או שלהם ושל צאצאיהם, כאילו היו בבעלותו של אחד מהם. מאחר שסעיף 7 לחוק המוצע מעניק לראשונה ניכוי מסווי דירות מגורים, יש להחיל את סעיף 54א גם על הטבה זו.

ההוראה המוצעת בדבר איגוד שהוא בסליטתו של יחיד מיחשב כבן משפחתו לענין ההקלות והפטורים באה כדי לסתום פרצה המאפשרת פיצול הרכוש והעברת חלק ממנו על שם חברה בכדי לזכות בהקלות.

סעיף 36

- (1) זוהי הוראת חד פעמית שתאפשר עשיית שומות בשנת המס 1972 לכל הבניינים במדינה. משם ואילך תורסת מלאכת השומה לפי המועדים הקבועים בחוק.
- (2) קיימת אפשרות שבגלל שינוי הבסיס לקביעת שוויים של בניינים יהיו הרבה השגות, ויש חשש שחלק מהן יהיו - לפחות לגבי חלק מהסכום-השגות סרק בכדי לדחות את תשלום המס. על כן מוצע לקבוע מהו הסכום הסביר במחלוקת שרק עליו אפשר להשיג. אם יתברר כי בעלי הבכסים צדקו בשעה שחלקו על החומה, יוחזר להם המס העודף בצירוף ריבית.
- (3) בעקבות שינוי שיטת קביעת השווי לבניינים - מטרת ההוראה המקפידה ולאחר מכן מדרגת את תשלום המס החל על בעלי דירות הגרים בדירותיהם ועל בנייני תעשייה - היא להקל על אנשים שבבעלותם דירה אחת בלבד שבה הם גרים, וכמו כן לעודד את הייצור בענפי התעשייה הסובבים.
- (4) הוראה זו באה לדרג את עלית המס על דירה שאין בעליה גר בה (על פי רב. המדובר באנשים שבבעלותם יותר מדירה אחת) על בניינים עסקיים שאינם בנייני תעשייה ועל בניינים המוחכרים בסכירות מוגבלת.
- לבניינים מהסוג הנדון, להבדיל מבניינים שבהם דנה הפסקה הקודמת, אין הצדקה לתת הקלה כפולה, גם הקפאת העלאת המס וגם מיתון עלייתו לאחר תום תקופת ההקפאה.
- (5) ראה הסבר לסעיף 2 (ב).
- (6) הוראות פסקה זו הפוטרות החל מסצת המס 1972 ועד שנת המס 1974 מתשלום שני שלישים של המס ולאחר מכן ממחצית במשך ארבע שנים את עלית המס מיועדות להקל על זוגות צעירים הרוכשים את דירת מגוריהם הראשונה ושבגללה הם נאלצים לרב לשקוע בחובות כבדים.
- (7) ו-(8) ראה הסבר לסעיף 2 (ב).

הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 8),
תשל"ב-1972

הצעה להחלטה

מחליטים לאשר את הצעת חוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשל"ב - 1972, המצ"ב,
ולהגישו מיד לכנסת.

דברי הסבר

מוצע לאשר את הצעת החוק בדחיפות מאחר שהחוק צריך לקבל תוקף החל מתחילת
שנת הכספים ויש לשלוח מיד את חשבונות המס לנישומים.

מוגש ע"י שר האוצר

י' באייר תשל"ב
24 באפריל 1972

מ ב א

- א. לענין מס הרכוש מחולקת המדינה בחוק הקיים, לשני אזורים: עירוני וחקלאי, לנכסים באזור החקלאי מעניק החוק הקלות שונות. חלוקה זו לפי אזורים בלבד ולא לפי הפעילות המשקית, הביאה עם התפשטות ההתישבות העירונית ושגשוג המלאכה והתעשייה לידי עיוותים פיסקאליים גדולים:
1. בנייני מגורים שהם באזור חקלאי חייבים במס פעוט, משום ששווים בקבע על כסיס "שווי קצוב" זמון, אפילו הם בני כמה גבוהה, בשעה שבניינים דומים באזור העירוני הסמוך להם משלמים מס גבוה המבוסס על "דמי שכירות צפויים".
 2. קרקעות שאינן משמשות בחקלאות אך מצויות באזור חקלאי, חייבות במס כמעט אפסי, בשעה שקרקעות המצויות באזור עירוני חייבות במס לפי שווים בשוק.
 3. בנין עסקי הנמצא באזור חקלאי חייב במס לפי שווי קצוב, שהוא זמון הרבה ביחס לערכו הריאלי.
- מטרת החוק המוצע היא להקל מעתה על חקלאים בדרך של מתן ההקלות לנכסים המשמשים להם בחקלאות ולא לפי מקום הימצאם של הנכסים.
- ב. לפי החוק הקיים בקבע שווים של בניינים בעיר לפי דמי שכירות שנתיים צפויים; קיימת אבחנה בין בניינים יחגים לבניינים חדשים ובין בניינים חדשים גדולים לבניינים קטנים. שווים של בניינים באזור חקלאי בקבע על פי הכפלת מספר המטרים של שטח הבנין או גפחו בכופל מטרים. זה בסיס מיוסן, אינו מתאים לרוב הבניינים במדינה המוחזקים בידי בעליהם או מושכרים בשכירות בלתי מוגנת ואינו מבטא בכונה את ההבדלים בערכם של הבניינים. לכן מוצע להחליף את הטיטה ולעבור לבסיס של שווי שוק עם הפטרה הדרגתית של ההקפאות, הפחתת שיעורי המס, מתן זיכוי של 30,000 לירות בדירות מגורים ומתן פטור ממס למי שהמס שהוא חייב בו אינו עולה על 70 לירות.
- ג. חובת תשלום המס והזכות לקבל פיצויים על בזק מלחמה מוגבלות לפי החוק רק למה שכלול בהגדרת "נכס". בנין בסלבני בנייתו וכל עוד אינו גמור - אינו נחשב נכס לפי החוק ואין מטלמים בחלו מס ואינו זכאי לפיצויים על בזק מלחמה. אותו דין חל גם על חפצים ביתיים המצויים בדירת מגוריו של אדם.

מוצע שמבנה כזה ייחשב לנכס ותחול על בעליו חובת תשלום מס חד-פעמי מיזכה אותו בעתיד בפיצויים על בזק מלחמה. ואילו לגבי חפצים אישיים חפציו, וסעד כה טולמו לבעליהם פיצויים לפנים מנורת הדיון שלא סתוך קרן הפיצויים, מוצע לקבוע חגי דברים:

1. להעניק לסר האוצר, באיטור ועדת הכספים של הכנסת, סמכות לקבוע מחפצים מסויימים בסורי כולל של סכום מסויים יהיו מבוטחים בפגי בזקי מלחמה ללא כל תשלום (המדובר בחפצים חיוניים ביותר המצויים בביתו של אדם).

2. לאפשר ביטוח מרצון של חפצים ביתיים תמורת תשלום מייקבע.

ד. החוק קובע כי סורי של מלאי לענין תשלום המס הוא סורי בתאריך אחד ומסויים.

סורי זה מסמט בסיס הן למס והן לפיצויים המסתלמים במקרה של בזק.

סורי זה מתבסס על ההנחה כי בדרך כלל יש לאדם מלאי באוחן כמויות פחות או יותר ומלאי בתאריך כלשהו מספיק את הממוצע הסבתי.

ברור שההנחה האמורה סריריתית כשהמדובר בבעל מלאי חבתקופות מסויימות יש לו מלאי זמני גדול יותר, למשל: חנויות למתנות בתקופות החגים, חנויות להלבשה בתחילתן של עונות הסבה.

לכן מוצע לאפשר ביטוח רשות של מלאי עודף.

חוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 8),

תשל"ב - 1972

תיקון
סעיף
1

1. בסעיף 1 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961⁽¹⁾ (להלן - החוק העיקרי) -

(1) ההגדרות "בנין כפרי", "בנין עירוני" ו"בנין תעשייתי" - בטלות.

(2) בהגדרת "בנין" - הסיפה המתחילה במלים "אך למעט מיתקן" - חמקה.

(3) במקום הגדרת "בנין חקלאי" יבוא -

"בנין חקלאי" -

(1) בנין של חקלאי המשמש לו בחקלאות או המיועד לשמש לו בחקלאות

ואין בו שימוש אחר, למעט בנין מאגר;

(2) בנין המשמש או מיועד לשמש מפעל כמשמעותו בפקודת הבטיחות

בעבודה⁽²⁾, והוא בבעלותו של חקלאי או של חבר בני אדם או
אגודה שיתופית להתישבות חקלאית ששני שלישים לפחות מחבריהם
הם חקלאים, והכל כשלפחות שני שלישים מהייצור או מהשירותים
שהבנין משמש להם הם למען המשק החקלאי או המשקים החקלאיים
בלבד.

(4) בהגדרת "בנין מאגר", במקום הסיפה המתחילה במלים "ואם הוא באזור
עירוני" יבוא "שהם בבעלותו של חקלאי ומשמשים לו בחקלאות או מיועדים
לשמש לו בחקלאות ואין בהם שימוש אחר".

(5) אחרי הגדרת "בנין מאגר" יבוא -

"בנין מגורים" - בנין המשמש או מיועד לשמש למגורים ואינו בנין
עסקי, יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד;
ובקיבוץ - גם בנינים המשרתים את צרכיהם האישיים
של החברים, כגון חדר אוכל, מכבסה, מתפרה וכדומה;

1. ס"ח תשכ"א, עמ' 100; ס"ח תשל"א, עמ' 72

2. ע"ר 1946, חוט' 1, מס' 1472, עמ' 50.

"בנין עסקי" - בנין המשמש או מיועד לשמש לעסק או למשלח יד,
יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, למעט בנין
חקלאי ובנין מאגר."

(6) בהגדרת "בעל" -

- (1) בפסקה 1(א) יימחקו המלים "לתקופה העולה על שלוש שנים";
- (2) בפסקה 1(ב) אחרי "בנסיבות העושות את האתר כבעל" יבוא
"או העביר לאחר את זכותו להתחזיק בהם או
ליהנות מהם בנסיבות העושות את האתר".

(7) אחרי הגדרת "בעל" יבוא -

"בעל שליטה" - מי שמחזיק במישרין או בעקיפין, לבד או יחד עם
קרוב באחת מאלה:

(1) ב-51% לפחות מהון המניות שהוצא או מכוח
ההצבעה;

(2) בזכות להתחזיק ב-51% לפחות מהון המניות
שהוצא או מכוח ההצבעה או בזכות לרכשם;

(3) בזכות לקבל 51% לפחות מהרווחים;

(4) בזכות למנות מנהל;

והמונח שליטה יפורש לפי זה;

"קרוב" - (1) בן-זוג, וצאצאים של כל אחד מבני הזוג שלא מלאו
להם 18 שנה;

(2) תאגיד שהוא בשליטתו;

(3) בא-כח.

(8) במקום הגדרת "חלקה" יבוא:

"חלקה" - יחידת הרישום בפנקסי המקרקעין, ובאין יחידה כזאת - הקרקע שעליה עומד הבניין בתוספת שטח של 300%, ובלבד שלא תיכלל בחלקה קרקע המשמשת בחקלאות".

(9) במקום הגדרת "חקלאי" יבוא:

"חקלאי" - בעל משק חקלאי, ואם המשק הוא באזור עירוני - רק כאשר 50% לפחות מהכנסתו באחת משתי שנות המס הקודמות, לאחר ניכוי ההוצאות לפי סימן א' של הפרק השני לחלק ג' לפקודה, היא מחקלאות".

(10) אחרי הגדרת "ישוב ספר" יבוא:

"מבנה בתהליך בניה" - מבנה או בניה שבניתם טרם נגמרה ואינם ארעיים.

"מושב" - אגודה שיתופית להתישבות חקלאית שסיווג רשם האגודות השיתופיות כמושב עובדים";

(11) בהגדרת "מטעים" - תמחק המלה "חלקת".

(12) בהגדרת "מלאי" אחרי "באזור עירוני", יבוא "של מי שאיננו חקלאי".

(13) בהגדרות "נזק מלחמה" ו"נזק עקיף" - אחרי "פעולות איבה אחרות" יבוא "על ידי אויבי ישראל".

(14) בהגדרת "נכס" אחרי "מקרקעין", יבוא "מבנה בתהליך בניה".

(15) אחרי הגדרת ציוד יבוא -

"קיבוץ" - קיבוץ או קבוצה, המאוגדים כאגודה שיתופית על פי התקנות לדוגמה שאושרו על ידי רשם האגודות השיתופיות לאגודות מאותו סוג, ומושב שיתופי או אגודה שיתופית אחת להתישבות חקלאית ששומתם נעשית בדרך הקבועה לגבי קיבוצים על פי הוראה של נציב מס הכנסה לפי סעיף 61 לפקודה";

(16) בהגדרת "קרקע" - (1) בפסקה (1) במקום "ובאזור חקלאי" יבוא
"ואם היא של חקלאי ומשמשת לו
בחקלאות";

(2) בפסקה (2) במקום "שאינו בנין עירוני, בנין
כפרי באזור עירוני, בנין מאגר באזור עירוני,
בנין תעשייתי או מטעים" יבוא "שאינו בנין
מגורים, בנין עסקי או מטעים".

(17) אחרי הגדרות "מוניח", "גרור" ו"נחמך" יבוא -
"שכירות מוגנת" - שכירות שחוק הגנת הדייר, תשי"ד-1954⁽³⁾ חלה עליה".

2. במקום סעיף 3 לחוק העיקרי, יבוא -

להחלפת
סעיף
3

3. מס הרכוש על נכסים יהיה שיעור מסוים משווים כמפורט בזה:
"שיעור
המס על
נכסים

2.5	(1) קרקע
	(2) בנין מגורים, בנין עסקי מושכר
0.7	בשכירות מוגנת
1.5	(3) בנין עסקי אחר
0.8	(4) ציוד
	(5) מלאי שאינו מלאי חקלאי ואינו מלאי
1.2	בתעשיה
0.8	(6) מלאי בתעשיה

החלפת
סעיף 4

3.

במקום סעיף 4 לחוק העיקרי, יבוא -

"שיעור המס על 4. על אף האמור בסעיף 3 ישלם חקלאי על נכסיו החקלאיים נכסים חקלאיים ועל הנכסים המשמשים לו בחקלאות, מס רכוש בשיעור משווים כמפורט בזה:

0.2	(1) בנין חקלאי
0.35	(2) בנין מאגר
0.25	(3) קרקע
0.5	(4) ציוד
	(5) מלאי חקלאי כמשמעותו בפסקה
0.45	(1) להגדרת מלאי חקלאי
	(6) מלאי חקלאי כמשמעותו בפסקה
0.3	(2) להגדרת מלאי חקלאי
0.75	(7) מלאי שאינו מלאי חקלאי
	(8) מטעים

(א) כשהשטח הכולל אינו עולה על

20 דונם, ובקיבוץ - על 20

דונם ליחידת משק כמשמעותה

בסעיף 57 לפקודה

ובמושב - על 20 דונם לכל

0.25 משק חקלאי של חברה

(ב) כשהשטח הכולל כאמור בפסקה

"0.5 (א) עולה על 20 דונם

תיקון
סעיף
5

4.

בסעיף 5 לחוק העיקרי במקום סעיף קטן (א) יבוא:

"(א) חקלאי בישוב ספר ישלם על נכסיו החקלאיים ועל נכסיו המשמשים לו

במשקו החקלאי - 60% מהשיעורים המפורטים בסעיף 4, ועל בנין מגוריו -

60% מהשיעורים המפורטים בסעיף 3, והכל כשהנכסים האמורים מצויים

בישוב הספר."

תיקון
סעיף
5א

5. בסעיף 5א לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (ב)(1) במקום הקטע המתחיל במלים "והבנינים והציוד של משמשים" יבוא "ושני שלישים מהייצור או מהשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם הם למען המשקים החקלאים של חבריו".

(2) בסעיף קטן (ב)(2) במקום הקטע המתחיל במלים "והבנינים והציוד משמשים" יבוא "ושני שלישים מהייצור או מהשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם הם למען המשקים החקלאיים של חבריה".

(3) בסעיף קטן (ב) בסופו, יבוא "ובלבד ששיעורי המס, החלים על נכסים חקלאיים ונכסים משמשים במשק החקלאי, יחולו על חלק יחסי מהנכסים האמורים, שהוא כחם חלק הייצור והשירותים שלמען המשקים החקלאיים של חבריו לכלל הייצור והשירותים שהבנינים והציוד משמשים להם".

(4) במקום סעיף קטן (ד) יבוא:

"(ד) סעיף זה לא יחול על מאאי חקלאי שבידי קיבוץ".

6. סעיף 6 לחוק העיקרי - בטל.

ביטול
סעיף 6

7. במקום סעיף 7 לחוק העיקרי יבוא:

החלפת
סעיף 7
והוספת
סעיף 7א

"שוויים של בנין 7. (א) שווי של בנין מגורים/אנין עסקי יהיה הסכום שניתן לקבל בעד בנין כזה במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר שקדם לשנת המס שבה נשום הבנין. היה גמר הבניה לאחר האחד באוקטובר, ולפני תום שנת המס שלגביה נשום, ייקבע שוויו ליום גמר הבניה.

(ב) לא ניתן לקבוע את שוויו של הבנין על פי סעיף קטן (א), יהיה שוויו סכום ההוצאות הדרושות לרכישת קרקע ולהקמת בנין כזה במועד כאמור בסעיף קטן (א) ובניכוי הפחת שזכאים לו בשל בנין כזה על פי סעיף 21 לפקודה, ובלבד שלא ינוכה בסך הכל פחת בשיעור הצולה על 80%; היה הבנין מושכר בשכירות מוגנת, יופחתו מהשווי האמור 60%; היה הבנין בנין מגורים בקבוץ או במושב, יופחת שליש מהשווי האמור.

(ג) בנין מגורים או בנין עסקי שבעליו הוא חברה או שותפות והוא מושכר בשכירות מוגנת לבעל השליטה בחברה או לקרובו או לשותף בשותפות או לקרובו - יהיה שוויו כאילו היה הבנין פנוי.

ניכוי
משווי
של בנין
מגורים

7א. (א)

מן השווי האמור בסעיף 7 של בניני מגורים של בעל אחד יינתן ניכוי של 30,000 ל"י מסך כל השווי של בניני המגורים שלו שאינם מושכרים בשכירות מוגנת; ובלבד שלא יינתן ניכוי כאמור לחברה או לשותפות בשל בנין שהדייר בו הוא בעל השליטה בחברה או קרובו, או שותף בשותפות או קרובו, והדייר קיבל ניכוי כאמור בשל בנינים שהם בבעלותו.

(ב)

לענין מתן הניכוי לפי סעיף קטן (א) בקיבוץ, יחולק סך כל שווים של בניני המגורים, בין מחצית מספר חברי הקיבוץ ומחצית מספר האנשים שאינם חברים ואינם אורחים אך התגוררו בקיבוץ בשנים עשר החודשים המסתיימים באחד באוקטובר שלפני שנת המס; חישוב מספר האנשים שהתגוררו כאמור, ייעשה על ידי צירוף סך כל ימי השהיה בקיבוץ מחולק לשלוש מאות שישים וחמש.

(ג)

שר האוצר רשאי, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לשנות את הסכום שבסעיף קטן (א).

(ד)

ניכוי כאמור בסעיף זה לא יובא בחשבון לענין הסעיפים 11 ו-19(ג)(1).

תיקון
סעיף 8

8.

בסעיף 8 לחוק העיקרי במקום "להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות - ב-25 לירות", יבוא "ב-50 לירות".

החלפת
סעיף 9

9.

במקום סעיף 9 לחוק העיקרי יבוא -

9. "שווי של בנין מעורב

בהישוב שוויו של בנין שחלקיו נמנים על סוגי בנינים שונים, יקבע המנהל את שטח הקרקע השייך לכל חלק מן הבנין בהתאם לשימוש בקרקע".

10. בסעיף 10 לחוק העיקרי - תיקון סעיף 10
- (1) ברישה יימחקו המלים "באזור חקלאי";
- (2) הכופלים בפיסקאות 1 עד 6 - יוכפלו;
- (3) במקום כותרת השוליים יבוא "שווי של בנין מאגר".
11. סעיף 10א לחוק העיקרי - בטל. ביטול סעיף 10א
12. במקום סעיף 11 לחוק העיקרי, יבוא:
- "שווי של 11. בנין מגורים או בנין עסקי אשר שטחו הכולל פחות מ-30% מהשטח הכולל שהיה מותר לבנות לפי תקנות תכנית בנין ערים שהיו קיימות בעת הבניה, או לפי תקנות שהוחקנו לראשונה לאחר בנייתו - אם לא היו תקנות בעת בנייתו - ואשר המחיר שניתן לקבל במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון בעד המבנה שבו באחד באוקטובר שקדם לשנת המס היה פחות משווי חלקת הקרקע שעליה הוא עומד - רשאי המנהל לשום את שווי הבנין כאילו היה שני נכסים שהאחד מהם הוא המבנה בתוספת שטח קרקע של 300% משטחו הכולל (להלן-המבנה) והשני יתרת הקרקע; שווי המבנה ייקבע על פי סעיף 7 ואילו שווייה של יתרת הקרקע יהיה כשווי שהיה נקבע לבנין אלמלא הוראות סעיף זה פחות שווי המבנה; שיעור המס שיחול על יתרת הקרקע יהיה כשיעור המס החל על קרקע".
13. במקום סעיף 12 לחוק העיקרי, יבוא:
- "שווייה של קרקע 12. שווייה של קרקע של חקלאי המשמשת לו בחקלאות- יהיה הסכום שניתן לקבל בעדה במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר של השנה שקדמה לשנת המס בה נישומה הקרקע;
- ואם הפכה לקרקע לאחר האחד באוקטובר כאמור ולפני חום שנת המס שלגביה נשומה, ייקבע שווייה ליום שהפכה לקרקע".

חיקון
סעיף 13

14. בסעיף 13 לחוק העיקרי -

(1) במקום כותרת השולים יבוא "שווים של מטעים וקרקע של חקלאי".

(2) בסעיף קטן (א) במקום פסקה ד, יבוא -

השווי בלירות לכל דונם

ולכל חלק ממנו

"150

"ד. יערות וחורשות

(3) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) שוויה של קרקע של חקלאי המשמשת לו בחקלאות יהיה לפי סוג הגידולים המפורטים להלן, שהיו עליה ברוב ימות השנה הקודמת:

השווי בלירות לכל דונם

א. בשלחין

ולכל חלק ממנו

350

(1) כותנה

2,600

(2) פרחים, תות שדה

150

(3) גידולי מספוא לתצרוכת עצמית

(4) גידולים בתממות פרט לפרחים

2,000

ותות שדה

450

(5) אחרים

ב. בבעל

150

(1) כותנה וטבק

50

(2) אחרים

ובלבד ששוויה של קרקע כאמור בפסקאות א ו-ב שהוזכרה לא יותר משלוש שנים יהיה השווי שנקבע לה בשנה האחרונה שבה עובדה.

10

ג. מרעה טבעי

ד. קרקע שהוקצתה על ידי המוסדות המישובים

כחלק מהמשבצת החקלאית ואינה ראויה

אפס

לשימוש

(ג) שוויה של קרקע של חקלאי שנתייחדה לבניית בנין חקלאי או בנין

"300

מאגר וכל קרקע שלדעת המנהל יחדוה לבניה כזאת

תיקון סעיף 16 15. בסעיף 16 לחוק העיקרי במקום "בסעיפים 8 ו-10" יבוא "בסעיפים 8, 10 ו-16ב".

הוספת פרק שלישי 16. אחרי סעיף 16 לחוק העיקרי יבוא :

"פרק שלישי 1: מבנה בתהליך בניה

שוויים של 16א. (א) שוויו של מבנה בתהליך בניה, אשר בגמר בניתו בנין מגורים או בנין עסקי בתהליך בניה

יהיה בנין מגורים או בנין עסקי, יהיה כמפורט להלן:

(1) מבנה שהוא חוספת בניה - מחצית עלות הבניה;

(2) מבנה אחר - כשוויה של חלקת הקרקע, שעליה הוא מוקם, לשנת המס שלאחר תחילת הבניה; ואולם המנהל רשאי, בין ביוזמתו ובין לפי דרישת הבעל, לקבוע כי שוויו יהיה מחצית סכום עלות הבניה.

(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), במבנה ששוויו לא נקבע לפי עלות הבניה ולא נוצלו בו כל אחוזי הבניה המותרים על פי חוק התכנון והבניה, תשכ"ה-1965⁽⁴⁾ יופחת מהשווי כאמור בסעיף קטן (א), סכום יחסי, כיחס אחוזי הבניה שלא נוצלו לאחוזי הבניה המותרים.

שווי של בנין 16ב. שוויו של מבנה בתהליך בניה אשר בגמר בניתו יהיה בנין חקלאי או בנין מאגר בתהליך בניה

המורכבים של המבנה, כשתגמר בניתו, ב-25 לירות, ובמבנה שיהיה בנין מאגר-סכום המתקבל מהכפלת מספר המטרים המעוקבים במחצית הכופלים שבסעיף 10.

- המס על מבנה בתהליך בניה ושיעורו 16ג. על אף האמור בסעיף 2 ישולם על מבנה בתהליך בניה מס חד-פעמי של 1.2% משווי. מס
- הצהרה 16ד. אדם שבשנת המס היה לו מבנה בתהליך בניה, ימסור למנהל הצהרה על כך תוך 45 יום מיום תחילת הבניה; ואם היה המבנה תוספת בניה, יציין בהצהרה את אומדן עלות הבניה.
- שומה 16ה. המנהל ישום את שווי של מבנה בתהליך בניה וישלח לבעל הודעת שומה ויפרט בה את השווי וסכום המס המגיע.
- תשלום 16ו. (א) בעל מבנה בתהליך בניה ישלם, במועד שנקבע בסעיף 16ד למתן ההצהרה, מקדמה אחת של 0.6% משווי הקרקע כפי שנשומה לאחרונה ומקדמה שניה באותו סכום במועד שנקבע בסעיף 17(ב) למתן הצהרה על שינוי מהותי בגוף הנכס; את יתרת המס המגיעה ממנו לפי הודעת השומה ישלם תוך 30 יום מיום שנמסרה לו ההודעה.
- (ב) על אף האמור בסעיף קטן (א), יהיו המקדמות במבנה בתהליך בניה שהוא תוספת בניה 0.6% ממתצית אומדן עלות הבניה.
- דין מבנה בתהליך בניה 16 ז. מבנה בתהליך בניה - דינו לכל ענין, למעט ענינים שפורשו בפרק זה, כדין מקרקעין".

תיקון
סעיף 18

17. בסעיף 18 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ו) יסומן (ז) ולפניו יבוא:

"(ו) אדם שיבא לישראל ציוד לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חדש, ימסור למנהל ההגירה בכתב ובה יפרט את רשימת הציוד ושווייו ואת התקופה שבה יישאר הציוד בישראל, אם הציוד הוא כלי טיס או כלי שיט שיובא ארצה לשם תיקון או שיפוץ, תימסר ההצהרה לפני יבואו ולגבי ציוד אחר - תוך שבעה ימים לאחר יבואו".

תיקון
סעיף 19

18. בסעיף 19 לחוק העיקרי -

(1) בסעיף קטן (א) בסופו יבוא "ובלבד שאם תוקנה שומה על פי סעיף קטן (ג) וראוי המנהל לדחות את המועד האמור עד תום חמש שנים מיום התיקון".

(2) בסעיף קטן (ג) פסקה (2) תסומן (3) ובמקום פסקה (1) יבוא:

"(1) בין ביוזמתו הוא ובין על פי בקשת בעל המקרקעין, אם לאחר השומה החברר שיש הבדל של 20% לפחות בין השווי שנקבע בשומה לבין שוויים, וחוקפו של התיקון יהיה מתחילת השנה שבה נעשה.

(2) אם לאחר השומה הפכו המקרקעין מקרקע לבנין או נשתנו על ידי תוספת בניה, לרבות תוספת שלאחר גמר בניה, וחוקפו של התיקון יהיה מיום גמר הבנין או גמר תוספת הבניה, לפי הענין".

תיקון
סעיף 21

19. בסעיף 21 לחוק העיקרי, סעיף קטן (ד) יסומן (ה) ולפניו יבוא:

"(ד) אדם שמסר הצהרה לפי סעיף 18(ו) ישלם עם מתן ההצהרה לכל חודש או חלק ממנו שבו יישאר הציוד בישראל, סכום יחסי של המס החל על הציוד שפורט בה."

תיקון
סעיף 25ב

20. בסעיף 25ב (א) לחוק העיקרי, בסופו יבוא "לגבי רכב שהוא ציוד ואשר הובא על ידי בעליו לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חודש, ישולם לכל חודש או חלק ממנו שבו יהיה הרכב בישראל, סכום יחסי של המס החל על הרכב."

21. בסעיף 26(א) לחוק העיקרי במקום "סעיף 19(ג)(1)" יבוא "סעיף 19(ג)(1) היקון סעיף 26 ו-2)".

22. בסעיף 39(א) לחוק העיקרי אחרי פסקה (7), יבוא: "8) קיבוץ או מושב, לגבי נכסים המשמשים למטרה כאמור בפסקה (6) אם הגשמה. המטרה איננה נעשית למטרות ריורח."

23. בסעיף 40 לחוק העיקרי - (1) סעיפים קטנים (ג) ו-4) יסומנו (ד) ו-ה) ולפניהם יבוא - (ג) "מי שסכום המס שהוא חייב בו בשנת המס בעד מקרקעין לא עלה על 70 לירות, ובקיבוץ - 70 לירות לכל דירת מגורים, פטור באותה שנה מהמס החל עליהם."

(2) בסעיף קטן ה) במקום "סעיפים קטנים (א) ו-ב)" יבוא "סעיפים קטנים (א), (ב) ו-ג)".

24. בסעיף 41א(ב) לחוק העיקרי, אחרי המשלים "מהמס החל על אותו בנין" יבוא - "אם דרגת נכותו פחותה מ-50%, ופטור ממחצית המס אם דרגת נכותו 50% או יותר."

25. ברישה של סעיף 41ב לחוק העיקרי, בסופה יבוא - "ובלבד שלא חובא במנין חמש השנים הקופת שירות סדיר לפי חוק שירות בטחון, חש"ט - 1949⁵, שבה לא הייתה לעולה דירה."

26. אחרי סעיף 41ג לחוק העיקרי יבוא:

"פטור לקיבוץ 41ד. קיבוץ יהא זכאי לפטורים המוענקים על פי הסעיפים 41א, 41ב ו-41ג בשל דירת המגורים המשמשת למגורי חבר הקיבוץ שהוא נכה, עולה או עיוור כמשמעותם בסעיפים האמורים; לענין זה יהיה המס החל על דירת מגורים - סך כל המס החל על דירת המגורים של הקיבוץ מחולק למספר יחידות המשק כמשמעותן בסעיף 57 לפקודה."

תיקון
סעיף 43

27. בסעיף 43 לחוק העיקרי -

- (1) בסעיף קטן (א) במקום "בנין כפרי באזור חקלאי" יבוא "בנין חקלאי";
- (2) בסעיף קטן (ב) במקום "כבנין כפרי באזור חקלאי" יבוא "בנין חקלאי";
- (3) במקום כותרת השולים יבוא "הוראות מיוחדות לבנין חקלאי".

החלפת
סעיף 44

28. במקום סעיף 44 לחוק העיקרי יבוא:

"דין נכסים 44. (א) יחיד שאינו חקלאי אך עוסק בתקלאות יחא דין הציוד והמלאי המשמשים לו במשקו החקלאי כדין ציוד ומלאי של חקלאי, המשמשים לו במשקו החקלאי.

(ב) דין מטעים שבבעלותו של אדם שאינו חקלאי והם

נטועים על קרקע באזור עירוני יהיה -

- (1) בנטועים על קרקע שיועדה לבניה - כדין קרקע;
- (2) בנטועים על קרקע שלא יועדה לבניה - כדין קרקע, אם הסכום שניתן לקבל בעד המטע במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון באחד באוקטובר שקדם לשנת המס עלה על 10.000 לירות לדונם כדין מטע של חקלאי - אם היה הסכום נמוך מזה; לענין זה יראו מטע הנטוע על קרקע שהיא מקרקעי ישראל כמשמעותם בחוק יסוד: מקרקעי ישראל⁶ ושחוכרם התחייב להתזירה למנהל מקרקעי ישראל עם שינוי יעודה - כמטע ששוויו כאמור פחות מ-10.000 לירות לדונם.

(ג) שר האוצר בהתייעצות עם שר החקלאות ובאישור ועדת הכספים של הכנסת רשאי לשנות את הסכום הנקוב בסעיף קטן (ב)(2).

תיקון
סעיף 45

29. בסעיף 45 (א) לחוק העיקרי, בפסקה (3) בסופה יבוא "ספינות דיג שעיקר פעולתן מחוץ למימי החופין של ישראל וכן כלי טיס וכלי שיט שיובאו לישראל לשם תיקון או שיפוצ'".

6. ס"ח תש"ך עמ' 56

תיקון
סעיף 46
ושינוי
מספרו
ל-45 ב

30. (א) סעיף 46 לחוק העיקרי יסומן 45 ב;
(ב) בסעיף קטן (א) שבו - תימוק הסיפה המתחילה במלים "אם שילם במועד שהיה עליו לשלם";
(ג) סעיף קטן (ד) - בטל.

הוספת
סעיף 46

31. אחרי סעיף 45 לחוק העיקרי יבוא:
46. (א) בעל מלאי אשר כמות המלאי שלו הייתה בחקופות שונות של שנת המס גדולה מהכמות ששימשה כבסיס לקביעת שווי לפי סעיף 15, ורוצה לבטל מפני נזק מלחמה גם את כמות המלאי שגדלה כאמור (להלן - מלאי עודף), יהא זכאי לקבל פיצויים, אם מלא אחר כל אלה:

(1) מסר למנהל ההצהרה בכתב בה פרט את החקופות שבהן צפוי מלאי עודף, את סוגיו, את כמותו המשוערת, את מחירו כמשמעותו בסעיף 15(ד) ביום מתן ההצהרה, ואת משך החקופות שבהן צפוי מלאי עודף;

(2) שלם עם מסירת ההצהרה 0.1% ממחירו כאמור של המלאי העודף, לכל חודש שבו הוא צפוי; ולענין זה - יצורפו כל החקופות לתקופה רצופה אחת ויחרת חודש תחושב כחודש.

(ב) מלא בעל מלאי אחר הוראות סעיף קטן (א), יהא זכאי לפיצויים בשל נזק מלחמה שקרה לאחר החשלו בחקופות שצוינו בהצהרה.

הוספה 32. אחרי סעיף 46 לחוק העיקרי יבוא -
סעיף 46

"ביטוח
חפציים
ביחיים

46. (א) כדי לאפשר תשלום פיצויים מקרן הפיצויים, בעד
נזק לחפציים שאינם נכס והפצויים בבית מגוריו
של אדם (להלן - חפציים ביחיים), ושאי שר האוצר,
באישור ועדת הכספים של הכנסת, לקבוע בחקנות
כי הוראות חוק זה, כולן או מקצתן, יחולו על
סוגים מסוימים של חפציים ביחיים, בשינויים
המתחייבים או שיורה עליהם השר בחקנות.

(ב) בחקנות לפי סעיף קטן (א) ייקבעו, בין היתר,
פרטים אלה:

- (1) אם הוראות חוק זה יחולו בדרך כלל או רק
לפי בקשת בעל החפציים הביחיים;
- (2) השווי הכולל המכסימלי של חפציים ביחיים
שניתן לבטחם;
- (3) שיעורי התשלום שיהולו על סוגים שונים של
חפציים ביחיים;
- (4) שיעור הפיצוי שיינתן לגבי סוגים שונים
של חפציים ביחיים.

(ג) בחקנות לפי סעיף קטן (א) ניתן לקבוע, שיינתן
לאדם פיצוי בשל נזק לחפציים ביחיים ששווים
הכולל אינו עולה על סכום שייקבע, גם ללא כל
תשלום על פי סעיף זה.

הוספת סעיף 53א
33. אחרי סעיף 53 לחוק העיקרי יבוא:

53א. (א) סבור המנהל, כי פעולה או עסקה פלונית המפחיתה או העלולה להפחית את סכום המס המשתלם בשל נכס מסוים היא מלאכותית או בדויה, או כי אחת ממטרותיה העיקריות של פעולה או עסקה פלונית היא המנעות ממס או הפחתת מס בלתי נאותה בשל נכס כלשהו, רשאי הוא להתעלם מן הפעולה או העסקה ולשום את בעל הנכס לפי זה;
הימנעות ממס או הפחתת מס ניתן לראותן כבלתי נאותות אפילו אינן נוגדות את החוק.

(ב) החלטתו של המנהל בהשתמשו בשיקול הדעת שניתן לו בסעיף קטן (א) נתנה להשגה לפי סעיפים 26 ו-26א.

תיקון סעיף 54
34. בסעיף 54 לחוק העיקרי, אחרי המלים "ערר לפי סעיף 27 או 27א" יבוא "אם המציא בעל הנכס ערבות בנקאית או ערבות אחרת שקבע המנהל להבטחת תשלום המס שהוא עשוי להתחייב בו".

תיקון סעיף 54א
35. (א) בסעיף 54א לחוק העיקרי במקום "לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין" יבוא "לענין הניכוי מהשווי כאמור בסעיף 7א וכן לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין - (1) ובסופו יבוא -

"(2) שהם בבעלותם המשותפת של אדם ושל איגוד שבשליטתו, כאילו היו בבעלותו של אחד מהם".

36. על אף האמור בחוק העיקרי ובחוק זה -

(1) ראשי המנהל לשום שוויו של בנין לשנת המס 1972, גם אם טרם חלפו חמש שנים לאחר השומה האחרונה.

(2) (א) הוגשו השגה או ערר לגבי מקרקעין מסויימים על השומה לשנת המס 1972, וסכום המס שאינו שנוי במחלוקת הוא פחות מסכום המס שהמשיג או העורר חויב בו בשל אותם מקרקעין לשנת המס 1971 ואינו שנוי במחלוקת (להלן - המס היסודי), יראה כשנוי במחלוקת הסכום שבשומה או הסכום של המס היסודי - לפי הנמוך יותר.

(ב) בשומה שאיננה ניתנת עוד להשגה, ערר או ערעור, ונקבע בה סכום מס שהוא פחות מהמס היסודי, יוחזר ההפרש, בצירוף רבית של 9% לשנה.

(3) עולה סכום המס המגיע לפי חוק זה בשל בנין מגורים שניתן לגביו ניכוי לפי סעיף 7א(א), או בשל בנין עסקי המשמש בתעשייה, על סכום המס שהיה בעליו צריך לשלם, לפני כל פטור או הנחה, לשנת המס 1971 (בפסקה זו - המס הבסיסי) לא יידרש מי שהיה בעליו בשנת 1971 לשלם עליו מס לשנות המס 1972 עד 1974 בסכום העולה על המס הבסיסי והחל משנת המס 1975 יועלה ^{המס} בהדרגה כך שבכל שנה יווספו 20% מההפרש כפי שיהיה באותה שנה.

(4) עולה סכום המס המגיע לפי חוק זה (בפסקה זו - המס החדש) בשל בנין מגורים או בנין עסקי שלא חלה עליהם פסקה (3), על סכום המס שהיה בעליו צריך לשלם לפני כל פטור או הנחה לשנת המס 1968 לפי שווים לשנת המס 1967, - אלמלא הוראות סעיף 5 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים (תיקון מס' 5), חשכ"ט-1969⁷, (בפסקה זו - המס הבסיסי) - יועלה בהדרגה כמפורט להלן סכום המס שיידרש לשלם מי שהיה בשנת המס 1971 בעל בנין שנחשב ערב תחילתו של חוק זה כבנין עירוני או תעשייתי:

- (א) בשנת המס 1972 יווספו למס הבסיסי 20% מההפרש שבין המס הבסיסי ובין המס החדש (להלן - ההפרש);
- (ב) בשנת המס 1973 יווספו למס הבסיסי 60% מההפרש;
- (ג) בשנת המס 1974 יווסף ההפרש כולו.
- (5) על אף האמור בפסקאות (3) ו-(4), היה סכום המס המגיע לפי חוק זה בשל בנין מגורים או בנין עסקי שטרם מוצו לגביו החקלות לפי סעיף 3(ב)(1) לחוק העיקרי לפני ביטולו, עולה על המס שהיה בעליו צריך לשלם לשנת המס 1972 אלמלא הביטול, יהיה לגביו המס הבסיסי לשנת המס 1972 המס שהיה צריך לשלם כאמור ולפיו יחושב ההפרש האמור בפסקאות (3) ו-(4).
- (6) (א) מי שבשנת המס 1971 נעשה לראשונה בעל דירת מגורים יהא פטור, במשך שלוש שנות מס החל בשנת המס 1972, משני שלישים של המס החל על אותה דירה ומשנת המס הרביעית ישלם בכל שנה 20% נוספים מההפרש שבין שליש המס למלוא המס המגיע לאותה שנה.
- (ב) מי שבאחת/משנות המס 1972 עד 1978 נעשה לראשונה בעל דירת מגורים, ישלם אותו שיעור מס שהיה עליו לשלם לפי פסקה (א) אילו רכש את הדירה בשנת המס 1971.
- (ג) לענין פסקה זו לא יראו/אדם/אלו רכש דירה לראשונה אם הוא או קרובו היו בעבר בעלי דירת מגורים.
- (7) היה סכום המס המגיע לפי חוק זה בעד נכסים כמפורט להלן עולה על המס שהיה מגיע בעדם לשנת המס 1971, יועלה המס בהדרגה תוך חמש שנים החל משנת 1972, כשבכל שנה יווספו 20% מההפרש כפי שיהיה באותה שנה; ואלה הנכסים:
- (א) בנין שערב תחילתו של חוק זה נחשב כבנין חקלאי, והגדרו שונה בחוק זה;
- (ב) קרקע באזור חקלאי;
- (ג) מטע שלפי הוראות סעיף 44(ב) לחוק העיקרי דינו כדין קרקע.

(8) ביטולו של סעיף 3(ב)(2) לחוק העיקרי לא יגרע מזכויות שהיו מוענקות על פיו אלמלא בוטל.

(9) בשל מבנה בההליך בניה שבנייתו החלה לפי תחילת חוק זה ישולם מס יחסי כיחס הקופת הבניה שלאחר תחילת חוק זה לכל תקופת הבניה.

תחולה 37. תחולתו של חוק זה לגבי שנת המס 1972 ואילך.

לסעיף 1

(1) לנכסים שבאזור החקלאי מעניק כיום החוק הקלות גדולות. חלוקה זו לפי אזורים בלבד ולא לפי הפעילות המסקית, הביאה לעיירות רבים כמפורס במבוא לחוק זה. לכן מוצע לתת מעתה את ההקלות רק לנכסים המסמנים לחקלאי למעשה בחקלאות ולא לפי מקום הימצאם. לסם כך ים לבטל את ההגדרות: "בגין כפרי", "בגין עירוני", ו"בגין תעשייתי" המבוססות על החלוקה לפי האזורים.

(2) "בגין" מוגדר בחוק התיקרי כך: "לרבות כל מבנה או בניה שאינם ארעיים וכל חלק מהם, בין שהם מיושבים או שמסתמנים בהם ובין שאינם מיושבים או שאין מסתמנים בהם, ובלבד שבגיתם נגמרה, אך למעט מיתקן שהוא ציוד, אף אם גיתן לסווגו כבגין"; לפי זה היה מתקן שהוא ציוד, כגון מעלית אף שהיא חלק מן הבגין, נסוים בפירד מן הבגין. זאת, מחום שלפי החוק הקיים, היה השווי של בגין מבוסס על דמי הכירות צפויים שהם למעשה דמי הכירות. שחוק הגבת הדייר מתיר לגבות; שווי זה לא יכול לבטא את ערכם של המתקנים.

לפי המוצע (ראה סעיף 7), ייחשב שווי הבגין לפי ערכו הממשי בחוק ובכך ייגתן ביטוי גם למתקנים שהם חלק מהבגין. על כן אין יותר טעם בחלוקה המלאכותית של הנכס ומוצע לראותו כיחידה שלמה אחת שהיא הבגין, וים למחוק את הסיפה להגדרה.

(3) בגין חקלאי מוגדר כיום בסעיף 1 לחוק כך: "בגין הנמצא באזור חקלאי, ואינו בגין תעשייתי או בגין מאגר ולרבות בגין כפרי באזור חקלאי". עם ההצעה להעניק את ההקלות רק לנכסים חקלאיים, ים להחליף את ההגדרה כך שבגין חקלאי יהיה מעתה רק בגין המסמם לחקלאי בחקלאות, ולעגין זה יהא דינו של בגין של חקלאי המיועד לסמם לו בחקלאות וסאין בו כל סמום, כדין בגין המסמם בחקלאות. כן ייחשב כבגין חקלאי בגין המסמם או מיועד לסמם כמפעל לפי פקודת הבטיחות בעבודה (נוסח חדס) והוא של חקלאי או של חבר בני אדם שלפחות שני סליטים מחבריו הם חקלאים או של אגודה סיתופית להתייטבות חקלאית, שבה לפחות שני סליטים מחבריה הם חקלאים - אם לפחות שני סליטים מהיצור או מהסירותים שהבגין מסמם להם הם למען המסק החקלאי/אל המסקלם החקלאיים של חברי החבר או האגודה. כיום בגין המסמם או מיועד לסמם למפעל והוא בידי חקלאי או חבר בני אדם או אגודה סיתופית כאמור בחשב כבגין חקלאי אם הוא מצוי באזור חקלאי ובתנאי שכל הייצור והסירותים שהבגין מסמם להם הם למען המסקיה החקלאים בלבד. הצורך בסינוי גובע מהרצון להעניק את ההקלות לחקלאי גם אם $1/3$ בלבד מהייצור שלו ומהסירותים שהבגין מסמם להם מופנים למקורות אחרים ממסקו החקלאי (ראה גם הסבר לסעיף 5).

(4) בנין מאגר מוגדר כיום כך: "בררכת דגים, מגדל בר, מגדל מים, בריכת מים שאיבה מיועדת בעיקרה לשחיה, בור תחמיץ/ואם הוא באזור עירוני - יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד".

מוצע לתקן את ההגדרה, כדי שבררכת דגים, מגדל בר, וכו', יהיו בנין מאגר רק אם הם בבעלותו של חקלאי ומשמשים לו בחקלאות או מיועדים לשמש לן בחקלאות ואין בהם כל שמשם אחר, שאם לא כן יראו כבנינים עסקיים.

(5) הגדרת "בנין מגורים" תורסף בטל החלפת השיטה לקביעת הסורי לבנינים כאלה, שיבוי טיעור המס החל עליהם ומתן הניכוי של 30,000 לירות (ראה סעיף 7). בנין המסמס למגורים באזור חקלאי ומשלמים עליו כיום מס צמוד קצוב, ייחשב כבנין מגורים מבלי להתחשב במקום המצאן, וסוריו וטעור המס יהא לפי זה. כבניני מגורים ייחשבו גם בנינים המסרתים את צרכיהם האישיים של חברי קיבוץ ובכלל זה גם חדרי אוכל, מכבסות, ודינם יהיה כדיון דירת מגורים רגילה מים בה חדריה המסמסים למטרות האמורות והם חלק בלתי צפוד ממנה.

לפי החוק הקיים אין הגדרה "לבנין עסקי", אלא רק "בנין עשייתי". התוצאה היא שבנין המסמס לעסק, כגון בית הארחה והנמצא באזור חקלאי, נבלע בהגדרת בנין חקלאי ומשלמים בשלו מס צמוד מאד בטעור של בנין חקלאי רגיל, ואילו בנין זהה הנמצא באזור עירוני נחשב כבנין עירוני ומשלמים בשלו את אותו המס שמשלמים בשל בנין המסמס כבית עסק בפועל. כמובן שתוצאה זו אינה צודקת.

מוצע להוסיף הגדרה של "בנין עסקי" שתכלול כל בנין המסמס או מיועד לשמש לעסק או למטלת יד יחד עם חלקת הקרקע שעליה הוא עומד בין אם הוא נמצא בעיר או בכפר.

(6) (1) הגדרת "בעל" בחוק הקיים קובעת כי במקרקעין רואים כבעל את "הבעל הרטום, ובחכירה או בחכירת מטנה לתקופה העולה על שלוש שנים - החוכר הרטום או חוכר המטנה הרטום, הכל לפי הענין..".

התקופה האמורה היתה נכונה עד לחקיקת חוק המקרקעין, תשכ"ט-1969 כסחובת ריטום של חכירה או חכירת מטנה היתה לתקופה העולה על שלוש שנים. בינתיים בא חוק המקרקעין והגדיר את המנצח "חכירה" וקבע אותו כשכירות לתקופה שלמעלה מחמש שנים. ראוי איפוא למחוק את התקופה ולדבר בחכירה, כלומר שכירות לתקופה העולה על חמש שנים, שהיא החייבת בריטום.

(2) פסקה (ב) שבחוק הקיים אומרת: "בפטר או בעדר שבעל כחשמועותו בפסקה (1)(8),

או העביר לאחר את זכותו להחזיק בהם, להגות מהם או לקבל מהם הכנסה או רווחים בנסיבות העושות את האחר כבעלם, כחוכרם או כחוכר המטבה שלהם, יהיה בעל המקרקעין - המחזיק או הזכאי להחזיק בהם או להגות מהם, או הזכאי לקבל מהם הכנסה או רווחים בנסיבות כאמור; והכל בין שזכותו רשומה בפנקסי המקרקעין או בפנקסים רשמיים אחרים ובין שאינה רשומה".

"לסוגות המס בזהגים לפרח פסקה זו כדנה במי שמחזיק בכס בנסיבות העושות אותו כבעל, כחוכר, או כחוכר המטבה, אף אם אינו רשומים בפנקסי המקרקעין. בפסק דין שביתן מאת בית המשפט המחוזי בתל אביב בענין חברת מגרטי מרסל בע"מ בגד מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (ע.מ. 41/69 קובץ פסקי דין אזרחיים כרך ב'; עמ' 414) פירש השופט את העברת הזכויות לאחר האמורה בפסקה (ב) כמכירתה רק למקרה שבו הועברו כמעט כל הזכויות שהיו בידי הבעל הרשום ולא נותרה בידו אלא הבעלות הערטילאית בלבד. על כן מוצע לתקן את הפסקה ולהבהיר, שגם מי שבידו הזכות להחזיק במקרקעין תקופה של חמש שנים לפחות, אף מבלי לקבל רווחים או הכנסה, ייחשב לענין החוק כבעל.

(7) הגדרות "בעל שליטה" ו"קרוב" הדומות לאלו שבפקודת מס הכנסה דרושות לצורך סעיף 7.

(8) חלקה מוגדרת בפקודת הקרקעות (סידור זכות קנין) וכיום בפקודת הסדר זכויות במקרקעין (גוסס חדש) תשכ"ט-1969 כך: "יחידה רצופה של מקרקעין בתוך גוש, הטייכת לאדם" הגדרה זו אומצה בחוק מס רכוש כמבחן ראשון לקביעת מהותה של חלקה ונקבע בה כי רק אם אין חלקה כזאת יראו כחלקה את יחידת הרשום בפנקסי המקרקעין, ובאין גם יחידה כזאת יראו כחלקה את הקרקע שעליה עומד הבנין בתוספת שטח של 300%. הגדרת חלקה היא חלק מהגדרת בנין עסקי ובנין מגורים - (ראה פסקה 5 לסעיף 1 המוצע). החלקה היא חלק מהבנינים הללו ונחשבת כבנין. הורה אומר שאם יש לאדם מספר דונמים רצופים בגוש אחד, ורק על חלק פעוט מכל השטח עומד הבנין - תיבלע כל הקרקע בהגדרת בנין ותיסוים כבנין, וזאת אפילו כמים פרצלציה, המחלקת את השטח למגרמים. על כן מוצע לבטל את המבחן הזה; בראש ובראשונה תהא קובעת יחידת הרישום בפנקסי המקרקעין, ובאין יחידה כזאת - שטח הקרקע שעליו עומד הבנין בתוספת 300%.

- (9) לפי החוק הקיים "חקלאי" הוא בעל מטק חקלאי באזור חקלאי ובכסים המשמשים בחקלאות ומצוים באזור עירוני והם בבעלות אדם שלפחות 50% מהכנסתו נטו בשנת המס הקודמת היו מחקלאות בחשביו גם הם כבכסים חקלאיים שבאזור חקלאי.
- מאחר שמוצע לקבוע למבחן את השמות שבכסים תוחלף הגדרת חקלאי. כחקלאי ייחשב בעל מטק חקלאי בכל מקום שהוא, אולם אם המטק החקלאי הוא באזור עירוני יראו את בעליו כחקלאי רק אם עיקר פרנסתו באחת משתי שנות המס הקודמות היתה מחקלאות.
- (10) ההצעה לקבוע כי מבנה בתהליך בניה ייחשב ככנס (ראה פסקה 14) ותחול לגביו חובת תשלום מס חד פעמית שתזכה את בעליו בפיצויים עבור גזק מלחמה (ראה סעיפים 16א עד 16ז) מצריכה להגדיר את המונח "מבנה בתהליך בניה".
- (11) מטעים מוגדרים כיום כ"עצים לרבות גפנים המשמשים או מעדינים לשמש לעסק, יחד עם חלקת הקרקע שעליה הם נטועים, ולרבות היבול שעליהם".
- כיון שהגדרת חלקה משמשת גם לענין בנין (ראה הסבר לפסקה (8)) וגם לענין מסע, הרי נאה על אותה חלקת קרקע יש גם בנין וגם מסע לא ברור אם ניתן לשום את שני הנכסים בנפרד. על כן מוצע למחוק את המלה "חלקת", במצא שמסע יישום תמיד כבכס בנפרד כשהקרקע שעליה הוא נטוע נחשב כחלק ממנו.
- (12) לפי ההגדרה הקיימת נחשב כמלאי גם יבול על קרקע באזור עירוני. ההגדרה תתוקן ויאמר בה, כי יבול על קרקע של מי שאיננו חקלאי - ייחשב כמלאי.
- (13) הגדרות "גזק מלחמה" ו"גזק עקיף" מדברות בגזקים הנגרמים עקב פעולות מלחמה על ידי הצבאות הסדירים של האויב, או עקב פעולות איבה אחרות או עקב פעולות מלחמה של צה"ל. הדיבור "פעולות איבה אחרות" בא להבחין בין פעולות הצבאות הסדירים של האויב לבין פעולות החבלה בלי שהדבר ייאמר מפורשות. עד עכשיו לא היה מקום לחסם רב מפירות מרחיב של המלים "פעולות איבה אחרות", מפני שרוב הנכסים המבוטחים מפני גזקי מלחמה הם בכסים המצויים במסח המדינה. החשש בעטה חמור עם הרחבת תחולת החוק הקיים גם על בכסים שמחוץ לשטח המדינה. על כן מוצע לתקן את ההגדרה ולהבהיר שהכוונה בפעולות איבה, היא אך ורק לפעולות איבה על ידי אויבי ישראל.
- (14) ראה הסבר לפסקה 10.
- (15) הגדרת המונח קיבוץ דרושה לסעיפים 1(5), 3, 5, 7, 22, 23(1) של החוק המוצע.

(16) עם מתן ההקלות רק לבכסים המסמטים לחקלאי בחקלאות יש לחקן את הגדרת קרקע.

סעיף 2

- א. סעיף 3(א) לחוק העיקרי קובע את מעוררי המס החלים על בכסים שבבעלות מי שאינו חקלאי. עם ההצעה לסבות את הבסיס לקביעת סוויט של בניני מגורים ובנינים עסקיים ולקבוע כי סוויט יהיה הסווי הריאלי שלהם (ראה סעיף 7 לחוק זה) מוצע להפחית את מעוררי המס החלים עליהם. סיבוי בוסף ממוצע בסעיף הוא להעביר את מעור המס החל היום על מטעים מסעיף 3(א) הקיים לסעיף 4 המוצע הון בש ורי המס החלים על בכסים חקלאיים ובכסים המסמטים בחקלאות והם בבעלותו של חקלאי.
- לפי החוק הקיים סוויט של מטעים וסעור המס החל עליהם הסי אחידים בין שטמטים באזור עירוני ובין שהם באזור חקלאי. במצא שאם יש לאדם סאינו חקלאי (דהיינו עיקר פרסותו אינה מחקלאות) מטע באזור המיועד לבניה, הוא משלם מס רכוש במוך מאד על קרקע יקרה מאד. מאחר ומטע הוא מטבעו בכס חקלאי, מוצע לאמץ גם לגביו את ההבחנה הקיימת לכל ענפי החקלאות, לפיה ביתנות ההקלות רק לאדם שהוא חקלאי; אם המטע הוא באזור עירוני ובבעלות אדם סאינו חקלאי והוא בסוע על קרקע המיועדת לבניה יחשב המטע כקרקע פבויה. והוא הדין לגבי מטע הנסוע על קרקע סאינה מיועדת לבניה אך סוויט בשוק עולה על 10,000 לירות לדונם - סוויט העולה במדה נכרת על הסוויט הסביר של קרקע חקלאית; חריג להוראה זו יהא מטע הנסוע על מקרקעי ישראל שהוכר בהסכם המחייב את החוכר להחזיר את הקרקע למינהל מקרקעי ישראל אם בשתנה היעוד החקלאי של הקרקע; מטע כזה יחשב בכל זאת כמטע של חקלאי מסוט סאין החוכר יכול לממס את עליית ערך הקרקע שחלה בעקבות סיבוי היעוד. מאידך, מטעים הנסועים על קרקע סאינה מיועדת לבניה וסוויט במוך מהאמור, סביר להסוותם מבחינת הוראות החוק למטע בסביבה חקלאית (ראה גם סעיף 28 לחוק זה).
- ב. סעיף 3(ב) לחוק העיקרי קובע עליית מס הדרגתית לבנינים וקרקעות שהיו תחילה באזור חקלאי והוכללו באזור שהוכרז כאזור עירוני. סעור המס המלא של 2% החל לגבי בנינים יסולם רק בסנה הרביעית לתחולת הצו המכריז, ואילו סעור המס של 2.5% החל לגבי קרקעות יסולם רק בסנה החמיסית לתחולת הצו כאמור.
- מוצע לבטל הוראה זו עם הרצון להעניק את ההקלות רק בהתאם לשמות החקלאי/של הניכס/ מקוט המצאו. עם זאת, לאחר קביעת סוויט חדש לבנינים, לקרקעות שהיו באזור חקלאי אך אינן מסמטות בחקלאות וכן למטעים של מי סאינו חקלאי בתחום אזור עירוני וקביעת הוראות הטקפיות וממתנות את עליית המס שחבוא עקב **סנוי בסיס** הסוויט, מוצע אף לגבי בנינים כאמור בסעיף 3(1) לחוק העיקרי לקבוע הוראת מעבר ולסמור על הזכויות המוקנות בסעיף המוחלף שבחוק העיקרי לבעלי קרקעות שוכללו באזור שהוכרז כעירוני (ראה סעיף 36 לחוק המוצע).

לסעיף 3

סעיף 4 לחוק העיקרי קובע את שיעורי המס החלים על נכסים חקלאיים ועל הנכסים המסמטים בחקלאות והמצויים בבעלות חקלאי (דהיינו לפי ההגדרה הקיימת בעל מסק חקלאי באזור חקלאי). עם ההצעה להעניק את ההקלות רק לנכסים המסמטים לחקלאי בחקלאות, יש צורך להתאים את הסעיף למוצע. לפי זה לא יהיה בגין מגוריו של חקלאי בטוח כבגין חקלאי, וסעור המס שיחול עליו לא יהיה 0.2 מסוריו אלא 0.7% - כסעור המס החל על כל בגין מגורים.

לסעיף 4

סעיף 5(א) לחוק העיקרי קובע את סעורי המס החלים על חקלאי ביטוח ספר. בין היתר מזכה הסעיף את החקלאי במל בגין מגוריו בהנחה של 40% מהסעורים המפורטים בסעיף 4 לקוק הקיים ובמל מסעור באותה הנחה מהסעורים המפורטים בסעיף 3 לחוק הקיים. היות ולפי המוצע סעור המס על בגין מגורים הוא אחד ומקומו הוא בסעיף 3 המוצע, ואילו סעור המס על מסעים נקבע בסעיף 4 המוצע (הדן רק בנכסים של חקלאים), יש לשנות את מספרי הסעיפים מבסעיף 5(א).

לסעיף 5

(א) סעיף 5א(ב) לחוק העיקרי מעניק הקלות במס לבנינים ולציווד של סוגים מסוימים של חבר בני אדם, אם הבנינים והציווד כמסמים בייצור או בשירותים אך ורק למסקים החקלאיים של חברי החבר. הסדובר במפעלים אזוריים המסרתיים את המסקים החקלאיים שבאזור. יש מסקים שבגלל מצבם הכלכלי הקשה אינם יכולים להצטרף לחבר בני האדם שהוא בעל המפעל, אך המפעל האזורי מספק להם את שירותיו בכדי לסייע להם. התנאי הקיים לגבי מפעל כזה שכל הייצור והשירותים שהוא מספק צריכים להיות למען החברים, גורם שמפעל אזורי הרוצה לסייע למסקים בחסלים מאבד את ההקלה במס והוא דבר שאין לו הצדקה.

לכן מוצע לקבוע טאם חחלק שמספק המפעל לא לחבריו אינו עולה על סליש, לא יאבד בשל כך את זכותו להקלה במס והיא תינתן לו רק לגבי חלק יחסי של המס, כיחס השירותים והייצור שהוא מספק לחבריו לכלל הייצור והשירותים.

(ב) סעיף 5א(ד) מדבר בקיבוץ כמסמעותו בסעיף 54 לפקודת מס הכנסה; היות ומוצע לכלול בסעיף ההגדרות הגדרה של "הקיבוץ" טוב אין צורך באזכור סעיף 54 לפקודה.

לסעיף 6

סעיף 6 לחוק העיקרי קובע כי "מס הרכוש על בגין עירוני או תעשייתי המושכרים בשכירות שחוק הגזת. הדייר, תשי"ד-1954, חל עליה, יהיה, בכפוף לאמור בסעיף 3(ב) 1.5% משוויים".

לפי החוק הקיים, שני בנינים זהים, שהאחד מהם מוחזק בידי בעליו והשני מושכר בשכירות מוגזת, שווים אחד - על כן היה מקום למתן הקלה בשעור המס המוטל על בנינים מושכרים. (1.5% במקום 2%). לפי החוק המוצע (סעיף 7) יתבטא ההבדל הקיים למעשה בשווים של שני הבנינים; שווי של בגין המושכר בשכירות מוגזת הוא כשליש משווי של בגין כמותו שאינו מושכר כאמור. על כן אין יותר מקום להקלה מיוחדת בדרך של הפחתת שעור המס ומוצע לבטל את הסעיף.

לסעיף 7

א. לפי סעיף 7 לחוק הקיים גקבע שווים של בנינים בעיר לפי דמי שכירות שנתיים צפויים, בניכוי רבע מהם בבגין עירוני ושליש - בבגין תעשייתי. את דמי השכירות הצלו מכפילים ב-25. קיימת הבחנה בין בנינים יסבים לבנינים חדשים ובין בנינים חדשים גדולים לבנינים קטנים, ובמקרים רבים גקבעו "דמי השכירות הצפויים" על פי החוק ולא על פי המציאות. הוראות אלה חלות גם על בנינים שבעליהם גרים בהם.

הבסיס הקיים לחישוב השווי של בנינים הוא מיושן ונרם לעוורתיים - כמפורט במבוא ובדברי ההסבר לסעיף 1. הוא איננו מתאים לרוב הבנינים. משום כך מוצע להחליף את השיטה ולעבור לבסיס של שווי חוק.

לפי החוק הקיים, היום הקובע שלפיו ים לטום שווים של מקרקעין הוא האחד באפריל של שנת המס (סעיפים 7, 11 ו-12 לחוק הקיים). אולם עריכת השוומות למעשה מתחילה בהכרח לפני הגיע המועד, נמצא שהשוומה הנעשית היא השערה של שווי סיהיה קיים כעבור כמה חדשים. במקום שהבסיס הוא שער ודירה צפוי אין מסקל רב לליקוי זה, אולם עם המעבר לשווי השוק רצוי כמובן לאפשר הערכה מדויקת, לטם כך מוצע להקדים את המועד לאחד באוקטובר שקדם לשנת המס שבה נטום הבגין ולהסאיר די זמן לעשות את השוומות לפני תחילת שנת המס.

עם זאת ייקבע כי בנינים שגמר בנייתם היה לאחר התאריך הקובע ולפני תום שנת המס, יהא לגביהם התאריך הקובע יום גמר בנייתם.

לגבי בנינים כאמור אין אפשרות לפי החוק הקיים לתקן את שומה בשנת המס שבה נסתיימה הבניה היות והשווי של האחד באפריל הוא השווי הקובע לגבי כל שנת המס, ומכאן שתוספת הבגין על הקרקע איננה מטנה מבחינת החוק את שווי הנכס.

מוצע לאפשר לתקן את השומה במקרים כאלה ולשום את הנכס כקרע - עד ליום גמר הבניה, וכבנין מאותו יום ועד תום שנת המס (ראה גם סעיף 18(2)(2) לחוק המוצע).

ב. במקרים שבהם אין טווי סוק לבנין (אם משום שהוא יחיד במינו ואם מפני שאין סוק לבנינים מסוגו), ייקבע הטווי לפי סכום ההוצאות הדרוש להקמת בנין כזה, כולל ההוצאות לדכיסת הקרקע, בניכוי פחת רגיל הזכאים לו לפי הפקודה, ובלבד שהטווי לא יפחת מ-20% מסכום ההוצאות כאמור. קביעת סכום ההוצאות בהתחשב בפחת תביא לתוצאה של טווי השוק, ומשום כך הוצעה כאלטרנטיבה למקרים שאין בהם טווי סוק. אך מאחר שטוויים של בנינים, כל עוד הם ניתנים לשמוש אינו אפס, מוצע לקבוע רצפה לפחת חיובא בחשבון לענין זה.

ההפחתות המוצעות בשעור של 60% מהטווי כאמור של בנינים המושכרים בשכירות מוגנת ושל $\frac{1}{3}$ מהטווי של דירות מגורים בקיבוץ משקפות את ההגבלות הקיימות על בנינים אלו שעה שרוצים להעבירם.

ג. מאחר שהטווי הריאלי של בנין מושכר בשכירות מוגנת יהיה מעתה כשלים מטווי של בנין זהה שאיננו מושכר בשכירות מוגנת, קיים חשש מפני רישום בנין על שם חברה שתשכיר אותו בשכירות מוגנת לבעל השליטה בה, בכדי להפחית את טווי. מוצע לטתום פרצה זו ולקבוע כי במקרה כזה יחושב הטווי כאילו היה הבנין פנוי.

הניכוי המוצע בסך של 30,000 לירות מטוויים הכולל של בניני מגורים, למעט בנינים המושכרים בשכירות מוגנת, יצור פרוגרסיביות במס המוטל על בניני מגורים. דירות זולות מאד תהיינה פטורות לגמרי ממס, ואילו בדירות אחרות יהיה המס האפקטיבי על דירה יקרה גבוה יותר מהמס על דירה טטויה במוך יותר.

מגמתה של ההוראה המתייחסת לבעל שליטה או קרובו בחברה ולשותף או קרובו בשותפות היא למצו פיצול הבעלות כדי לזכות בניכויים כפולים.

מתן הסמכות לסר האוצר, באסור ועדת הכספים, לשנות את סכום הניכוי יאפשר לשמור על גודלו הריאלי של הניכוי במקרה של עליית מחירי הדירות.

לסעיף 8

סעיף 8 לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין חקלאי וזו לסוף הסעיף "סוויז של בנין חקלאי יהיה הסכום המתקבל מהכפלת מספר המטרים המרובעים של כל שטח הרצפות שבבנין - להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות - כ- 25 לירות". מאחר שלפי החוק המוצע טוב לא יכול בנין חקלאי את בנין המגורים של החקלאי אין עוד מקום למילים "להוציא מרפסות פתוחות וגזוזטראות" ומוצע למחקן.

לאחר המוצע, כי סוויז של בניני מגורים יחונה, אין עוד מקום להשאיר את הכופל של 25 לי בלבד, שהוא כאמור בסיס לקביעת סוויז של הבנין החקלאי, מה גם שמאז תחילת החוק בשנת 1961 לא חונה סוויז של בנינים אלו; על כן מוצע להכפיל את הכופל.

לסעיפים 9 ו-10

סעיף 9 לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין שהוא בחלקו בנין תעשייתי ובחלקו בנין עירוני או בנין חקלאי, וסעיף 10 קובע את סוויז של בנין מאגר באזור חקלאי. כן מוצע מוצע להתאים את הסעיפים לשיטה של מתן ההקלות לפי השמוש בנכסים ולא לפי מקום המצאם; בסעיף 10 לחוק הקיים להכפיל את הכופלים הנקובים בו.

לסעיף 11

סעיף 10א לחוק הקיים קובע את סוויז של בנין מאגר ובנין כפרי באזור עירוני. אולם בנין כפרי באזור עירוני ובנין מאגר חבו, אם אינם של חקלאי ואין הם משמשים לו בחקלאות, ייחשבו לפי המוצע כבנינים עסקיים וסוויז בקבע בסעיף 7 לחוק המוצע; לכן אין מקום עוד להוראה מיוחדת לענין סוויז ויש לבטל את הסעיף.

לסעיף 12

סעיף 11 לחוק העיקרי קובע, כי סוויז של בנין מסטחו פחות מ-30% מהשטח שהיה מותר לבנות במפתו וסוויז בטוק בלי הקרקע הוא פחות ממחיר חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, יהיה סוויז כסוויז הטוק של הבנין עם הקרקע שעליה הוא עומד, וסיעור המס עליהם יהיה כסיעור המס החל על בנין שלא כמו לגבי בנינים אחרים מסוויז בקבעו לפי דמי הסכירות. הטעם לכך היה, למצוץ הקמת בנינים קטנים על קרקעות גבולות ויקרות, ובאופן כזה לא לסלק את המס הגבוה המוטל גם על הקרקע.

עם המעבר לבסיס של שווי ריאלי לבנינים והפחתת שיעורי המס שעליהם, גדול הפער שבין שיעור המס של בנינים (0.7% או 1.5%) לבין המס שעל קרקעות (2.5%) ושוב אין בהוראה שבסעיף הקיים פתרון מספיק לבעיית הבנינים הקטנים. על קרקעות יקרות, כאמור. על כן מוצע לקבוע כי במקרה מחסם הבנין הוא פחות מ-30% מהמס שהיה מותר לבנות בשעתו, ושוויו של המבנה בלי הקרקע הוא פחות משווי חלקת הקרקע שעליה הוא עומד, יסומן את הבנין כאילו היה שני נכסים: האחד יהיה המבנה בתוספת מסח קרקע של 300% משווי הכולל של הבנין ושיעור המס עליו יהיה כשל בנין. והשני - יתרת מסח הקרקע ששוויה יהיה כשווי הריאלי של הבנין פחות שווי המבנה בתוספת מסח הקרקע כאמור ואילו שיעור המס שיחול עליה יהיה כשיעור המס החל על קרקע.

לסעיף 13

סעיף 12 לחוק הקיים קובע כי "שוויה של קרקע באזור עירוני יהיה הסכום העשוי להתקבל בעדה לפי חומת המנהל באחד באפריל של חג המס במכירה ממוכר ברצון לקונה ברצון".

עם הרצון ליחד את ההקלות רק לנכסים של חקלאי המשמשת לו בחקלאות יט להתאים את הסעיף ולהגבילו רק לקרקע שאינה משמשת בחקלאות ואינה בבעלותו של חקלאי. כן מוצע לשנות את המועדים הקבועים לעריכת חומת כדרך שנעשה גם לגבי בנינים (ראה סעיף 7 לחוק המוצע ואת ההסבר לו).

לסעיף 14

(א) סעיף 13(א) לחוק העיקרי דן בשווי של מטעים. פסקה (ד) שבו מבחינה לענין שווי בין מטעים שהם יערות וחורשות למטרות מסחריות ובין שאינן למטרות מסחריות. מוצע למחוק את הפריט "יערות וחורשות שלא למטרות מסחריות", מטום שלפי הגדרת מטעים אין מטע שאיננו מטעם או מיועד לשמט לעסק.

(ב) סעיף 13(ב) קובע את שווי של קרקע באזור חקלאי. כאמור, עם בטול מתן ההקלות לפי האזורים יח צורך לקבוע כי המדובר בקרקע של חקלאי המשמשת לו בחקלאות. הסעיף גם קובע כי בקרקעות שלחין ובקרקעות בעל סלא עובדו שבה אחת יהיה שווי כשווי שבקבע להן בשנה האחרונה שבה עובדו, ואם לא עובדו למעלה משנה - יהיה שווי של קרקע שלחין 110 לירות לכל דונם, ואילו שווי של קרקע שראויה לעבוד ולא עובדה למעלה משנה אחת יהיה 20 לירות לכל דונם.

היות ולפי ההצעה שווי של קרקעות ראויות לעבוד שאינן משמשות בחקלאות יהיה שווי הריאלי (ראה הסבר לסעיף 13) ייתכנו מקרים שקרקע שלא עובדה שבה אחת מסיבות ארעיות יעלה מיד המס עליה בעוד גדול מנמוא. על כן מוצע להאריך את התקופה שבה תוסיף הקרקע להיות בחומת כקרקע חקלאית עד סיום חגים.

לסעיף 16

לפי החוק הקיים בנין בטלבי בנייתו וכל עוד לא נגמרה בנייתו, אינו נחשב כנכס לענין החוק - אין מסלמים עליו מס ואין זכאים לקבל פיצויים במקרה שהוא ניזוק בזק מלחמה. לפי ההצעה יחשב מבנה כאמור כנכס ובעלו יהיה עכאי לקבל פיצויים במקרה שהנכס יינזק. בפרק שלישי 1 המתורסף/לפי החוק המוצע באות כל ההוראות הנוגעות לימנה כאמור, (שוויו, שער התשלום, הצהרה).

העקרונות לקביעת השווי ולשיעורי המס לפי הפרק האמור, הם אלה:

שוויו של המבנה הוא כשווי הקרקע עליה הוא בנוי; המעמ לכך הוא, ששוויו של בנין גמור הוא בדרך כלל פה שנים ממרר הקרקע, אולם כל עוד לא נסתיימה הבניה, השווי הממוצע בתקופה שמתחילת הבניה ועד סיומה הוא מחצית ערכו כשהוא גמור - הווה אומר, כשווי הקרקע. עם זאת מאחר שהמבנה היא להגיע למחצית מחיר העלות של המבנה בתהליך הבניה, ניתנת אפשרות לדרוש שיישום לפי מחצית העלות.

השיעור של 1.2%, מבוסס על ההנחה שמסך הבניה הממוצע הוא שנה וחצי, מאחר והשיעור על מלאי תעשייתי הוא 0.8% לשנה, יביתן לראות במלאי המוסקע בבנין מלאי הדומה למלאי תעשייתי, הרי השיעור הוא 1.2%.

מטרת חלוקת התשלום לחלוטה תשלומים היא לאפשר את התגאת מתן זכות הביטוח מפני בזקי מלחמה בתשלום המס כדין, ולא להעניק זכות לפיצויים ללא כל תשלום. בעל מבנה בתהליך בניה מיעמוד בתשלום במועדים שנקבעו, יהיה זכאי לפיצויים בטל בזק מלחמה.

לסעיפים 17, 19 ו-20

לפי החוק הקיים אדם הרוכש ציוד בתוך שנה המס מסלם מס בשיעור יחסי מיום הרכישה ועד סוף שנת המס. אין הוראה מיוחדת המתחשבת באדם שייבא ציוד לתקופה קצרה על מנת לייצא. לדוגמה: כלי טיס המובא ארצה לטיפולן בחודש יולי וגמצא בארץ כחודשיים טלוטה יש לחלם מס בעד תמעה חודשים. כידוע זה מייקר את מתן הסירותים ומקשה על התחרות בגורמים בינלאומיים. על כן מוצע לתקן את החוק ולאפשר תשלום מס יחסי לגבי ציוד המיובא לתקופה שאינה עולה על שנים עשר חודשים, לפי מסך תקופת השהייה של הציוד בארץ. הוראה מקבילה תיקבע גם ביחס למכונות המיובאות ארצה לתקופה קצרה, בדרך כלל המדובר בתיירים, תושבים הבאים לביקור, וכו' (סעיף 20).

(1) סעיף 19(א) לחוק העיקרי קובע כי המנהל יסום את טוויס של מקרקעין והוא חייב לחזור ולסום אותן אחת לחמש שנים. בהמרה בית המשפט העליון 98/69 (ע.א. 687/68) חברת החסמל לישראל בע"מ ג. מנהל מס רכוש וקרן פיצויים (פ"ד כרך כ"ג חלק ראשון עמ' 373) בקבע, כי במקרה שתוקנה שומה לפי סעיף 19(ג) רואים את מנין חמש השנים הקבוע בסעיף 19(א) כצמוד לשומה המקורית בלבד ואין הוא מתחיל עם תיקון השומה.

ההחלטה האמורה עסויה במקרים מסוימים לגרום קשיי ביצוע, שכן אם תוקנה השומה, למשל, בשנה הרביעית יהיה המנהל חייב כעבור שנה אחת בלבד לערוך שומה חדשה, גם אם לא חל כל שינוי במקרקעין, אלא רק מטוס שעברו חמש שנים מעריכת השומה הקודמת. לכן מוצע לתקן סעיף זה ולקבוע, שאם תוקנה שומה יהא המנהל רשאי לחזור ולסום את המקרקעין בתום חמש שנים מיום התיקון. ההוראה המוצעת אינה מוחלטת, כי אם בתום חמש שנים מיום שנערכה השומה המקורית נעשית שומה לכל האזור שבו מצוי הנכס שסומתו תוקנה, יהא המנהל רשאי לסום גם את הנכס שסומתו תוקנה אך לפני שנה בלבד.

2(א) בסעיף 19(ג)(1) בקבע כי "המנהל רשאי לתקן שומה לפי סעיף קטן (א) וכן שומת מקרקעין לפי סעיף 22 -

(1) בין ביזמתו הוא ובין על פי בקשת בעל המקרקעין, אם לאחר השומה חל שינוי בטוויס של המקרקעין בשיעור של 20% לפחות או אם נסתנו המקרקעין על ידי תוספת בגיה ותקפו של תיקון כזה יהא מתחילת השנה בה נעשה".

בפסק הדין שניתן בבית המשפט המחוזי בירושלים בע"מ 20/69 (מנהל מס רכוש וקרן פיצויים נגד בתי מרגות ופלוונות הירזם בע"מ) נדון פירושו של הסעיף לזוכה הוראת החוק שקבעה כי בשנת המס 1967 יוקפא טוויס של מקרקעין מסוימים (סעיף 2 לחוק מס רכוש וקרן פיצויים (הוראת שעה), תשכ"ח-1968).

במקרה הנדון היתה שנת 1967 המועד לעשית שומה חדשה; בגלל הוראת ההקפאה נעשתה אמנה שומה אך בקבע בה טווי שהיה קיים קודם לכן, וזאת למרות העובדה שלמעשה עלה טווי המקרקעין כתוצאה מהעלאת דמי הסכירות בבתינו מוגנים. שנה לאחר מכן, כשפקעה הוראת ההקפאה, סם מנהל מס רכוש את טווי המקרקעין בהתאם לטוויס הנכון.

ביהמ"ח קבע כי היות ולא חל שינוי בשרוי המקרקעין בין שנת 1967 לבין שנת 1968 (השינוי חל לפני 1967) וכאמור רק בטל הוראת ההקפאה אי אפשר היה למסור) - אין אפשרות לתקן את הטובה.

כמובן הפירות זה מבטל כליל את האפשרות לעדכן את הטובות בעקבות העלאת דמי השכירות שחלה בשנת 1966 בבנינים **המוסכנים** בשכירות שחוק הגנת הדייר חל עליה. השופט המליץ בפסק דינו על תיקון החוק ולכן מוצע להחליף את המילים "חל שינוי" במילים "התברר שיש הבדל".

(ב) לפי החוק העיקרי, תוקפו של תיקון שומה לפי סעיף זה הוא מתחילת השנה שבה נעשה. הוראה זו חלה גם על תיקון שומה שנעשה בטל שינוי שחל במקרקעין על ידי תוספת בניה.

מוצע לקבוע כי תוקפו של תיקון שומה שנעשה בטל הפיכת קרקע לבנין או בטל תוספת בניה לרבות תוספת בניה שלאחר גמר הבנין, יהיה מיום שהקרקע הפכה לבנין, או מיום שנסתיימה תוספת הבניה - לפי הענין. הוראה זו באה להסלים את ההוראה המוצעת (סעיף 7 לחוק המוצע) הקובעת כי שריו חל בנין שגמר הבניה שלו היה בתוך שנת המס יהיה שריו ביום גמר הבניה, וכי שריו זה יהיה בתוקף רק לאותו חלק משנת המס שמיום גמר הבניה ועד סוף שנת המס.

התיקון המוצע יאפשר תיקון שומה גם באמצע השנה, וכתוצאה מכך תסלום מס על קרקע לגבי אותו חלק מהשנה שלפני גמר הבנין, ותסלום מס על הבנין מיום שנגמרה בנייתו. זאת ועוד: מאחר שלפי החוק "גמר בניה" הוא משעה שהבנין כולל^א מקצתו נתפס לראשונה או משעה שכיסוהו בגג, הכל לפי המוקד, והיות ושונה בסיס השרוי^{עם} המעבר לשרוי ריאלי, נמצא שהשרוי של בנין לא יוכלול את כל עבודות הפנים; וזאת כאמור משום שהנכס בדרך כלל הופך לבנין ביום מכוסה בגג וידוע לכל, שהעבודות הנעשות לאחר תאריך זה מעלות את ערכו במדה רבה. על כן מוצע לאפשר תיקון השומה פעם נוספת (לאחר שכבר תוקנה עם גמר הבניה) עם סיום כל עבודות הבניה; לפי זה יובא בחשבון, לענין תסלום המס, השרוי של הבנין כשהוא גמור - לגבי אותו חלק משנת המס שבה אכן גמור הוא.

לסעיף 22

סעיף 39(א) (6) לחוק הקיים מעניק פטור ממס רכוש למוסד ציבורי שמטרתו היא דת, תרבות, חינוך, מדע, בריאות, סעד או ספורט לגבי זכסיים המסמכים לאותה מטרה ושאינן עמם הכנסה, או שכל ההכנסה שהם מסמסת לאותה מטרה. הוראה זו איננה מאפשרת לפטור בית ספר, בית כנסת, מרפאה וכ"ו שבקיבוץ, או מושב. מוצע לתקן זאת.

לסעיף 23

(1) סעיף 40 לחוק העיקרי מעניק פטורים למעוטי זכסיים או מעוטי יכולת. מוצע להוסיף הוראה שתקבע, כי בעל מקרקעין אשר סכום המס שהוא חייב בו בשל כל מקרקעיו אינו עולה על 70 לירות - יהא פטור מהמס. הוראה זו כשהיא מצטרפת להוראה המעניקה זיכוי של 30,000 לירות מסווייה של דירת מגורים (סעיף 7 לחוק המוצע) תאפשר לפטור ממס מי שכל מקרקעיו הם דירת מגורים אשר סווייה אינו עולה על -40,000 לירות - ואשר היא לכל הדעות דירה צנועה ביותר.

(2) מאחר שביתתה שמכות לשר האוצר לשנות, באיטור ועדת הכספים של הכנסת, את הזיכוי של 30,000 לירות, מוצע אף כאן להעניק לו את השמכות לשנות את הסכום של 70 לירות.

לסעיף 24

סעיף 41 א(ב) מעניק לזכים מסוימים סדרגת זכותם אינה פחותה, מ-19% - פטור מרבע המס החל על דירת מגוריהם. לענין זה מוצע לקבוע הבחנה לפי דרגת הזכות. לזכים שזכותם קטה יותר, היינו מ-50% ומעלה, מוצע להעניק פטור של מחצית המס, ואילו לזכים שדרגת זכותם פחותה מ-50%, אך לא פחותה מ-19%, יטאר הפטור של רבע מהמס.

לסעיף 25

סעיף 41 לחוק העיקרי מעניק לעולה חדש פטור של 80% מהמס על בנין מגוריו, בית מלאכתו, חנותו או משרדו שבהם או עובד. הפטור הוא לתקופה של חמש שנים מיום שנכנס העולה לישראל. עולה חדש המסרת בצבא אינו רוכש בדרך כלל דירת מגורים לעצמו - נמצא שבגלל חירותו הצבאי יאבד את מרבית תקופת הפטור.

לכן מוצע לקבוע, שאם אין לו דירה לא תיכלל בחיבון תקופת חמש השנים של הפטור תקופת השירות הצבאי. ברגע שירכוש דירה תתחיל להיחשב תקופת הפטור.

לסעיף 26

לפי החוק העיקרי זכאים עולים, זכים ועוורים להנחות בטיעורי המס בשל זירות מגורים מהם בבעלותם.

הוראה זו לא חלה על קיבוץ חבר מצויים זכים, עולים וכו' מסוג חאין הדירות הללו בבעלותם של הזכאים לפסור.

היות וכאמור גם בנינים המסמכים למגורי חברי קיבוץ ייחברו לפי ההצעה כבניני מגורים ויחולו עליהם מס כבכל מקום בארץ ים להעניק לגביהם את אותם הפסורים שהחוק העיקרי העניק לדירה כאמור.

לסעיף 27

סעיף 43 לחוק העיקרי יותאם להיבוי ההגדרות.

לסעיף 28

סעיף 44 לחוק העיקרי קובע לאמור:

"(א) אדם ש-50% לפחות מהכנסתו בשנת המס הקודמת, לאחר זיכוי הוצאות לפי סימן א' של הפרק החצי בחלק ג' לפקודה, היו מחקלאות, בין באזור חקלאי ובין באזור עירוני, יחולו לגביו הוראות אלה:

(1) דינו לענין הגדרות "בנין תעשייתי" ו"מלאי חקלאי" ולענין סעיפים 5 ו-5א - כדיון חקלאי;

(2) דין זכסיו שבאזור עירוני מהם זכסים חקלאיים או זכסים המסמכים לו בחקלאות - כדיון זכסים של חקלאי באזור חקלאי.

(ב) אדם שהכנסתו מחקלאות כאמור בסעיף קטן (א) פחותה מ-50% יחולו לגביו הוראות אלה:

(1) דין בעלי חיות, מספוא, גרעינים, כוספה, קט, חציר, זבלים כימיים וחמרים כיוצא באלה המצויים בידיו ומסמכים לו במסקו החקלאי שבאזור עירוני - כדיון מלאי חקלאי כמטמעותו בפסקה (1) להגדרת מלאי חקלאי;

(2) דין הציווד המסמך לו במסקו החקלאי שבאזור עירוני - כדיון ציווד של חקלאי המסמך לו במסקו החקלאי."

לצורך קביעת המבחן של שמוש בכססים יש צורך לשנות את הסעיף כך:

- (1) הכללת סעיף קטן (א) בהגדרת חקלאי (ראה הסבר לפסקה 9 של סעיף 1).
- (2) סעיף קטן (ב) נשמר במהותו כשהיה, אולם מעתה הוא יחול רק על יחיד ולא על חבר - בני אדם. דבר זה בא למנוע עקיפת הכוונה הסמוכה בסעיף לפיה יש לתת את ההקלות לגבי החקלאות רק למי שמתפרנס מהחקלאות; שכן - אלא חקלאי - על ידי יצירת חברה שתהיה בשליטתו של האדם העוסק בחקלאות באופן חלקי והעברת הנכסים המשמשים בחקלאות לבעלות החברה - תהיה כל ההכנסה של החברה הכנסה מחקלאות והיא תהיה זכאית למלוא ההקלות הניתנות לחקלאי.

(3) ראה הסבר לסעיף 2.

לסעיף 29

בסעיף 45(א) לחוק ביתנת לסר האוצר, באיטור ועדת הכספים של הכנסת, סמכות לפטור מהמס כולו או מקצתו כלי טיס וכלי טיס שעיקר פעולתם בקווים בינלאומיים.

בתעורר ספק אם הסעיף מאפשר לפטור גם ספינות דיג שעיקר פעולתן מחוץ למימי החופין של ישראל. על כן מוצע לומר זאת מפורשות. עם זאת מוצע להחיל את הסמכות לפטור גם לגבי כלי שיט וטיס המובאים ארצה לתקופה קצרה לטעם תיקובם או שיפוצם. לפי החוק הקיים חייבים עליהם במלוא המס. זה מייקר את הסירות הזיתן ומקשה על התחרות בגורמים אחרים בעולם, שאין עליהם מס דומה. מתן סמכות לשר האוצר לפטור מהמס כולו או מקצתו יקל על המצב. הכוונה היא לתת גם לגבי כלי שיט וכלי טיס אלה, כמו לגבי כלי הטיס וכלי הטיס הישראליים הפועלים בקוריים בינלאומיים, פטור מל טיב מליטנים מהמס. תחלום שליט המס יזכה את בעלי הנכסים לקבלת פיצויים בחל נזק מלחמה.

לסעיף 30

1. סעיף 46(א) לחוק הקיים קובע, כי בעלי בכסים הפטורים ממס רכוש, בשל היותם מעוטי בכסים או מעוטי יכולת, יהיו זכאים לקבל פיצויים על בזק מלחמה, אם יסלמו סכום קצוב של 5 לירות. היות ואין מטמעות לסכום במידה זו מוצע לותר עליו כליל.

2. טעיף 46(ד) לחוק הקיים קובע:

"בעל מחק חקלאי בישוב ספר זכאי לקבל פיצויים, אם חלם במועד וכהלכה מס על חפציו שבחור מסקו החקלאי והאיגוס בכס; ולענין זה יראו חפציו כאמור כצירוד המסמס במסקו החקלאי".

מוצע לבטל הוראה זו (ראה הסבר לסעיף 32).

לסעיף 31

לפי החוק הקיים סוויור חל מלאי לענין תחלום מס רכוס מבוסס על סוויור חל המלאי שהיה לאדם בתאריך אחד מסוים, ברוב המקרים - היום האחרון של שנת המס הקודמת. הוראה זו מתבססת על ההנחה כי בדרך כלל יש לאדם מלאי בכמויות סוות פחות או יותר ומלאי בתאריך כלשהו מסקף את הממוצע. הסווי האמור מסמס בסיס הן למס והן לפיצויים המסתלמים במקרה חל בזק מלחמה.

עם זאת ברור שזו הנחה טרירורית ואצל כל בעל מלאי יש תקופות שבהן המלאי גדול יותר, למשל: חנויות למתנות בתקופות החגים, חנויות הלבשה בתחילתן של עונות השנה וכו'. אף יש בעלי מלאי המוכנים, תמורת תחלום מסוים בנוסף על המס, לבטח את עודף המלאי הזה מפני בזקי מלחמה.

מוצע לאפשר ביטוח רשות חל מלאי עודף: הביטוח ייצתן תמורת תחלום חל פרומיל לכל חודש או חלק ממנו והזכות לקבל פיצויים תיצתן רק לגבי בזק שאירע בתקופה שלאחר התחלום ורק אם הוצהר תחילה לגבי אותה תקופה כי עטוי להיות בה מלאי עודף.

לסעיף 32

חפציו בתיים איגוס "בכס" לענין מס רכוס, אין חובת תחלום מס לגביהם ואין זכאים לפיצוי במל בזק מלחמה שבגרם להם. יוצא מן הכלל נקבע בהוראה שבסעיף 46(ד) לחוק העיקרי המאפשרת לחקלאי בישוב ספר לבטח את החפציו שבחור מסקו החקלאי אם ישלם עליהם סכום הסווה חליס המס שהיה חל עליהם אילו היו צירוד.

מנסיונות העבר הסתבר כי במקרה שבגרם בזק מלחמה חמור לדירות מגורים וכל מה שבחוכן מצאו התלסוגות, כי לא ייתכן להתעלה מן הסבל הזה שבגרם ליחידים עקב פעולות איבה המכוונות בגד המדינה כולה. במקרים אלה שולמו לצפגעים פיצויים לפניה מסורת הדין חלא מתוך קרן הפיצויים על כן מוצע:

(1) לאפשר לטר האוצר, באימור ועדת הכספים, לקבוע כי חפצים מסויימים בשווי כולל של סכום מסויים יהיו מבוטחים מפני גזקי מלחמה ללא כל תשלום.

(2) לאפשר ביטוח מרצון של חפצים בתיים בשווי כולל מכסימלי תמורת תשלום, הכל כפי שייקבע בתקנות.

מעתה טוב אין צורך בהוראה סבסעיף 46(ד), המתייחסת לביטוח חפצים במסך חקלאי חביטוב ספר, ומוצע לבטלה. אם לא תבוטל ההוראה יהיה, למעשה, מצבם של יטובי ספר פחות טוב מהמצב בענין זה בכל מקום אחר בארץ; זאת מטום טלפי החוק הקיים, ביטוח החפצים ביטוב ספר כרוך תמיד בתשלום ואילו לפי המוצע כאן ניתן להורות על ביטוח חינם לגבי חפצים מסויימים.

סעיף 33

בחוק מס רכוש אין הוראה מקבילה לזו שבפקודת מס הכנסה ובחוק מס שבח מקרקעין, תשכ"ג-1963, שלפיהן יש למנהל סמכות להתעלם מעסקה או פעולה, אם הוא סבור שהעסקה או הפעולה הן מלאכותיות וכל מטרתן היא רק הפחתת סכום המס. על כן מוצע לחוקק הוראה זו.

סעיף 34

סעיף 54 לחוק העיקרי קובע, כי לא תירשם בפנקסי המקרקעין כל פעולה בנכס לפני שיומצא אישור על תשלום מס הרכוש המגיע מבעל הנכס. חובת התשלום אינה חלה לגבי סכום הסנוי במחלוקת שהוגש לגביו ערר או ערעור.

התנאת הפטור מחובת תשלום הסכום הסנוי במחלוקת במתן ערבות מתאימה מכוונת למנוע הגשת עררים וערעורים על סרק כדי לאפשר העברת המקרקעין לבעלות אחרת בלי שתובטח גבית המס או שהגביה תהיה קשה ביותר.

סעיף 35

סעיף 54א לחוק העיקרי קובע כי לענין מתן פטור או הנחה יראו מקרקעין שהם בבעלותם המשותפת של בני זוג או שלהם ושל צאצאיהם, כאילו היו בבעלותו של אחד מהם. מאחר שסעיף 7 לחוק המוצע מעניק לראשונה זיכוי מסווי דירות מגורים, יש להחיל את סעיף 54א גם על הטבה זו.

ההוראה המוצעת בדבר איגוד שהוא בסליטתו של יחיד מיחשב כבן משפחתו לענין ההקלות והפטורים באה כדי לסתום פרצה המאפשרת פיצול הרכוש והעברת חלק ממנו על שם חברה בכדי לזכות בהקלות.

סעיף 36

- (1) זוהי הוראת חד פעמית שתאפשר עשיית שומות בשנת המס 1972 לכל הבנינים במדינה. משם ואילך תורסת מלאכת השומה לפי המועדים הקבועים בחוק.
- (2) קיימת אפשרות שבגלל סיבוי הבסיס לקביעת שוויים של בנינים יהיו הרבה השגות, ויש חשש שחלק מהן יהיו - לפחות לגבי חלק מהסכום-השגות סרק בכדי לדחות את תשלום המס. על כן מוצע לקבוע מהו הסכום הסבוי במחלוקת סרק עליו אפשר להשיג. אם יתברר כי בעלי הבכסים צדקו בטעה שחלקו על השומה, יוחזר להם המס העודף בצירוף ריבית.
- (3) בעקבות סיבוי שיטת קביעת השווי לבנינים - מטרת ההוראה המקפאה ולאחר מכן מדרגת את תשלום המס החל על בעלי דירות הגרים בדירותיהם ועל בניני תעשייה - היא להקל על אנשים שבבעלותם דירה אחת בלבד שבה הם גרים, וכמו כן לעודד את הייצור בענפי התעשייה הסובים.
- (4) הוראה זו באה לדרג את עלית המס על דירה שאין בעליה גר בה (על פי רב. המדובר באנשים שבבעלותם יותר מדירה אחת) על בנינים עסקיים שאינם בניני תעשייה ועל בנינים המוחכרים בשכירות מוגנת.
- לבנינים מהסוג הנדון, להבדיל מבנינים שבהם דנה הפסקה הקודמת, אין הצדקה לתת הקלה כפולה, גם הקפאת העלאת המס וגם מיתון עלייתו לאחר תום תקופת ההקפאה.
- (5) ראה הסבר לסעיף 2 (ב).
- (6) הוראות פסקה זו הפוטרת החל משנת המס 1972 וסיד שנת המס 1974 מתשלום שני שלישים של המס ולאחר מכן ממתנות במסך ארבע חגים את עלית המס מיועדות להקל על זוגות צעירים הרוכשים את דירת מגוריהם הראשונה ושבגללה הם נאלצים לרב לסקוע בחובות כבדים.
- (7) ו-(8) ראה הסבר לסעיף 2 (ב).